

LETNO POROČILO 2022

Kočevje, marec 2023

KAZALO VSEBINE

1	UVODNI DEL S POUĐARKI	3
1.1	<i>OSNOVNI PODATKI O PODJETJU</i>	3
1.2	<i>KONTAKTNI PODATKI ZA PODJETJE</i>	3
1.3	<i>ORGANIZACIJSKA STRUKTURA PODJETJA</i>	3
1.4	<i>OSNOVNA NALOGA PODJETJA</i>	4
1.5	<i>LASTNIŠKA STRUKTURA PODJETJA</i>	4
1.6	<i>KRATKA PREDSTAVITEV PODJETJA TER DEJAVNOST PODJETJA</i>	5
1.7	<i>ZGODOVINA OSKRBE S PITNO VODO NA KOČEVSKO-RIBNIŠKEM OBMOČJU</i>	7
2	UVODNA PREDSTAVITEV POSLOVANJA DIREKTORJA DRUŽBE	10
2.1	<i>OSKRBA S PITNO VODO V LETU 2022</i>	23
2.1	<i>KRATEK POVZETEK UVODNE PREDSTAVITVE</i>	33
3	POVZETEK DOGAJANJ V LETU 2022	35
3.1	<i>INVESTICIJSKA IN VEČJA VZDRŽEVALNA DELA NA INFRASTRUKTURI</i>	43
3.2	<i>OBNOVA IN VZDRŽEVANJE HIŠNIH PRIKLJUČKOV IN IZDAJA SOGLASIJ</i>	53
3.3	<i>KOHEZIJSKA PROJEKTA – SORIKO IN SUHOKRANJSKI VODOVOD</i>	58
3.4	<i>DRUGI POUĐARKI POSLOVANJA</i>	59
3.5	<i>KAKO NAPREJ</i>	84
3.6	<i>ZAKLJUČEK</i>	86
4	Poslovno poročilo	90
4.1	<i>ANALIZA POSLOVANJA DRUŽBE V LETU 2022</i>	90
4.1.1	Prihodki in njihova struktura.....	92
4.1.2	Odhodki in njihova struktura.....	93
4.2	<i>IZVAJANJE JAVNE GOSPODARSKE SLUŽBE – OSKRBA S PITNO VODO</i>	100
4.2.1	Prodaja pitne vode.....	100
4.2.2	Odjemna mesta.....	103
4.2.3	Okvare na vodovodnem omrežju.....	105
4.2.4	Cena vode.....	105
4.2.5	Delovanje novih vodarn in problematika odpadnih voda.....	109
4.3	<i>ZAPOSLI</i>	110
4.4	<i>NABAVNA FUNKCIJA IN JAVNA NAROČILA</i>	112
4.5	<i>SODELOVANJE Z JAVNOSTJO</i>	113
4.6	<i>RAZVOJ IN NAČRTI ZA PRIHODNOST</i>	114
4.6.1	Oskrba s pitno vodo.....	114
5	Računovodski izkazi	116
5.1	<i>IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA</i>	116
5.2	<i>BILANCA STANJA</i>	117
5.3	<i>RAZKRITJA K RAČUNOVODSKIM IZKAZOM</i>	118
5.3.1	Izkaz poslovnega izida.....	118
5.3.2	Bilanca stanja.....	121
5.3.3	Druge razkritja.....	123
5.4	<i>RAZPOREJANJE SKUPNIH IN SPLOŠNIH STROŠKOV</i>	124
6	Predlog sklepa	126
7	Seznam tabel, grafikonov, prilog	127

1 UVODNI DEL S POUĐARKI

1.1 OSNOVNI PODATKI O PODJETJU

Logotip:	
Ime podjetja:	<i>Hydrovod d.o.o., družba za komunalno dejavnost</i>
Naslov:	<i>Ljubljanska c. 38, 1330 Kočevje</i>
Telefon:	<i>(01) 8938 170</i>
Spletna stran:	https://www.hydrovod.si
Šifra dejavnosti:	<i>36.000 Zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode</i>
Matična številka:	<i>5073251</i>
ID za DDV:	<i>SI50590049</i>
Transakcijski račun:	<i>SI56 0232 0001 9840 967</i>

1.2 KONTAKTNI PODATKI ZA PODJETJE

Kontaktne podatke podjetja so naslednje:

Hydrovod d.o.o., družba za komunalno dejavnost,
Ljubljanska cesta 38, 1330 Kočevje

centrala:	 (01) 8938 170
reklamacije:	 (01) 8938 176
soglasja:	 (01) 8938 182
kvaliteta vode:	 (01) 8938 185
fax:	 (01) 8938 184
dežurna služba:	 (051) 319 800
elektronski naslov:	hydrovod@hydrovod.si

1.3 ORGANIZACIJSKA STRUKTURA PODJETJA

Delovni proces v podjetju je organiziran v naslednjih sektorjih:

- splošni sektor, ki ga vodi direktor družbe,
- tehnični sektorju, ki ga vodi vodja tehničnega sektorja ter
- finančno-računovodski sektor, ki ga vodi vodja finančno-računovodskega sektorja.

Vsi trije sektorji so locirani na sedežu družbe, na naslovu Ljubljanska cesta 38, Kočevje.

1.4 OSNOVNA NALOGA PODJETJA

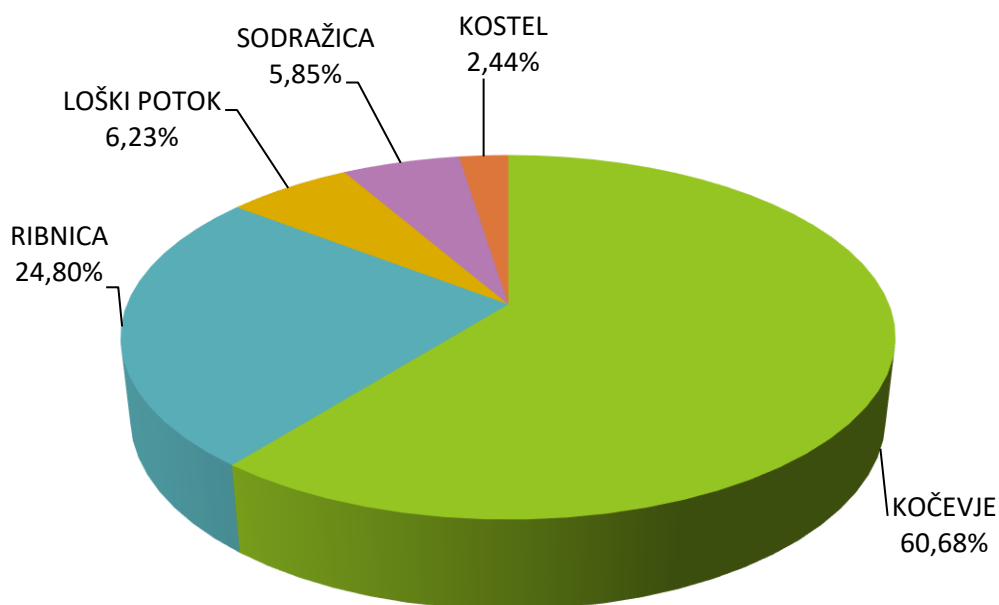
Osnovna naloga javnega podjetja Hydrovod d.o.o. ostaja nespremenjena vse od ustanovitve. Tako ima podjetje še vedno poslanstvo, da skrbi za izvajanje gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo na območju občin Kočevje, Ribnica, Loški Potok, Sodražica in Kostel (dejavnost 36.000 – zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode). Ker vemo, da brez vode ni življenja, so vsakodnevne naloge, ki jih izvajajo zaposleni delavci Hydrovoda, izredno zahtevne, strokovne in odgovorne, kar je razvidno tudi iz tega letnega poročila.

1.5 LASTNIŠKA STRUKTURA PODJETJA

Lastniški deleži posameznih družbenikov v osnovnem kapitalu javnega podjetja v primerjavi s prejšnjimi leti ostajajo nespremenjeni in znašajo:

- delež Občine Kočevje	60,68%,
- delež Občine Ribnica	24,80%,
- delež Občine Loški Potok	6,23%,
- delež Občine Sodražica	5,85%,
- delež Občine Kostel	2,44%.

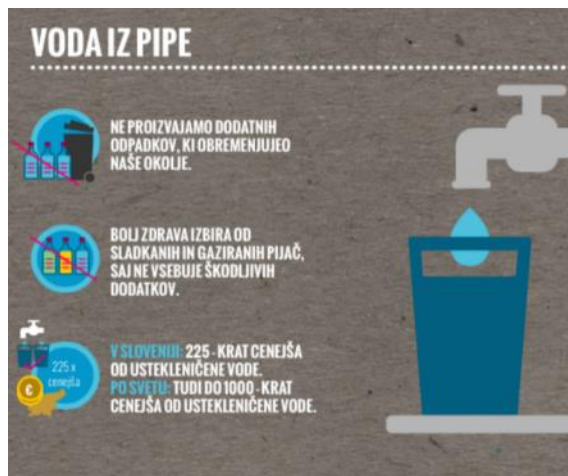
1.6 KRATKA PREDSTAVITEV PODJETJA TER DEJAVNOST PODJETJA

Podjetje Hydrovod d.o.o. je v 100 % lasti občin, na področju katerih opravlja gospodarsko javno službo. Osnovni kapital družbe znaša 1.350.000,00 EUR in se v letu 2022 ni spreminjal.

V skladu z *Družbeno pogodbo o statusnem preoblikovanju javnega komunalnega podjetja Hydrovod Kočevje-Ribnica p. o. v Hydrovod d.o.o., družbo za komunalno dejavnost*, podjetje za občine ustanoviteljice izvaja gospodarsko javno službo:

- 36.000 Zbiranje, prečiščevanje in distribucija vode,

ki predstavlja osnovno dejavnost družbe. Torej je glavno poslanstvo podjetja redna in varna

oskrba s pitno vodo vseh porabnikov, ki se oskrbujejo s pitno vodo iz vodovodnih sistemov, ki so v našem upravljanju. Gospodarsko javno službo oskrbe s pitno vodo izvajamo tudi v delu občine Črnomelj – KS Stari trg ob Kolpi. Medsebojna razmerja z občino Črnomelj niso urejena in ta občina nas v svojih odlokih ne navaja kot upravljavca vodovoda. Do občine Črnomelj nimamo vzpostavljenih nobenih obveznosti iz naslova infrastrukture.

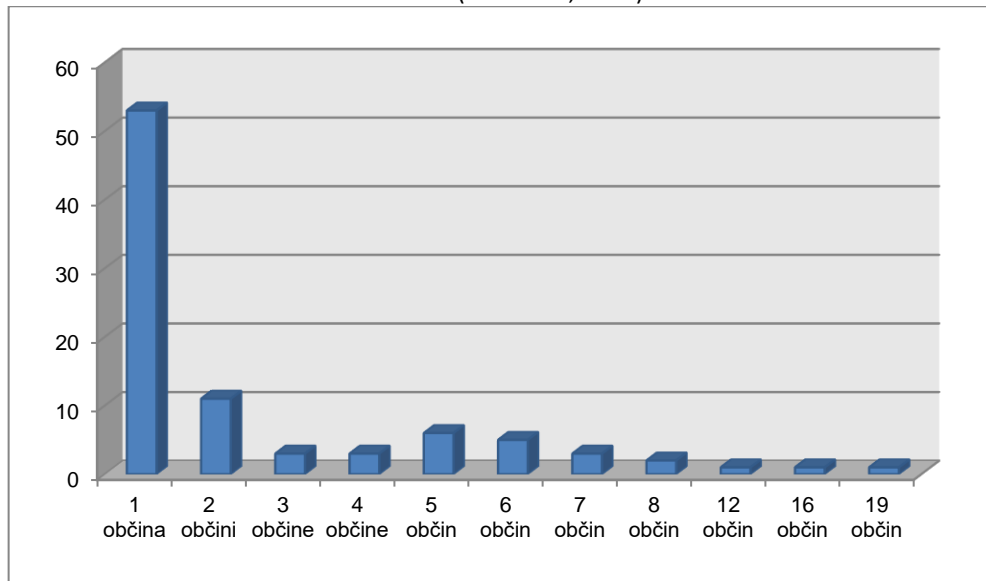

S seznama izvajalcev javne službe oskrbe s pitno vodo na dan 5. 4. 2021 (IJSVO, 2021) je razvidno, da oskrbo s pitno vodo kot obvezno občinsko gospodarsko javno službo varstva okolja izvaja 89 izvajalcev. Najpogostejša oblika izvajanja javne službe je javno podjetje (178), temu sledita koncesija (37) in režijski obrat (23), medtem ko za dva izvajalca javne službe glede na občino, ni podatka.

Javno podjetje Hydrovod d.o.o, skladno z ustanovitvenim aktom ter v skladu z 12. členom Zakona o gospodarskih javnih službah, opravlja za občine ustanoviteljice še naslednje naloge:

- strokovno-tehnične, organizacijske in razvojne naloge,
- izdajanje soglasij oziroma dovoljenj za priključitev na javno vodovodno omrežje,
- določanje pogojev in izdajanje soglasij k dovoljenjem za poseg v prostor, če le-ti zadevajo komunalno infrastrukturo.

Prikaz izvajalcev javne službe oskrbe s pitno vodo glede na število občin, v katerih izvajajo javno službo (Vir: IJSVO, 2021)

53 izvajalcev javne službe s pitno vodo oskrbuje le eno občino, 1 izvajalec s pitno vodo oskrbuje dvanajst občin, 1 izvajalec izvaja oskrbo s pitno vodo v šestnajstih občinah, medtem ko 1 izvajalec javne službe s pitno vodo oskrbuje kar devetnajst občin. Ostalih 33 izvajalcev javne službe s pitno vodo oskrbuje od dve do osem občin.

V skladu s 3. členom Družbene pogodbe, zaradi racionalnejšega in gospodarnejšega izvajanja obvezne gospodarske javne službe oziroma v interesu zagotavljanja javne dobrine, opravljamo še naslednje dopolnilne (tržne) dejavnosti:

- gradnja in rekonstrukcije vodovodnih objektov in naprav,
- izdelava novih vodovodnih priključkov in
- izdelava tehničnih rešitev ter tehnične dokumentacije.

Na podlagi odlokov občin ustanoviteljic podjetje poleg osnovnih dejavnosti izvaja še druge storitve, ki so neposredno povezane z osnovno dejavnostjo. Te dopolnilne storitve obsegajo: vzdrževanje hidrantnega omrežja, storitve po pooblastilih občin, storitve načrtovanja in vodenja investicij na komunalni infrastrukturi, priprava razvojnih programov in projektov, odvzem vzorcev in analiza le-teh v priročnem laboratoriju (hitri testi), razna poročanja, itd.

Področje obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja, med katerimi ima oskrba s pitno vodo posebno mesto, ker (poleg vseh ostalih področij uporabe) vsakemu porabniku predstavlja živilo, brez katerega ni življenja, opredeljuje in ureja obsežna zakonodaja, ki je sistemsko urejena in usklajena z evropskim pravnim redom. To področje v Republiki Sloveniji urejata Zakon o gospodarskih javnih službah in Zakon o varstvu okolja ter na podlagi tega sprejete uredbe (predvsem Uredba o oskrbi s pitno vodo) in pravilniki (predvsem Pravilnik o pitni vodi), ki določajo standarde za doseg ciljev operativnih programov in predpisujejo obvezna ravnanja. Ker Hydrovod d.o.o. izvaja oskrbo s pitno vodo (kot eno od javnih služb varstva okolja) na območju petih oziroma celo šestih občin (še del Občine Črnomelj), je pri svojem delovanju in poslovanju dolžan upoštevati tudi občinske operativne programe in občinske odloke za to področje, pri izvajanju investicij v komunalno

infrastrukturo pa še veljavno zakonodajo s področja urejanja prostora in gradnje objektov. Voda ne pozna občinskih meja, zato je še posebej pomembna naloga Hydrovoda tudi medsebojno usklajevanje vseh občinskih potreb, in sicer na način, da je oskrba s pitno vodo najbolj racionalno zastavljena in imajo vsi porabniki zadovoljiv standard oskrbe s pitno vodo, pri tem pa so zadovoljni tudi vsi partnerji, ker celoten proces poteka pregledno in transparentno.

Na gospodarsko-finančnem področju se podjetje ravna tako po splošnih predpisih (Zakon o gospodarskih družbah, Zakon o javnem naročanju, Slovenski računovodski standardi) kot posebnih predpisih in njihovih podzakonskih aktih, ki urejajo izvajanje in poslovanje gospodarskih javnih služb (Zakon o gospodarskih javnih službah, Zakon o kontroli cen, Zakon o javno-zasebnem partnerstvu, Zakon o javnem naročanju (ZJN-3), ipd.).

1.7 ZGODOVINA OSKRBE S PITNO VODO NA KOČEVSKO-RIBNIŠKEM OBMOČJU

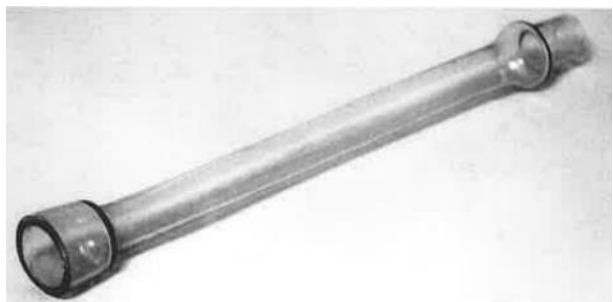
Zgodovina oskrbe s pitno vodo na območju delovanja današnjega Hydrovoda sega nekaj stoletij nazaj, ko so prebivalci tega področja na razne načine poskušali približati to dobroto svojim domovom. Najstarejše sledi kažejo, da so tedaj obstajali manjši vaški vodovodni sistemi, po katerih je voda pritekala do končnih odjemnih mest.

Izkop jarka za vodovodno omrežje v mestu Kočevje, 1896. Pokrajinski muzej Kočevje.

V uporabi so bile cevi iz različnih materialov - lesa, stekla, gline in kovine. Nekaj od tega je shranjeno tudi v depojih različnih muzejev. Najstarejša vodovodna cev na Kočevskem je najdena na področju vasi Morava in datira okoli leta 1600, eden od najstarejših znanih vaških vodovodov je bil zgrajen v Rajndolu okoli leta 1842. Od zajetja do vaškega korita je bil dolg cca. 1500 m, zgrajen pa je bil iz lesenih cevi, dolgih 4 metre.

Posebej zanimiv prispevek k ohranjanju zgodovine

Vodovodna cev iz vasi Mačkovec pri Kočevju, steklo, okoli 1910. Hydrovod Kočevje-Ribnica.

oskrbe s pitno vodo kočevarskih vasi je v svoji knjigi »Vodni viri na Kočevskem« (Ljubljana, 2007) opisal inženir Anton Prelesnik.

Bolj zahtevni vodovodni sistemi so datirani ob koncu 19. stoletja. Po razpoložljivih pisnih virih Kočevskega muzeja in Muzeja Miklove hiše sta bila prva dva prava vodovodna sistema na našem območju zgrajena ob koncu

19. stoletja in tako po letnici izgradnje sodita med prve vodovode na Kranjskem. Junija leta 1894 je bil zgrajen vodovod za Ribnico, ki se je napajal iz zajetja pod gričem Petelinjek pri Sv. Frančišku. Za razliko od tega, gravitacijsko in tehnično sorazmerno enostavnega vodovoda, je bil dve leti kasneje v Kočevju zgrajen tehnično dokaj zahteven vodovod z vodarno v Podgorski

ulici. Ta vodovod lahko po zahtevnosti in načinu delovanja primerjamo z današnjimi vodovodi. Voda je po njegovih ceveh pritekla v mesto natanko 19. novembra 1896, kar pomeni, da ima Kočevje že več kot 126 let organizirano oskrbo s pitno vodo. Po razpoložljivih podatkih je imel ta vodovod vrtino in vodohran s prostornino 400 m³, lociran 55 m višje od vrtine, iz katerega se je napajalo 4,5 km dolgo vodovodno omrežje s premerom cevi 100 in 60 mm. Imel je dve batni črpalki, od katerih je lahko vsaka v 12-tih urah napolnila vodohran. Na vodovodnem sistemu je bilo 8 javnih vodnjakov z medeninastimi pipami, 8 vodnjakov za napajanje živine, 37 gasilskih hidrantov, 38 vodnih zasunov za zapiranje in odpiranje posameznih vej vodovoda, 5 čistilcev vodnih usedlin, 2 odzračevalnika in 2 regulatorja pretoka. Kočevski in ribniški vodovod sta z manjšimi obnovitvami v tridesetih letih prejšnjega stoletja zdržala vse do konca druge svetovne vojne.

Prvi razpoložljivi zapisi o organiziranosti in upravljanju kočevskega vodovoda po drugi svetovni vojni segajo v leto 1952, ko je v okviru delovne organizacije Kovinar delovala Uprava mestnega vodovoda Kočevje. Po dostopnih virih sta po drugi svetovni vojni za vodovod Ribnica skrbela vodovodni odsek v sklopu kovinskega podjetja »Partizan« Ribnica ter občina Ribnica.

Epidemija tifusa v Kočevju pred dobrega pol stoletja in nekaj

PO SLOVENSKEM POROČEVALCU (LJUBLJANA, 1. SEPTEMBER 1951)

Za glavni vir okužbe s tifusom so kmalu razglasili dotrajani kočevski vodovod, ki je bil zgrajen leta 1896, sporno pa je bilo tudi površinsko vodovodno zajetje z minimalno izdatnostjo, kar je še dodatno pospešilo hitro širjenje epidemije. Zaradi stalnega pomanjkanja vode so porabo vode za gospodinjstva omejili tako, da je voda tekla samo pet ur na dan. S tem so v preperelih ceveh povzročili podtlak, ki je v omrežje omogočil vdor fekalij in smrtno nevarnih bakterij tifusa.

Tako v Kočevju kot tudi v Ribnici so imeli ob koncu petdesetih let prejšnjega stoletja veliko pomanjkanje vode. Zaradi fekalnega onesnaženja zajetij je v Kočevju v tem času prišlo celo do epidemije tifusa, kar je bil znak za alarm. Soočeni s temi dejstvi so odgovorni v Kočevju in Ribnici sprejeli zamisel o skupnem reševanju vodooskrbe v obeh občinah, kar bi bilo mogoče s skupnim

upravljavcem in skupnim vodooskrbnim sistemom, ki bi se napajal iz skupnega črpališča v Blatah. Tako je bil imenovan pripravljalni odbor za ustanovitev Vodne skupnosti za vodovod Kočevje – Ribnica. Le-ta je s svojo vlogo, z dne 9. 7. 1959, zaprosil Upravo za vodno gospodarstvo LRS Ljubljana za ustanovitev vodne skupnosti. Zelo hitro, že 14. 7. 1959, je Uprava za vodno gospodarstvo LRS Ljubljana pod številko 0815-575/1-59 izdala odločbo, s katero je dovolila ustanovitev vodne skupnosti za obe občini. V odločbi

Ob 50 letnici uspešnega delovanja Hydrovoda smo svečano odprli delno prenovljeno poslovno stavbo Hydrovoda

Loškega Potoka, Sodražice in Kostela, izvaja že polnih 63 let.

Leta 1975 je prišlo do spremembe imena podjetja, ki je od 20. 1. 1975 dalje delovalo pod imenom Komunalno podjetje Hydrovod Kočevje - Ribnica. Današnjo organizacijsko obliko je

je zapisano, da je »namen skupnosti vodna preskrba omenjenega območja, nadzor nad pravilno uporabo voda iz vodovoda, spopolnitev in razširitev vodovodnih naprav ter popravilo in vzdrževanje istih«. Vodna skupnost Kočevje-Ribnica je dejansko začela delovati z dnem 1. 11. 1959. To pomeni, da se oskrba s pitno vodo v sedanji obliki na področju sedanjih občin Kočevja, Ribnice,

Hydrovod dobil leta 2000, ko je bila v skladu z Zakonom o gospodarskih javnih službah in Zakonom o gospodarskih družbah opravljena delitev lastniških deležev med občinami ustanoviteljicami Hydrovoda ter izvedeno preoblikovanje v družbo z omejeno odgovornostjo.

Vodna skupnost Kočevje - Ribnica je leta 1959 začela

opravljati svoje poslanstvo z upravljanjem takratnega kočevskega in ribniškega vodovoda, ki sta bila v dosti manjšem obsegu kot sta danes ter še z nekaterimi manjšimi vodovodi. Vsi ti vodovodi so bili v zelo slabem stanju in prva leta delovanja Vodne skupnosti so bila resnično težka. Začelo se je praktično z ničle. Zaradi visokih vodnih izgub je še posebej v sušnih obdobjih pogosto prihajalo do izpadov pri redni oskrbi s pitno vodo. V tistem času so se vrstile izredne seje na najvišjih nivojih s samo eno točko dnevnega reda: kako preživeti sušo. Podjetja so zmanjševala obseg proizvodnje in imela zaradi tega

OPOZORILO

Velika suša zadnje čase zelo vpliva na izdašnost vodovodnih zajetij, ki nam dajejo čedalje manj vode. Na drugi strani pa opažamo ravno sedaj, v kritičnem času vodopreskrbe, da se zelo neracionalno troši pitna voda, nekateri zalivajo vrtove in cele njive, perejo avtomobile; na zidarskih gradbiščih se troši voda z vso brezobzirnostjo itd.

Opozarjamo vse prizadete, da občinski odlok o varčevanju s pitno vodo še vedno velja z vsemi represalijami za storjene prekrške. Pozovno prepovedujemo vsako zlorabo pitne vode za zalivanje in podobno ter zahtevamo od porabnikov vodotesnost notranjih hišnih vodovodnih inštalacij. Brezvestneže bomo predlagali za kaznovanje, določeni stanovanjski zgradbi pa bomo zaprli vodo za 1 teden. Če opozorilo ne bo doseglo svojega namena in se vremenske prilike ne bodo spremenile, bo sledila dnevna redukcija preskrbe z vodo. Opozorilo velja za vse vodovode v upravi Vodne skupnosti in za območje obeh naših občin.

VODNA SKUPNOST
za vodno preskrbo Kočevja in Ribnice
KOČEVJE

objavljeno: 9.8.1963

velike težave in finančne izpade. Uvajale so se tudi različne oblike omejitev porabe pitne vode, kot tudi »stimulacije« v obliki denarne nagrade posameznikom, ki so našli mesto okvare in na ta način pripomogli k zmanjšanju vodnih izgub.

V prvih letih delovanja so bila vlaganja v nove cevovode dokaj intenzivna. Tako se je vodovodna infrastruktura postopoma dograjevala in s tem se je tudi povečevalo število porabnikov, ki so bili vključeni v sistem javne vodooskrbe. Pri tem je imel pomembno vlogo novozgrajeni vodovodni sistem Blate, na katerega so se postopoma priključevala vsa naselja okrog Kočevja in Ribnice ter še nekateri vaški vodovodi. Iz tega sistema je postopno nastal današnji regionalni vodovod, v zadnjem času pogosto imenovan SORIKO. Ta sistem je dejansko hrbtenica javnega vodovoda na kočevsko ribniškem področju, ki oskrbuje s pitno vodo cca. 25.000 porabnikov.

2 UVODNA PREDSTAVITEV POSLOVANJA DIREKTORJA DRUŽBE

Leto 2022 je bilo za zaposlene delavce javnega podjetja Hydrovod zelo zahtevno leto in leto polno izzivov. Zapomnili si ga bomo po visokih temperaturah in dolgotrajnem sušnem obdobju, kar je na marsikaterem delu naše države (in tudi v večjem delu Evrope) povzročalo velike težave pri zagotavljanju redne oskrbe s pitno vodo. Še posebej je bilo hudo v Slovenski Istri, kjer je bilo potrebno, kljub mnogim omejitvam porabe pitne vode, zagotoviti večdnevni interventni dnevni prevoz vode s cisternami v količinah do 5.000 m³ vode na dan (Vlada RS je za ta namen namenila 2,85 MIO €). Tudi na našem področju se je izdatnost vodnih virov zmanjševala, kar je od nas zahtevalo maksimalno angažiranost pri izvajanju vseh tistih aktivnostih, ki so v teh pogojih nujno potrebne, in na ta način smo uspešno ohranjali izvedbo varne in stalne oskrbe s pitno vodo.

Leto 2022 si bomo zapomnili tudi po visoki inflaciji, ki je prinesla podražitev tako materialov, ki jih potrebujemo pri našem vsakdanjem delu, kot tudi podražitev energije. Samo strošek porabljene električne energije je bil v letu 2022 v primerjavi z letom prej višji gotovo trikrat (v letu 2022 je znašal cca. 215.000 €, v letu 2021 pa cca. 75.000 €).

V letu 2022 smo še vedno čutili posledice, ki jih je povzročila epidemija COVID 19. Poleg odsotnosti obolelih, ki jo je povzročil virus SARS-CoV-2, in vseh omejitev, ki so še veljale v začetku leta 2022, smo občutili tudi zelo boleče posledice, ki so nastale pri prekinitvi dobavnih verig nujno potrebnih materialov. Morali smo se sprijazniti z dejstvom, da določenih materialov preprosto ni bilo mogoče dobaviti ali pa je bil njihov dobavni rok zelo dolg. Delno je k temu pripomogla tudi vojna v Ukrajini in posledično trganje gospodarskih vezi z Rusijo (vpliv te vojne je še večji pri dvigu cen energentov na borzah). Kljub vsem izzivom, ki so jih prinesle nepričakovane razmere na trgu materialov in energentov, smo svoje delo izvajali nemoteno in kakovostno.

Leto 2022 si bomo zapomnili tudi po nesreči v Melaminu, ki je po svojih posledicah največja delovna in industrijska nesreča. Naše podjetje je z dobrim načrtovanjem razvoja infrastrukture v Kočevju v veliki meri pripomoglo, da so posledice nesreče minimalizirane. Gasilci so imeli dovolj velike količine požarne vode in so svojo nalogo lahko opravili z odliko. Kot izvajalec gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo pa smo se z nesrečo še najbolj soočili dva tedna po sami nesreči. Takrat smo prejeli obvestilo oziroma ukrep NIJZ, s katerim smo bili dolžni za vse vodne vire južno od Kočevja oziroma za 10 samostojnih vodovodnih sistemov (Koprivnik,

Knežja Lipa, Spodnji log, Brezovica, Dol – Predgrad, Laze ob Kolpi, Bilpa, Žaga, Delač in Jakšiči), izdati ukrep prepovedi uporabe pitne vode za pitje, pripravo hrane in izvajanje osebne higiene. V teh primerih je upravljavec dolžan v 24-tih urah zagotoviti porabnikom nadomestno oskrbo s pitno vodo. Gre za izredno zahtevno nalogo, ki dejansko predstavlja delovanje v izrednih razmerah. Mi smo ukrep izpolnili v celoti, izvajali smo aktivno komunikacijo s prizadetimi

porabniki, v aktivnostih pri realizaciji tega ukrepa pa so poleg upravljavca vodovoda, javnega podjetja Hydrovod d.o.o., sodelovali tudi župani občin Kočevja, Črnomlja in Kostela ter enote civilne zaščite iz teh občin. Območje, na katerem so omejitve veljale je površinsko zelo obsežno in odgovorno trdimo, da je malo izvajalcev gospodarske javne službe oskrbe s pitno vodo v naši državi, ki lahko opravi tako

delo, kot smo ga mi, in smo zato ponosni na to, kar smo postorili. Se je pa pokazalo, da takšen ukrep ni bil potreben, oziroma, če je že moral biti, bi moralo biti območje, kjer bi omejitve veljale, bistveno manjše. Seveda nam je ta ukrep povzročil tudi kar nekaj škode.

Glede na prikazane značilnosti minulega poslovnega leta ocenjujemo, da smo uspešno prebrodili vse izzive, ki so se tekom leta pojavljali na naši poti in smo v celoti zadovoljili vse potrebe naših porabnikov. Zaradi tega ne skrivamo zadovoljstva z opravljenim delom in doseženimi rezultati. Za nami je tako še eno uspešno poslovno leto.

Kljub temu, da je bila glavnina projekta SORIKO zaključena ob koncu leta 2019, smo bili tudi v preteklem letu vključeni v izvedbo zadnjih posegov, ki so bili financirani iz ostankov sredstev projekta SORIKO. Tako je potekala še izgradnja vodohrana v Gotenici ter obnova vodovoda v naselju Zamostec. Ta dela so sedaj zaključena in projekt SORIKO, v obsegu, kot je bil prvotno zastavljen, je tudi uradno zaključen. Počrpana so vsa možna nepovratna sredstva in ta projekt je definitivno eden od najuspešnejših projektov občin kočevsko-ribniškega območja. To pa nikakor ne pomeni, da v naslednji finančni perspektivi ni prostora za kakšen nov projekt SORIKO 2, saj potrebe na terenu so. Potrebno je samo pripraviti kvalitetno prijavo, ki bo izpolnjevala vse zahteve, ki bodo predpisane.

Brez vseh pridobitev, pridobljenih z realizacijo projekta SORIKO in projekta Suhokranjski vodovod, bi danes težko delovali. Vse višje standarde oskrbe s pitno vodo je na kraškem področju težko zagotavljati brez primerne priprave pitne vode. Lahko smo vsi skupaj ponosni na opravljeno delo. Ni bilo enostavno tekom izvajanja del, pa tudi kasneje smo morali postoriti še marsikaj, da je vsa novozgrajena infrastruktura v celoti vključena v obratovanje. Morali smo izvesti priklope mnogih novih porabnikov na novozgrajeno infrastrukturo, pa tudi nekatera dela, ki so ostala nedokončana oziroma jih kohezijski projekti niso zajeli. Zdaj, ko je vse to za nami, je vse bolj jasno, kaj smo dosegli. Naj omenimo samo težave, ki smo jih imeli z

interventnim dovozom pitne vode ob vsaki večji suši (Polom, Seč, Borovec, Gornja Briga itd.). Tega več ni, sedaj na regionalnem vodovodu ni strahu pred poletjem in sušnimi obdobji.

Letno poročilo je prerez poslovanja podjetja v posameznem letu. Odraža pregledno in pošteno poročanje o vseh pomembnih dogodkih, ki so se zgodili v obravnavanem obdobju. Sestavljeno je iz poslovnega in računovodskega poročila. S poslovnim poročilom predstavljamo svoje uspehe, delo in našo vizijo v prihodnosti, v računovodskem poročilu pa so prikazani računovodski izkazi.

Letno poročilo je tudi naše komunikacijsko sredstvo, s katerim predstavimo podjetje zunanjim in notranjim uporabnikom ter prikažemo naše rezultate.

Oblika letnega poročila ni predpisana. Podjetje se samo odloči, kako ga bo sestavilo. Ne glede na obliko poročila pa je jasno, da mora biti sestavljeno jasno in pregledno. Izkazovati mora resničen in pošten prikaz družbe, njenega finančnega položaja in poslovnega izida, vključno s prikazom računovodskih in finančnih kazalcev.

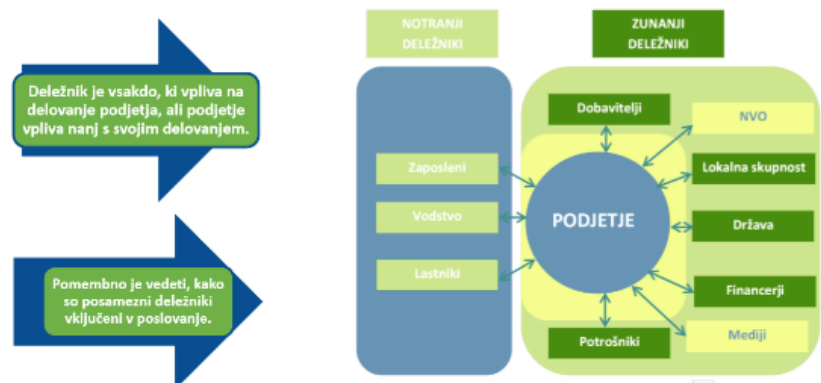
Temeljni namen letnega poročila izvajalcev GJS je predstaviti, kako podjetje opravlja svoje poslanstvo tj. izvajanje gospodarske javne službe.

Poslovodstvo Hydrovoda si prizadeva, da vsako leto sestavi čim boljše letno poročilo. Pred vami je poročilo, ki se nanaša na poslovno leto 2022. Poročilo je narejeno zelo skrbno, je dovolj podrobno in bogato s podatki oziroma prikazom poslovnih in ostalih dogajanj v javnem podjetju Hydrovod d.o.o.. Glede na dejstvo, da smo majhna družba, to poročilo presega nivo poročila, ki je potreben za našo velikost družbe. Kot majhna družba tudi nismo zavezani k reviziji poslovnega izida, a vseeno že vrsto let vztrajamo na tem, da je poslovanje naše družbe revidirano s strani pooblaščenih revizijske hiše, ki naše poslovanje pregleduje tekom minulega leta in tudi po zaključku poslovnega leta. Revizija poslovanja s strani neodvisnih strokovnjakov ima za nas dvojni namen: sami sebe preverimo glede dobrega, zakonitega in pravilnega

poslovanja, hkrati pa zunanji opazovalci lažje zaupajo našemu delu in prikazanim podatkom.

UPORABNIKI LETNEGA POROČILA

Vsebina poslovnega poročila mora biti prilagojena potrebam in interesu uporabnikom - koncept deležnikov.

Glede na velikost naše družbe (majhna družba) in veljavne zakonske predpise (nismo zavezani k reviziji), bi lahko pripravili mnogo krajše poročilo, ki bi vsebovalo samo osnovne podatke, pa tega ne želimo. Ocenjujemo, da je letno poročilo priložnost za nas, da naše lastnike, pa tudi širšo zainteresirano javnost, seznanimo, enako kot predhodna leta, o vseh bistvenih dogajanjih v letu 2022, kot tudi o pomenu pitne vode za vse nas. V naši državi je vzpostavljen visok standard izvajanja oskrbe s pitno vodo in mnogi se tega premalo zavedajo. Oskrba s pitno vodo je ena najstarejših komunalnih dejavnosti in ena najpomembnejših dobrin za blaginjo ljudi. Zato je pri nas pravica do pitne vode zapisana celo v ustavo. Da bi bila naša predstavitev čim bolj razumljiva, smo poleg tekstualnega prikaza dogajanj poročilu priložili tudi vrsto foto gradiva, tabel in grafov, ki včasih veliko več povedo, kot sam tekst. Upamo, da bo prikaz dogajanj na ta način postal še bolj razumljiv in pregleden ter s tem tudi bolj sprejemljiv in zanimiv tako za tiste, ki že nekaj časa spremljajo naše delo, kot tudi za tiste, ki se z našim poročilom srečujejo prvič oziroma jim področje oskrbe s pitno vodo ni ravno blizu.

Hydrovod d.o.o. vse od ustanovitve izvaja isto dejavnost, ki je omejena oziroma zakonsko definirana in ista dela. Smo komunalno podjetje, ki je ustanovljeno zato, da nemoteno in trajno zagotavlja oskrbo s pitno vodo in pri tem odgovorno upravlja z javno vodovodno infrastrukturo. Gre torej za specializirano in namensko ustanovljeno podjetje, ki ima predpisano zelo ozko dejavnost. Mi te dejavnosti ne dojemamo samo kot obvezo, temveč tudi kot poslanstvo in privilegij, da našim porabnikom zagotavljamo dobrino, ki je vir življenja in je nujna za naše preživetje ter jo uporabljamo vsak dan pri kuhanju, pranju, v proizvodnji, itd.

Ker je oskrba s pitno vodo rdeča nit našega delovanja, je zelo težko pripraviti poročilo brez ponavljanja nekaterih dejstev, prikazov in podatkov, kar pa ni nič narobe oziroma je celo prav, ker si voda to zasluži in moramo ceniti njen pomen, hkrati pa se poudari kontinuiteta delovanja. Zato je nujno potrebno večkrat ponoviti določena dejstva in podatke. Kljub temu je vsakoletno poročilo unikatno, je presek dogajanj v posameznem letu, ki ni nikoli enako prejšnjim letom, in temu je tudi prilagojena vsebina poročila. Dejavnost, ki jo izvajamo, to je oskrba s pitno vodo, zahteva določeno kontinuiteto in spremljanje skozi več let, ker se lahko le na ta način opazijo določeni trendi dogajanj in gibanj, ki so nujno potrebni za načrtovanje razvoja.

Danes porabimo dvakrat več vode kot v 60. letih

Človeška poraba pitne vode se je od 60. let prejšnjega stoletja več kot podvojila, kar se sklada z naraščanjem prebivalstva in industrializacijo oz. razvojem držav.

Daleč najbolj so se povečale potrebe gospodinjstev, kar za 600 odstotkov oz. za šestkrat. Leta 1960 je Zemlja dosegla tri milijarde prebivalcev, leta 2022 pa osem milijard.

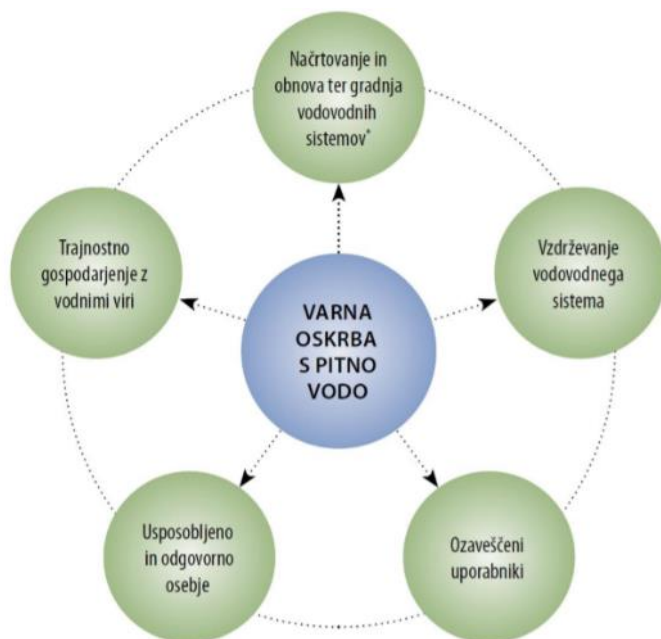
Uporaba vode v kmetijstvu se je povečala za 100 odstotkov oziroma dvakrat, medtem ko se je povpraševanje industrije po vodi potrojilo (300 odstotkov), predvsem zaradi večjega povpraševanja po elektriki, gorivu in tekstilu.

(Vir: World Resources Institute)

Večletno spremljanje stanja v dejavnosti oskrbe s pitno vodo je nujno potrebno tudi zato, ker gre za občutljivo dejavnost, ki je kapitalsko zelo zahtevna in ne dopušča stihijskega oziroma nenačrtnega izvajanja. Poleg tega je pitna voda po naši zakonodaji živilo in vsi vemo, kakšne so lahko posledice, ko tako pomembno

živilo postane neužitno ali neuporabno.

Dostikrat ali celo prevečkrat se ne zavedamo pomembnosti urejene oskrbe s pitno vodo, kot tudi ne kompleksnosti te dejavnosti. Ob dejstvu, da imajo naši porabniki že vrsto let pitno vodo na svojih pipah 24 ur na dan in ne poznajo nobenih omejitev pri porabi vode, je to tudi nekako pričakovano. Oskrbo s pitno vodo mnogi porabniki dojemajo kot samoumevno, enostavno in finančno nezahtevno opravilo. Prava resnica se močno razlikuje od tega. Urejen sistem oskrbe s pitno vodo je zelo zahteven in drag ter se gradi, dograjuje in obnavlja tekom celotnega obdobja njegovega obratovanja. Za vzpostavitev vodovoda je potreben izredno velik denarni vložek.

Vendar ni dovolj samo zgraditi vodovod; miselnost, da je s tem rešena oskrba s pitno vodo na določenem območju za vedno, je zelo zgrešena in nevarna. Vodovod je potrebno vzdrževati in tudi skrbeti za njegovo nemoteno obratovanje, saj drugače voda ne bo prišla do pip porabnikov ali pa bo neuporabna. Voda se v vodovodnem omrežju nahaja pod določenim tlakom in minimalni padec tega tlaka, kar včasih povzroči samo ena okvara, lahko določenemu številu porabnikov povzroči motnjo pri redni oskrbi s to dobrino. Nekateri zahtevni vodovodni sistemi imajo tudi velike stroške vzdrževanja (obstaja ocena, da obnova in vzdrževanje vodovodnih sistemov na svetu stane do 200 milijard dolarjev letno). V svetu je povprečno do

Voda je pri migracijah še posebno kritična: onesnažen zrak lahko dihaš leta, pomanjkanje vode pa te prežene zelo hitro.

dr. Lučka Kajfež Bogataj

50% vode, izgubljene med transportom zaradi slabo vzdrževanih vodovodnih sistemov. Zaradi finančne zahtevnosti in predvsem zaradi visokih začetnih stroškov si veliko revnejših držav ne more privoščiti ustrezne vodovodne infrastrukture. Zato ljudje v teh državah porabijo večji del svojih prihodkov za čisto vodo. Statistika kaže, da ljudje v najrevnejših deželah porabijo 10%

svojega prihodka za vodo, ljudje v razvitih deželah pa samo 3%.

Poleg navedenega, ne smemo pozabiti, da voda na našem planetu ni enakomerno razporejena. Zato je razumljivo, da je vodna kriza marsikje stalen spremljevalec življenja, marsikje pa utegne to kmalu postati, kar bo povzročilo različne konflikte in tudi vojne. Po nekaterih ocenah je bila oskrba s pitno vodo v letu 2017 ključni dejavnik v spopadih v vsaj 45 državah sveta. In ker je količina vode na našem planetu nespremenljiva oziroma se zaradi prevelike porabe in podnebnih sprememb celo zmanjšuje, število in potrebe prebivalstva pa se povečujejo, se utegnejo obstoječe in napovedane vodne krize z rastjo prebivalstva in z rastjo njegovih pričakovanj samo še zaostri. Tako se je po podatkih Svetovnega sveta za vode (World Water Council) prebivalstvo v zadnjem stoletju potrojilo, poraba vode pa pošesterila

in se letno zvišuje za en odstotek. V naslednjih 50-ih letih naj bi se po večini napovedi število prebivalstva povečalo še za 40 do 50 odstotkov, k temu pa je treba dodati še povečano breme industrializacije in urbanizacije. Zato so krize zaradi pomanjkanja razpoložljive pitne vode na vidiku. Po podatkih ZN se danes z dnevnim pomanjkanjem pitne vode sooča že petina prebivalstva v 30 državah. Do leta 2025 naj bi se to število povzpelo na tretjino prebivalstva in na 50 držav. Do leta 2075 pa naj bi po nekaterih napovedih kronično pomanjkanje vode prizadelo od tri do sedem milijard ljudi. Svet ob tem vsako leto zapravi količino vode, enako letnemu pretoku reke Volge, za pridelavo 1,3 milijarde ton hrane, ki jo izgubi ali zavrže. Da bi do leta 2050 proizvedli 70 odstotkov več hrane za 10 milijard prebivalcev Zemlje, bi potrebovali 14 odstotkov več vode.

Vse te številke dodatno potrjujejo že dolgo znano dejstvo, da bo voda bolj dragocena kot nafta (ali pa je že), da je strateško

VODA KROJI SVET

Človek preživi brez marsičesa, brez nafte in premoga, celo brez elektrike in denarja, tudi brez bank in politike, brez vode pa ne more. To je tisto, kar je v svojem bistvu dobra novica za Slovenijo, če bo le znala bolje poskrbeti za svojo vodo.

Borut Tavčar, Delo

že zdaj zelo pomembna in bo v bodoče še bolj. Posledično temu je zelo pomembno tudi naše delo oziroma delo tistih služb, ki

skrbijo za izgradnjo, obratovanje in tekoče vzdrževanje vodovodne infrastrukture na določenem področju. Strokovnost in dobra organiziranost teh služb je nujen predpogoj, da se obvladujejo danes tehnično že zelo zahtevni vodovodni sistemi in vse bolj prisotne hitre spremembe v naravi ter tudi nepredvidljiva dogajanja. Zato se je v službah, ki se ukvarjajo z oskrbo s pitno vodo, zamenjala tudi struktura zaposlenih. Prej je bilo veliko nekvalificiranega kadra, ki je izvajal težka fizična dela, danes teh skorajda ni več, je pa vse več strokovno izobraženega kadra.

Kljub vsej tehnologiji in vsej skrbnosti upravljavca, ki vsakodnevno skrbi za kondicijo posameznega vodovoda, vse to včasih ni dovolj za varno oskrbo s pitno vodo. Nepredvidljiva

Voda kot potencial za konflikte

Vse večje potrebe po vodi že zdaj povzročajo konflikte med državami in etničnimi skupinami, v prihodnosti pa lahko vojne za vodo postanejo veliko pogostejše, je v znanstvenem članku *Voda in geopolitika* ugotavljal geograf Robert [Ištok](#).

Tudi nekdanji generalni sekretar Združenih narodov [Butros Butros Gali](#) je ob prelomu tisočletja opozoril, da bo voda v novem tisočletju pomembnejša od nafte.

narava ima svojo moč, vse pogosteje pa čutimo tudi posledice podnebnih sprememb, ki so tukaj in jih ni možno zanikati. Tako je Nacionalni inštitut za javno zdravje, leta 2016, v poročilu o pitni vodi v naši državi jasno zapisal, da »tudi v Sloveniji na kakovost oskrbe s pitno vodo vplivajo podnebne spremembe. Vse pogostejši izredni vremenski dogodki (poplave, neurja z vetrom, zmrzali, žled, nalivi...) bodisi neposredno (npr. zalitje zajetja, poškodba cevi omrežja...) ali posredno (npr. z izpadom električne energije) ogrožajo oskrbo s pitno vodo in njeno kakovost. Zaradi posledic močnih padavin in poplav v mesecu novembru 2014 je moralo v Sloveniji pitno vodo prekuhavati okoli 91.000 prebivalcev na javnih (predvsem manjših) vodovodih. Prilagajanje na podnebne

spremembe je nujno tudi na področju oskrbe s pitno vodo.« Da je temu res tako, potrjujejo tudi naše izkušnje. Lansko ekstremno septembrsko deževje in poplave sta močno vplivali na varno oskrbo s pitno vodo in povzročili kar nekaj škode na vodovodni infrastrukturi. Naj omenimo samo nekaj posledic:

- visok vodostaj reke Kolpe je povzročil trganje cevi pod mostom v Kužlju, kar je prekinilo oskrbo s pitno vodo porabnikov te vasi,
- plaz, ki se je sprožil pri Kaptolu, je s seboj »odnesel« tudi del cevovoda Kaptol – Suhor in tako prekinil oskrbo s pitno vodo porabnikov Suhorja in Podsten (temu je potrebno dodati še škodo, povezano z vodnimi izgubami, ki so nastale do odkritja poškodbe),
- neurje je povzročilo tudi škodo na zajetju v Bilpi,
- prišlo je do znatnega povišanja motnosti na mnogih zajetjih, zato smo morali izdati ukrep obveznega prekuhavanja vode za prehrabne namene, ob tem pa smo izvajali tudi izpiranja omrežja,
- mnoge poti do naših objektov so bile poškodovane in smo porabili kar nekaj časa in energije, da smo stanje sanirali.

Kompleksnost upravljanja z vodnim sistemom (Banovec in Šantl, 2003)

Zaradi navedenih pojavov, ki so posledica podnebnih sprememb, in izkušenj, ki smo si jih v preteklosti že pridobili, nenehno spremljamo stanje na terenu in vemo, da je določene ukrepe potrebno pravočasno pripraviti in izvajati. Zato javnost in lastnice infrastrukture nenehno opozarjamo, kako je pomembno stalno, proaktivno in plansko razvijati vodovodno infrastrukturo in s tem aktivno vplivati na višjo varnost oskrbe s pitno vodo. Ni dvoma, da javnost, tako strokovna kot tudi laična, spremlja in opazuje vse naše aktivnosti, zna podati oceno vseh nas, ki smo odgovorni za urejeno oskrbo s pitno vodo (tako občin kot tudi Hydrovoda). Vsa pretekla prizadevanja in aktivnosti, ki so bile vložene v pridobitev nepovratnih sredstev za obnovo stare in gradnjo nove vodovodne infrastrukture, kot tudi mnoga opravljena dela na terenu, ki so zaključena in dajejo vidne rezultate, so porabniki spremljali in zelo dobro sprejeli. Standard oskrbe s pitno vodo se je v naših občinah vidno zvišal in javnost je to prepoznala. To je bilo mogoče še najbolj očitno ob zadnjih spremembah cen

Združeni narodi opozarjajo na nujnost ukrepanja na področju voda z naslednjimi dejstvi:

- 2,1 milijarde ljudi na svetu nima dostopa do sanitarne ureditve pitne vode;
- do leta 2050 naj bi svetovno prebivalstvo naraslo še za 2 milijardi, s čimer naj bi se potrebe po vodi povečala za 30 %;
- 1,9 milijarde ljudi živi danes v območjih, kjer je veliko pomanjkanje vode; do leta 2050 naj bi se to število povzpelo na okoli 3 milijarde;
- 80 % odpadnih voda, ki jih ustvari človeška družba, se neprečiščenih izliva nazaj v okolje;
- 1,8 milijarde ljudi uporablja vir pitne vode, ki ni zaščiten pred onesaženjem s človeškimi iztrebki.

Vir: Statistični urad RS

vodarine in omrežnine. Skorajda ni bilo nobenega negativnega komentarja, ker je bilo porabnikom zelo jasno, kaj vse je bilo zgrajeno v relativno kratkem obdobju in kaj varna in stalna oskrba s pitno vodo pomeni za vsakdanje življenje. Ocenjujemo, da je prisotno zaupanje v naše delo, ki je rezultat večletnega odgovornega dela. To je zelo pomembno, ker se zaupanje ne pridobi čez noč in na to smo zelo ponosni. Zato bomo naredili vse, da to zaupanje ohranimo. Enako je

tudi stališče občin, naših lastnic. Pa vsepovsod ni tako, tudi v razvitem svetu ne, še posebej ne tam, kjer so vodna zajetja in vodna infrastruktura v zasebni lasti.

Doseženi standard oskrbe s pitno vodo na kočevsko-ribniškem območju želimo ohraniti tudi naprej ter ga po potrebi tudi nadgraditi, želimo pa tudi v sistem javne oskrbe s pitno vodo vključiti čim več tistih, ki še niso del tega sistema. Osnovni predpogoj za to je zagotovitev stabilnega in stalnega financiranja za redno izvajanje obnove vodovodne infrastrukture in posodobitev le-te. Vsak drug pristop predstavlja resno tveganje za varno vodooskrbo. Še posebej je zgrešeno, škodljivo in nevarno stališče, da je z izgradnjo vodovoda rešena oskrba s pitno vodo za vedno. Stroka je glede tega zelo jasna: brez odgovorne strategije, ki vključuje tako zagotavljanje strokovnega upravljanja z infrastrukturo, kot tudi redne investicijske vložke

v le-to, ni nobenih garancij, da bo vodooskrba tudi jutri potekala na varen način, ki omogoča normalno bivanje prebivalcev in delovanja gospodarstva na določenem področju.

Ne smemo ponoviti napak iz preteklosti, ki so bile posledica skoraj 30-letne zamrznitve cen pitne vode, kar je preprečevalo zbiranje potrebnih finančnih sredstev in posledično tudi pravočasna vlaganja v vzdrževanje, obnovo in posodobitev vodovodne infrastrukture. Zaradi tega smo predolgo imeli hrbtenico najpomembnejšega vodovodnega sistema iz starih in amortiziranih azbest-cementnih cevi, ki se jih že 30 let ne proizvaja in tudi ne vgrajuje, ki jih tržišče več ne pozna in se jih porabniki bojijo. Imeli smo tudi vodarne, ki niso omogočale ustrezne priprave pitne vode, kar je predstavljalo resno tveganje za porabnike. Če ne bi uspeli pridobiti veliko nepovratnih sredstev iz evropskih skladov in narediti vse že znane pozitivne spremembe, bi imeli danes nezanesljivo oskrbo s pitno vodo in pogoste ukrepe prekuhanja vode za prehrabne namene ter posledično temu slabo voljo porabnikov in njihove upravičene zahteve in pritiske na občine, župane in upravljavca vodovodov.

O kvaliteti infrastrukture posamezne občine veliko pove tudi njena preostala vrednost. Pred izvedbo obeh kohezijskih projektov in tudi nekaterih drugih investicij na vodovodni infrastrukturi, ki so se zgodile po letu 2013, je bila vrednost naše infrastrukture (cevovodi in objekti) izredno nizka, tako nizka, da ne bi zadostovala niti nabavni vrednosti novih cevi za nadomestne cevovode. Današnje stanje je veliko boljše in najemnine, ki jo občine dobijo za svojo infrastrukturo (skupna vrednost plačane najemnine v letu 2022 znaša 864.000,12 €), zadostujejo za potrebno vzdrževanje le-te pod pogojem, da se v celoti namensko porabijo. Na ta način je možno v naslednjem obdobju obnoviti še tiste odseke vodovoda, ki to obnovo potrebujejo. Ker je problematika obnove cevovodov s pretečeno amortizacijsko dobo evidentirana v celotni državi in tudi vnesena v državni operativni program oskrbe s pitno vodo za obdobje od 2022 do 2027, bo najbrž možno za odpravo tega problema pridobiti tudi kakšna državna ali evropska nepovratna sredstva.

Ocena stroškov obnove cevovodov s pretečeno amortizacijsko dobo v RS
(Vir: GURS, 2021)

Datum	Dolžina javnega vodovoda s pretečeno amortizacijsko dobo (km)	Strošek obnove cevovodov (mio EUR)
31. 12. 2021	5.116	1.023
1. 1. 2022 - 31. 12. 2022	334	67
1. 1. 2023 - 31. 12. 2023	240	48
1. 1. 2024 - 31. 12. 2024	156	31
1. 1. 2025 - 31. 12. 2025	374	75
1. 1. 2026 - 31. 12. 2026	178	36
1. 1. 2027 - 31. 12. 2027	153	31
SKUPAJ	6.551	1.311

Iz tabele 27 je razvidno, da bo na dan 31. 12. 2027 dolžina cevi javnega vodovoda s pretečeno amortizacijsko dobo 6.551 km, kar pomeni 1.311 mio EUR potrebnih sredstev za obnovo.

Kot upravljavec vodovodne infrastrukture na področju občin Kočevja, Ribnice, Sodražice, Loškega Potoka in Kostela ob vsaki priložnosti jasno izražamo zadovoljstvo z doseženimi izboljšavami na infrastrukturi, ki so se zgodile v zadnjih desetih letih. Posledično se je znižalo število okvar na vodovodnem omrežju in zato so se tudi zmanjšale vodne izgube, predvsem pa je pomembno, da se je izboljšala zanesljivost in varnost oskrbe s pitno vodo velike večine naših porabnikov. Seveda je še dovolj prostora za izboljšavo, kar bo potrebno narediti v naslednjem obdobju. V mislih imamo predvsem obnovo določenih odsekov vodovoda na zelo razvejanem regionalnem vodovodu od Sodražice do Kočevja kot tudi na ostalih samostojnih vodovodnih sistemih. Odprta ostaja tudi priprava pitne vode na določenih zajetjih (ali zamenjava vodnega vira), kar hitro pa se lahko pojavijo tudi težave, povezane z delovanjem zasebnih – vaških vodovodov, ki so že sedaj v zaskrbljujočem stanju in jih bodo občine prisiljene prej ali slej sanirati.

Dobro delo v zadnjem obdobju je najbolj očitno na naslednjem primeru. Leta 2021 smo pristopili k okvirnemu izračunu infrastrukturnega indikatorja vodnih izgub (ILI) za vse naše vodovodne sisteme, kar je bila dokaj zahtevna naloga, ki je zahtevala kar nekaj časa za njen uspešen zaključek. V tedaj veljavnem operativnem načrtu oskrbe s pitno vodo (gre za načrt, ki je veljal za obdobje 2016 – 2021) je na strani 81 zapisano, da ocenjevanje vodnih izgub samo v odstotni vrednosti med oddano in prodano vodo v vodovodnem sistemu ni najbolj primerno, ker ne upošteva vseh dejavnikov, ki vplivajo na višino izgubljene vode. Celovit indikator obvladnosti vodnih izgub, ki ga priporoča mednarodno vodno združenje IWA – International Water Association, je uporaba infrastrukturnega indikatorja izgub ILI (Infrastructure leakage index). Ta indikator je kazalnik učinkovitosti dejanskih ali fizičnih vodnih izgub, ki ga je razvilo mednarodno vodno združenje (IWA) in je bil prvič objavljen leta 1999 (Taylor, 2008). Infrastrukturni indikator vodnih izgub najbolje opisuje učinkovitost obvladovanja dejanskih izgub v vodovodnih sistemih. Z indeksom se meri, kako dobro se upravlja (vzdrževanje, popravila in sanacija) z distribucijskim omrežjem za kontrolo dejanskih izgub ob trenutnem operativnem tlaku. Štirje ključni dejavniki, ki vplivajo na dejanske vodne izgube v distribucijskih sistemih, so:

- hitrost in kakovost popravil,
- upravljanje cevovodov in objektov – obnova vodovodnega omrežja,

- aktivno ugotavljanje mest puščanj,
- upravljanje s tlakom (Taylor, 2008).

Za razvoj države se glede na IWA standarde (Liemberger, 2005) za vodovodni sistem z indikatorjem ILI 2 - 4 smatra, da je to sistem z dobrim stanjem vodnih izgub. Pri zmanjševanju izgub indikatorja ILI pod vrednost 2 je predhodno potrebno izvesti študijo ekonomske smiselnosti uvajanja dodatnih ukrepov zniževanja vodnih izgub. Nižje vrednosti kot 2 so običajno ekonomsko upravičene le na območjih, kjer je voda draga (npr. desalinizacija) oziroma redka.

Opis in kategorizacija indikatorja vodnih izgub ILI za posamezne vodovodne sisteme

ILI	Obrazložitev kategorij vodovodnih sistemov
1-2	Odlično – ni potrebna intervencija
2-4	Dobro – ni potrebe po nujni intervenciji, potrebno je spremljanje
4-8	Slabo – potrebna je pozornost
>8	Zelo slabo - nujna takojšnja intervencija

Vir: Liemberger, 2007

Če ima vodovodni sistem indikator ILI npr. enak 2, pomeni, da so celotne letne izgube 2-krat večje od izračunanih neizogibnih letnih izgub.

Na spodnji tabeli je prikazan izračun infrastrukturnega indikatorja vodnih izgub (ILI) na naših sistemih:

ID vodovodnega sistema	Naziv vodovodnega sistema	Letna količina načrpane vode na dan 31.12.2020 [m ³]	Letna količina prodane vode na dan 31.12.2020 [m ³]	Trenutne letne dejanske izgube (CARL) [l/leto]	Dolžina javnega vodovodnega omrežja v km [l]	Število priključkov (Nc)	Celotna dolžina priključkov na vodovod v km	Povprečni operativni tlak v m (P)	Neizogibne letne dejanske izgube (l/leto) (IARL)	Neizogibne letne dejanske izgube (l/leto) (IARL)	Infrastrukturni indikator vodnih izgub (l/leto) (ILI)
1.092.00	KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA***	2.036.743,00	1.481.334,00	555.409.000,00	320,95	6.575,00	90,00	50,00	664.350,50	242.487.932,50	2,29
1.093.00	LOŠKI POTOK	118.048,00	65.419,00	52.629.000,00	32,51	642,00	6,50	46,00	58.914,74	21.175.380,10	2,49
1.094.00	PREDGRAD-DOL	45.116,00	31.009,00	14.107.000,00	21,99	412,00	5,98	40,00	34.918,24	12.745.157,60	1,11
1.095.00	GORA	10.797,00	6.197,00	4.600.000,00	5,01	80,00	1,40	30,00	5.673,24	2.070.732,60	2,22
1.096.00	KOSTEL - KAPTOL - DELAČ	10.921,00	7.949,00	2.972.000,00	18,44	171,00	2,00	40,00	20.746,64	7.572.523,60	0,39
1.097.00	JAKŠIČI-FARA	19.749,00	14.750,00	4.999.000,00	12,43	196,00	3,40	40,00	18.621,60	6.796.884,00	0,74
1.098.00	BREZOVICA - VIMOLJ	10.126,00	7.145,00	2.981.000,00	6,42	63,00	1,40	44,00	8.845,41	3.228.573,92	0,92
1.099.00	KOČEVSKA REKA	22.177,00	17.290,00	4.887.000,00	23,53	118,00	1,50	40,00	22.217,60	8.109.424,00	0,60
1.100.00	KOPRIVNIK	7.020,00	6.416,00	604.000,00	1,20	36,00	0,50	40,00	2.518,88	919.391,20	0,66
1.102.00	ŽMARICE	11.430,00	9.420,00	2.010.000,00	3,98	84,00	1,60	30,00	5.363,58	1.957.706,70	1,03
1.103.00	KOT - JURJEVICA - BREŽE	35.472,00	29.927,00	5.545.000,00	10,85	199,00	2,80	45,00	19.100,88	6.971.621,20	0,80
1.104.00	SAJEVEC-DANE	45.620,00	33.395,00	12.225.000,00	11,86	242,00	2,00	40,00	18.281,76	6.672.842,40	1,83
1.105.00	VRH KRKOVO	7.715,00	4.735,00	2.980.000,00	6,78	95,00	1,30	30,00	6.918,36	2.525.201,40	1,18
1.107.00	DOLNJA BRIGA-GORNJA BRIGA	3.880,00	1.781,00	2.099.000,00	2,43	17,00	0,60	30,00	2.169,66	791.925,90	2,65
1.108.00	SPODNJI LOG	2.454,00	2.339,00	115.000,00	1,05	5,00	0,20	25,00	695,25	253.766,25	0,45
1.110.00	Trava - Srednja vas	2.652,00	2.447,00	205.000,00	4,03	51,00	0,40	40,00	4.930,72	1.799.712,80	0,11
1.111.00	KNEŽJA LIPA	2.812,00	2.197,00	615.000,00	3,83	8,00	0,20	45,00	3.616,92	1.320.175,80	0,47
1.112.00	ŽAGA	553,00	538,00	15.000,00	0,59	8,00	0,22	35,00	786,94	287.233,10	0,05
1.500.00	NOVI KOT	2.179,00	1.769,00	410.000,00	6,35	35,00	0,50	55,00	8.512,02	3.106.887,30	0,13
1.501.00	LAZE PRI PREDGRADU	1.360,00	962,00	398.000,00	2,74	22,00	0,30	45,00	3.348,90	1.222.348,50	0,33
1.909.00	KUŽELJ	1.764,00	1.510,00	254.000,00	0,52	31,00	0,30	40,00	1.664,24	607.447,60	0,42
1.910.00	STARI KOT	423,00	420,00	3.000,00	1,51	16,00	0,40	45,00	2.247,48	820.330,20	0,00

Glede na zgoraj navedeno je jasno, da smo bili z rezultati izredno zadovoljni, ker so ti dokazali, da smo dobro delali in dosegli priporočena merila. Žal pa naša država včasih ne ve, kaj dela in s svojimi predpisi dela škodo svojim državljanom. Tako je z novim operativnim programom za oskrbo s pitno vodo za obdobje od 2022 do 2027 spremenila svoje lastno stališče, zapisano v prejšnjem operativnem programu, in se je odločila, da bo pri nas preverjala učinkovitost posameznih vodovodov z uporabo infrastrukturnega indikatorja vodnih izgub (ILI) samo za velike vodovodne sisteme. Tako je za vodovode, ki oskrbujejo 5.000 ali več prebivalcev,

naveden faktor ILI = 4, kot še dopustna raven vodnih izgub v letu 2027 (v letu 2022 pa je določen ILI = 6). Pri vodovodih, ki oskrbujejo manj kot 5.000 prebivalcev, pa se je država odločila za ocenjevanje vodnih izgub samo v odstotni vrednosti med oddano in prodano vodo v vodovodnem sistemu, čeprav je v prejšnjem veljavnem operativnem programu jasno zapisala, da takšno ocenjevanje ni najbolj primerno, ker ne upošteva vseh dejavnikov, ki vplivajo na višino izgubljene vode. Tako je v osnutku operativnega programa zapisana predvidena dopustna raven vodnih izgub v letu 2022 do 30% načrpane vode, v letu 2027 pa do 28% načrpane vode.

VODOVODNI SISTEMI			PRODANA VODA				VODNE IZGUBE				
ZŠ	Šifra VS	Naziv vodovodnega sistema	VSA ODVZETA VODA ZA VS	VSA PRODANA VODA (merjena in nemerjena)	VSA NEOBRAČUNANA PORABA VODE	VSA PORABA VODE OBRAČUNANA IN NEOBRAČUNANA	Navidezne izgube	RAZLIKA MED ODVZETO IN OBRAČUNANO / PRODANO VODO		RAZLIKA MED ODVZETO IN PORABLJENO VODO (OBRAČUNANO IN NEOBRAČUNANO in navideznimi izgubami)	
			v m3	v m3	v m3	v m3		v m3	v m3	%	v m3
1	1092	Kočevoje - Ribnica - Sodražica	2.144.490	1.535.036	87.833	1.622.869	21.357	609.454	28,42	500.265	23,33
2	1093	Loški Potok	118.787	61.547	1.042	62.588	1.189	57.241	48,19	55.010	46,31
3	1094	Predgrad - Dol	49.330	30.035	162	30.196	493	19.295	39,11	18.641	37,79
4	1095	Gora	10.700	5.856	1.016	6.872	107	4.844	45,27	3.721	34,78
5	1096	Kostel-Kaptol-Delač	10.146	8.099	90	8.189	101	2.047	20,18	1.856	18,29
6	1097	Jakšiči - Fara	25.078	17.375	855	18.230	251	7.704	30,72	6.598	26,31
7	1098	Brezovica - Vimolj	9.900	7.161	50	7.211	42	2.739	27,67	2.647	26,74
8	1100	Koprivnik	7.230	6.346	5	6.351	72	884	12,23	807	11,16
9	1103	Kot-Jurjevica-Breže	34.203	28.598	0	28.598	430	5.605	16,39	5.175	15,13
10	1104	Sajevec - Dane (Francišek)	36.974	32.208	0	32.208	370	4.766	12,89	4.396	11,89
11	1106	Vrh Krkovo	6.255	4.384	0	4.384	63	1.871	29,91	1.808	28,90
12	1108	Spodnji Log	2.442	2.398	0	2.398	24	44	1,80	20	0,82
13	1110	Trava-Srednja vas	3.427	2.463	0	2.463	33	964	28,13	931	27,17
14	1111	Knežja Lipa	3.137	2.542	0	2.542	89	595	18,97	506	16,13
15	1112	Žaga	517	502	14	516	0	15	2,90	1	0,19
16	1500	Novi Kot	1.971	1.885	5	1.890	20	86	4,36	61	3,09
17	1501	Laze pri Predgradu	1.669	828	440	1.268	17	841	50,39	384	23,01
18	1909	Kuželj	1.400	1.399	0	1.399	0	1	0,07	1	0,07
19	1910	Stari Kot	443	442	0	442	0	1	0,23	1	0,23
20	3021	Bilpa	560	288	265	553	6	272	48,57	1	0,18
		SKUPAJ	2.468.659	1.749.391	91.776	1.841.166	24.664	719.268	29,14	602.829	24,42

Iz navedenih izračunov je razvidno, da smo na našem edinem vodovodnem sistemu, ki oskrbuje več kot 5.000 prebivalcev, cilj dosegli oziroma že presegle, pri manjših vodovodih pa nas čaka še kar nekaj dela pa tudi kar nekaj finančnih vložkov. Naša država je relativno bogata z vodnimi viri in vprašanje je, ali je modro in racionalno (ali smo res tako bogati?) postaviti tako ostre zahteve. Mislimo, da ni potrebno posebej poudarjati, da je procentualno prikazovanje izgub pri manjših podeželskih vodovodih, ki se nahajajo na demografsko ogroženih področjih, nepravilno in zgrešeno. Žal gre še za en spodrselj državni uradnikov, ki kaže na nepoznavanje stanja na terenu. Če je poraba vode na teh malih podeželskih sistemih nizka in zaradi praznjenja podeželja pada iz leta v leto, se procent vodnih izgub zvišuje, tudi če vodne izgube nominalno ostajajo vsako leto enake. Poleg tega je jasno, da vodne izgube pri dveh vodovodih, ki imajo enako količino načrpane in prodane vode, imajo pa bistveno različno dolžino omrežja, ne morejo biti enake. Kako je potem lahko kriterij ocenjevanja vodnih izgub samo v odstotni vrednosti med oddano in prodano vodo v vodovodnem sistemu »uzakonjen«?

Po sedaj veljavni zakonski ureditvi je pitna voda v Sloveniji javna dobrina, kar je edino pravilno. Leta 2016 je bila pravica do pitne vode zapisana tudi v našo ustavo, kljub temu, da je bilo po mnenju večine strokovne javnosti to področje v naši zakonodaji primerno rešeno že pred tem. Način izvajanja dejavnosti oskrbe s pitno vodo in standard oskrbe porabnikov s pitno vodo sta delno urejena z državnimi predpisi in delno s predpisi lokalnih skupnosti. Skladno z veljavnim Zakonom o varstvu okolja sodi dejavnost oskrbe s pitno vodo med obvezne občinske gospodarske javne službe varstva okolja. Po vpisu pravice v ustavo ta dejavnost postaja državna in država se je zavezala, da bo v 18-ih mesecih po uveljavitvi zapisa v ustavo uskladila vso potrebno zakonodajo. Ta rok za uskladitev predpisov je že zdavnaj iztekel, žal pa še vedno ni nobenih sprememb veljavne zakonodaje, tudi predlogov za spremembo le-te še ni. Kako naj bi izgledala bodoča zakonska ureditev, nam ni znano, očitno pa ni znano tudi tistim, ki so se na vsak način zavzemali za vpis pravice do pitne vode v ustavo in pripravili sprejeto obliko vpisa.

Po našem mnenju je obstoječa zakonodaja popolnoma ustrezna in življenjska. Sedaj so mnogi razočarani, ker so bila pričakovanja od zapisa v ustavi prevelika. Nekateri posamezniki, ki imajo svoje hiše dislocirane od strnjenih naselij, so tako od vpisa pravice do pitne vode v ustavo pričakovali, da bodo takoj dobili priključek na javni vodovod, kar seveda ni možno oziroma ni uresničljivo (tako tehnično kot tudi finančno). Potrebno pa je omeniti, da na srečo vseh nas ta pravica ni bila zapisana v ustavo v celoti na način, kot so si jo nekateri prvotno zamislili. Prvotni predlog je celo bil, da bi država centralizirala oskrbo s pitno vodo (tega ni nikjer na svetu), in bi za izvedbo le-te ustanovila posebno direkcijo (ta naj bi imela nekaj sto zaposlenih). Kako bi oskrba s pitno vodo potekala na dislociranem podežlju, če bi bila dirigirana iz centrale v Ljubljani, pa si lahko vsak misli sam. Za porabnike na podežlju bi bila to zagotovo slašba rešitev od sedaj veljavne, ki v celotni državi zelo dobro deluje. Zato je prav, da tako tudi ostane. Oskrba s pitno vodo ne more biti organizirana centralistično, temveč mora biti čim bližje porabnikom. Na to opozarja tudi evropska direktiva o lokalni samoupravi. Primerno je, da za to dejavnost skrbi lokalna skupnost in ne država, ker lokalna skupnost bolj »čuti« lokalne probleme in dejstvo, da ni nemotenega bivanja in gospodarskega razvoja znotraj določene lokalne skupnosti brez urejene oskrbe s pitno vodo. Zato mora in je tudi prav, da ta skupnost tudi odloča o tej dejavnosti, ker to lahko počne najbolj uspešno in najbolj racionalno, predvsem pa hitro, urgentno oziroma nemudoma za razliko od centraliziranega državnega urejanja, kjer je preveč birokracije, vse gre bolj počasi in je zato tudi poraba sredstev manj transparentna (tipičen primer so državne ceste, poplavna varnost itd., torej dejavnosti, ki jih uspešno ali pa neuspešno ureja država).

Vpis pravice do pitne vode v ustavo naj bi bil, po izjavah zagovornikov tega vpisa, nujno potreben, da zaščitimo naše vodne vire pred privatizacijo. Ali smo to dejansko dosegli oziroma

»70.a člen
(pravica do pitne vode)

Vsakdo ima pravico do pitne vode.

Vodni viri so javno dobro v upravljanju države.

Vodni viri služijo prednostno in trajnostno oskrbi prebivalstva s pitno vodo in z vodo za oskrbo gospodinjstev in v tem delu niso tržno blago.

Oskrbo prebivalstva s pitno vodo in z vodo za oskrbo gospodinjstev zagotavlja država preko samoupravnih lokalnih skupnosti neposredno in neprofitno.«.

II.

Zakone, ki urejajo vsebine iz novega 70.a člena ustave, je treba uskladiti s tem ustavnim zakonom v osemnajstih mesecih po njegovi uveljavitvi.

Ta ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v Državnem zboru.

Uradni list RS, št. 75/16 z dne 30. 11. 2016

ali so ti viri zdaj resnično bolj varni kot prej, bo pokazal čas. Voda je preveč zanimiva za mnoge, ki imajo kapitala dovolj in iščejo varen način za vlaganje tega kapitala oziroma za doseganje profita. Pred leti smo lahko opazovali, kako so določeni lobiji uspeli uvrstiti v osnutek nove evropske direktive o koncesijah tudi rešitev, da bi pitna voda postala tržno blago. Ni veliko manjkalo, da bi bila takšna rešitev tudi sprejeta. Na srečo se je celotna javnost v Evropski uniji zbudila in organizirala zbiranje podpisov proti takšni rešitvi. Peticijo je v zelo kratkem času podpisalo skoraj dva milijona posameznikov, kar je bilo dovolj, da je pritisk javnosti naredil svoje in Evropska komisija je bila prisiljena področje oskrbe s pitno vodo izzeti iz predloga že pripravljene direktive o koncesijah. Javni interes je za nekaj časa zmagal. Kako dolgo, pa je drugo vprašanje.

Kapital se zaveda pomena pitne vode, ve, da brez nje ni življenja, pozna njen strateški pomen in zna izračunati finančne koristi, ki bi nastale, če bi prišlo do privatizacije vodnih virov. To bi bila zagotovo zelo varna in donosna naložba. Zato želja bogatih po posedovanju vodnih virov ne bo nikoli ugasnila, tudi vpis pravice do pitne vode ne bo pomenil nepremostljive ovire. Še posebej zato ne, ker je razpoložljivega kapitala v svetu ogromno, pravih (varnih) priložnosti za vlaganje pa čedalje manj. Zato se bo hitro pojavila nova oblika (prisile, pobude ali »ponudbe«) za izvedbo »bolj ekonomične« oziroma »bolj vsečne« ali temu podobne oblike oskrbe s pitno vodo, kar pomeni isti cilj v nekoliko spremenjeni obliki (lepše »zapakiran«). Vsi primeri privatizacije vodnih virov po svetu so negativni (tudi v Evropi). Želja po dobičku velikih zasebnih družb je vsepovsod prinesla mnogo višje cene, slabše vzdrževanje vodovodne infrastrukture, slabšo kvaliteto vode na pipah porabnikov in slabšo dostopnost pitne vode za najbolj ranljive skupine porabnikov. Vsi ti odkloni so logični, ker je čim večji zaslužek osnovno vodilo kapitala. Zato je zavedanje javnosti in pritisk različnih civilnih iniciativ največje zagotovilo, da bo oskrba s pitno vodo ostala javna.

Za zaključek te uvodne predstavitve lahko še enkrat izpostavim zadovoljstvo nad uspešnim poslovnim letom 2022. Kljub mnogim težavam, ki sem jih v uvodu že prikazal, smo realizirali vse načrtovane aktivnosti, nekatere pa tudi presegle. Na ta način smo ponovno naredili korak naprej pri razvoju oskrbe s pitno vodo na celotnem področju našega delovanja. Kar me še posebej veseli, je to, da so imeli naši porabniki vode dovolj in je bila ta v celoti zdravstveno ustrezna in skladna z zahtevami naše zakonodaje (tudi ob veliki nesreči v Melaminu).

Na našem področju se je v zadnjem desetletju veliko gradilo in za to so bila porabljeni znatna finančna sredstva. Vse nove pridobitve takoj uspešno uporabljamo in vse pozitivne spremembe, ki te pridobitve prinašajo, čutijo tudi porabniki naših storitev. S tem dejansko opravičujemo ta vlaganja. Infrastruktura se gradi zaradi porabnikov in porabljeni sredstva imajo smisel, ko ti začutijo ugodnosti in prednosti novih pridobitev. To pomeni, da smo dobro načrtovali in tudi dobro vodili investicije, vemo pa, da vsepovsod po naši državi ni tako. Dobro sodelovanje občin in upravljalca je ključ vsega doseženega, je gonilo razvoja. Timsko delo in dolgoročno načrtovanje dajejo vedno dobre rezultate. Na Hydrovodu dejansko ves čas delovanja te družbe deluje relativno majhna in usposobljena ekipa, ki zna in zmora in se ne ukvarja zgolj z vzdrževanjem vodovodne infrastrukture, kar si mnogi predstavljajo, temveč opravlja širok obseg delovnih nalog, kjer ima razvoj še posebno mesto. Moramo biti vsestranski, če želimo opraviti vse svoje obveznosti in tudi realizirati sprejete letne poslovne načrte. Vsakodnevne naloge in tudi razmere v družbi nas silijo v nenehna prilagajanja, ki so pogojena s spremembami predpisov, s spremembami na terenu, z vremenskimi

spremembami, s spremembami materialov in tehnologije ter tudi z novo nastalimi potrebami porabnikov, ker je jasno, da porabniki ne smejo ostati prikrajšani oziroma brez stalne in varne oskrbe s pitno vodo.

2.1 OSKRBA S PITNO VODO V LETU 2022

Po veljavni zakonodaji sistem za oskrbo s pitno vodo predstavlja sistem elementov vodovoda (cevi, črpališča, vodohrani, čistilne naprave, individualni priključki, hidranti, ipd.), s katerim upravlja en upravljavec in pretežni del rednega obratovanja deluje kot samostojen sistem, hidravlično ločen od drugih vodovodnih sistemov.

V letu 2022 smo oskrbo naših porabnikov s pitno vodo izvajali z obratovanjem naslednjih vodovodnih sistemov:

- regionalni vodovod Kočevje – Ribnica – Sodražica pokriva največji del potreb po pitni vodi v občinah Kočevje, Ribnica in Sodražica, ta vodovod je postal resnično velik, ker je s kohezijskimi projekti prevzel oskrbo s pitno vodo nekaterih porabnikov, ki so se prej oskrbovali s pitno vodo iz samostojnih vodovodnih sistemov,
- vodooskrbni sistem Dol oskrbuje s pitno vodo del porabnikov na področju občine Kočevje in del porabnikov s področja občine Črnomelj,
- vodooskrbni sistem Ravni Dol oskrbuje s pitno vodo del porabnikov na področju občine Ribnica in del porabnikov na področju občine Sodražica,
- vodovodni sistemi Koprivnik, Knežja Lipa, Brezovica – Vimolj, Spodnji Log, Bilpa in Laze oskrbujejo s pitno vodo preostali del porabnikov v občini Kočevje,
- vodovodni sistemi Loški Potok, Trava – Srednja vas, Stari Kot in Novi Kot oskrbujejo s pitno vodo porabnike v občini Loški Potok,
- vodovodni sistem Gora oskrbuje s pitno vodo preostali del porabnikov v občini Sodražica,
- vodooskrbni sistem Frančišek (Sajevec – Dane) oskrbuje s pitno vodo del porabnikov s področja občine Ribnica, in
- vodovodni sistemi Jakšiči – Fara, Kostel, Žaga, Vrh – Krkovo in Kuželj oskrbujejo s pitno vodo porabnike v občini Kostel.

Vsi navedeni sistemi oskrbujejo s pitno vodo nekaj več kot 30.000 porabnikov (stalno in začasno prijavljenih), ki bivajo in delujejo na tem področju. Pri tem regionalni vodovod Kočevje – Ribnica – Sodražica štejemo kot enotni vodovodni sistem, kljub dejstvu, da se napaja iz petih neodvisnih vodnih virov, ima razvejano vodovodno omrežje v treh občinah in bi ga lahko prikazali vsaj v obliki treh vodovodnih sistemov. Pomembno pa je izpostaviti, da je ta vodovod prevzel tudi vlogo napajanja s pitno vodo dela področja nekdanjega Suhokranjskega vodovoda, ker se iz vodarne Slovenska vas oskrbujejo s pitno vodo porabniki občine Kočevje, ki teritorialno sodijo na področje Suhe Krajine, kakor tudi del porabnikov v občini Žužemberk (odcep Smuka) ter občini Dobropolje (odcep pri Vrbovcu). V prejšnjih letih smo izvajali oskrbo naših porabnikov z obratovanjem več vodovodnih sistemov, kot jih imamo danes, a se je s postopnim združevanjem nekaterih manjših vodovodnih sistemov z regionalnim vodovodom to število zmanjšalo, kar je dobro in finančno racionalnejše, s tem pa se je tudi zvišala zanesljivost in varnost oskrbe porabnikov s pitno vodo.

Skupna dolžina javnega vodovodnega omrežja v upravljanju Hydrovoda, ki je zelo razvejano, je ob koncu leta 2022 znašala 501.656 m. To je sorazmerno dolgo omrežje za oskrbo približno 30.000 porabnikov. Zgolj za primerjavo: Ljubljanski vodovod upravlja z omrežjem, dolgim cca. 1.150 km in s tem omrežjem, po 43.000 priključkih, oskrbuje cca. 330.000 porabnikov oziroma 150.000 gospodinjstev v Ljubljani in okolici. Torej na približno dvakrat daljšem omrežju oskrbujejo enajstkrat več porabnikov.

Dolžina našega vodovodnega omrežja se vsako leto povečuje, kot rezultat izgradnje novih krakov in odsekov vodovoda, ob tem pa se zgolj minimalno povečuje število vodovodnih priključkov oziroma novih porabnikov pitne vode. Žal območje občin, kjer izvajamo svojo dejavnost, ni tako atraktivno za stanovanjsko pozidavo, kot so območja v občinah okrog Ljubljane, zato število prebivalcev stagnira oziroma se zmanjšuje.

Omrežje, s katerim izvajamo našo dejavnost, je zgrajeno iz vseh možnih materialov. Tako vzdržujemo cevovode iz jeklenih cevi, cevi iz litega železa, iz polietilena in polivinilklorida, iz nodularne litine in azbestno-cementnih cevi. Vse te cevi so različnih profilov (od DN 30 do DN 400) in različne starosti (nekateri deli omrežja so stari tudi več kot 80 let). Pri novogradnjah in obnovah vodovodnega omrežja se najpogosteje uporablja nodularna litina in polietilen, najpogosteje uporabljeni material pri hišnih priključkih pa je polietilen. Na vodovodnem omrežju je vgrajeno ogromno hidrantov ter drugih armaturnih elementov: zasunov, loput, zračnikov, blatnikov. Sestavni del vodovodne infrastrukture je tudi več kot 120 zgrajenih objektov (regulacijski jaški, črpališča, vodohrani, čistilne naprave, prečrpališča, raztežilniki, itd.), brez katerih oskrba s pitno vodo na tako razgibanem terenu, kot je naš, ne bi bila mogoča.

Za vse uvodoma našete vodovodne sisteme je značilno, da so ti medsebojno tehnično ali pa popolnoma ločeni in različno oddaljeni, tako nivojsko kot tudi višinsko.

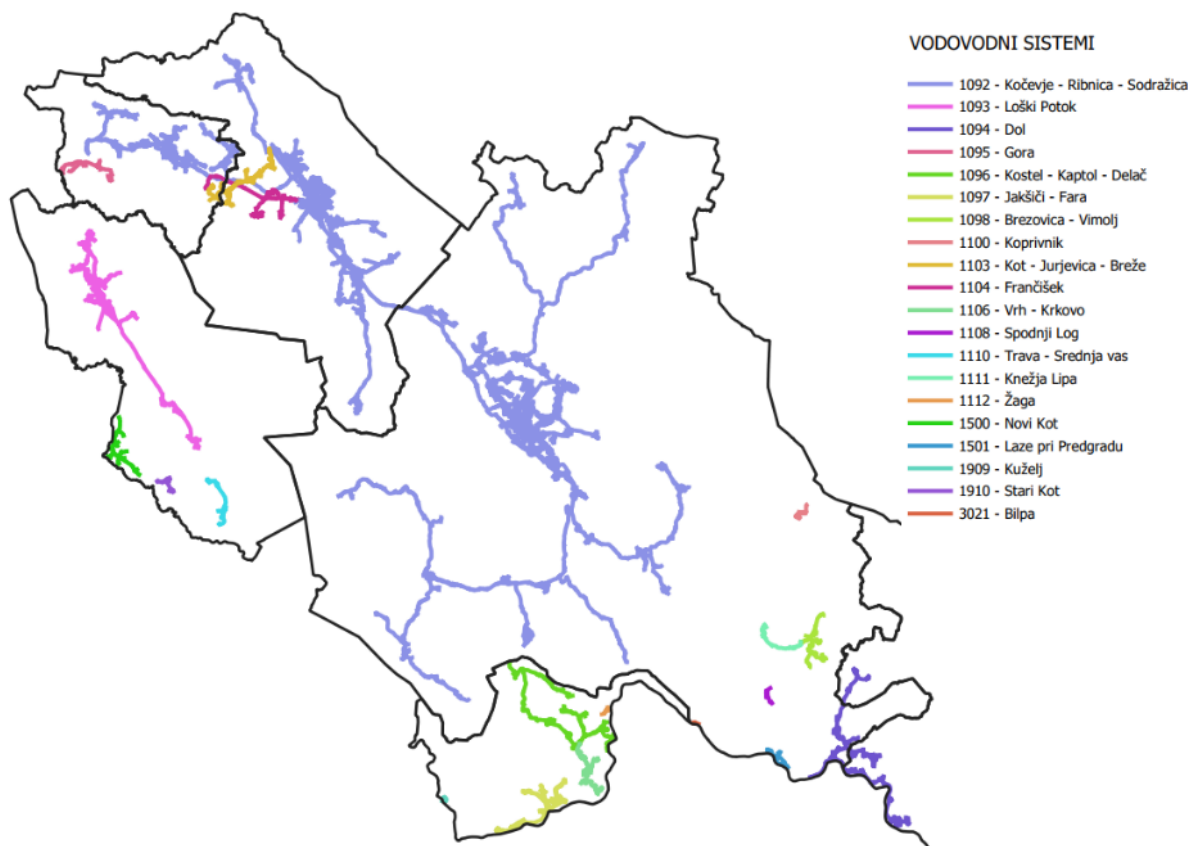
Vsak od naših prej naštetih javnih vodovodov ima svoje značilnosti in posebnosti, zato ni mogoče govoriti o dveh enakih vodovodih. V osnovi lahko te vodovode ločimo po velikosti in zahtevnosti. Tako so nekateri od teh vodovodov tehnično dokaj enostavni za upravljavca, zato je upravljanje z njimi sorazmerno nezahtevno, pri nekaterih drugih pa so terenske značilnosti zahtevale izgradnjo dokaj zahtevnega vodovodnega sistema, ki ima zgrajenih več objektov in črpališč, pa tudi več zajetij. Takšni vodovodi zahtevajo vsakodnevno kontrolo obratovanja, saj so izredno ranljivi, posledice morebitnih okvar so večje in čas vzpostavitve prvotnega stanja je daljši. Zato je razumljivo, da so tudi stroškovno zahtevnejši.

Glede spremljanja zdravstvene ustreznosti vode in izvajanja HACCP sistema pa so vsi ti vodovodi enako zahtevni in jih je potrebno vse obravnavati z dolžno skrbnostjo. Vsak porabnik mora na svoji pipi dobiti pitno vodo, ki je bistra, brez barve, vonja in okusa in ne vsebuje mikroorganizmov, parazitov in njihovih razvojnih oblik v številu, ki lahko predstavlja nevarnost za zdravje ljudi ter snovi v koncentracijah, ki bi same ali skupaj z drugimi snovmi lahko predstavljale nevarnost za zdravje ljudi. Zato kot upravljavalec nenehno sledimo cilju po optimizaciji stroškov ob hkratnem dvigu njihove zanesljivosti, eden od načinov doseganja tega cilja pa je tudi že navedeno zmanjševanje števila vodovodnih sistemov, kar pa žal ni

samoumevno in vsepovsod mogoče, ker so vodovodni sistemi medsebojno različno oddaljeni, tako nivojsko kot tudi višinsko. Zato v primerih prevelikih medsebojnih razdalj in višinskih razlik, pa tudi nizke porabe vode na posameznih manjših vodovodih, le-teh ni smiselno povezovati. Premajhna izmenjava vode v cevovodih nam lahko povzroča velike težave in stroške, ker je težko zagotavljati varno oskrbo s pitno vodo (postana voda). Žal pa se vse pogosteje srečujemo s tem tveganjem, še posebej na dolgih odsekih z majhno porabo ali pa na demografsko ogroženem podeželju, kjer je vse manj porabnikov, s tem pa se zmanjšuje tudi poraba vode.

Vse naše prej naštetе vodovodne sisteme upravljamo v celoti, torej od zajetja do zadnjega porabnika, izjemo predstavlja samo vodovodni sistem Kuželj, ki je del nekoč skupnega vodovodnega sistema obeh Kužljev (hrvaškega in slovenskega) z zajetjem in vodohranom na hrvaški strani.

Vodovodni sistemi v upravljanju Hydrovoda

Od vseh naših vodovodnih sistemov največkrat izpostavljamo regionalni vodovod, ki je zgrajen skozi tri občine: Sodražica, Ribnica in Kočevje. Njegov pomen za nemoteno oskrbo porabnikov s pitno vodo v teh občinah je izredno velik. Teža tega vodovoda je vidna že iz samega grafičnega prikaza vodovodnih sistemov v upravljanju Hydrovoda. Ta sistem, ki je sedaj tudi za državne razmere zelo velik, za upravljavca pa tehnično in finančno zelo zahteven, je dejansko naša hrbtenica vodooskrbe, saj je hkrati naš največji sistem tako po dolžini omrežja in številu

porabnikov, kot tudi po količini prodane vode. Dolžina transportnih cevovodov tega sistema znaša nekaj manj kot 90 km, če k temu prištejemo še celotno pripadajoče razvejano omrežje, pa znaša dolžina tega vodovodnega sistema več kot 320 km. Porabniki na tem vodovodnem sistemu so v letu 2022 porabili 1.531.051 m³ vode, kar predstavlja 87,77 % naše celokupne prodane vode.

Že tako velik in razvejan vodovodni sistem se je z realizacijo obeh kohezijskih projektov (SORIKO in Suhokranjski vodovod) še dodatno povečal (povečala se je tako dolžina tega vodovodnega sistema, kot tudi področje, ki ga ta sistem pokriva). Tako sedaj ta vodovod poteka in oskrbuje porabnike s pitno vodo od področja severno od Sodražice preko Sodražice, Ribnice in Kočevja ter se konča v naseljih južno in jugovzhodno od Kočevja oziroma skoraj ob meji z občino Kostel (Morava), z občino Dobropolje (Vrbovec) in občino Žužemberk (Smuka). Voda iz tega sistema se uporablja tudi za oskrbo s pitno vodo dela porabnikov iz občin Žužemberk in Dobropolje, po povezovalnih cevovodih, ki so realizirani v sklopu projekta Suhokranjski vodovod.

Regionalni vodovod je trenutno v dokaj dobrem stanju. Velik del tega vodovodnega sistema je obnovljen, ostaja pa še vedno pomemben del omrežja na tem vodovodnem sistemu, ki je že amortiziran, povzroča pomembne vodne izgube in je zato nujno potreben obnove. Iz znanih razlogov je zelo pomembno čim prej obnoviti tudi odseke vodovoda z azbestnimi cevmi. Za upravljavca je upravljanje tako velikega ter tehnično in finančno zelo zahtevnega sistema poseben izziv. Vodovod poteka po zelo razgibanem terenu in tlačne razmere v cevovodih se nenehno spreminjajo, v pretežni meri pa imamo visoke tlake, ki tako za omrežje, kot tudi za upravljavca niso zaželeni. Delovanje vodovodnega sistema je vodeno in nadzorovano v nadzornem centru, ki se nahaja na sedežu družbe. V ta center se prenašajo vsi podatki o delovanju posameznih objektov. Tisti, ki so namenjeni črpanju, prečrpavanju in shranjevanju vode, so avtomatizirani in nadzorovani daljinsko. Krmilniki na podlagi vhodnih podatkov samostojno urejajo procese črpanja in prenašajo podatke v nadzorni center.

Med ostalimi vodovodnimi sistemi velja po pomembnosti, velikosti in tudi zahtevnosti omeniti še dva vodovodna sistema, to sta sistema Loški Potok in Dol.

Vodovodni sistem Loški Potok pokriva pretežni del občine Loški Potok in oskrbuje s pitno vodo največji del naselij v tej občini. Zaradi terenske razgibanosti in medsebojne razdalje posameznih naselij je ta sistem izredno zahteven za vzdrževanje in obratovanje ter energetsko potraten. Sistem je bil v času izgradnje, pred več kot 40-timi leti, zastavljen na način, da deluje s pomočjo šestih vodohranov, do katerih pride voda s pomočjo delovanja petih črpališč, zaradi prevelikih pritiskov na določenih lokacijah pa je s pomočjo reducirnih ventilov potrebno poskrbeti tudi za zmanjševanje teh pritiskov na posameznih delih omrežja na nivoje, ki so sprejemljivi za porabnike. Jasno je torej, da gre za zelo zahteven vodovodni sistem, ki zaradi velikega števila objektov, več tlačnih nivojev oskrbe s pitno vodo in visokih tlakov v omrežju zahteva od upravljavca posebno pozornost, obratovanje takšnega vodovodnega sistema pa je tudi stroškovno drago. Terenska razgibanost in višinske razlike sta vzrok, da del porabnikov še vedno ni vključen v sistem javne oskrbe s pitno vodo ali pa ima na svojih odjemnih mestih neprimerne tlačne razmere. Ker velikost tega vodovodnega sistema, skladno z veljavno zakonodajo, zahteva tudi zagotovitev rezervnega vodnega vira, je Občina Loški Potok pred

petnajstimi leti začela z iskanjem le-tega. Tako je bila na območju Hriba izvrtana vrtina, žal pa zaradi pomanjkanja finančnih sredstev nadaljnje aktivnosti niso bile izvedene. V zadnjih petih letih pa je vodstvo občine aktivno pristopilo urejanju stanja na področju oskrbe porabnikov s pitno vodo in je vložilo dokaj velika finančna sredstva v obnovo in dograditev tega vodovodnega sistema. Tako je bila v letu 2020 uspešno zaključena izgradnja vodovoda do naselja Bele Vode (črpališče, tlačni vod, vodohran, napajalno omrežje), s ponovnim črpalnim poskusom vrtine na Hribu pa je bilo ugotovljeno, da je ta vodni vir kvalitetnejši od obstoječega, hkrati pa je tudi izdatnost vrtine večja od prvotno pridobljenih količin. Zato se je začelo tudi z deli na vključitvi nove vrtine v obratovanje.

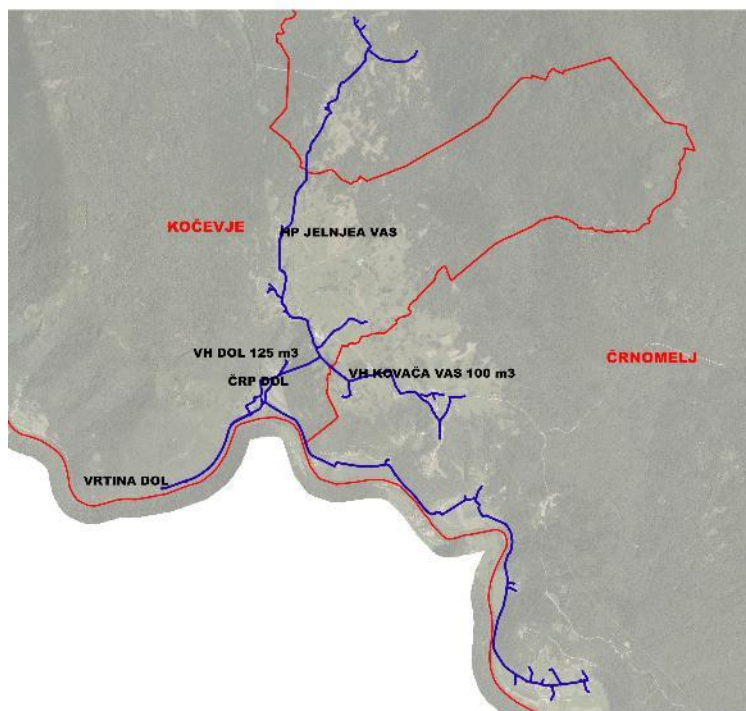
Trenutno ta novi vodni vir oskrbuje s pitno vodo porabnike, ki se oskrbujejo iz vodohranov Titov vrh in Hrib, končni cilj pa je oskrba vseh porabnikov s pitno vodo iz vrtine, kar bo omogočilo tudi sanacijo črpališča Močile, ki jo je nujno potrebno izvesti.

Vključitev novega vodnega vira v obratovanje predstavlja veliko izboljšavo pri oskrbi porabnikov Loškega Potoka s pitno vodo. Vrtina na Hribu tako ne bo ostala samo rezervni vodni vir, kot je bilo prvotno mišljeno, temveč bo postala glavni vir, saj je voda na tem viru kvalitetnejša od vode iz zajetja Močile. V načrtu Občine je tudi izgradnja še enega vodohrana na tem vodovodnem sistemu, in sicer na lokaciji nad vrtino, ki bo omogočila priključitev na sistem javne oskrbe s pitno vodo tudi nekaj porabnikov, ki sedaj, zaradi višinske lege svojih objektov, še niso priključeni na javni vodovod.

Tudi vodovodni sistem Dol je zaradi svoje velikosti in terenskih značilnosti dokaj zahteven sistem za upravljavca. Kot posebnost tega vodovoda velja poudariti, da le-ta pokriva potrebe porabnikov s pitno vodo tudi na delu občine Črnomelj (krajevna skupnost Stari trg ob Kolpi), kar pomeni, da gre za medobčinski vodovod. Za ta namen so bili v preteklosti zgrajeni trije

kraki vodovoda, in sicer:

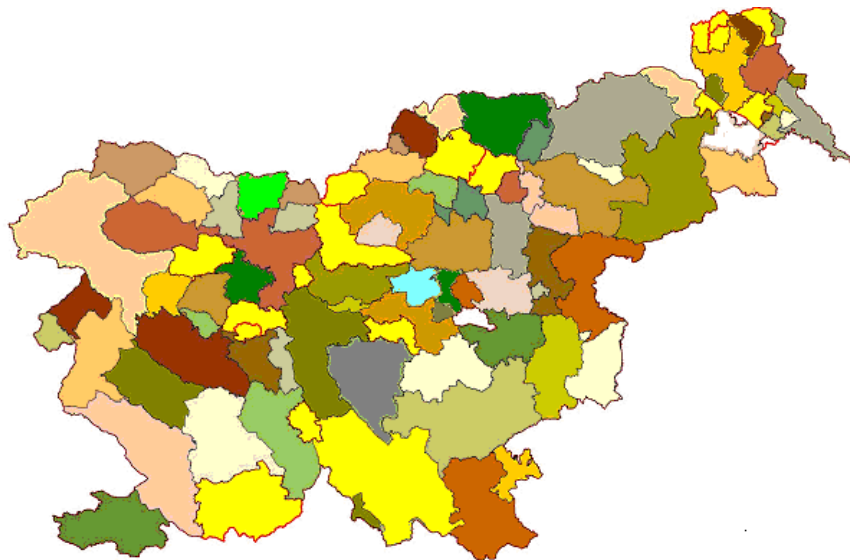
- od Jelenje vasi v smeri Zagozdca ter Gorenje in Dolenje Podgore,
- od vodohrana Kovača vas do Starega trga ter
- od Dola v smeri Prelesja, Sodevcev in Radencev.

Po črpanju vode iz vrtine, oddaljene cca 2 km od Dola, sistem deluje v dveh nivojih. Prvi nivo oskrbuje naselja ob reki Kolpi (od Dola do Spodnjih Radencev), drugi nivo pa višje ležeča naselja (od Starega trga in Predgrada, pa vse do naselij Gorenja in Dolenja Podgora). Za potrebe obratovanja višje ležečih naselij je potrebno

vodo črpati iz Dola (cca 190 m nadmorske višine) do vodohrana Kovača vas (cca 422 m nadmorske višine), kar pomeni, da je potrebno premagati več kot 230 m višinske razlike. Zaradi tega je jasno, da poraba energije na tem vodovodu odstopa v primerjavi z drugimi vodovodi. Kljub tako visokemu dvigu vode ter vmesnemu izboljšanju tlačnih razmer (hidropostaja Jelenja vas), zelo razgiban teren povzroča težave in manjši del porabnikov še vedno ostaja s tlačnimi razmerami v omrežju, ki niso najbolj optimalne.

Teritorialni obseg delovanja Hydrovoda ni zanemarljiv, gledano tudi širše v primerjavi z ostalimi upravljavci vodovodov po Sloveniji. Po podatkih Operativnega programa oskrbe s pitno vodo za obdobje 2022 -2027 imamo na območju Republike Slovenije 89 upravljavcev vodovodnih sistemov. Po površini področja, ki ga pokrivamo ter še posebej po številu vodovodnih sistemov, ki jih upravljamo, sodimo med največje izvajalce dejavnosti oskrbe s pitno vodo, kar je tudi razvidno s spodnje slike, ki je vzeta iz Operativnega programa oskrbe s pitno vodo iz leta 2006 (stanje se do danes ni bistveno spremenilo). Pogled na sliko nam tudi pove, da imamo v naši državi preveliko število upravljavcev vodovodnih sistemov. Država je pred leti načrtovala določene aktivnosti, ki bi šle v smeri zmanjševanja števila upravljavcev in tudi poenotenja cene vode na nivoju posameznega upravljavca. Trenutno se na tem področju ne dogaja nič konkretnega, načrti o zmanjševanju števila upravljavcev pa niso pozabljeni.

Pregledna karta območij upravljanja izvajalcev javne službe v RS (Hydrovod poleg označenega območja oskrbuje s pitno vodo tudi del občine Črnomelj)

V Operativnem programu oskrbe s pitno vodo za obdobje 2022 -2027 je naveden podatek, da devet izvajalcev javne službe oskrbe s pitno vodo oskrbuje več kot 50.000 prebivalcev Slovenije oziroma skupno 937.663 prebivalcev, kar znaša skoraj polovico vseh oskrbovanih prebivalcev, ki se oskrbujejo iz javnih vodovodov (49,859%). Izvajalcev oskrbe s pitno vodo, ki oskrbujejo med 10.000 in 50.000 prebivalcev, je 34. Navedeni izvajalci skupaj oskrbujejo 734.153 prebivalcev, kar je 39,038%. 40 izvajalcev javne službe oskrbuje med 1.000 in 10.000 prebivalcev. Skupno število prebivalcev je 206.219, kar znaša 10,965% vseh prebivalcev, ki se

oskrbujejo iz javnih vodovodov. Ostalih 2.573 prebivalcev (0,136% vseh prebivalcev) oskrbuje 6 izvajalcev javne službe. Hydrovod je po številu porabnikov, ki jih oskrbuje s pitno vodo, med 89-timi izvajalci 15. po velikosti, med tistimi izvajalci, ki oskrbujejo med 10.000 in 50.000 prebivalcev, pa 6.

Vsekakor sodimo med večje izvajalce, ki svojo dejavnost izvajamo na površinsko zelo velikem območju (cca. 1.000 km²), žal pa je to območje redko poseljeno. Javno omrežje, ki je zgrajeno za oskrbo porabnikov s pitno vodo, omogoča javno oskrbo s to dobrino za približno 95 % vseh prebivalcev kočevsko-ribniškega območja, kar je izjemen rezultat in kaže na zelo visok standard izvajanja te javne službe. Dejansko razen nekaj malo večjih vasi v občini Ribnica so vsa ostala večja naselja na kočevsko - ribniškem območju vključena v sistem javne oskrbe s pitno vodo. Po procentu vključenosti prebivalstva v sistem javne oskrbe s pitno vodo smo nad povprečjem države (cca. 92%) kljub dejstvu, da so terenske značilnosti našega območja zelo zahtevne in posledica tega je večje število samostojnih vodovodnih sistemov, ki nam omogočajo javno oskrbo s pitno vodo tako visokega procenta prebivalstva. Kot primer terenske razgibanosti navajamo podatek, da se naše najnižje zajetje Dol nahaja na nadmorski višini približno 194 m, najvišje ležeč vodohran Novi Kot pa je zgrajen na koti približno 885 m.

Razgibanost terena in večje število samostojnih vodovodnih sistemov prinaša predvsem negativne ekonomske posledice, saj stroškovno bolj obremenjuje izvajanje oskrbe s pitno vodo na celotnem območju, ki ga pokrivamo (stroški dela, stroški energije, stroški obratovanja, stroški tekočega vzdrževanja,...), kar je tudi pričakovano in logično. Upravljanje večjega števila ločenih vodovodnih sistemov je dosti zahtevnejše in dražje kot upravljanje samo z enim sistemom. Poleg večjih stroškov, ki z obstojem večjega števila sistemov nastajajo, je tudi težje zagotoviti varnost in stalnost oskrbe s pitno vodo (težje je skrbeti za varovanje zaledij velikega števila vodovodnih zajetij in za delovanje več kot trideset črpališč oziroma vodarn, kot za eno samo črpališče oziroma vodarno, večji so stroški zagotavljanja dostopnosti objektov ter komunikacija z njimi, itd.). Še posebej se to izkaže ob izrednih dogodkih oziroma naravnih nesrečah, ko pride tudi do izpada napajanja z električno energijo.

Večje število ločenih sistemov, velika pokritost območja s sistemom javne oskrbe s pitno vodo in posledično velika dolžina omrežja ter število objektov, ki so v funkciji izvajanja oskrbe s pitno vodo, zahtevajo tudi primerno število zaposlenih, ki so nujno potrebni, da lahko obvladujejo situacijo v rednih in izrednih razmerah. Predpisani standardi oskrbe s pitno vodo v naši državi so visoki in jih je potrebno dosegati, porabniki pa tudi

Voda iz pipe je cenovno bolj ugodna izbira

The infographic compares the cost of bottled water and tap water. On the left, a 0.5 L plastic bottle of water is shown with the text 'Voda v plastenki (0,5 L)' above it. Below the bottle, the price is listed as 'od 0,27 do 1,91 € *'. On the right, a glass of water being filled from a tap is shown with the text 'Voda iz pipe (0,5 L)' above it. Below the glass, the price is listed as '0,001 € **'. At the bottom left of the infographic is the logo for 'ZPS SVETUJE' featuring a lightbulb icon.

zahtevajo visok nivo storitev ter stalno in varno oskrbo s pitno vodo (ta je za nekatere gospodarske porabnike še kako pomembna, ker imajo lahko tudi finančne posledice v primeru neizpolnitve svojih pogodbenih obveznosti). Žal ima izpolnitev vseh teh zahtev tudi pomemben vpliv na stroškovno ceno izvajanja oskrbe s pitno vodo, ki je še vedno dokaj nizka, kar nekateri, ki smatrajo, da bi voda morala biti zastonj, ne razumejo.

Skrb in želja občin, da poskrbijo tudi za podeželje, sta zelo dobrodošli, žal pa od vodovodov na določenih demografsko ogroženih območjih ni mogoče pričakovati ekonomsko rentabilnega delovanja. Ravno nasprotno, takšni vodovodi povzročajo večje stroške od zbranih prihodkov in imajo pomemben vpliv na ceno pitne vode. Podeželje se na žalost prazni in posledično temu se niža poraba (kar nam tudi prinaša vse večje težave, ker prihaja do premajhne izmenjave vode v omrežju in posledično do pojava postane vode, vse to pa vpliva na kakovost vode, ki prihaja na pipo porabnika), prihodki pa se zmanjšujejo.

Že danes imamo nekaj primerov, ki po svoji rentabilnosti zelo izstopajo in jih redno izpostavljamo, ker se nam zdi pravilno, da se opozori na ceno, ki jo občine plačujejo za razvoj podeželja (pa tudi porabniki v večjih naseljih z višjo ceno vode na položnici), kar bi sicer morala biti tako skrb kot tudi interes države. Če občine v zadnjih dvajsetih letih ne bi imele posluha za podeželje, bi imeli danes marsikatero vas popolnoma prazno. Vodovodni sistemi, ki imajo na kilometer omrežja majhno število priključkov in majhno porabo, so logično manj ekonomsko rentabilni od tistih, ki imajo večje število priključkov in večjo porabo. Posledično takšni vodovodi negativno vplivajo na končno stroškovno ceno vode v posamezni občini oziroma s svojo nerentabilnostjo obremenjujejo to ceno. Navajamo nekaj primerov:

Prihodki in stroški najema nekaterih manjših vodovodnih sistemov

ZŠ	Sistem za oskrbo s pitno vodo	Poraba vode v m ³ /dan v letu 2022	Število priključkov	Celotni prihodek v letu 2022 v €	Strošek najemnine
1.	NOVI KOT	5,2	35	5.589,33	12.710,16
2.	KNEŽJA LIPA	7,0	8	2.951,90	4.170,72
3.	LAZE PRI PREDGRADU	2,3	22	2.841,87	9.090,96
4.	BILPA	0,8	4	336,00	2.933,88

Podatki v tabeli kažejo celotne prihodke teh vodovodov, torej seštevek vodarine in omrežnine, ter prikaz samo enega izmed stroškov, ki ga ti vodovodi imajo – najemnine. Razvidno je torej, da že samo strošek najema presega višino skupnih prihodkov, kar pomeni, da ostali vodovodni sistemi pokrivajo tako preostali strošek najema pri teh nerentabilnih vodovodnih sistemih, kakor tudi vse ostale fiksne stroške sistema in tudi skupne stroške obratovanja (stroške tekočega vzdrževanja, energije, dela, storitev, ...). S podobnimi primeri se srečujemo tudi na določenih odsekih novozgrajenega omrežja, ki s svojo vrednostjo pomembno dvigujejo strošek najema, hkrati pa prihodki, ki jih prinašajo takšni odseki vodovoda, niti približno ne pokrijejo niti stroška tega najema. Je pa cena pitne vode za vse porabnike določene občine enaka, ne

glede na kraj bivanja. Torej se pri cenovni politiki zasleduje cilj solidarnosti znotraj posamezne lokalne skupnosti.

Podatek o pokritosti s sistemom javne oskrbe s pitno vodo ter uspešno izvajanje te dejavnosti na kočevsko – ribniškem področju je dosežek, ki se ga mogoče ne zavedamo v celoti. Ne tako dolgo nazaj je na celotnem področju starih občin Kočevje in Ribnica primanjkovalo pitne vode. Še posebej v poletnih mesecih so bili izpadi v oskrbi s pitno vodo nekaj običajnega. Današnje stabilno stanje oskrbe s pitno vodo na terenu, ki je v pretežni meri kraški, z malim številom površinskih vodnih zajetij, ki se jim močno spreminja izdatnost (v odvisnosti od hidroloških razmer), je tudi rezultat 60-letnega dobrega dela mnogih generacij delavcev Vodne skupnosti Kočevje - Ribnica in Hydrovoda. Voda pomeni življenje in brez urejene oskrbe s pitno vodo ni mogoče organizirati kvalitetnega bivanja in delovanja prebivalstva na določenem prostoru

Brez urejene oskrbe s pitno vodo ni možno nemoteno bivanje prebivalstva na določenem področju, ni kmetijstva in živinoreje, ni predelave hrane, ni možno delovanje in razvoj gospodarstva, ni razvoja turizma, ni požarnega varstva, ni perspektive za jutri.

(mimogrede: Svetovna zdravstvena organizacija poroča, da je vzrok 80 odstotkom vseh bolezni v svetu moč pripisati uporabi onesnažene vode in neurejenih sanitarij), zanesljiva oskrba s pitno vodo pa omogoča tudi druge koristi, kot so požarna varnost (hidranti na javnem omrežju), oskrba

celotnega gospodarstva z vodo, delovanje kmetijstva, javnega sektorja, itd. Zaradi tega je delo in poslanstvo, ki ga opravlja Hydrovod kot upravljavec celotnega javnega vodovodnega omrežja na področju občin Kočevje, Ribnica, Loški Potok, Sodražica in Kostel (delno tudi občine Črnomelj, in sicer na področju KS Stari trg ob Kolpi), izjemno odgovorno in pomembno za vse prebivalce, javni sektor in gospodarske dejavnike na tem področju.

Če je spoznanje o pomenu pitne vode za vsakdanje življenje vse bolj prisotno med našimi porabniki, pa je nekoliko manj znana pot, ki jo je potrebno narediti do urejene in varne oskrbe s pitno vodo. Ta pot ni preprosta, ker pitna voda ne pride na pipe porabnikov kar tako, temveč je potrebno zgraditi zahtevno in drago infrastrukturo, ob upoštevanju mnogih zahtev, soglasij in pogojev. Poleg tega enkrat zgrajena in delujoča infrastruktura ne daje nobenega zagotovila, da bo ta delovala tudi jutri. Nujno je potrebno zagotoviti tudi dobro vsakodnevno skrb za to infrastrukturo ter tudi zagotoviti njeno pravočasno tekoče in investicijsko vzdrževanje kakor tudi modernizacijo le-te, ko je to potrebno. Celotna pot ni enostavna in tudi ni poceni, je pa to edini način ravnanja, če želimo, da oskrba s pitno vodo nemoteno deluje. Zato je to dejstvo potrebno pogosto ponavljati.

Za vodovodne sisteme je značilno, da so to v osnovi zelo kompleksni sistemi, saj njihovo kompleksnost opredeljuje že sama tehnična narava vodovodnih sistemov, ki so sestavljeni iz niza med seboj močno soodvisnih elementov. To pomeni, da je tudi vzdrževanje teh sistemov zelo kompleksno in zahtevno. Dodatno težavnost vodovodnih sistemov predstavlja dejstvo, da je vodovodno omrežje vgrajeno v zemlji in nedostopno človeškim očem, pogosto pa se tudi nahaja na težko dostopnem terenu ali na zelo prometnih površinah. Zato so tudi zmanjševanje

vodnih izgub, iskanje okvar in odprava poškodb na vodovodnem omrežju precej kompleksna, dolgotrajna, zahtevna in draga dejanja.

Poleg kompleksnosti sistemov in upravljanja z njimi pa dajejo dodatno težo javni vodooskrbi tudi druge potrebe, ki jih je potrebno zadovoljiti iz vodovodnih sistemov. Poleg oskrbe porabnikov s pitno vodo zagotavljajo le-ti tudi požarno varnost (požarna voda), pokrivanje

VODA – KLJUČNA DEJSTVA

- Voda predstavlja pomemben delež dnevne prehrane.
- Pogosto je ključna surovina v živilski proizvodnji.
- Pomanjkanje pitne vode bo v prihodnosti pomemben izziv.
- Kakovost in zdravstvena ustreznost vode nista samoumevni.
- Obolevnost zaradi neustrezne kakovosti vode zajame širok krog ljudi.

"Voda je dobrina in ima ceno"

prof. dr. Mihael Jožef Toman, redni profesor
za Ekologijo in varstvo celinskih voda na
Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani,
podpredsednik Slovenskega društva za
zaščito voda

pravilo, da višji nivo storitve oziroma višji standard oskrbe posledično zahteva tudi višjo ceno, kar pa je pri oskrbi s pitno vodo v praksi dostikrat težko uresničiti. Tudi sami smo se o tem večkrat pričali.

Voda je vir življenja. Brez vode ne preživijo ne človek, ne živali in ne rastline, zato moramo imeti do vode tudi spoštljiv odnos. Če bi bila zastoj, je nihče ne bi spoštoval in tudi ne bi imeli pravega odnosa do nje. Tega si pa ne smemo dovoliti, še posebej ne ob dejstvu, da skoraj tretjina svetovnega prebivalstva te dobrine nima. Našim porabnikom želimo ponuditi največ, ker si to zaslužijo, želimo graditi varen vodooskrbni sistem, želimo uporabljati kvaliteten material, želimo vgrajevati sodobno tehnologijo in sodobne rešitve, želimo čim manj okvar in posledično čim manj izpadov pri izvajanju redne oskrbe s pitno vodo, želimo, da pitna voda pride do vsakega in v zadostnih količinah, želimo, da je pitna voda skladna z zahtevami veljavne zakonodaje oziroma, da so rezultati mikrobioloških in fizikalno-kemijskih preiskav vzorcev vode daleč pod mejnimi vrednostmi, ki jih določajo predpisi o skladnosti pitne vode. To so naši cilji in želje in na tem bomo vztrajali tudi naprej.

potreb javnih služb, turizma, kmetijstva, živiloreje in industrije z vodo (tehnološko vodo), itd. Pri tem lahko ugotovimo, da je cilj zadovoljevanja drugih porabnikov vodovodnih sistemov pogosto v konfliktu s ciljem zagotavljanja kakovosti dobavljene vode (potreba po vgrajevanju cevovodov večjega profila, tveganje glede nastanka postane vode, itd.).

Zahteve in pričakovanja vseh porabnikov pitne vode so visoka, kar je razumljivo. Ob tem pa se praviloma pozablja na ekonomske posledice takšnih pričakovanj in zahtev. Osnovni cilji visokega standarda izvajanja oskrbe s pitno vodo, kot so kakovost vode, pretok in tlak ter zanesljivost oskrbe, so najpogosteje v nasprotju s ciljem poceni oskrbe s pitno vodo. Vsepovsod velja

2.1 KRATEK POVZETEK UVODNE PREDSTAVITVE

DNEVNA PORABA VODE NA OSEBO (litrov/dan) – LETO 1940

kategorija	poraba vode (litrov/osebo/dan)	1940
A	osebna higiena (tuš, banja)	4
B	čiščenje zob	0,1
C	WC	0
D	pomivanje posode	4,3
G	pranje perila	4
	SKUPAJ na osebo (lit/dan/osebo)	13

DNEVNA PORABA VODE NA OSEBO (litrov/dan) – LETO 1980

kategorija	poraba vode (litrov/osebo/dan)	1980
A	osebna higiena (tuš, banja)	21
B	čiščenje zob	15
C	WC	50
D	pomivanje posode	23,3
G	pranje perila	7
	SKUPAJ na osebo (lit/dan/osebo)	117

DNEVNA PORABA VODE NA OSEBO (litrov/dan) – LETO 2020

kategorija	poraba vode (litrov/osebo/dan)	2020
A	osebna higiena (tuš, banja)	34
B	čiščenje zob	10
C	WC	25
D	pomivanje posode	32,3
G	pranje perila	15
	SKUPAJ na osebo (lit/dan/osebo)	117

Vir: Slovensko društvo za zaščito voda

Vse to je rezultat dolgoletnega skupnega dela mnogih generacij javnega podjetja Hydrovod d.o.o. (in Vodne skupnosti Kočevje-Ribnica) ter vseh občin, ustanoviteljic Hydrovoda, in na to smo lahko ponosni. Dosežen rezultat je tudi potrditev pravilne odločitve o skupnem reševanju problematike oskrbe s pitno vodo celotnega kočevsko-ribniškega območja in ustanovitve skupnega medobčinskega javnega podjetja za izvajanje te dejavnosti, ker voda ne pozna občinskih meja. S tem, ko svojim porabnikom zagotavlja zanesljivo in varno oskrbo z zdravo pitno vodo, je tudi skupni izvajalec javne službe oskrbe s pitno vodo, javno podjetje Hydrovod d.o.o., dokazal, da zna in zmore. To dokazuje že vrsto let, kljub mnogim oviram, ki jih uspešno premaguje. Vedno je prisotna želja in prizadevanje, da se v vsakem poslovnem letu razmere na področju oskrbe s pitno vodo izboljšajo in to se vidno pozna na terenu in na odjemnih mestih naših porabnikov. Žal pa so določene težave, kot npr. tiste, ki jih povzroča stara in dotrajana vodovodna infrastruktura, stalnice pri našem delu, v zadnjem obdobju pa nam težave povzroča tudi pridobivanje ustreznega tehničnega kadra.

Osnove za dolgoročno stabilno oskrbo s pitno vodo so postavljene z mnogimi uspešno izvedenimi investicijami, še posebej pa z realizacijo kohezijskega projekta SORIKO. S tem projektom smo pomembno izboljšali stanje glavnih cevovodov ter tako znižali povprečno starost omrežja. Vrednost celotne infrastrukture se je zvišala in občine so pridobile dodatna sredstva iz naslova najema infrastrukture, kar jim, ob namenski porabi teh sredstev, omogoča v naslednjih letih postopno obnovev preostale infrastrukture (Hydrovod je v letu 2022 vsem občinam plačal skupno 864.000 € najemnine, kar nikakor ni malo). V obratovanju imamo še

Iz uvodne predstavitve poslovanja v letu 2022 izvajalca dejavnosti oskrbe s pitno vodo, javnega podjetja Hydrovod d.o.o., je razvidno, da je ta dejavnost v občinah Kočevje, Ribnica, Loški Potok, Sodražica in Kostel dobro organizirana in dobro deluje, zgrajena infrastruktura pa omogoča porabnikom visok standard oskrbe s pitno vodo. V sistem javne oskrbe s pitno vodo, ki zagotavlja zanesljivo in varno oskrbo z zdravo pitno vodo, je vključenih cca 95% porabnikov navedenih občin, kar je zelo visok procent, višji od državnega povprečja. Oskrba s pitno vodo ni ovira, ki bi omejevala razvoj gospodarstva ali novih poselitev na območjih, kjer Hydrovod izvaja svojo dejavnost. Tudi kvaliteta vode, ki jo zagotavljamo na pipah naših porabnikov, v celoti zadovoljuje zahteve naše zakonodaje, kar je tudi zelo pomemben dosežek. Da to drži, pritrjuje priloženo poročilo o zdravstvenem nadzoru pitnih voda v občinah Kočevje, Kostel, Loški Potok, Ribnica in Sodražica v letu 2022, ki ga je izdelal Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano, Oddelek za okolje in zdravje Novo mesto.

precej kilometrov cevovodov, ki so v večji meri ali celo že v celoti amortizirani (tudi azbestne cevi) in kot takšni lahko v naslednjih letih postanejo potencialna grožnja za varno in nemoteno oskrbo s pitno vodo.

Cilji za naprej so torej zelo jasni: želimo ohraniti dosežen nivo oskrbe s pitno vodo in ga po potrebi še izboljšati, prepričani pa smo, da si to želijo tudi občine, naše lastnice. Izzivov nam torej ne bo zmanjkalo. Skladno z evropskimi zahtevami in zadnjo direktivo o pitni vodi, ki ureja kakovost vode namenjene za prehrano ljudi, bomo morali v cilju varovanja zdravja ljudi pred škodljivimi učinki vsakršnega onesnaženja vode, namenjene za prehrano ljudi, še posebej veliko energije in naporov vložiti v zagotavljanje zdravstveno ustrezne in čiste pitne vode ter izboljšati dostop do le-te, pri tem pa ima še posebno težo zmanjševanje vodnih izgub in postavitev le-teh v predpisane okvire. Za doseg tega cilja bo potrebno vložiti dodatne napore pri pravočasnem detektiranju okvar na omrežju in njihovi čim prejšnji odpravi. Na tem

Foto : Zaradi suše prizadeta koruza (Žiga Živulović ir./BOBO)

področju pa bomo največ naredili s pravočasnimi zamenjavami starih in dotrajanih cevovodov, kar je največ odvisno od naših občin, ki so lastnice vodovodne infrastrukture in morajo zagotoviti potrebna finančna sredstva za ta investicijska dela. Še naprej ostaja cilj čim hitrejša zamenjava azbestnih cevi, ki so še v uporabi. Glavni del naših nalog pa bo še naprej povezan z vsakodnevno skrbjo za nemoteno obratovanje celotnega sistema oziroma za njegovo tekoče vzdrževanje in

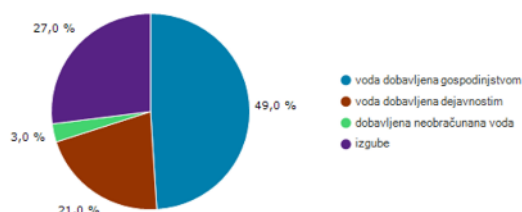
obratovanje.

Voda je najpomembnejša življenjska dobrina, saj je od nje odvisno celotno življenje. Vsi živi organizmi na našem planetu so pretežno sestavljeni iz vode: ljudje sami smo v 60-odstotnem delu »vodeni«, ribe so »vodene« kar 80-odstotno, rastline še bolj, med 80 in 90 odstotki. Brez vode se ne bi odvila nobena kemijska reakcija v živi celici in brez vode tudi ne bi bilo nobene izmenjave informacij med celicami. To pritrjuje dejstvu, da, če vode ne bo, tudi nas ne bo. Tudi v gospodarstvu igra voda zelo pomembno vlogo, saj je industrijska surovina, prenašalka energije, energetski vir in transportno sredstvo. Brez vode ni hrane. Kdor bo imel v bližnji prihodnosti urejeno to vprašanje, bo imel strateško razvojno prednost pred mnogimi drugimi konkurenti. Dejstvo je, da se zaloge vode po svetu zmanjšujejo in pitna voda predstavlja le še odstotek celotne količine vode na planetu. A tudi to še ne bi bil razlog za prevelik alarm, če bi bila ta količina vode enakomerno razporejena, pa žal ni. Tudi zaradi tega govorimo, da voda bo oziroma je že naslednja nafta, ker tudi ta po svetu ni enakomerno razporejena.

3 POVZETEK DOGAJANJ V LETU 2022

Osnovna naloga javnega podjetja Hydrovod d.o.o. je redna in varna oskrba porabnikov s pitno vodo, ki mora biti zdravstveno ustrezna oziroma primerna za uporabo, pitje, kuhanje, pripravo hrane in umivanje brez morebitnega tveganja za zdravje ljudi. Zdravstveno ustrezna pitna voda je tista, ki izpolnjuje zahteve evropske vodne direktive in slovenske zakonodaje.

Dobava in izgube načrpane vode, Slovenija, 2021

Poraba vode iz javnega vodovoda brez izgub, Slovenija

	2020	2021	2021 2020
	mio. m ³		sprememba v %
Skupaj	122,3	125,0	2,2
gospodinjstva	84,5	85,0	0,6
dejavnosti poslovnih subjektov	33,8	35,6	5,3
dobavljena neobračunana voda	4,0	4,4	10,0

REPUBLIKA SLOVENIJA
STATISTIČNI URAD

omogoča neoviran razvoj v naslednjih letih. Še vedno velja, da je Slovenija z vodo bogata dežela, saj je povprečna letna količina padavin dvakrat večja, kot je povprečje za celotno Zemljo. Čeprav ima Slovenija, v primerjavi z mnogimi deželami, veliko vode, utegnejo podnebne spremembe vplivati na vodne vire in oskrbo s pitno vodo tudi v Sloveniji, vsaj na določenih področjih. Tudi mi na nekaterih naših zajetjih opažamo zmanjšanje izdatnosti, na splošno v svetu pa je ta pojav že več kot očiten.

Na količino vode, ki jo bodo naši porabniki porabili, nimamo vpliva in jo tudi zelo težko načrtujemo. Z ekonomsko-poslovnega stališča bi si želeli, da je poraba čim višja, ker to pozitivno vpliva na naše poslovanje. Hkrati pa se dobro zavedamo pomena pitne vode in potrebe po njeni racionalni in varčni rabi, kar naši porabniki vse bolj upoštevajo. Analiza porabe vode za več let nazaj nam kaže, da ta ni enakomerna oziroma se zelo spreminja in jo je zelo težko načrtovati. To dejstvo nam povzroča kar nekaj težav pri vsakoletnem načrtovanju prihodkov in odhodkov. Tudi v lanskem letu je bilo podobno.

Naša ocena o uspešno opravljenem delu v letu 2022 temelji na prikazanih rezultatih in dosežkih, ki pa so posledica dobre pripravljenosti, minulega dela oziroma mnogih uspešno opravljenih nalog v preteklosti, pravočasnih ukrepov, preventivnih aktivnosti in proaktivni drži. Navajamo samo nekaj teh:

- Nadzor kakovosti pitne vode na zajetjih in v distribucijskem omrežju je potekal z rednimi in občasnimi preskušanji po letnem načrtu notranjega nadzora, ob ugotovljenih dodatnih potrebah in pritožbah strank pa so bila izvedena še dodatna

preskušanja pitne vode. Na terenu se poznajo rezultati izboljšav, ki so narejeni kot posledica večletnega spremljanja stanja in pridobivanja izkušenj.

- V primerih izpada dobave pitne vode zaradi izrednih večjih okvar na vodovodnem omrežju je bila v najkrajšem možnem času zagotovljena intervencija na terenu. Tam smo, če je bilo to le možno, najprej zagotovili začasno oskrbo s pitno vodo čim večjemu številu prizadetih porabnikov, hkrati pa smo začeli z deli na čimprejšnji odpravi okvar s sočasnim obveščanjem porabnikov. Vsa ta intervencijska dela ne bi potekala tako uspešno, če ne bi imeli ekip, ki so si izkušnje nabrale tudi pri izvajanju investicij in tako vedo, kako intervencijo organizirati, kako pristopiti k izvedbi del in kaj je potrebno narediti.
- Programi rednih vzdrževalnih del na vodovodnih sistemih so potekali skladno z načrti, ob pojavih odstopanj so se planirana vzdrževalna dela prilagajala prednostnim nalogam v zvezi z odpravo motenj, okvar in ostalih zaznanih posebnosti v oskrbi.
- Izvedeno je bilo 98 intervencijskih popravil na javnem vodovodnem omrežju (manjše ali večje okvare, ki so povzročale motnje in vodne izgube ter ogrožale varnost oskrbe s pitno vodo) ter še 81 na hišnih priključkih,
- Preventivno smo izvajali izpiranja cevovodov, pranje in dezinfekcijo vodnih celic, pred vključitvijo novih odsekov vodovodov v obratovanje pa smo izvajali preizkuse tesnosti le-teh.

Sanacija okvare na mostu v Kužlju

Že iz navedenih podatkov je mogoče sklepati, da je bilo v minulem letu opravljeno izredno veliko in obsežno delo tako na vzdrževanju in obratovanju vodovodne infrastrukture, kot tudi pri ustvarjanju pogojev za zagotavljanje varne oskrbe s pitno vodo. Bolj podroben prikaz sledi v nadaljevanju tega poročila.

Cene pitne vode se v minulem letu niso spremenile v nobeni občini, kljub dejstvu, da so inflacija, energetska kriza, višje cene energentov in težave v dobavnih verigah prizadele tudi komunalno dejavnost. Veljavne cene so v vseh občinah oblikovane po določbah Uredbe o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Ur. list RS 87/2012) in so sestavljene iz dveh obračunskih postavk: omrežnine in vodarine. Vzrokov za spremembo cen pitne vode je več. Pri omrežnini, ki v bistvu predstavlja strošek infrastrukture, je najpogostejši vzrok za spremembo cen vrednost te infrastrukture. Ta se z vsakoletnimi investicijami v vodovodno infrastrukturo zvišuje in posledično se viša tudi znesek vsakoletne amortizacije te infrastrukture. To se je najbolj poznalo pri vključitvi obeh kohezijskih projektov (SORIKO in Suhokranjski vodovod) v obratovanje, ker je vrednost teh investicij bistveno povečala skupno vrednost infrastrukture.

Pri vodarini, ki predstavlja strošek obratovanja infrastrukture, je več vzrokov za spremembo cene. Največji vpliv na ceno vodarine imajo stroški obratovanja in vzdrževanja te infrastrukture. V preteklem letu je bilo zelo vidno, da so inflacija, energetska kriza, višje cene energentov in težave v dobavnih verigah prizadele tudi komunalno dejavnost. Kot posledica tega so se podražili mnogi materiali in mnoge storitve, ki se uporabljajo za vzdrževanje in obratovanje vodovodne infrastrukture. Zaradi določenih pogodb, ki smo jih imeli še od prej, vseh teh opisanih težav v večjem delu leta 2022 nismo tako močno občutili, ob koncu poslovnega leta 2022 pa je bilo zelo jasno, da brez prilagoditve cen pitne vode ne bomo zmožni izpolnjevati vseh svojih obveznosti, ker so se nam vsi vhodni stroški povišali.

Na dvig stroškov dela je pomemben vpliv imel dvig minimalne plače, ki se iz leta v leto povečuje in nam v bistvu podira vsa plačna razmerja v družbi, saj je minimalna plača že v rangu VI. plačilnega razreda po veljavni kolektivni pogodbi. Poleg tega popolnoma prazen kadrovski bazen in veliko povpraševanje po tehničnem kadru povzroča veliko težav vsem delodajalcem v naši državi, kar tudi dviguje stroške dela.

Skladno z veljavno Uredbo o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja smo tudi v letu 2022 pripravili elaborate cen za vsako občino in v teh elaboratih predstavili kalkulacije vodarine in omrežnine po posamezni občini. Kljub evidentnim višanjem vhodnih stroškov se za predlog dviga cene pitne vode nismo odločili. Skupaj z občinami smo se dogovorili, da je to skrajna rešitev, prej pa bomo višje stroške obratovanja, ki smo jih evidentno

Z občinskimi gospodarskimi javnimi službami se zagotavljajo materialne javne dobrine:

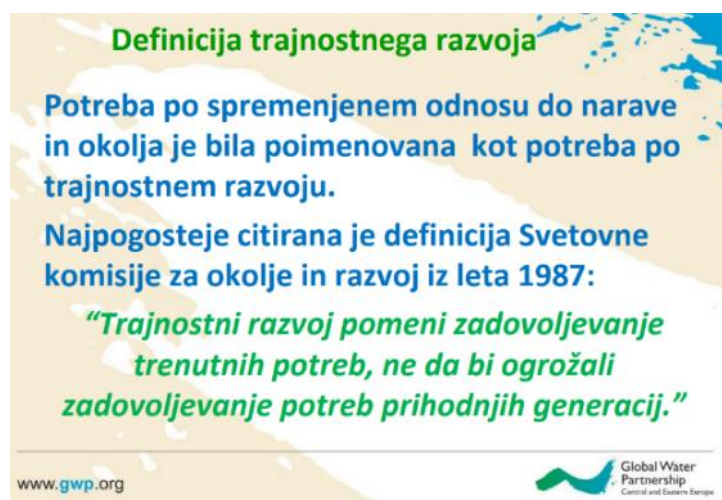
trajno in nemoteno	v javnem interesu	zaradi zadovoljevanja javnih potreb, kadar jih ni mogoče zagotavljati na trgu
--------------------	-------------------	---

Pri zagotavljanju javnih dobrin je pridobivanje dobička podrejeno zadovoljevanju javnih potreb!

imeli, pokrili delno s črpanjem notranjih rezerv, delno pa iz pozitivnega rezultata poslovanja na področju dopolnilnih dejavnosti. Enak pristop smo vedno imeli tudi v preteklih letih.

S sprejemom Uredbe o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Ur. list RS 87/2012) ter z njeno uveljavitvijo je naša država v bistvu izpolnila zahtevo ene od evropskih direktiv, ki usmerja države članice k oblikovanju ustrezne cenovne politike po načelu »povzročitelj plača povzročene stroške«. Pred uveljavitvijo te uredbe je država omejevala formiranje stroškovne cene komunalnih storitev oziroma so bile te vrsto let zamrznjene. S tem je bila povzročena velika škoda, najbolj porabnikom, ker je bila ob vedno višjih oskrbovalnih standardih (še posebej z implementacijo evropske zakonodaje) ogrožena zanesljiva in kakovostna oskrba s pitno vodo.

Način dela, ki ga je predpisala nova uredba o cenah, pomeni tudi nov način razmišljanja in delovanja na komunalnem področju. Vsi skupaj smo se začeli zavedati pomena vzpostavitve trajnostnega razvoja dejavnosti, ker je ena od naših nalog, da zagotovimo normalno oskrbo s pitno vodo tudi generacijam, ki prihajajo za nami. Cene pitne vode, ki so določene z upoštevanjem nove Uredbe, so postavljene na nivo, ki vsaj do neke mere omogoča »normalno« gospodarjenje z vodovodno infrastrukturo (potrebno bi bilo še na novo oceniti vrednost infrastrukture, da bi ta izražala realno ekonomsko vrednost, ki bi bila podlaga za realen obračun amortizacije, ter izvesti določeno korekcijo amortizacijskih stopenj, kar pa je v pristojnosti države).

V preteklem letu je pogodbeni odnos med občinami, kot lastnicami infrastrukture za oskrbo s pitno vodo, in Hydrovodom, kot najemnikom te infrastrukture, potekal skladno z zahtevami veljavnih zakonskih predpisov. Na podlagi pogodb o najemu plačuje Hydrovod občinam polno najemnino za uporabo infrastrukture. Vse svoje finančne obveznosti do občin smo redno in v celoti poravnali.

Višji namenski prilivi v proračune posameznih občin v obliki najemnine za vodovodno infrastrukturo, s katerimi bi se načrtno pristopilo k obnavljanju dotrajane vodovodne infrastrukture, v prejšnjih letih niso bili v celoti porabljeni za ta namen. Nekatere občine so v obnovo lastne vodovodne infrastrukture vložile celotno najemnino (ali celo več), nekatere pa

(6) Najemnina, ki jo občina za uporabo javne infrastrukture, ki jo ima v lasti ali finančnem najemu, zaračuna izvajalcu občinske javne službe iz prvega odstavka tega člena, je namenski prejemek občinskega proračuna.

(7) Sredstva, zbrana z najemnino iz prejšnjega odstavka, lahko občina porablja samo za gradnjo ali vzdrževanje občinske gospodarske javne infrastrukture, ki je skladna z načrtom razvojnih programov občinskega proračuna in namenjena izvajanju občinskih javnih služb iz prvega odstavka. Z odlokom, s katerim se sprejme občinski proračun, občina sredstva iz prejšnjega odstavka določi kot namenski prihodek.

ne. Želimo si, da poraba sredstev najemnine za obnovo vodovodne infrastrukture postane praksa, pa ne zgolj zaradi tega, da se izpolni zakonska obveznost, temveč zaradi tega, da se varna oskrba s pitno vodo zagotovi tudi bodočim generacijam. Če rešitev iz veljavne uredbe ne bo zaživela v praksi, oziroma, če se najemnina ne bo porabljala namensko, se bo stanje vodovodne infrastrukture postopoma poslabševalo in spet se lahko pojavijo podobne težave kot smo jih imeli v preteklosti, žal pa takrat ne bo več evropskih sredstev, da z njimi na hitro gasimo težave. Zato izpostavljamo potrebo po pravočasnih intervencijah in obnovah kot osnovnemu predpogoju za nemoteno oziroma zanesljivo izvedbo oskrbe porabnikov s pitno vodo zdaj in v bodoče, ker se s tem, poleg preprečevanja nenadnih izpadov pri vsakodnevni oskrbi s pitno vodo, zmanjšujejo vodne izgube in tudi tveganje, povezano z možnostjo onesnaženja vode v cevovodih. To je tudi edina prava preventiva pred povečanjem števila okvar na omrežju in višanjem vodnih izgub.

Vedno je v ospredju interes porabnikov in oni so tisti, ki najbolj čutijo opisane koristi pravočasne obnove omrežja. Ne smemo pa pozabiti, da imamo od tega pomembne koristi tudi mi, ki smo upravljavec celotne vodovodne infrastrukture, in tudi občine, lastnice te infrastrukture. Pri upravljavcu se te koristi pogosto kažejo v manjših potrebah po interventni odpravi okvar (nižja poraba časa, materiala, storitev), nižjih stroških vzdrževanja in tudi v zmanjševanju obratovalnih stroškov. Največje koristi lastnikov infrastrukture se kažejo v obliki

Millijoni ljudi morajo vsak dan po vodo še zmeraj peš, pri čemer večino dela opravijo ženske in dekleta. Na fotografiji dekle blizu Jangona v Mjanmaru nosi pitno vodo iz reke Dala. Foto: Reuters
Vir: RTV SLO

zadovoljnega porabnika - prebivalca posamezne občine, kar je neprecenljivo. Zanesljiva oskrba s pitno vodo je splošni interes, saj je s tem zagotovljena tudi požarna varnost (hidranti na javnem omrežju), oskrba industrije, kmetijstva in javnega sektorja z vodo, itd. Ob dolgoletnem trendu zanemarjanja investicijskega vzdrževanja lahko za porabnike nastanejo nepredvidljive in usodne posledice, ki vplivajo na varnost in zanesljivost obratovanja vodovodnega sistema (pogosti izpadi pri redni oskrbi s pitno vodo, tveganja

glede zagotavljanja kvalitete pitne vode ter s tem povezan dolgoročni vpliv na zdravstveno sliko porabnikov). Takšen vodovod lahko prinese tudi tveganje lokalni skupnosti, ker bo poleg nenehnega nezadovoljstva porabnikov odvrčal marsikaterega podjetnika, ki bi bil sicer pripravljen investirati na določenem področju.

Ko vode ni na naših pipah ali je oskrba z njo pogosto motena, dejansko spoznamo, da je najdražja voda tista, ki je ni oziroma je ta neužitna ali neprimerna za uporabo. Zato je potrebno narediti vse, da do tega ne pride, ker so posledice takšnega stanja zelo boleče in praviloma tudi drage, postopek sanacije pa je lahko dolgotrajen in boleč. Boljše je uveljaviti trajnostno prakso gospodarjenja z infrastrukturo oziroma se obnašati kot dober gospodar. Če realno premislimo, je to tudi najenostavnejši in najlažji način dela. Potrebno je samo redno izvajati vsa potrebna tekoča vzdrževalna dela in hkrati pravilno in pravočasno načrtovati ter izvesti vsa

potrebna investicijsko-vzdrževalna dela. Ko to postane avtomatizem, postanejo mnoge težave pri izvajanju varne oskrbe s pitno vodo pozabljena preteklost. S tem pridobijo vsi: porabniki infrastrukture, lastniki le-te in upravljavec.

Zaposleni na Hydrovodu si najbolj želimo urejeno in finančno pokrito gospodarjenje z infrastrukturo. To je tudi logično, ker mi dnevno živimo s to infrastrukturo (omrežjem), skrbimo za njeno funkcionalnost in uporabnost, zelo dobro poznamo njene pomanjkljivosti in smo pod največjim pritiskom, ko gre kaj narobe. Zato ne skrivamo zadovoljstva ob vsaki pridobitvi ali izboljšavi na infrastrukturi, kar prispeva k dobremu delovanju le-te. Zadnjih nekaj let so vidni pozitivni premiki na vseh delih vodovodnega omrežja, še posebej pa na hišnih priključkih. Že številke o opravljenih intervencijah, zamenjavah vodomerov ter obnovah hišnih priključkov, ki jih v vsakem letnem poročilu predstavljamo, kažejo na veliko angažiranost vseh zaposlenih delavcev Hydrovoda. Drugače se takšnega obsega dela ne da opraviti.

Je pa vedno velik izziv, kako z razpoložljivim številom zaposlenih izvesti vsa potrebna in predvidena dela na področju izvajanja osnovne dejavnosti ter ob tem opraviti tudi določen obseg del na dopolnilni dejavnosti oziroma na sklopu investicijske obnove omrežja, ki ga vsako leto uspešno opravimo. Na to pogosto opozarjamo, ker gre pri tem nesporno za izvedbo dodatnega obsega dela. Izvajanje dopolnilne dejavnosti prinaša družbi določeno nadgradnjo, ki se kaže v obliki boljšega finančnega rezultata in tudi večje finančne stabilnosti, porabnikom pa nižje cene. To se je še posebej poznalo v letih, ko so bile cene komunalnih storitev zamrznjene in je dopolnilna dejavnost pokrivala izgubo osnovne dejavnosti in družbi omogočala ohranjanje likvidnosti in normalno poslovanje, tudi razvoj, pozna pa se tudi danes, če zbrana sredstva vodarine in omrežnine ne pokrivajo vseh stroškov dejavnosti.

Vsi vemo, da največjo vrednost vsake družbe predstavljajo njeni zaposleni delavci. To velja na vseh področjih in velja tudi za našo družbo. Ne glede na vso razpoložljivo opremo je vsem jasno, da brez velike angažiranosti in znanja zaposlenih dobrih rezultatov ni mogoče doseči. Kot je bilo že omenjeno, pri našem delu pogosto iščemo kompromis med izvajanjem vseh potrebnih nalog za zagotavljanje oskrbe porabnikov s pitno vodo, kar je naša osnovna naloga, ter tržnimi priložnostmi na področju izvajanja dopolnilnih dejavnosti, kar prinaša finančno osnovo za rast družbe.

To zahtevno nalogo mora opraviti poslovodstvo Hydrovoda, in sicer na način, da je vedno v prvem planu nemotena oskrba porabnikov z zdravo pitno vodo. To je naša osnovna dejavnost in naše poslanstvo. Če se zgodi okvara, je vedno prioriteta javni interes in naš porabnik. Okvaro je potrebno sanirati čim prej, ker porabniki ne morejo biti (pre)dolgo brez vode (npr. cel dan ali več). Toda, če bi samo čakali na okvare in sanacijo le-teh oziroma, če bi se naše delovanje fokusiralo samo na odpravo okvar, bi stagnerali in zaostajali. Zato je določeno tveganje potrebno prevzeti in mi to počnemo. Poleg tega vemo iz lastnih izkušenj, da je tisto, kar naredimo sami, hkrati najboljše in najcenejše, kar je razumljivo, ker delamo sebi in za sebe, gradimo omrežje, s katerim bomo tudi upravljali in s katerim bomo živeli. V bistvu vidimo v dopolnilni dejavnosti tudi priložnost, da infrastrukturo gradimo po svoji meri, da bi jo kasneje lažje in ceneje vzdrževali. Nekatera dela, ki se izvajajo v okviru dopolnilne dejavnosti, je mogoče načrtovati in prilagajati drugim obveznostim (npr. tiste investicije, ki jih sami izvajamo v celoti), nekatera dela pa, žal ne (npr. tam, kjer smo podizvajalci in moramo slediti dinamiki

izvajanja del, ki jo narekuje glavni izvajalec) in tukaj imamo občasno težave in stiske, ko so potrebe po delavcih večje od naših zmogljivosti.

Da je tisto, kar sami naredimo, najboljše za vse nas, smo se še posebej prepričali ob izvajanju kohezijskih projektov. Upamo, da se to ne bo pozabilo. Za razliko od zunanjih izvajalcev, ki jih zanima samo maksimiranje njihovega profita, vse ostalo pa je podrejeno temu cilju (še posebej odprava napak in pomanjkljivosti), mi k izvajanju del na vodni infrastrukturi pristopamo popolnoma drugače in zaradi tega pristopa vsi skupaj porabimo dosti manj energije, živcev in časa, kot smo jih porabili ob spremljanju gradnje kohezijskih projektov. Zato si prizadevamo in tudi predlagamo, da čim več obnov obstoječega omrežja naredimo sami. Če svoje delo naredimo dobro in kvalitetno, z uporabo kvalitetnih materialov, bomo ustvarili zanesljivo in stabilno delovanje omrežja, ki bo imelo manj okvar in manj izpadov pri vsakodnevnem delovanju, to pa prinese cenejše obratovanje in vzdrževanje v življenjski dobi vodovoda.

Mnoge nizke ponudbe izvajalcev iz različnih koncev naše države so lahko zelo varljive oziroma vprašljive. Mi, ki stanje na trgu in tudi posamezne materiale poznamo zelo dobro, to vemo. Nihče nas nima tako rad, da nam bo nekaj naredil pod stroškovno ceno. Vsak izvajalec bo naredil vse, kar lahko, da bo imel profit oziroma, da bo maksimiral svoj zaslužek, še posebej sedaj, ko je dela na trgu dovolj. Zato je naša naloga, da ščitimo javni interes. To počnejo tudi v celotni evropski skupnosti, tudi v državah, ki jih imenujemo »stara« Evropa.

Imenuje se »in house« izvedba oziroma »in house« javna naročila. Takšen način je uveljavljen kot ekonomsko dober in gospodaren, uzakonjen je z evropskimi direktivami in uporablja se v vseh državah Evropske skupnosti. Zato tudi sami vedno ponavljamo, da je potrebno uporabljati rešitve, ki so dobre in prinašajo večstranske koristi. Pa še nekaj zelo pozitivnega je v tem, kar mnogi ne dojamajo. Če občine, kot lastnice infrastrukture, zaupajo javnemu podjetju, ki je v njihovi lasti, izvajanje različnih del, povezanih z gradnjo nove ali obnovo obstoječe infrastrukture, dejansko vlagajo v njegov razvoj in znanje delavcev tega podjetja. Za uspešno izvajanje investicij je potrebno veliko znanja in redno spremljanje stanja v stroki, spremljanje ponudbe materialov, opreme, tehničnih rešitev ter vseh novosti, ki se pojavljajo (modernizacija). Pri tem se pridobivajo mnoge dobre izkušnje in znanje, ki so osnova za vzdrževanje in upravljanje vodovodne infrastrukture. Če tega znanja oziroma izkušenj ne bi imeli oziroma ne bi pridobili, bi morali za mnoge posege pri tekočem vzdrževanju najeti zunanje izvajalce, kar bi pomembno podražilo tovrstna dela in bi posledično prineslo tudi višjo ceno vodarine, ki bi jo morali plačevati porabniki, poleg tega pa bi v mnogih primerih motnje pri redni oskrbi trajale dlje kot sedaj, ker je včasih zunanje izvajalce težko dobiti ravno takrat, ko jih nujno potrebuješ.

Če imaš dovolj znanja in izkušenj, da določeno delo opraviš dovolj hitro, kvalitetno in racionalno, je vedno možno ustvariti tudi določen donos oziroma zaslužek. Tudi sami ga ustvarjamo in tega ne skrivamo. Obveznost ustvarjanja donosa nam je zapisana tudi v ustanovitvenem aktu. Pomembna razlika je pri porabi tega donosa. Pri zunanjih izvajalcih je ta donos njihov dobiček in z njim počnejo, kar želijo, pri nas pa so to sredstva, ki ostajajo v dejavnosti in se porabijo za dodatna vlaganja v vodovodno omrežje, pokritje morebitne izgube na osnovni dejavnosti, predvsem pa v razvoj podjetja, kar je ključno. Vse, kar smo naredili na

razvoju podjetja in izboljšanju pogojev dela (odkup zemljišča od Slovenskih železnic, obnova in dograditev poslovne stavbe, obnova voznega parka, itd.), smo financirali sami, z lastnimi sredstvi. Pri teh vlaganjih nismo popolnoma nič obremenili naših lastnikov oziroma njihovih proračunov. V bistvu smo dvignili vrednost njihovega premoženja, kar se vidi tudi v višini osnovnega kapitala. Tudi v bodoče bi želeli voditi razvoj na enak način in s tem razbremeniti naše ustanovitelje tega stroška. Jasno je torej, da je učinek dopolnilne dejavnosti resnično velik in se kaže na več načinov.

Prebivalci ukrajinskega kraja ČasivJar blizu frontne črte v Bahmutu se po ruskem napadu na kritično infrastrukturo zanašajo na dostavo pitne vode. Foto: Reuters

Vir: RTV SLO

Pa še nekaj ne smemo pozabiti. Varnostno stanje se je v Evropi bistveno spremenilo. Vojna v Ukrajini nas sili v razmišljanje, kako delovati v izrednih razmerah. Oskrba s pitno vodo sodi med

kritično infrastrukturo. Kdo jo bo takrat izvajal, če ne bomo imeli svojega izvajalca, ki bo usposobljen, strokoven, dobro organiziran, dobro opremljen in zaupanja vreden? A bomo tudi takrat iskali nekoga z javnim naročilom, nekoga zunanjega? Kdo bo prevzel odgovornost, če ne bomo pripravljeni in usposobljeni za izredne razmere?

V dosedanjem delu poročila smo že podali oceno, da je bilo leto 2022 uspešno tudi po vlaganjih v infrastrukturo. V vseh občinah so se izvajale izboljšave, obnove in tudi modernizacije obstoječe infrastrukture, gradili pa so se tudi novi odseki vodovodov. Kratak prikaz teh dogajanj predstavljamo v nadaljevanju tega poročila.

3.1 INVESTICIJSKA IN VEČJA VZDRŽEVALNA DELA NA INFRASTRUKTURI

1. V sklopu urejanja novega krožišča v Livoldu, ki ga izvaja Direkcija za ceste RS, smo izvedli delno prenovo vodovodnega omrežja na območju posega ter delno prestavitve obstoječega vodovoda. Tako smo vgradili 72 m duktilnega omrežja DN 150, 384 m DN 100 in 25 m DN 80. Obnovili smo tudi sekundarne odseke v skupni dolžini 320 metrov, pri tem pa smo uporabili cevi PE – RC DN 50. Vsi odseki sekundarnih vodov so premaknjeni iz privatnih zemljišč v javne površine. V sklopu izvedbe navedenih del smo vgradili tudi tri nadzemne hidrante, obnovili 63 hišnih priključkov ter vgradili 23 vodomernih termo jaškov.

2. Obnovili smo staro omrežje v Kekčevi ulici v Kočevju, kjer smo imeli v preteklosti nekaj okvar. Staro 6 barsko PE cev DN 50 smo nadomestili s cevjo PE – RC DN 100 v dolžini 72 metrov. Ob tem smo vgradili en nadzemni in en podzemni hidrant, obnovili štiri hišne priključke in vgradili tri vodomerne jaške.

3. Na območju nekdanjega podjetja LIK smo zgradili nov sekundarni odsek, z uporabo PE – RC cevi DN 50, v dolžini 228 metrov. Ob tem smo vgradili en podzemni hidrant ter inštalirali dva

hišna priključka z enim dvojnimi vodomernim jaškom.

4. Na delu Mestnega loga v Kočevju smo z obnovo vodovodnega omrežja odpravili težave, ki smo jih imeli pri rednem obratovanju. Staro 6-barsko PE cev DN 100 smo nadomestili z duktilnimi cevmi DN 100 in DN 80 v

dolžini 156 in 10 metrov. Ob tem smo vgradili tudi tri nadzemne hidrante, obnovili 13 hišnih priključkov in vgradili 9 enojnih in 1 dvojni vodomerni jašek. Poleg navedenega obsega izvedenih del smo obnovili še odcep tega vodovoda v dolžini 120 m. Uporabili smo cevi PE – RC DN 50, na koncu tega odcepa pa smo vgradili še podzemni hydrant. Obnovili smo tudi tri hišne priključke, ki so vezani na ta odcep, ob tem pa smo vgradili tudi 3 vodomerne jaške (prej je ta odcep oskrbovala samo colska cev, ki nam je bila na nekaterih delih tudi nedostopna, ker so bili na njej zgrajeni objekti).

5. V sklopu obnove ceste in kompletne infrastrukture skozi naselje Žimarice smo v letu 2022 izvedli II. fazo

obnove vodovoda. Obstoječe, že amortizirane PE cevi, smo nadomestili delno z novimi PE 110 RC PROTECT cevmi, delno pa z ductilnimi cevmi DN 100. V letu 2022 smo tako skupaj položili 488 m cevi, od tega 130 m cevi PE 110 RC PROTECT, 343 m cevi ductila DN 100 in 15 m cevi ductila DN 80. Ob tem smo poskrbeli še za vgradnjo 6 nadzemnih ter 2 podzemnih hidrantov. Poskrbeli smo tudi za obnovo 42 hišnih priključkov, z

vgradnjo enakega števila termo vodomernih jaškov pa smo poskrbeli tudi za prenos merilnih mest iz objektov v te jaške.

6. Občina Sodražica je v sklopu dodatnih del na projekta SORIKO poskrbela še za obnovo preostalega starega vodovodnega omrežja v naselju Zamostec. Sami smo bili zgolj delno vključeni ob izvedbi potrebnih del. Pri tem smo poskrbeli za izvedbo vseh potrebnih prevezav med obstoječim in novim omrežjem, dobavili in montirali smo manjšo hidroforno postajo, vključno s priključitvijo le-te na elektro distribucijsko omrežje, obnovili smo in na novo omrežje priključili tudi vse hišne

priključke (skupaj 50), vključno z vgradnjo merilnih termo jaškov, v katere smo iz objektov premestili merilna mesta.

- Zaradi gradnje stanovanjske hiše in širitve dovozne poti v Loškem Potoku, na naslovu Travnik 52, smo na navedeni lokaciji izvedli prestavitev vodovodnega cevovoda v skupni dolžini 96 m. Obstoječi, stari cevovod PE DN 80, smo zamenjali z novimi cevmi PE 90 RC PROTECT. Na obnovljenem odseku smo vgradili tudi en nadzemni hidrant in obnovili štiri hišne priključke ter jih opremili z vodomernimi jaški.

- V občini Loški Potok smo med Hribom in Srednjo vasjo izvedli povezovalni cevovod z ductilnimi cevmi premera DN 100. Zaradi višinske razlike in posledično temu povečanega tlaka v ceveh, smo navedeni odsek, ki v dolžino meri 209 m, opremili še z reducirnim jaškom, kjer z vgrajenim reducirnim ventilom uravnavamo tlak v omrežju na nivo, ki ga potrebujemo, ter en podzemni hidrant. Iz zgrajenega odseka vodovoda smo izvedli še odcep v dolžini 92 m, vgradili smo ductilne cevi DN 80, na koncu odcepa pa smo vgradili še podzemni hidrant. Na ta del vodovoda smo priklopili pet obnovljenih hišnih priključkov z vgrajenimi zunanjimi merilnimi vodomernimi jaški.

- V naselju Draga smo obnovili daljši odsek vodovodnega omrežja, na katerem smo v preteklosti imeli veliko okvar, ki so se v zadnjem obdobju kar stopnjevale. Dotrajan cevovod smo obnovili z ductilnimi cevmi premera DN 100, odcep od te cevi, ki prečka državno cesto in se navezuje na

obstoječe omrežje na drugi strani ceste, pa smo izvedli z ductilno cevjo premera DN 80. Skupna dolžina obnovljenega cevovoda znaša 268 m (262 m premera DN 100 in 6 m premera DN 80). Obnovljeno omrežje smo opremili s tremi nadzemnimi hidranti od katerih je en nov, dva pa sta obstoječa, spremenili pa smo jim mikrolokacijo in jih

navezali na novo cev. V sklopu te investicije smo obnovili tudi deset hišnih priključkov, dva pa sta opremljena še z vodomernima jaškoma.

10. V sklopu obnove cestne infrastrukture na območju Hrib - Travnik v Loškem Potoku smo obnovili tudi del vodovodnega omrežja, in sicer smo stare PE cevi zamenjali z novimi, v skupni dolžini 462 m; od tega 138 m ductilnih cevi, premera DN 100, ostalih 324 m pa cevi PE 90 RC PROTECT, premera DN 80. V sklopu izvedbe tega odseka smo vgradili tudi dva hidranta (en nadzemni in en podzemni hidrant), ter obnovili vse štiri (4) hišne priključke, ki se nahajajo na območju posega.

11. V sklopu projekta ureditve cestne in komunalne infrastrukture v naseljih Breg – Grič, ki se je začel že v letu 2021, smo poskrbeli za vključitev novozgrajene vodovodne infrastrukture v obratovanje. Tako smo izvedli več prevezav na odcepkih iz novega na staro omrežje, poskrbeli pa smo tudi za priključitev vseh porabnikov na območju izvajanja investicije na novo omrežje, in sicer na način, da smo obnovili tudi hišne priključke, ki smo jih opremili s termo vodomernimi jaški, v katere smo prestavili vodomere (merilna mesta) iz stanovanjskih objektov (skupaj 42 priključkov). Dela na terenu še potekajo, cela investicija pa naj bi bila zaključena v prvi polovici leta 2023.

12. Na Struški ulici v Ribnici smo izvedli krajši odcep cevododa, v dolžini 48 metrov, uporabili pa smo cevi PE RC PROTECT 110. Konec odsepa smo zaključili z podzemnim hidrantom DN 80 in hišnim priključkom.

13. Na Rozmanovi ulici v Kočevju smo obnovili 168 metrov cevovoda. Staro in dotrajano cev PE d110, smo nadomestili z novo cevjo PE d125. V sklopu investicije smo obnovili tudi 8 hišnih priključkov, postavili pa smo tudi nov podzemni hidrant.

Nov odcep na Rozmanovi ulici

14. V sklopu izgradnje kolesarskih povezav smo v Ulici heroja Marinclja, z vgradnjo cevovoda Ductil DN 200, obnovili 186 metrov starega azbestnega cevovoda. Postavili

Nov odcep za blok UHM

Nova cev - UHM

smo tudi dva nova nadzemna hidranta ter izvedli vse potrebne prevezave.

1Položena nova cev TZO

15. V sklopu izgradnje kolesarskih povezav na Trgu zbora odposlancev v Kočevju, smo obnovili 218 metrov starega omrežja. Vgradili smo ductilne cevi DN200, obnovili 7 hišnih priključkov, postavili 2 nova podzemna hidranta ter izvedli vse potrebne prevezave.

Navezava na obstoječi cevovod – TZO

16. Na Reški cesti, pri glasbeni šoli, smo z vgradnjo novih ductil cevi DN 150 obnovili 30 metrov starega, izvedli potrebne prevezave ter obnovili hišni priključek za glasbeno šolo.

Navezava na obstoječi cevovod - Reška cesta

17. Za potrebe izgradnje brvi na Kidričevi ulici, smo prestavili 54 metrov ductil DN 150 cevi, postavili nov podzemni hidrant in zračnik.

Položena nova cev - Kidričeva ulica

18. V sklopu komunalnega opremljanja novih parcel v Cvišlerjih smo izgradili nov odsek vodovoda v dolžini 164 metrov. Vgradili smo ductilne cevi DN 150 cevi, montirali zračnik ter podzemni hidrant. Po zaključku del smo nov odsek vodovoda povezali z obstoječim omrežjem.

Komunalno opremljanje - Cvišlerji

19. Zaradi težav, ki so se ob vsakem večjem deževju pojavljale pri nemoteni oskrbi s pitno vodo porabnikov, ki se oskrbujejo s pitno vodo iz zajetja v Jakšičih, je Občina Kostel pristopila k zagotavljanju nadomestnega vodnega vira. Tako je leta 2020 izdelala vrtino v bližini vodohrana Jakšiči, v letu 2022 pa je poskrbela za vključitev novega vodnega vira v obratovanje. Vsa dela smo izvajali sami. Poskrbeli smo za opremljanje črpalnega jaška, vgradnjo črpalke z vso zahtevano opremo za monitoring vrtine (zahteve vodnega dovoljenja), opremili smo reducirni jašek, sanirali in delno obnovili vodohran, obnovili cevne povezave med starim črpališčem, vrtino in vodohranom (vgradili smo 300 m ductil cevovoda DN 150 in 300 m cevovoda PE d90) ter vzpostavili brezžično komunikacijo s sedežem Hydrovoda. Izvedena dela pomenijo veliko pridobitev za porabnike, ker je z novim režimom obratovanja zagotovljena zaloga vode v vodohranu tako za nizko kot tudi visoko cono

(prej samo za visoko cono), vodovodni sistem pa ima dva vodna vira, ki se lahko po potrebi uporabljata.

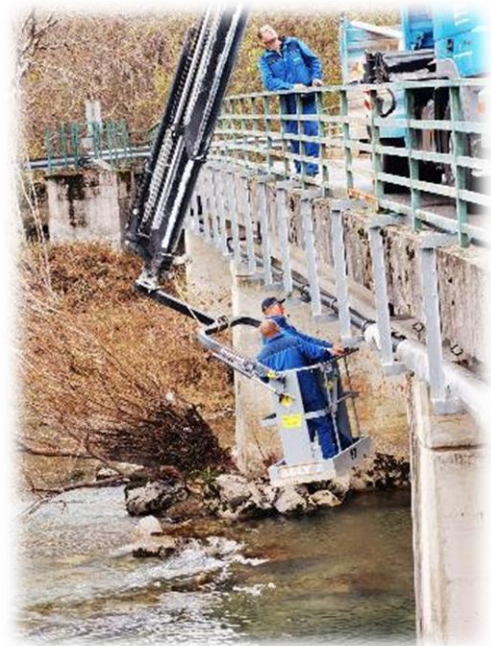

20. Ob rekonstrukciji dela cestišča v občini Kostel, pri odcepih za Vas in Faro, smo obnovili del starega omrežja. Vgradili smo 145 metrov ductilnih cevi DN150 ter izvedli vse potrebne prevezave.

21. Septembrske poplave v občini Kostel so pustile posledice tudi na vodovodni infrastrukturi. V Kužlju je tako odneslo del cevododa, ki je bil pritrjen na mostno konstrukcijo. Začasno smo oskrbo s pitno vodo zagotovili s postavitvijo improvizirane by pass povezave, položene na zgornjo konstrukcijo mostu.

Trajno sanacijo pa smo izvedli s postavitvijo novih nosilcev na konstrukcijo mostu, na katere smo položili nov cevodod ter le-tega izolirali s toplotno izolacijo. Poseg je bil zelo zahteven zaradi pogojev dela (težek dostop, delo na višini, delo nad reko Kolpo).

Demontaža stare in montaže nove cevi

22. Kot posledice sprožitve plazov pri Kaptolu, ob velikem septembrskem deževju, je prišlo do loma dela cevododa na odseku Kaptol – Suhor. Začasno oskrbo porabnikov smo zagotovili s postavitvijo nadzemnega by pass cevododa, po delni stabilizaciji terena in zagotovitvi dostopnosti do mesta loma cevododa smo poškodovani del cevododa sanirali.

23. V Deskovi vas smo v okviru rekonstrukcije cestišča obnovili 520 metrov starega azbestnega cevovoda, ki nam je povzročal velike težave pri izvedbi naše dejavnosti na tem območju. Vgradili smo nov ductilni cevovod DN 100. Obnovili smo tudi krajši odcep od glavnega voda ter vgradili cev PE d64, dolžine 90 metrov. V sklopu te investicije smo poskrbeli tudi za obnovo 22 hišnih priključkov.

Položen nov cevovod

24. Zaradi občasnih težav, ki smo jih imeli na že amortiziranem

starejšem vodovodu PVC 315, ki je med Slovensko vasjo in Kočevjem položen na kmetijske površine, ki se intenzivno obdelujejo, smo obnovili kratek odsek tega vodovoda pri Mahovniku, v dolžini 250 metrov. Staro PVC cev smo nadomestili z ductilno cevjo DN 300.

25. Po naročilu Občine Kočevje smo na različnih lokacijah zamenjali 8 dotrajanih nadzemnih hidrantov, z vsemi pripadajočimi elementi in označbami, in sicer na naslednjih lokacijah: Stara cerkev (pri pošti), OŠ Ob Rinži, Bršljanova pot 2, Koprivnik, Kidričeva ulica (pri Avto Kočevju), Cvišlerji 18, Željne 17 ter Kajuhovo naselje 47.

26. Po naročilu Občine Ribnica smo na različnih lokacijah zamenjali 10 dotrajanih nadzemnih hidrantov ter enega podzemnega, z vsemi pripadajočimi elementi in označbami, in sicer v Jurjevici 2 nadzemna hidranta, Kotu 4 nadzemne hidrante, Dolenji vasi 1 nadzemni in 1 podzemni hidrant, Goriči vasi 1 nadzemni hidrant, Dolenjih Lazih 1 nadzemni hidrant ter na Bregu pri Ribnici 1 nadzemni hidrant.

Zamenjan hidrant in zasun

27. Po naročilu Občine Kostel smo na različnih lokacijah zamenjali 7 dotrajanih nadzemnih hidrantov, z vsemi pripadajočimi elementi in označbami, in sicer na lokacijah Briga 1A (zamenjava hidranta ter montaža zasuna), Suhor 2 (zamenjava hidranta ter montaža zasuna), Brsnik 3 (zamenjava hidranta ter montaža zasuna), Nova sela 19 (zamenjava hidranta ter montaža zasuna), Brsnik - pri gostilni (zamenjava hidranta ter montaža zasuna), Vrh pri Fari 9 (zamenjava hidranta) in Dren 1A (zamenjava hidranta).

28. Poleg naštetih večjih posegov je bilo opravljenih še vrsto manjših, prav tako potrebnih in pomembnih posegov. Navajamo nekatere:

- V preteklem letu je prišlo do okvare črpalke v vrtini Vimolj, ki je postavljena na globini 206 m. Ker je nemogoče ugotoviti vzrok okvare brez dviga črpalke, smo pristopili k izvedbi te naloge ter črpalke poslali k pooblaščenemu serviserju, da ugotovi vzrok okvare.
- Za delovanje smo usposobili vrtino S5 v Sodražici, ki je ni bilo moč izvesti v okviru projekta SORIKO. S tem smo pridobili možnost črpanja dodatnih količin pitne vode v količinah do 7,5 l/s.
- Izvedli smo elektrifikacijo razbremenilnika v Starem Logu, kar je izpadlo ob izgradnji Suhokranjskega vodovoda, ter uredili telemetrijsko povezavo s sedežem družbe.
- Po sanaciji vrtine v Kočevski Reki (pregled, čiščenje, izpiranje), ki smo jo začeli ob koncu leta 2021, smo le-to ponovno vključilo v obratovanje.
- Zaradi racionalnejšega in varnejšega obratovanja smo v črpališčih Lazi, Spodnji Log in Vimolj vgradili frekvenčno regulacijo črpalke.
- Zaradi spremljanja kvalitete surove vode smo na vodovodnih sistemih Brezovica, Ravni dol in Knežja Lipa vgradili merilce motnosti.

Seznam prikazanih vlaganj v infrastrukturo je resnično dolg in potrjuje navedbi, da smo spet imeli investicijsko dokaj bogato leto, kar pomeni, da je tudi v letu 2022 bil narejen določen premik, ki je pomenil izboljšavo stanja vodovodne infrastrukture na območju, ki ga obvladujemo. To je zelo pozitivno za zagotavljanje varne oskrbe s pitno vodo in ta trend je nujno potrebno ohranjati. Odgovorni subjekti za izvedbo javne oskrbe s pitno vodo, občine, kot lastnice infrastrukture, in upravljavec, kot odgovorna oseba, morajo še naprej vztrajati na usmeritvi trajnostnega razvoja dejavnosti oskrbe s pitno vodo. Potrebno je slediti zahtevam stroke in zakonodaje ter s finančnimi vložki prilagajati stanje infrastrukture novim zahtevam (npr. novi evropski direktivi o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi, ki je bila sprejeta leta 2020). Če tega ne bo, se lahko hitro pojavijo težave, ki jih je potem težje obvladovati, še težje pa je zbrati potrebna finančna sredstva za izvajanje ukrepov, ki se zahtevajo. Lahko si predstavljamo potencialne težave, ki bi jih imeli, če npr. ne bi vztrajali in uspeli realizirati projekta SORIKO. Kako bi porabniki sprejeli 50 ali 100 dnevno omejitev porabe vode v mestih Kočevje ali Ribnica in kako bi jim pojasnili ta ukrep? Verjetno bi bilo iskanje izgovorov in rešitev zelo zahtevno in neprijetno za vse nas, vse to pa porabnikov ne bi zadovoljilo. Podobne težave bi se pojavljale pri obvladovanju števila okvar, količin vodnih izgub itd. Zato sami pogosto poudarjamo potrebo po vlaganju celotne najemnine v obnovo vodovodne infrastrukture in ohranjanje kondicije le-te, ker samo na ta način delujemo preventivno in trajnostno.

Veljavna Uredba o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Ur. list RS 87/2012) omogoča dobro načrtovanje in gospodarjenje z vodovodno infrastrukturo. Obnovo vodovoda je možno financirati iz najemnine za infrastrukturo posamezne občine, obnovo vodovodnih priključkov pa iz dela omrežnine, ki je namenjen obnovi vodovodnih priključkov. Dolgoročno je na ta način mogoče, s pametno plansko politiko ter s pridobivanjem še kakšnih državnih ali EU nepovratnih sredstev, sanirati vse kritične odseke, kjer so ali pa se pričakujejo težave pri obratovanju ali pa višji stroški vzdrževanja v naslednjih letih. Potrebe na terenu so prisotne in ravno zato je pomembno, da se sredstva zbrane omrežnine porablajo namensko oziroma se vračajo v obnovo infrastrukture. Vsak poseg na terenu oziroma vsaka izvedena izboljšava, tudi tista najmanjša, je pomembna in pozitivno vpliva na varnost oskrbe s pitno vodo.

Omeniti moramo tudi problematiko azbestnih cevovodov. Trenutno imamo v obratovanju še cca. 15 km azbestnih cevovodov, ki se nahajajo na več lokacijah. Res je, da ne obstaja nobena relevantna študija, ki bi potrjevala škodljivost teh cevi za izvajanje varne oskrbe s pitno vodo, opazamo pa, da te cevi pri porabnikih niso ravno zaželeni. Zato bi bilo zelo dobro in tudi s strani javnosti dobro sprejeto, da v naslednjih letih vložimo nekaj naporov in umaknemo iz uporabe tudi teh zadnjih 15 km azbestnih cevi.

3.2 OBNOVA IN VZDRŽEVANJE HIŠNIH PRIKLJUČKOV IN IZDAJA SOGLASIJ

Hišni priključki so ena od ključnih točk vodovodnega sistema, ki so bili vse do leta 2013 zakonsko neupravičeno zanemarjeni. Lahko jih celo imenujemo pomembne kritične točke vodovodnega sistema, in sicer zaradi več razlogov. Kot prvega navajamo številčnost teh priključkov, saj je teh v našem upravljanju cca. 9.200. Naslednji razlog je povezan z dolžino omrežja teh priključkov, ki je zelo velika in pomembno vpliva na obseg našega dela. V našem upravljanju so samo odseki priključkov od javnega vodovodnega omrežja do merilne točke porabe (vodomera) in samo dolžina teh odsekov priključkov znaša 119,2 km, kar je zelo veliko. V času prevzema v upravljanje je bila dolžina teh priključkov še večja, ker so bila merilna mesta praviloma v objektih, sedaj pa jih predstavljamo v zunanje merilne jaške in s tem krajšamo dolžine teh priključkov. Poleg tega je v času intenzivne stanovanjske gradnje zamujala izgradnja javnega vodovodnega omrežja in nekateri hišni priključki so zaradi tega izredno dolgi, sedaj pa z mnogimi logičnimi posegi na terenu optimiziramo dolžino teh priključkov. Tretji razlog, ki je za zatečeno stanje teh priključkov najpomembnejši, je povezan z zgodovino gospodarjenja s temi priključki.

Do leta 2013 so bili ti priključki brez pravega gospodarja oziroma prave skrbi, čeprav je bilo njihovo lastništvo ves čas nesporno znano. Hišni priključki so sestavni del stanovanjskega (ali drugega) objekta in so v lastništvu lastnika objekta. Meritve porabljene vode so se izvajale v samem objektu, torej na koncu teh priključkov, in vsa morebitna puščanja vode na trasi priključka niso bila izmerjena oziroma evidentirana in niso finančno bremenila lastnika tega priključka. Ker izgube vode na trasi priključka lastnika tega priključka niso prizadevale, le-ta (logično) ni bil preveč zainteresiran za obnovo tega dela svoje lastnine, razen, če mu puščanje vode ni delalo škode na njegovi posesti. Tudi po preteku življenjske dobe hišnih priključkov lastniki niso ukrepali, bili so pasivni in niso želeli financirati obnove tega dela svoje lastnine (zato na terenu še vedno najdemo priključke iz pocinkanih in celo svinčenih cevi). Izgub, ki so se dogajale na hišnih priključkih, ni bilo možno evidentirati in oceniti in so se dejansko porazdelile na celoten sistem, povzročena škoda pa se je razdelila na vse porabnike. Upravitelji vodovoda smo bili dejansko nemočni, ker namenskih sredstev za kontrolo in obnovo hišnih priključkov nismo imeli (nismo imeli niti pooblastila, da to počnemo), javnih sredstev pa za tovrstne namene nismo smeli porabljati. Upravitelj je imel še eno težavo: po veljavni zakonodaji mora zagotavljati zdravstveno ustreznost pitne vode na pipi pri porabniku, nevzdrževani hišni priključki pa so predstavljali veliko tveganje za kvaliteto pitne vode, še posebej v pogojih neurejenega odvajanja odpadne vode. Torej mu je bila odgovornost naložena, pristojnosti pa ni imel, kar je bilo popolnoma nelogično.

Zakaj opisujemo navedene težave? Zato, ker je to potrebno poznati, da bi razumeli določene težave, ki so na terenu še vedno prisotne in se z njimi skorajda dnevno srečujemo. Težave s hišnimi priključki so, po mnogih letih opozarjanja na njih, postale nevzdržne in država je končno sprejela logično rešitev, ki sedaj omogoča lažje delo upravljavcu, porabnikom pa zvišuje standard oskrbe s pitno vodo. S tem, ko so izvajalci oskrbe s pitno vodo dobili v upravljanje še dele hišnih priključkov med javnim omrežjem in vodomernim jaškom oziroma mestom meritve porabljene vode, je zagotovljen strokovni nadzor nad celotno potjo vode od zajetja oziroma meritve zajete vode do meritev porabljene vode. Delo na terenu je sedaj nekoliko lažje, pristojnosti so znane, lažje je tudi načrtovanje posegov, ni izgube časa v prepričevanju lastnikov priključka, da je obnova le-tega potrebna, itd. Upravljanje tega dela vodovodnega omrežja sedaj načeloma poteka nemoteno (razen pri določenih izjemah) in tudi na veliko zadovoljstvo samih porabnikov, saj jim ni potrebno plačevati intervencijskih posegov v enkratnem znesku, temveč je ta storitev zajeta v ceni omrežnine.

Sedaj delujoči način upravljanja hišnih priključkov je vsekakor eden največjih dosežkov spremenjene zakonodaje na področju urejanja dejavnosti oskrbe s pitno vodo. Občine, ki so poznale problematiko vzdrževanja hišnih priključkov, so to spremembo vnesle v svoje odloke o oskrbi s pitno vodo in s tem upravljavcu omogočile celovito upravljanje na vseh delih sistema za oskrbo s pitno vodo, hkrati pa so v sklopu vzdrževanja hišnih priključkov predvidele tudi selitve merilnih mest iz stanovanjskih hiš v vodomerne jaške, ki se postavijo zunaj objekta (s tem tudi zmanjšujemo možnost postavitve nelegalnih ali »črnih« iztočnih mest oziroma krajo vode). Tako danes na terenu upravljanje hišnih priključkov poteka organizirano, strokovno in z nekoliko manj težav, kar pa je najpomembnejše, nov način dela daje rezultate in ti so vidni. Kot upravljavec smo porabnikom ves čas na voljo, na terenu pa smo vsakodnevno prisotni.

Vsi novi hišni priključki se evidentirajo, postopoma pa se izdeluje tudi kataster starih hišnih priključkov, kar je zelo zahtevna naloga, ker podatkov iz preteklosti ni in je potrebno vse delati na novo. Ob sprejemu hišnih priključkov v upravljanje smo ocenjevali, da smo z njimi dobili v upravljanje cca. 100 km dodatnega vodovodnega omrežja. Ko smo po evidentiranju dobrih treh četrtin hišnih priključkov to dolžino preseglji, smo to oceno

popravili na cca 140 km, danes pa ta dolžina znaša 119,3 km vseh priključkov, ki jih je več kot 9.200.

Začetek upravljanja hišnih priključkov je bil zelo zahteven, saj se nam je čez noč obseg infrastrukture, s katero upravljamo, povečal za četrtno. Poleg tega je bila ta dodatna infrastruktura, ki smo jo dobili v upravljanje, v zelo slabem stanju. Tudi kadrovsko je bilo zelo težko odgovoriti na dodaten obseg dela. Eden od prvih ukrepov, ki smo jih naredili po prevzemu hišnih priključkov v upravljanje, je bila izdelava analize stanja na terenu in ugotavljanje najbolj kritičnih priključkov, ki so zahtevali takojšnje ukrepanje. V relativno kratkem času smo opravili terenski ogled in kontrolo vseh vodomernih jaškov in vodomeroev, kjer smo pregledali vodotesnost, higienske razmere, zaščitenost proti zmrzali, dimenzijsko ustreznost ter druge posebnosti teh delov hišnega omrežja. O ugotovitvah smo, če so to razmere na terenu zahtevale, tudi pisno opozarjali porabnike oziroma lastnike teh priključkov. Opravljeno je bilo resnično zelo obsežno delo in rezultat tega dela je bila vzpostavitev baze podatkov s foto posnetki vseh odjemnih mest. Poleg tega smo z

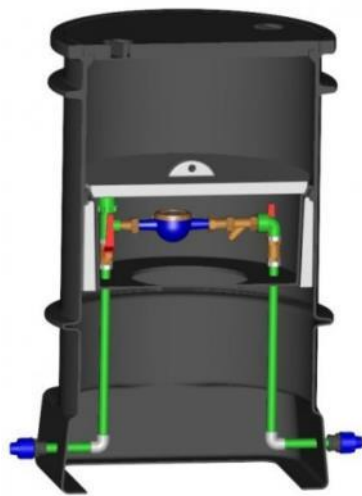
narejeno inventuro stanja na terenu in izvedenimi ukrepi že izvedli prvo opazno izboljšavo na tem delu vodovodnega omrežja. Tako smo pomembno vplivali na zmanjšanje posledic, ki jih povzroči zmrzal, znižali smo število izlivov in poskrbeli za boljšo higieno in urejenost vodomernih mest in s tem posledično za boljšo kvaliteto pitne vode, kar je najbolj pomembno. Vse te naše prve aktivnosti ob prevzemu hišnih priključkov v upravljanje so bile na terenu dobro sprejete. Z nenehnim opozarjanjem na slab odnos nekaterih porabnikov do lastnih merilnih mest želimo postopoma spremeniti slabe navade porabnikov, kar je edino pravilno in nujno potrebno. Tudi sami smo bili presenečeni, kako se nekateri posamezniki malomarno obnašajo do svojega merilnega mesta in posledično tudi do svojega zdravja. V posameznih primerih so bila merilna mesta dobesedno zalita z gnojevko, kar je nedopustno.

V preteklem letu smo ob celovitih rekonstrukcijah vodovodnega omrežja na različnih koncih občin, kjer izvajamo svojo dejavnost, skupaj obnovili 199 priključkov.

Obnov hišnih priključkov in premestitev merilnih mest v zunanje vodomerne jaške nismo izvajali samo na lokacijah, kjer se je celovito obnavljalo javno vodovodno omrežje, temveč tudi drugod po terenu, kjer imamo težave bodisi zaradi dotrajanosti hišnega priključka bodisi zaradi neprimernih jaškov v notranjosti objekta, kjer smo ovirani pri

redni menjavi vodomera. Veliko število prestavitev merilnih mest in obnove hišnih priključkov izvajamo tudi na željo porabnikov, ko ti preurejajo zunanjo okolico svojih objektov ali pa preurejajo prostore v objektih, kjer so prej imeli nameščena merilna mesta. Tako smo v preteklem letu prestavili 61 merilnih mest v zunanje vodomerne jaške. Ugotavljamo, da je v posameznih občinah ali delu občin interes porabnikov za obnovo priključkov večji, v posameznih pa manjši, nekateri celo zavračajo obnovo priključkov. Glede tega nas v bodoče čaka še nekaj dela, ki ga bomo morali uskladiti s pristojnimi občinskimi službami.

Največjo težavo pri obnovah hišnih priključkov nam predstavlja neenakomerna letna potreba po obnovah le-teh in posledično temu neenakomeren letni strošek teh obnov. Največ priključkov se obnovi ob celovitih obnovah omrežja na določeni lokaciji, obseg teh obnov oziroma njihovo dinamiko izvajanja pa tudi občine težko načrtujejo. Veljavna Uredba o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja omogoča vsakoletno spremembo cene omrežnine oziroma njeno prilagajanje tekočim potrebam, v praksi pa je to težko izvedljivo zaradi več razlogov, predvsem pa zaradi prej navedenega pomanjkanja pravočasnih podatkov o dinamiki in obsegu izvajanja del na obnovi vodovodnega omrežja.

Pri novih odjemalcih že v fazi priprave izgradnje stanovanjskega ali poslovnega objekta poskrbimo, da se zagotovi meritev porabljene vode zunaj objekta, v tipskem vodomernem jašku ali pa v jašku, ki ga porabnik izdelava sam (teh je zanemarljivo malo). Če naredimo skupno rekapitulacijo v preteklem letu postavljenih zunanjih merilnih jaškov, je bilo teh skupaj (novogradnje, obnove in premestitve) 292, od tega 67 jaškov za nove odjemalce. Največ je bilo vgrajenih enojnih jaškov, in sicer 269, ter 23 dvojnih. Ob vsem naštetem smo v preteklem letu popravili tudi 81 okvar, ki so se pojavile na hišnih priključkih. Večina okvar je bila na priključni cevi in na cestnem ventilu, predvsem zaradi dotrajanosti materialov. Poleg tega smo v preteklem letu na hišnih priključkih izvedli tudi 79 plačljivih intervencij. V glavnem so bile to poškodbe na priključni cevi, izredne zamenjave vodomerozaradi zmrzali ter razne manjše usluge, ki ne sodijo v obseg vzdrževanja hišnih priključkov.

Hydrovod d.o.o. ima poleg drugih zadolžitev tudi javno pooblastilo za izdajo projektnih pogojev in mnenj v skladu s predpisi s področja urejanja prostora in graditve objektov na območju občin, v katerih opravlja gospodarsko službo oskrbe s pitno vodo.

Služba za izdajanje prej omenjenih dokumentov je v letu 2022, na zahtevo različnih investitorjev, izdala 61 projektnih pogojev in 127 soglasij. Poleg tega smo podpisali tudi 66 pogodb o priključitvi na javni vodovod.

Prikaz opravljenih del iz naslova vzdrževanje hišnih priključkov

Naziv odjemalca	Število okvar		Število premestitev merilnih mest	Število obnovljenih HP	Število vgrajenih jaškov*	
	na HP	na omrežju			enojni	dvojni
Občina Kočevje	38	25	42	86	128	13
Občina Loški Potok	4	11	3	9	14	1
Občina Ribnica	32	46	11	32	65	5
Občina Kostel	2	6	2	4	8	0
Občina Sodražica	5	10	2	68	36	4
Občina Črnomelj	0	0	1	0	18	0
SKUPAJ	81	98	61	199	269	23

*podatek zajema tudi število vgrajenih jaškov za nove priključke. Teh je bilo skupaj 67, in sicer v občini Kočevje 36, Ribnici 16, Loškem Potoku 6, Sodražici 5, Kostelu 2 in Črnomlju 2.

Navedeno število okvar na hišnih priključkih ni (pre)veliko glede na skupno število priključkov. Viden je pozitiven premik, kot rezultat nekajletnega organiziranega oziroma urejenega upravljanja s hišnimi priključki. Od leta 2013 do danes je bilo veliko kritičnih priključkov že obnovljenih ter veliko vodomeroev prestavljenih iz objektov v zunanje vodomerno jaške. Brez te pozitivne izboljšave bi bilo stanje na terenu težko obvladljivo, na posameznih lokacijah celo kritično, pojavljale bi se težave s kakovostjo vode na pipah porabnikov, količine izgubljene vode pa bi bile dosti večje oziroma bi te imele zaskrbljujoč trend rasti. Na zastavljeni poti upravljanja s hišnimi priključki je potrebno nadaljevati, ker se na tem delu vodovodnega omrežja še vedno izgubi kar nekaj vode. Zagotovo so na priključkih še kakšne večje okvare in tudi veliko manjših, za katere pa je znano, da jih je izredno težko najti. Na hišnih priključkih najdemo tudi primere nedovoljenega odvzema vode, ki ga po prestavitvi merilnega mesta v zunanji vodomerni jašek odpravimo (upamo, da ne zgolj začasno).

V času, ko so bili hišni priključki brez organiziranega upravljanja oziroma gospodarjenja, se je nabralo marsikaj, kar je potrebno primerno sanirati in vsega ni možno rešiti čez noč. Zato bodo obnove hišnih priključkov tudi v naslednjih letih imele pomembno prioriteto pri naših vsakdanjih nalogah. Prizadevali si bomo, da se pri vsaki večji obnovi vodovodnega omrežja hkrati poskrbi tudi za celovito obnovo (starih) hišnih priključkov na tem delu omrežja, ob tem pa bomo poskrbeli tudi za obnovo ostalih kritičnih priključkov, ne glede na to, kje se nahajajo. Ob prevzemu tega dela infrastrukture v upravljanje smo si določili 30 letno obdobje, kar približno ustreza amortizacijski dobi posameznega hišnega priključka (temu smo prilagodili tudi finančne načrte), v katerem bomo v celoti sanirali stanje na terenu. Če bo vse teklo kot do sedaj, bomo cilj uresničili tudi prej.

3.3 KOHEZIJSKA PROJEKTA – SORIKO IN SUHOKRANJSKI VODOVOD

V minulih letih smo redno poročali o stanju in obsegu izvajanja obeh kohezijskih projektov na našem območju, tako o projektu Oskrba s pitno vodo na območju Sodražica – Ribnica – Kočevje (krajše: SORIKO) kot tudi o Suhokranjskem vodovodu (za tisti del, ki se izvaja v občini Kočevje). To se nam je zdelo zelo pomembno, ker gre za dva izjemno velika in pomembna projekta, tudi z državnega stališča. To še posebej velja za projekt SORIKO. Pripravljen je bil na način, da je njegova gradnja več kot 87% financirana z nepovratnimi sredstvi, kar je izredno visok procent sofinanciranja (za primerjavo: sedanji razpis za sofinanciranje gradnje vodovodov, ki se izvaja iz sredstev za okrevanje in odpornost, predvideva sofinanciranje samo v višini 50%). Projekt se je v celoti izvajal na našem območju oziroma na območju občin Sodražice, Ribnice in Kočevja in je bil, tako po svojem obsegu kot tudi finančni teži, strateški projekt. Glede na dejstvo, da je bila vodovodna infrastruktura zaradi dolgoletne omejitve cen komunalnih storitev in premajhnega vlaganja v njeno obnovo, v dokaj slabi kondiciji, je ta projekt pomenil priložnost za izboljšanje stanja oskrbe s pitno vodo oziroma priložnost, da se delno popravijo zamujene priložnosti iz minulih let. Dela na projektu so bila v največji meri zaključena do konca leta 2019, ker pa je zaradi dobrega vodenja projekta ostalo še nekaj sredstev, se je v dogovoru s posredniškim organom dosegla manjša razširitev tega projekta.

Tako je bil v letih 2020 in 2021 zgrajen še odsek vodovoda od Borovca do Gornje Brige, kar je pomenilo dokončno rešitev težav z varno oskrbo s pitno vodo za porabnike Gornje in Dolnje Brige, v letu 2022 pa je bil zgrajen še nov vodohran v Gotenici ter izvedena obnova vodovoda v Zamostcu. Vsa zgrajena infrastruktura je že v funkciji in uspešno deluje, na kar smo zelo ponosni.

Evidentirane so samo določene težave pri odvajanju odpadnih voda iz vodarn (preseganje parametrov Fe in Al, ki so predpisani v izdanem OVD-ju), kar je delno tudi rezultat neživiljenjske okoljske zakonodaje (glede tega smo imeli 3 inšpekcijske preglede Inšpektorata za okolje, kjer pristojni inšpektorat zahteva ureditev stanja oziroma spoštovanje veljavnega OVD-ja, rok za to pa je določen 1. junij 2023, kar bo zelo težko dosegljivo). Izvajalec del si skupaj z nami prizadeva za rešitev še teh vprašanj, bo pa potrebno za sanacijo stanja vložiti nekaj finančnih sredstev. Z dokončanjem del v Gotenici in Zamostcu je bil dejansko zaključen ta projekt, ki smo ga začeli izvajati leta 2006. Res je vse skupaj trajalo zelo dolgo, prehojena je bila dolga in zahtevna pot, so pa doseženi rezultati tako veliki, da smo lahko ponosni na njih. Naj navedemo samo nekaj najpomembnejših pozitivnih sprememb:

- Zgrajeni so osnovni transportni cevovodi, ki dejansko predstavljajo hrbtenico delovanja našega vodovodnega sistema. Ti cevovodi so v veliki meri nadomestili stare, nezanesljive in že amortizirane azbestne cevi, o katerih imajo mnogi različne pomisleke.
- Zgrajene so tri nove vodarne, ki skrbijo za primerno pripravo vode na zajetju. S tem se je varnost oskrbe s pitno vodo bistveno povečala za vse porabnike.
- Na novozgrajeno omrežje so priklopljeni mnogi obstoječi porabniki in tudi novi porabniki, ki do sedaj niso imeli primerno urejene oskrbe s pitno vodo oziroma niso bili del sistema javne oskrbe s pitno vodo.

Gradnja projekta Suhokranjski vodovod je bila v celoti zaključena že leta 2020 in zgrajena infrastruktura je v celoti vključena v obratovanje. Vodovod deluje nemoteno in upravičuje svojo izgradnjo. Poleg tega predstavlja tudi razvojno možnost za področja, kjer poteka ta vodovod. S tem vodovodom se s pitno vodo oskrbuje tudi del porabnikov v občinah Žužemberk in Dobropolje. Odvzem vode za potrebe porabnikov v občini Žužemberk se izvaja v okviru dogovorjenih količin, za porabnike v občini Dobropolje pa se odvzema dosti nižje količine vode od dogovorjenih, kar nam povzroča določene težave pri izmenjavi vode v cevovodih.

Hydrovod ni veliko javno podjetje in tudi nima veliko zaposlenih, je pa na obeh kohezijskih projektih opravil resnično veliko delo, in sicer v vseh fazah projekta, še posebej na projektu SORIKO. Brez znanja in izkušenj iz preteklosti tega ne bi zmogli, zato smo zadovoljni in ponosni, da nam je to uspelo. Realizacija projekta nam je pobrala mnogo energije, kar je bilo poplačano z zadovoljstvom ob dobro opravljenem delu. Upamo si trditi, da je tudi širši javnosti jasno, kako veliko in odgovorno delo smo opravili.

Veliko delo je naredila tudi vodilna občina, Občina Kočevje, ki je skrbela za koordinacijo treh občin, investitorjev projekta, za zagotavljanje pravočasnih plačil izvajalcem del ter za izstavljanje finančnih zahtev posredniškemu organu, ki je bil v bistvu glavni investitor projekta. Kontrole s strani posredniškega organa so bile (in so še) zelo zahtevne in zato je bilo potrebno vložiti veliko napora, da smo prišlo do željenega rezultata. Tisto, kar je vredno poudariti, je dejstvo, da je bil projekt realiziran v okviru predvidenih sredstev, kar je danes redkost.

3.4 DRUGI POUKARSKI POSLOVANJA

V poročilu smo že večkrat omenili, da je naša osnovna naloga izvajanje varne in zanesljive oskrbe s pitno vodo vseh naših porabnikov. Za to nalogo smo tudi namensko ustanovljeni, zdaj že davnega leta 1959. Zato vse, kar počnemo pri našem delu, je in mora biti podrejeno tej nalogi oziroma cilju. V teh polnih 63-ih letih delovanja smo videli in doživeli marsikaj, predvsem pa smo si nabrali veliko izkušenj, ki se prenašajo iz generacije v generacijo naših delavcev. Tako vemo, kako se infrastruktura obnaša, kako se mora z njo ravnati, kje lahko pričakujemo naslednje težave, kaj je potrebno še narediti.

Voda se v vodovodnih ceveh nahaja pod tlakom, ki omogoča dotok vode do porabnikov in zagotavljanje primerne standarda vodooskrbe. Padec tlaka v omrežju je povezan z okvarami oziroma vodnimi zgubami. Vsak večji padec tlaka lahko ogrozi normalno oskrbo s pitno vodo oziroma zniža standard te oskrbe. Ker je vodovod sestavljen iz nešteto spojev, je vsak spoj potencialni vir vodnih izgub in posledično padca tlaka. Zato je zagotavljanje nemotenega obratovanja vodovoda izredno zahtevno. Zelo je pomembno pravočasno odkrivanje okvar in njihova odprava oziroma je zelo pomembna nenehna skrb za zmanjševanje vodnih izgub. Izkušnje nam govorijo, da največje učinke na tem področju dosežemo s pravočasnimi obnovami starega in dotrajanega vodovodnega omrežja. Poleg tega je potrebno izvajati stalni nadzor vodovodnega omrežja in redne terenske kontrole. Na vse to pa smo v tem poročilu že večkrat opozorili.

Sami se z zmanjševanjem vodnih izgub v okviru finančnih zmožnosti sistematično ukvarjamo že vrsto let in evidentiramo dokaj dobre rezultate, ki smo jih že predstavili. Imamo usposobljene sodelavce, ki z ustrezno opremo uspešno iščejo okvare, ki jih sproti tudi odpravljamo. V začetku organiziranega dela pri iskanju okvar smo samo s sanacijo velikih okvar zelo hitro zmanjševali vodne izgube. Sedaj gre zmanjševanje teh izgub nekoliko počasneje, pa vseeno uspešno. Potrebno pa je izpostaviti, da vodne izgube ne nastajajo zgolj pri okvarah na javnem vodovodnem omrežju, temveč tudi drugod: na hišnih priključkih, pri nenatančnosti meritev ali okvarah vodomerov, pri črnem odvzemu, pri nedovoljenih odvzemih vode na hidrantnem omrežju (žal nam tudi del gasilskih društev ne sporoča odvzemov vode iz hidrantov), ipd.

Za izboljšavo stanja in pridobivanje realnih količin izgubljene vode zahteva vsak od teh vzrokov poseben pristop in posebne priprave. Potrebni so tudi finančni vložki, ki pa se, dolgoročno gledano, povrnejo, saj vodne izgube predstavljajo strošek, ki ga imamo z dodatnim črpanjem in pripravo pitne vode, plačilom vodnih povračil (taksa državi, ki se plačuje od načrpane in ne od prodane vode), itd. Sami smo trenutno v fazi formiranja ožjih območij, kjer bomo izvajali meritve porabljene vode in z analizo pridobljenih podatkov poskušali narediti naslednjo fazo zmanjševanja vodnih izgub. Za kaj več nimamo ne kadrovskega potenciala in tudi ne finančnih sredstev. Pri nekaterih upravljavcih vodovodov (npr. Komunala Velenje) občine iz sredstev najemnine financirajo postavitev terenskih meritev in izvedbo strokovnih nalog (izdelavo hidravličnih modelov), ki so v funkciji zmanjševanja vodnih izgub. Prej ali slej bomo temu morali pristopiti tudi mi, ker nas bo v to prisilila zakonodaja.

»Pripomoček« za zalivanje vrtov

Pri spremljanju vodnih izgub po posameznih vodovodnih sistemih, s katerimi izvajamo oskrbo s pitno vodo naših porabnikov, opažamo razlike pri višini le-teh, ki so v največji meri odvisne od stanja in kvalitete omrežja posameznega vodovodnega sistema. Tako imajo nekateri vodovodni sistemi sorazmerno nizke vodne izgube, pri nekaterih pa meritve kažejo, da izgube znašajo tudi čez 40%. Je pa potrebno pojasniti, da sami procenti ne dajo prave slike vodnih izgub, ker se v primeru manjše porabe na določenem vodovodnem sistemu ta procentualno povečuje, kljub njenemu realnemu (številčnemu) zniževanju. Bolj realno sliko bi dal prikaz vodnih izgub na kilometer omrežja. Žal pa bomo zakonodajo morali izvajati, v nasprotnem nas bodo v to prisilile inšpekcijske odločbe.

Pri izvedbi vseh potrebnih monitoringov velja opozoriti občine na obveznosti, ki jih le-te imajo iz naslova izdanih vodnih dovoljenj (vgradnja vseh potrebnih merilcev, vodenje monitoringa, poročanje na ARSO, obnova teh vodnih dovoljenj). Država oziroma Direkcija za vode (prej ARSO) vodnih dovoljenj ne izdaja upravljavcu temveč občinam, ki so lastnice infrastrukture.

Vodna dovoljenja prinašajo tudi obveznosti, ki jih je potrebno tekoče izvrševati. Na to opozarjamo v vsakem poročilu. Ker se zavedamo, da občine nimajo primernih kadrov, sami poskušamo narediti največ, kar se da, da ne prihaja do kršitev pogojev iz vodnih dovoljenj in da se vodna dovoljenja pravočasno obnavljajo oziroma podaljšujejo. Žal pa nekaterih vodnih dovoljenj, ki jih še ni, ne moremo pridobiti brez angažiranja občin. V teh primerih izvajamo odvzem vode brez zakonske podlage, kar ni prav in je kaznivo. Pri tem nam nič ne pomaga, da so ta zajetja v funkciji že vrsto let oziroma še pred sprejetjem Zakona o vodah.

Sami smo občinam pri podaljševanju prihranili velika finančna sredstva. V prvih izdanih vodnih dovoljenjih je ARSO na mnogih vrtinah zahteval tudi izgradnjo vrtin za monitoring. Danes teh obveznosti v vodnih dovoljenjih ni več. Zgolj za informacijo naj navedemo strošek izdelave samo ene povprečne vrtine, globine 150 m. Strošek izdelave takšne vrtine znaša cca. 30.000 EUR. Če je takšnih vrtin potrebno narediti 10 ali 15, je jasno, kakšen je to strošek. Če bi občine ta sredstva, ki smo jih prihranili, vložila v urejanje opisane problematike, bi mnoge obveznosti iz vodnih dovoljenj že uredili. Žal pa pri nekaterih vrtinah, ki so dokaj stare, ni mogoče izpolniti vseh zapisanih zahtev. Starejše vrtine so praviloma nezacevljene in so manjšega profila, kot ga potrebujemo, da v vrtino, poleg črpalke, namestimo še vse potrebne senzorje oziroma merilnike. Tukaj je potrebno poiskati določeno tehnično rešitev, ki je vedno povezana s predhodnim zagotavljanjem potrebnih finančnih sredstev, ker bomo imeli težave s pristojnimi inšpekcijskimi službami oziroma jih že imamo (inšpekcijska odločba za vrtine v Močilah). Tudi sicer je inšpektorat za okolje na tem področju vse bolj aktiven. V lanskem letu smo tudi sami imeli inšpekcijski nadzor nad izvajanjem in poročanjem v povezavi z izdanimi vodnimi dovoljenji. Jasno je, da nimamo kaj poročati, če merilne naprave niso vgrajene. Zato pričakujemo aktiven pristop občin k reševanju težav, ki jih prinašajo izdana vodna dovoljenja.

V letu 2022 smo žal spet evidentirali manjšo porabo vode kot leto prej, kar pomeni tudi nižji prihodek in negativen vpliv na naše poslovanje. Skupna porabljena količina vode je znašala 1,744 MIO m³, kar je več kot 50.000 m³ manj kot v letu 2021. Sami tega nismo pričakovali, še posebej ne zato, ker smo v prejšnjih letih pridobili kar nekaj novih porabnikov. Žal na porabo vode ne moremo vplivati. Mi porabnikom zagotovimo dovolj velike količine vode, oni pa porabijo skladno z njihovimi potrebami. Porabljeno vodo zaračunavamo v višini dejanske porabe, ki se evidentira na merilnem mestu (vodomeru) posameznega porabnika. Skoraj vsi naši porabniki imajo vgrajene vodomere, pavšalnih porabnikov je zelo malo (na dan 31. 12. 2022 smo imeli samo še dva).

Pri mnogih porabnikih je moč opaziti vse bolj racionalno porabo pitne vode, kar je posledica vse večje osveščenosti in to je potrebno pozdraviti, kljub finančnemu izpadu, ki nam ga prinaša. Žal pa nižjo porabo vode opažamo tudi na podeželju in ta ni rezultat racionalne porabe vode, temveč rezultat praznjenja naših vasi, ki se kaže v vse večjem številu praznih, zaprtih hiš oziroma manjšem številu prebivalstva. To pa ni dober podatek, ne za naše občine in tudi ne za državo. Upravljavec ima zaradi tega lahko dodatne težave, ker je posledica nižje prodaje vode tudi manjša izmenjava vode v omrežju, kar lahko vpliva na kvaliteto vode na pipah porabnikov. Tudi nižja poraba vode v gospodarstvu je lahko zaskrbljujoča (npr. nesreča v Melaminu).

Želimo si stabilno porabo vode, torej porabo brez prevelikega nihanja količin prodane vode, ker s tem lažje načrtujemo naše poslovanje in naše aktivnosti. Prodana voda predstavlja naš največji prihodek v poslovanju in padec količin prodane vode ruši trenutno kalkulacijo cene m³ pitne vode, ker manjša prodaja vode ne prinese hkrati sorazmerno nižjih stroškov delovanja celotnega sistema javne oskrbe s pitno vodo oziroma so spremembe pri stroških skoraj zanemarljive. To je tudi logično, saj je infrastruktura in skrb za njeno delovanje glavni strošek pri oskrbi s pitno vodo in največji del teh stroškov ni odvisen od porabe vode. Z zmanjševanjem količin porabljene vode se hkrati ne zmanjšuje obsega omrežja, ker je to nemogoče.

Vsako leto se dogaja ravno nasprotno. Z vsakoletnimi investicijami se gradijo novi odseki vodovoda za priključitev novih porabnikov, kar pomeni, da se skupna vrednost infrastrukture, ki ima pomemben vpliv na ceno storitve, povečuje, hkrati pa se večajo tudi stroški obratovanja. Tudi število objektov, ki so v funkciji izvajanja oskrbe s pitno vodo, vsa potrebna oprema za obratovanje, število vzorčenj, stroški dela itd., se ne zmanjšujejo, ker to ni mogoče. Zato fiksni stroški ostajajo enaki ali se celo povečajo. Prihaja zgolj do nekoliko nižje porabe elektrike na črpališčih, kar je variabilni strošek (in sicer pod pogojem, da se zaradi starosti omrežja ne povečajo vodne izgube in se ne spremeni cena elektrike, kot je bil to primer v zadnjih nekaj letih, ko se je občutno podražila). Zato padec prodaje vode neizbežno vodi k podražitvi le-te, ker se povečuje strošek na enoto izdelka (m³ pitne vode). To je ekonomsko popolnoma jasno.

Vemo, da je naša naloga, da tudi opozarjamo širšo javnost, da je voda strateška surovina, da podnebne spremembe vplivajo na razpoložljive količine pitne vode in je nujno potrebno odgovorno ravnati z njenimi zalogami. O tem naši porabniki veliko informacij pridobijo tudi iz različnih medijev. Žal pa se ob tem nič ne pove o ekonomskih posledicah zmanjševanja porabe vode za upravljavce vodovodov. Ekonomija poslovanja je pri tem neizprosna: nižji prihodki, ob enakih stroških in enakem standardu izvajanja dejavnosti, nujno prinašajo višanja cen na enoto (to ceno še dodatno viša država z mnogimi zahtevami, ki niso nujno potrebne). Vodovodno omrežje je zgrajeno in ga ni mogoče spreminjati. Gradilo se je vrsto let in spremembe čez noč niso mogoče. Sredi osemdesetih let prejšnjega stoletja smo imeli z dosti krajšim omrežjem, manjšo pokritostjo z mrežo javne oskrbe s pitno vodo in manjšim številom porabnikov porabo vode večjo kot 2,6 MIO m³, kar je veliko višja poraba, kot jo imamo danes. Lahko si samo predstavljamo pozitiven učinek te porabe na današnjo kalkulacijo cene vode (to je cca. 850.000 m³ vode oziroma več kot 700.000 € dodatnih prihodkov). Jasno je, da imamo zaradi mnogo nižje porabe imamo trenutno na določenih mestih predimenzionirane cevovode, so pa te »rezerve« na razpolago za prihajajoča leta in bodoči razvoj.

Za javni vodovod se je v letu 2021 načrpalo 173 milijonov m³ vode (oz. za 2,7 % več kot leto prej).

Gospodinjstva so porabila 84,9 milijona m³ vode iz javnega vodovoda oz. za 0,5 % več kot v 2020, medtem ko so poslovni subjekti porabili 35,7 milijona m³ vode oz. za 5,7 % več.

Za namene, za katere se voda ne obračunava (npr. iz hidrantov, za gašenje požarov oz. za čiščenje cest), je bilo na letni ravni porabljenih 4,4 milijona m³ oz. za 10,7 % več vode. V omrežju se je izgubilo 48,4 milijona m³ vode oz. skoraj za 3,9 % več kot leto prej.

Celotno vodovodno omrežje je bilo dolgo 34.536 km. Do konca leta 2021 je bilo nanj priključenih 517.047 priključkov oz. za 2,2 % več kot leto prej.

Poraba vode ima povezavo tudi s kvaliteto le-te. Višja poraba vode hkrati pomeni tudi večjo oziroma hitrejšo izmenjavo vode v omrežju, kar je s stališča varnega obratovanja in kvalitete vode na pipah porabnikov zelo dobrodošlo. Torej, morebitna višja poraba vode nima samo pozitivnega vpliva na ekonomiko poslovanja temveč prinaša pozitiven učinek tudi porabnikom. Seveda velja tudi nasprotno: preveliko zmanjševanje porabe vode lahko prinese poleg ekonomskih posledic tudi premajhno izmenjavo vode v cevovodih in tveganja glede kvalitete vode (pojav postane vode kot posledica predolgega zadrževanja vode v omrežju).

Zaradi tega mnogi pozivi k racionalni porabi vode ter uporabi deževnice za sanitarne in druge potrebe niso vedno smiselni in dobri za porabnika, ker prinašajo tudi negativne in ne samo pozitivne posledice. Izgradnja vodovodnega omrežja ni poceni in sedaj zgrajeno omrežje je nemogoče spreminjati čez noč. Poleg tega tudi poraba vode na prebivalca v Sloveniji ni visoka in se glede na povprečje v Evropi nahajamo v spodnji polovici evropskih držav. Na prebivalca ta znaša v povprečju 42 kubičnih metrov vode na leto oziroma približno 117 litrov na dan. Po podatkih Eurostata pa je bilo v državah EU-ja v povprečju v letu 2008 oz. 2009 v gospodinjstvih porabljenih 70 kubičnih metrov vode na prebivalca (letno) oziroma 192 litrov na dan (največ na Irskem – 141 m³ pitne vode na leto). Razlika je očitna.

Glede na že navedeno dejstvo, da v letu 2022 nismo imeli nobenih omejitev pri zagotavljanju redne oskrbe s pitno vodo oziroma pri zagotavljanju potrebnih količin pitne vode našim porabnikom ter dejstvu, da kakšnih omembe vrednih izpadov pri redni oskrbi s pitno vodo ni bilo, z zadovoljstvom ugotavljamo:

Hydrovod je v letu 2022 vsem našim porabnikom, tako gospodinjstvom kot tudi gospodarstvu in javnim službam tekom celega leta zagotovil zanesljivo in količinsko zadostno ponudbo pitne vode.

Za izvajalca oskrbe s pitno vodo je to uspeh in hkrati potrditev dobrega dela v posameznem poslovnem letu. Zato je prav, da se to poudari. Tudi dolgotrajno sušno obdobje in poletje z zelo visokimi temperaturami smo preživeli brez omembe vrednih težav, čeprav je dolgotrajno obdobje brez padavin pustilo vidne posledice na nekaterih zajetjih (samo za vodovodni sistem Gora smo morali izvajati kratkotrajni interventni dovoz manjkajočih količin vode). Kratkotrajni izpadi pri oskrbi s pitno vodo so se dogajali zgolj izjemoma in sicer kot posledica okvar na omrežju oziroma intervencijske odprave le-teh, ter drugih vzdrževalnih in investicijskih del (tudi prevezave na novozgrajena omrežja oziroma odseke vodovodov).

Veseli smo tudi rezultatov kontrol kvalitete pitne vode na pipah naših porabnikov, ki so se izvajale v minulem letu, in poročila zunanjega sodelavca za kvaliteto vode, Nacionalnega laboratorija za zdravje, okolje in hrano, Enote za živila in predmete splošne rabe Novo mesto (nekdanji Zavod za zdravstveno varstvo Novo mesto), ki sodeluje pri izvajanju notranjega monitoringa kakovosti pitne vode. V preteklosti smo vedno imeli nekaj vodovodnih sistemov,

ki so bili ocenjeni kot zdravstveno neustrezni. Sedaj imamo že tretje leto vse sisteme ocenjene kot zdravstveno ustrezne. Tudi ta dosežek je rezultat dobrega dela vseh zaposlenih na Hydrovodu, definitivno pa to dobro delo ne bi bilo tako prepoznano, če se ne bi zgodile mnoge tehnične izboljšave, ki so bile nujno potrebne za izvajanje varne oskrbe s pitno vodo (npr. izgradnja treh novih vodarn s pripravo vode po sistemu ultrafiltracije). Nacionalni laboratorij je v svojem poročilu zapisal tudi določene predloge in usmeritve za izboljšavo stanja v naslednjih letih, ki bi jim morali slediti, če želimo, da se ta pozitiven trend nadaljuje.

Doseženi rezultati in stanje oskrbe s pitno vodo ne bi bili mogoči brez dobrega in doslednega izvajanja mnogih preventivnih aktivnosti, ki se dnevno izvajajo in jim pri organizaciji dela posvečamo posebno pozornost. Seznam teh preventivnih aktivnosti nenehno spremljamo, analiziramo in dopolnjujemo z izkušnjami s terena. Želimo si čim manj nenadnih izpadov pri oskrbi s pitno vodo, ker dobro vemo, da so porabniki na njih zelo občutljivi, nam pa tudi povzročajo težave.

Preventivni pregledi in kontrole na terenu so se redno izvajale tekom celotnega leta 2022, še posebej pa smo aktivnosti okrepili v poletnem obdobju, ko je poraba največja, ko se izdatnost določenih zajetij zaradi sušnih obdobj zmanjša in ko so gradbene in druge dejavnosti na terenu v največjem obsegu. Iz izkušenj vemo, da v tem času evidentiramo tudi veliko število okvar na omrežju in zato moramo biti takrat zelo hitri in odzivni,

izvajati moramo stalne preventivne preglede stanja celotnega vodovodnega omrežja in objektov, da lahko pravočasno identificiramo morebitne okvare, ki bi nam lahko ogrozile stabilno delovanje naših vodooskrbnih sistemov. Aktivnosti so potekale tako na daljavo, s kontrolo podatkov, ki jih s terena dobimo v naše računalnike, ter vizualno na terenu, z rednimi obhodi in kontrolo merilnih instrumentov v objektih in na omrežju kot tudi z uporabo posebne opreme za iskanje okvar.

Ravno okvare predstavljajo največje tveganje za varno izvajanje oskrbe s pitno vodo, ker povzročajo nepričakovane motnje v redni oskrbi porabnikov in ogrožajo zdravstveno ustreznost pitne vode. Okvare so včasih težko obvladljive, še posebej, če se zgodijo na težko dostopnem terenu, kjer tudi uporaba mehanizacije ni mogoča. Zato zahtevajo posebno pripravljenost zaposlenih, tudi za istočasno intervencijo na več lokacijah. Odprave okvar pomenijo tudi pomembno tveganje s stališča varstva pri delu in zato temu tekom celega leta posvečamo posebno pozornost, prinašajo pa tudi finančne posledice, ki se kažejo tako v stalni pripravljenosti ekip za odpravo okvar, kot tudi pri stalni zalogi določene količine materiala in opreme v skladišču, ki ga potrebujemo za odpravo teh okvar. Pri odpravah okvar je želja in cilj vseh upravljavcev vodovodov isti in je povezan s čim prejšnjo odpravo teh okvar ter normalizacijo oskrbe s pitno vodo.

Okvaram se ni moč izogniti, ker je takšna narava vodovodnega sistema. Pojavljajo se podnevi in ponoči, v delovnem času in izven njega, ob vikendih in ob praznikih, praviloma pa vedno takrat, ko jih ne pričakuješ. Lahko jih ločimo samo po tem, ali so velike in zahtevajo takojšnje ukrepanje, ali pa so nekoliko manjše in nam omogočajo nekoliko daljši čas za reakcijo. V vsakem primeru je okvaro potrebno odpraviti, ker povzroča škodo in tveganje pri izvedbi varne oskrbe s pitno vodo.

Okvare se pogosteje pojavljajo na starejših vodovodnih odsekih, kar pa nikakor ne pomeni, da se ne zgodijo tudi na nekoliko mlajših vodovodih (npr. zaradi napake pri materialu ali pa napak pri izvedbi del). V lanskem letu smo izvedli 85 intervencijskih popravil na javnem vodovodnem omrežju (manjše in večje okvare, ki so povzročale motnje in vodne izgube ter ogrožale varnost oskrbe s pitno vodo).

Žal se v zadnjih letih vse več okvar pojavlja tudi kot posledica nedovoljenih ali pa neodgovornih posegov tretjih oseb na vodovodih. Te okvare se lahko zgodijo takoj, ob fizičnih posegih teh oseb na terenu (s tem povzročijo poškodbe naših cevi, saj predhodno ne vprašajo za lokacije le-teh ali pa ne upoštevajo postavljene zakoličbe), ali pa kasneje, kot posledica opravljanja teh

del. Poškodbe, ki se zgodijo ob izvedbi raznih gradbenih del v bližini vodovodnega omrežja ali na trasi vodovoda, kot npr. ob izgradnji kanalizacijskega omrežja, ob polaganju telefonskega omrežja, ob polaganju internetnega omrežja, itd., je potrebno takoj intervencijsko odpraviti, kar pomeni, da moramo pustiti naše delo, ki ga po planu izvajamo, in hiteti na mesto okvare. To dostikrat ni enostavno, ker so naši kadrovske resursi omejeni, še posebej v poletnem času.

Najbolj nas prizadenejo primeri, ko takšni izvajalci pretrgajo našo cev kljub dejstvu, da smo jo z zakoličbo jasno označili. Tukaj se pokaže ves ignorantski odnos izvajalcev del do naše infrastrukture. Še posebej boli, ko nam ti izvajalci odkrito povedo, da jim je ceneje plačati strošek popravila okvare, kot izvajati dela z upočasnjanim tempom, saj bi ob izvajanju del, ko se približaš vodovodni infrastrukturi, potrebno del izkopa izvajati upočasnjeno ter delno tudi z ročnim izkopom, delavcev z lopato pa »moderni« izvajalci izkopov nimajo, ker to za njih ni racionalno in ogroža njihovo konkurenčnost. Torej jih zanima samo njihov zaslužek, tveganje zdravja porabnikov pa ni njihova skrb. Poleg tega enkrat pretrgana cev in sanirana z različnimi spojkami ni nikoli enakovredna prvotni cevi. Tukaj bi tudi občine, ki dajejo soglasja za izvedbo mnogih del na njihovih površinah ali jih celo naročajo, naredile nekaj več, da se prepreči ta nerazumna praksa.

Še posebno težavo pri vzdrževanju omrežja v bodočnosti predstavljajo izvajalci telekomunikacijskih vodov. Le-ti svoje vode postavljajo brez predhodno pridobljenega gradbenega dovoljenja, saj trdijo, da ga ne potrebujejo, način polaganja vodov je popolnoma stihijski, izkope pa najraje izvajajo tam, kjer je izkop lažji, torej tudi v koridorjih inštalacij, ki so v zemlji že položene. Ker je globina polaganja telekomunikacijskih vodov med 60 in 80 cm (včasih tudi manj), se zelo pogosto zgodi, da so ti vodi položeni neposredno nad vodovodnimi cevmi, kar nam povzroča veliko težav ob obnovi našega omrežja ali ob interventni odpravi okvar. Podobno se občasno zgodi tudi ob postavitvi različnih večjih prometnih znakov ali

drogov javne razsvetljave, ko izvajalci teh del postavijo armirano betonski temelj direktno na vodovodno cev ali pa neposredno ob njej. Seveda vse te ovire predstavljajo grožnjo varni oskrbi s pitno vodo, podražijo odpravo okvar, če se te zgodijo na teh lokacijah, podaljšajo pa tudi intervencijski čas odprave teh okvar, kar pomeni, da so porabniki dalj časa brez vode. Na vse te anomalije stalno opozarjamo, žal

pa se vedno na novo pojavljajo. Pred petdesetimi leti so se v zemlji nahajali samo vodovodni cevovodi, danes pa je takšna »gneča«, da zmanjkuje prostora in zato tisti, ki prihajajo zadnji, polagajo svojo infrastrukturo kjerkoli, tudi nad že položeno infrastrukturo. Sami smo večkrat opazili, da se ob polaganju te infrastrukture nad našimi cevmi dogajajo tudi poškodbe teh cevi, ki takoj niso vidne. Posledice se pojavljajo kasneje (posledice zbijanja zemlje, »stisnjena« cev,

itd.) in te posledice saniramo več let po nastanku vzroka za njihov pojav, ves ta čas pa lahko povzročajo vodne izgube in ogrožajo varno oskrbo s pitno vodo.

V prikazu opravljenih intervencij ne evidentiramo vseh tistih intervencij na zajetjih, vodarnah, črpališčih in ostalih objektih vodovodov, ki jih nihče ne vidi in jih naši porabniki pri redni oskrbi s pitno vodo niso čutili. In teh je bilo mnogo več od intervencijskih popravil na terenu. Največkrat so se zgodile ob slabem vremenu, ko je zaradi posledic udara strele prihajalo do različnih poškodb. V teh primerih so najbolj ranljivi elektro inštalacija (varovalke, zaščite, elektro omara), signalne inštalacije, merilno-regulacijska oprema, črpalke in pripadajoča oprema ter tudi sistemi za dezinfekcijo.

Iz opisanega je jasno, zakaj so okvare velika težava za upravljavca in za infrastrukturo in zakaj nas vse te okvare skrbijo. Na nekatere je mogoče preventivno vplivati (pravočasna obnova), na druge pa težje, saj jih povzročajo zunanji dejavniki (vreme, drugi udeleženci v prostoru). Prikazani podatki o številu okvar kažejo, da je njihov trend v upadanju, kar je dobro. Tega rezultata smo seveda zelo veseli in mislimo, da je ta v veliki meri predvsem rezultat pomembnih finančnih vložkov v infrastrukturo, ki so se zgodili v zadnjih letih. Torej smo s pravočasnimi obnovami preventivno vplivali na stanje infrastrukture in zmanjševanje števila okvar. Spremljanje stanja na omrežju ter iskanje in odprava okvar bo v naslednjem obdobju naš ključni izziv. Poleg ekonomske koristi nas v to silijo tudi veljavni predpisi ter tudi zaveza, ki smo jo dali ob prijavi za sofinanciranje projekta SORIKO. Nujno moramo zmanjšati vodne izgube. Kot smo že opozorili, vodovodno omrežje je sestavljeno iz neštete števila spojev, vsi ti spoji pa so kritični del infrastrukture in z leti uporabe tudi potencialna mesta za puščanja vode v manjšem ali večjem obsegu (več je spojev, več je potencialnih šibkih točk in potencialnih mest za manjše puščanje vode).

Delo pri iskanju okvar je zelo kompleksno in zelo zahtevno. Spremljati je potrebno delovanje celotnega omrežja, od zajetja do merilnih mest. Zato je potrebno dobro poznavanje terena ter dobro poznavanje poteka cevovodov na terenu in način delovanja le-teh, kar pomeni, da moramo imeti dober oziroma natančen kataster vodovodne infrastrukture ter dobro daljinsko spremljanje delovanja vodovodnega sistema. Evidentirati je potrebno tudi vso odvzeto vodo, vključno z odvzemom vode na hidrantih, ker brez evidentiranja vse zajete vode ni mogoče narediti prave bilance porabe oziroma dobiti podatek o dejansko izgubljeni vodi. Zato je iskanje okvar timsko delo, ki se začne s pripravami in analizami pridobljenih podatkov v pisarni ter nadaljuje na terenu samem. Iskanje okvar je praviloma dosti zahtevnejše kot samo fizično popravilo okvare. Zelo velike okvare so vidne tudi na površini zemlje in se jih pogosto najde s terenskim pregledom trase vodovoda. Dosti bolj kompleksno je iskanje manjših in na površini zemlje nevidnih okvar, teh pa je največ. Za lociranje teh okvar uporabljamo specialno (in drago) opremo za iskanje okvar oziroma lociranje mesta iztekanja vode v cevovodnih sistemih.

Ta oprema ne daje dobrih rezultatov brez dobro usposobljenega kadra, ki zna to opremo pravilno in uspešno uporabljati. Kljub maksimalnemu prizadevanju in opremi, ki jo imamo, je okvare na določenih delih trase vodovoda skoraj nemogoče locirati. Detektorji za iskanje okvar prepoznajo okvaro po šumu in kjer se cevovod nahaja v območju povišanega hrupa, je okvaro težje, dražje ali pa nemogoče locirati (urbana naselja, ceste, ...). Težje se locirajo tudi manjše okvare, ker povzročajo manjši šum. Ravno tako je težje locirati okvaro na odsekih vodovoda, kjer je cev položena izredno globoko. Za iskanje tovrstnih okvar se uporablja še zahtevnejša tehnologija, ki uporablja tudi plin, te tehnologije pa sami nimamo.

Na Hydrovodu imamo že utečen način odprave okvar, ki se ga držimo že vrsto let. K tej nalogi pristopamo zelo resno in v prvi vrsti ocenimo obseg okvare ter določimo prizadeto območje. To je zelo pomembna faza, ker proučimo tudi možnost, da s krmiljenjem sistema (seveda, če nam to infrastruktura na tej mikrolokaciji omogoča) maksimalno zmanjšamo število porabnikov, ki jih okvara prizadene oziroma ostanejo brez vode. Delo pri odpravi okvar se obravnava z visoko prioriteto z namenom, da so porabniki čim krajši čas brez vode. O izvajanju vzdrževalnih in intervencijskih del na omrežju že vrsto let redno predhodno obveščamo javnost preko lokalnega radia, v posameznih primerih pa smo neposredno kontaktirali tudi porabnike (še posebej večje). Intervencijsko popravilo traja praviloma nekaj ur, razen v posebnih primerih, ko gre resnično za zahtevno okvaro ali pa je do te prišlo na lokaciji, kjer ni mogoče uporabiti tehnike, ki jo imamo. Takrat je žal potrebno izvajati ročni izkop, kar je fizično težje, manj ekonomično in traja dlje. Brez ročnega izkopa, vsaj delnega, ne gre tudi na območjih, kjer je veliko drugih inštalacijskih vodov.

Za natančno izdelavo vodne bilance so nujno potrebne natančne meritve, kar pomeni, da morajo biti merilniki pretoka veljavno kalibrirani in menjani po določenem časovnem obdobju. Skladno z zahtevo veljavne zakonodaje, ki predvideva zamenjavo vodomeroev vsakih pet let, smo v letu 2022 izvedli 1.837 rednih menjav vodomeroev, kar je približno 20 % vseh vgrajenih vodomeroev. S tem smo opravili pomembno in zahtevno delo, ker je cel postopek zamenjave potrebno skrbno načrtovati. Menjave vodomeroev ne potekajo samo na eni lokaciji oziroma določenem področju, temveč so lokacije vodomeroev, ki jih je v določenem letu potrebno menjati, razpršene po celotnem območju, kjer izvajamo svojo dejavnost. Seveda bi bilo idealno in stroškovno najugodnejše, če bi zamenjave vodomeroev potekale zgolj na določenem zgoščenem območju (npr. istočasna menjava vodomeroev v celi vasi). Žal je to v praksi nemogoče, ker je postavitve teh vodomeroev znotraj določene skupnosti potekala v različnih časovnih obdobjih.

Zamenjave vodomeroev so zahtevne tudi zaradi dejstva, da se še vedno velik del vodomeroev nahaja znotraj stanovanjskih objektov ali pa ograjenih posesti. V teh primerih zamenjave vodomeroev ni mogoče izvesti brez prisotnosti lastnika, ki omogoči pristop do vgrajenega

vodometra. To dostikrat ni enostavno zaradi odsotnosti lastnikov, v koronskih časih pa se nam je celo dogajalo, da nam lastniki objektov, zaradi strahu pred okužbo, niso odpirali vrata, kljub temu, da so bili doma. Zato je v teh primerih potreben tudi večkratni obisk, v posebnih primerih pa je potrebno predhodno izvesti določene predpriprave za menjavo vodometerov (npr. telefonski klic ali pa pisno obvestilo), določeno število vodometerov pa je potrebno zamenjati tudi ob vikendih, ko so lastniki objekta lažje dosegljivi. Vse to nam potrjuje, kako je bila dobra in daljnovidna rešitev v občinskih odlokih o prestavitvi merilnih mest iz objektov v zunanje vodomerne jaške. Rešitev skladno s finančnimi zmožnostmi iz leta v leto postopoma uresničujemo, ob tem pa smo postavili tudi sistem daljinskega odčitavanja vodometerov. Le-ta deluje po sistemu »drive by« in prinaša mnoge prednosti. Poleg manjše porabe časa za pobiranje podatkov s celega terena, kar odpira možnost pogostejšega odčitavanja tekom leta, prinaša ta sistem tudi druge prednosti, kot so:

- hkrati omogoča tehnični nadzor nad delovanjem vodovodnega sistema,
- odčitavanje ne moti porabnika in je popolnoma neodvisno od človeškega faktorja,
- obračun vodarine je hiter in zanesljiv.

Osnova za vsak sistem daljinskega odčitavanja je vodomer, opremljen z ustreznim impulznim ali drugim elektronskim izhodom. Pri tem lahko izbiramo med različnimi vrstami prenosa podatkov:

- ročno odčitavanje podatkov preko terminala,
- povezava vodometra z računalniškim centrom preko modema,
- prenos podatkov po radijski zvezi.
-

Na ta način je omogočeno odčitavanje podatkov brez vstopa v objekt oz. na mesto vgradnje vodometra, kar pomeni, da ni potrebno motiti naših porabnikov na njihovem domu, poleg tega pa nam znatno zniža stroške odčitavanja, saj večkratni dostop do strank ni več potreben. S tem načinom pobiranja podatkov je sedaj izločena tudi napaka pri prepisovanju le-teh, hkrati pa so odčitani podatki lahko izvoženi direktno v obračunski program, porabnik pa dobi mesečni račun za dejansko porabljeno količino vode. V primeru nekontroliranega iztoka vode je tega možno ugotoviti v krajšem času, saj se popis stanja vodometerov lahko vrši pogosteje. Vgrajeni radijski moduli omogočajo odčitavanje, ko se vodometru z oddajnikom približamo (peš ali z vožnjo mimo objekta) na predvideno razdaljo, ki je v dosegu radijskega oddajnika. Radijski moduli omogočajo tudi pridobivanje mnogih drugih uporabnih podatkov o porabi vode, ki lahko zelo koristijo pri razrešitvi kakšne reklamacije s strani porabnika.

Dobrega in načrtnega dela na vodovodni infrastrukturi si danes ne moremo predstavljati brez dobrega operativnega katastra GJI. Njegov pomen smo že poudarili pri aktivnostih zmanjševanja vodnih izgub. Izdelovanju katastra podzemnih vodov se v preteklosti ni posvečalo dovolj pozornosti, za ta namen ni bilo ne časa in ne denarnih sredstev, saj je bila vsa pozornost usmerjena k izgradnji in zagotavljanju pitne vode čim večjemu številu prebivalcev. Z večanjem količine različnih podzemnih vodov (elektrika, kanalizacija, telekom, plin, voda, toplovod, itd.), projektiranju z naprednimi tehnologijami in tendenco, da se čim več vodov vgradi pod zemljo, pa so informacije oz. podatki o poteku in lastnostih podzemnih vodov začeli pridobivati na pomenu. Poleg tega je tudi prostorsko načrtovanje občin brez evidentiranih podatkov skoraj nemogoče izvajati.

Na Hydrovodu se že zelo dolgo zavedamo, kako pomemben je kataster izgrajene vodovodne infrastrukture. Večkrat smo si prizadevali urediti financiranje izvajanja teh nalog, pa žal nismo bili uspešni. Zaradi tega smo sami pristopili k evidentiranju stanja na terenu na način, ki smo ga sami zmogli, ki je bil za nas najcenejši in najbolj učinkovit. Ne glede na kadrovske podhranjenost, omejena lastna finančna sredstva in omejenost podatkov, nam je že pred nekaj več kot desetimi leti uspelo evidentirati večji del posegov na terenu, ki smo jih sami izvajali oziroma so jih v preteklosti izvajale generacije Hydrovodovih delavcev, ki so skrbele za infrastrukturo pred nami. Na ta način smo kljub vsem težavam in omejenim informacijam, ki smo jih imeli, uspeli pokriti predpisane obveznosti, ki jih je država naložila občinam. Torej smo v imenu občin uspeli izpolniti zakonsko obveznost na področju vzpostavitve katastra gospodarske javne infrastrukture (občine za te aktivnosti niso porabile nobenih sredstev). Natančnost podatkov pri nekaterih vodovodih sicer ni bila na najvišjem nivoju, ker smo mnoge stare vodovode imeli evidentirane na podlagi v merilu 1 : 2880, vseeno pa je bil to velik korak naprej (država se ni spuščala v oceno kakovosti pridobljenih podatkov, pomembno je bilo, da je bila do predpisanega roka obveznost izpolnjena). Ker občine tudi v naslednjih letih niso namenjale sredstev za urejanje katastra komunalnih vodov, sami pa smo ocenili, da je nadaljevanja našega dela brez razvoja katastra nemogoče in da močno zaostajamo za drugimi, smo se odločili, da za svoje potrebe poskušamo sami narediti kar največ, in sicer na maksimalno možen racionalen način, ker so bile naše finančne možnosti omejene.

Da bi se povečala natančnost in količina podatkov o našem omrežju, smo v letu 2012 kupili napravo za zajem prostorskih podatkov Leica Zeno CS25 in programsko opremo Leica Zeno Field in Leica Zeno Office. Naprava, skupaj s programsko opremo, je omogočala zajem podatkov do natančnosti 1 cm (odvisno od števila satelitov in oddaljenosti od referenčne točke).

Zaradi večje kompatibilnosti naprave s programsko opremo Leica Zeno Office, smo začeli kataster voditi v programu Leica Zeno Office, katerega platforma temelji na svetovno priznanem programu ArcGIS, proizvajalca ESRI. Tako od leta 2012 vodimo kataster vodovodnega omrežja izključno digitalno s pomočjo programov, ki omogočajo vris in vodenje vseh podatkov o vodovodnem omrežju ter s terensko opremo, ki omogoča prostorski zajem podatkov. Z digitalizacijo se je opustil način vodenja podatkov o vodovodnem omrežju s pomočjo kart, skic in drugih na papirju zapisanih podatkov.

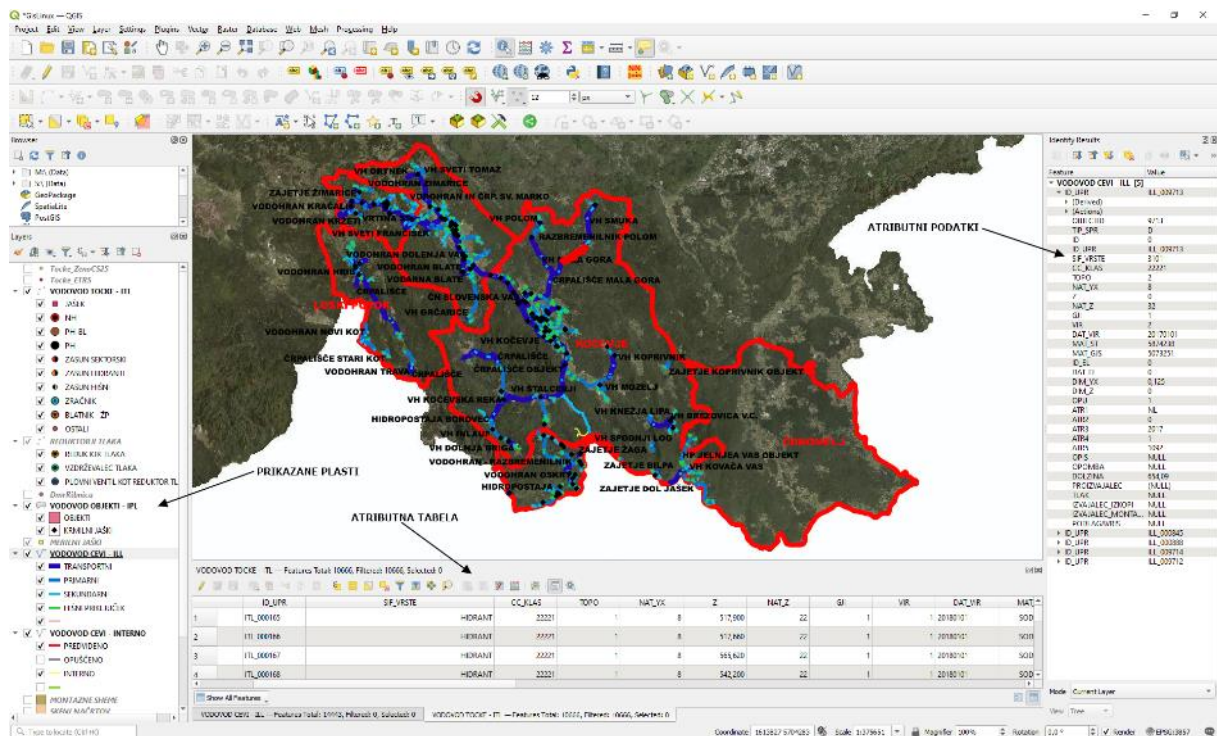
Največja prednost digitalizacije gospodarske infrastrukture je v tem, da so vsi podatki na enem mestu, vsak grafični element ima pripete tudi podatke o lastnostih, omogoča hitro izmenjavo podatkov, hitri popravek poteka trase in podatkov ter hitro pridobivanje potrebnih podatkov o dolžini omrežja, detajlih, itd.

Od leta 2012 do danes smo nadgrajevali bazo podatkov o poteku in lastnostih vodovodnega omrežja, ki bo v prihodnje pripomogel k boljšemu poznavanju omrežja in hitrejšemu reševanju problemov na terenu ter seveda posledično tudi k večjemu zadovoljstvu strank.

S koncem leta 2021 smo uspešno končali prenos podatkov na nov zakonsko predpisan referenčni koordinatni sistem Slovenije, z oznako D96/TM. Po končanju tega postopka je kataster povezljiv z vsemi državnimi geodetskimi podlogami in prostorskimi podatki, ki so zajeti v zakonsko predpisanem načinu. Poleg tega je bila podatkovna baza katastra migrirana v SQL

podatkovno bazo. Ta omogoča hitrejši, enostavnejši dostop do podatkov, več možnosti obdelave in boljšo povezljivost med različnimi programi.

Poleg tega smo zamenjali GIS programsko opremo, katera omogoča pregledovanje, urejanje, prikaz in izvoz podatkov iz baze katastra. Gre za program QGIS, ki je odprtokodni program in brezplačen, ima pa vse funkcije kot primerljivi plačljivi programi. Spodnja slika prikazuje osnovno okno programa QGIS, iz katerega sta razvidna grafični del in podatkovni del baze katastra.

V letu 2022 je Geodetska uprava prešla na nov izmenjevalni format datotek za podatke o objektih gospodarske javne infrastrukture. Pred spremembo so se uporabljale ShapeFile (*.shp) datoteke, sedaj pa se uporabljajo datoteke GeoJSON (*.json). Največja sprememba, ki jo prinaša ta način zapisa je, da so podatki o legi (x,y) in višini (z) nekega objekta oz. podzemnega voda zapisani v eni datoteki in ne več v dveh, kot je bilo to urejeno do spremembe. Spremembe so za seboj potegnile veliko količino dela, da so se obstoječe baze podatkov transformirale v nov zapis. Kljub vsemu smo našo bazo uspešno posodobili in uskladili z predpisanimi zahtevami države oz. Geodetske uprave.

Po najnovejših podatkih Hydrovod upravlja s 501,656 km javnega vodovodnega omrežja. Pod javno vodovodno omrežje se štejejo transportni, primarni in sekundarni cevovodi. Vgrajeno je 8636 zasunov, 1326 hidrantov, 459 zračnikov, 393 blatnikov in postavljenih 232 jaškov. Poleg cevovodov Hydrovod upravlja še s 4 vodarnami, 41 zajetji in vrtinami, 60 vodohrani, 20 črpališči, 12 hidropostajami, 6 razbremenilnimi objekti in 4 drugimi pomožnimi objekti.

Poleg javnega omrežja upravljavec vzdržuje tudi hišne priključke, ki jih je po zadnjih podatkih 119,300 km.

Kot zanimivost smo opravili tudi izračun, koliko je vode, ki se nahaja v samem omrežju in prišli do presenetljivega rezultata saj je v ceveh javnega vodovodnega omrežja kar 7.259 m³ vode, brez upoštevanje količine vode v hišnih priključkih. To je količina vode, ki zadostuje za 1,5 dnevno porabo vode vseh porabnikov.

V spodnji tabeli so prikazane dolžine javnega vodovodnega omrežja po občinah in sistemih.

DOLŽINE CEVOVODOV JAVNEGA OMREŽJA PO OBČINAH IN SISTEMIH ZA LETO 2022

OBČINA	ID VODOVODNEGA SISTEMA	DOLŽINA CEVOVODA (m)
OBČINA KOČEVJE	1092_KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA	214.146
	1094_DOL	8.870
	1098_BREZOVICA - VIMOLJ	6.386
	1100_KOPRIVNIK	1.200
	1108_SPODNJI LOG	1.042
	1111_KNEŽJA LIPA	3.810
	1501_LAZE PRI PREDGRADU	2.727
	3021_BILPA	249
	SKUPAJ	238.429
OBČINA RIBNICA	1092_KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA	96.062
	1103_KOT - JURJEVICA - BREŽE	7.632
	1104_FRANČIŠEK	8.511
SKUPAJ	112.205	
OBČINA SODRAŽICA	1092_KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA	42.833
	1095_GORA	5.026
	1103_KOT - JURJEVICA - BREŽE	3.269
	1104_FRANČIŠEK	1.495
SKUPAJ	52.623	
OBČINA LOŠKI POTOK	1093_LOŠKI POTOK	34.459
	1110_TRAVA - SREDNJA VAS	4.093
	1500_NOVI KOT	6.141
	1910_STARI KOT	1.666
SKUPAJ	46.358	
OBČINA KOSTEL	1096_KOSTEL - KAPTOL - DELAČ	18.333
	1097_JAKŠIČI - FARA	12.570
	1106_VRH - KRKOVO	6.763
	1112_ŽAGA	584
	1909_KUŽELJ	555
SKUPAJ	38.805	
OBČINA ČRNOMELJ	1094_DOL	13.236
	SKUPAJ	13.236
VSE OBČINE SKUPAJ		501.656

Strošek izdelave in vzdrževanja katastra je strošek, ki bi ga morale pokrivati občine, ki so tudi eden od večjih porabnikov teh podatkov. Na to je opozorilo tudi Računsko sodišče v nekaj svojih revizijah. Naj spomnimo še na to, da je bil že leta 2003 sprejet Zakon o urejanju prostora (ZUreP-1), ki je določal dolžnost vodenja gospodarske javne infrastrukture in dolžnost posredovanja podatkov o infrastrukturi v zbirno evidenco. Od leta 2007 je pravno podlago za evidentiranje gospodarske javne infrastrukture predstavljal Zakon o prostorskem načrtovanju (ZPNačrt), od leta 2018 pa to predstavlja Zakon o prostorskem načrtovanju. Vsem zakonom je skupno to, da lastnicam javne gospodarske infrastrukture (občinam) nalaga, da posredujejo vse predpisane podatke o posamezni infrastrukturi, na Geodetko upravo RS. Le-ta vodi skupno bazo podatkov o vsej gospodarski javni infrastrukturi v Republiki Sloveniji, ki so tudi javno dostopni.

Občine, kot lastnice javnega vodovodnega omrežja, od leta 2002, ko je postal vris gospodarske javne infrastrukture zakonsko zavezujoč, niso stvari vzele zadosti resno in zato do leta 2021 v centralni bazi Geodetske uprave RS ni bilo vrisanega natančnega poteka vodovodnega omrežja oz. je bil ta v večji meri napačen. Vris ni bil izveden v nobeni občini, v kateri javno službo z oskrbo s pitno vodo izvaja Hydrovod d.o.o.. V sklopu nadgradnje katastra v letu 2021 je upravljavec javnega vodovodnega omrežja zagotovil vris celotnega javnega vodovodnega omrežja v centralno bazo Geodetske uprave RS in kril vse stroške in priprave podatkov za vpis. Priprava in vpis podatkov nista zastoj, saj se mora Geodetski upravi RS posredovati podatke v točno predpisani obliki oz. elaboratu, ki ga lahko izdela in preda le pooblaščen geodetsko podjetje. Upravljavec javnega vodovodnega omrežja je v ta namen za pokrivanje stroškov zunanjih sodelavcev, iz lastnih sredstev, zagotovil 20.200 EUR. Poleg tega smo kot upravljavec vodovoda tudi sami opravili veliko dela, ki ga je nemogoče ovrednotiti.

Sedaj imamo resnično sodoben in natančen kataster vodovodnega omrežja, ki je dobra podlaga za uspešno gospodarjenje z vodovodno infrastrukturo. Sedaj so natančni podatki o vodovodni infrastrukturi dostopni tudi v aplikaciji PISO, ki jo imajo vse občine. Na tej aplikaciji so vidne tudi lokacije vseh hidrantov, kar je naš prispevek za lažje delo gasilcev v vseh petih občinah.

Za doseganje dobrih rezultatov podjetja so vedno najbolj zaslužni njegovi zaposleni. Splošni pogoji dela pri vzdrževanju vodovodne infrastrukture niso prijazni do zaposlenih in do njihovega zdravja. Pretežno se dela zunaj, na odprtem, v stiku z vodo, v pogojih, kjer sta blato in vlaga nekaj vsakdanjega, na temperaturah, ki so v zimskem času včasih nenormalno nizke, v poletnem času pa neživiljenjsko visoke. Produktivnost dela pri izvajanju mnogih potrebnih investicijskih in tekočih vzdrževalnih del na infrastrukturi je zelo odvisna tudi od vremenskih razmer. To je tudi razumljivo, ker se delovne naloge ob ugodnem vremenu, ko so tudi pogoji za delo boljši, lažje in hitreje izvajajo, možnost delovnih poškodb je mnogo manjša in delovni efekt je večji, ob tem pa se tudi povzroči najmanjša škoda na zemljišču. Zimsko obdobje je veliko manj primerno obdobje za izvedbo marsikaterega opravila, če je hkrati prisoten sneg, pa je dela gotovo nemogoče izvajati. Tudi ob deževju je skoraj nemogoče opravljati določena dela. Zato se tudi v naši dejavnosti srečujemo s težavo, povezano s časovno neenakomerno porazdelitvijo obveznosti oziroma obsega dela, ki ga moramo opraviti. Glavnino našega dela pri obnovi in gradnji novega vodovodnega omrežja najlažje izvedemo v poletni sezoni. Takrat

se praviloma pojavlja tudi največje število okvar na infrastrukturi, ki se tudi sicer v tem obdobju najlažje ugotovijo, locirajo in odpravijo. Odprave okvar, kot je že bilo navedeno, pa imajo pri našem delu najvišjo prioriteto.

Poletni čas je čas polne gradbene sezone na odprtem tudi za ostale investitorje (fizične osebe, pravne osebe, upravljavce komunalne, elektro, telekomunikacijske ali cestne infrastrukture, itd.), ki koristijo primerne vremenske pogoje za izvajanje svojih investicij. Ker so mnoge njihove potrebe in posegi v manjši ali večji meri povezani tudi z vodovodno infrastrukturo, je razumljivo, da moramo hitro, večkrat tudi urgentno, odgovoriti na njihove potrebe in naročila (novi priključki, prestavitev cevovodov, sprememba merilnih mest, itd.), ker nikakor ne želimo zavirati investicijske dejavnosti naših porabnikov na terenu. Večji del teh dodatnih obveznosti pride nenačrtovano oziroma nenajavljeno. Je pa potrebno priznati, da se aktivnosti v teh nekaj mesecih tudi najbolj odražajo na finančnem izidu in je zato razumljivo, da vlagamo v tem obdobju maksimalen napor, da naredimo največ, oziroma da z razpoložljivim številom zaposlenih usklajujemo vse obveznosti, ki sproti nastajajo. Bilo bi nam nekoliko lažje, da se v tem obdobju ne koristi tudi del letnih dopustov (ki so sestavni del pravice delavcev), kar vpliva na zmanjšanje naših kadrovskih kapacitet. Zato se nam dostikrat zgodi, da se vseh teh obveznosti, ki jih je potrebno nujno ali takoj narediti, zbere preveč in takšen povečan obseg potreb po naših storitvah presega naše realne zmožnosti. Zaradi tega je poletni čas dokaj stresno obdobje pri našem delu za vse zaposlene. Vprašanje, kako opraviti vse povečane naloge in hkrati poskrbeti za izpolnitev vseh ukrepov varstva pri delu na odprtem, še posebej, ko zunanje temperature presežejo 28 stopinj Celzija, kar naj bi bila meja za zdravo delo, včasih ostane brez odgovora.

Vedno smo bili pri številu zaposlenih zelo racionalni, ker so nas finančne razmere silile v to. V določenem obdobju smo celo zmanjševali to število, ker je bila cena vode zamrznjena in smo se, zaradi ohranjanja likvidnosti, morali prilagajati nastalemu stanju. Ne glede na zmanjševanje števila zaposlenih pa smo vsako leto v upravljanje dobivali dodatne vodovodne sisteme ter dodatne odseke obstoječih vodovodov (zato so se realno naše operativne zmožnosti zmanjšale in jih sedaj s težavo povečujemo, ker ne najdemo primerne kadra). Če smo želeli vsako leto izvesti vse naloge, ki jih je bilo potrebno narediti, smo resnično morali vložiti veliko energije, se dobro organizirati in maksimalno obremeniti celotno tehnično operativno ekipo zaposlenih. To nam mnogi tisti, ki poznajo naše delo, tudi priznajo. Enako je bilo tudi v letu 2022. Naši zaposleni so se zelo izkazali, opravili so pomembno delo in realizirali vse potrebne naloge, res pa je, da bi nam občasno »človek več« še kako prav prišel. Žal je naša delovna zakonodaja premalo fleksibilna, pa tudi kadra za kratkočasno zaposlitev ni.

Ohranjanja doseženega visokega standarda oskrbe porabnikov s pitno vodo na našem območju si danes ne moremo predstavljati brez stalne dežurne službe. Ta je v pripravljenosti 24 ur na dan tekom celega leta. Mnoge intervencije te službe so pripomogle k uspešni in hitri odpravi okvar in posledično hitri normalizaciji stanja na vodovodnem omrežju. Zato so bili naši porabniki zelo kratek čas brez pitne vode. Z nekaterimi pravočasnimi intervencijami smo odpravili okvare na sistemih tako, da jih porabniki skoraj niso zaznali, z nekaterimi intervencijami pa smo preprečili nastanek okvar. Stalna dežurna služba pomeni določen strošek pri izvajanju oskrbe s pitno vodo, je pa ta strošek nujen in upravičen ter predstavlja del obveznega standarda izvajanja oskrbe s pitno vodo. Uspešnost izvedbe oskrbe s

pitno vodo se meri tudi po številu izpadov ter času, potrebnem za normalizacijo stanja po vsaki prekinitvi oskrbe s pitno vodo in ravno dežurna služba, s hitrimi intervencijami, omogoča čim prejšnjo normalizacijo stanja na terenu v sorazmerno kratkem času, s temi intervencijami pa se tudi prepreči stopnjevanje gospodarske škode na infrastrukturi ter izpraznitev vodohranov. Ni potrebno posebej navajati, da tudi sami porabniki zahtevajo takojšnjo intervencijo in čim prejšnjo sanacijo okvare ob vsakem izpadu oskrbe s pitno vodo. Daljši izpadi pri redni oskrbi s pitno vodo pa gospodarskim porabnikom lahko prinesejo tudi gospodarsko škodo.

V dosedanjem delu poročila smo večkrat izpostavili dejstvo, da smo porabnikom zagotovili večje količine vode, kot jih ti potrebujejo. To je zelo pomembno za zagotavljanje varne oskrbe s pitno vodo, ni pa dovolj. Poleg zadostnih količin mora upravljavec poskrbeti tudi za zagotavljanje ustrezne kvalitete pitne vode, ki jo porabniki

TVEGANJA, POVEZANA S PITNO VODO

FIZIKALNA TVEGANJA

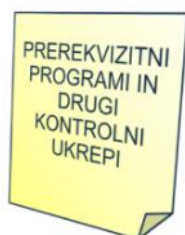
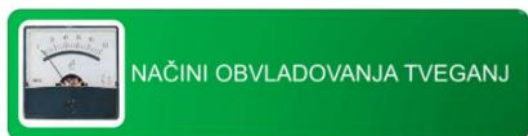
- Prisotnost tujih delcev (vsečina, motnost...)

KEMIJSKA TVEGANJA

- Prisotnost onesnaževal (pesticidov, težkih kovin...)

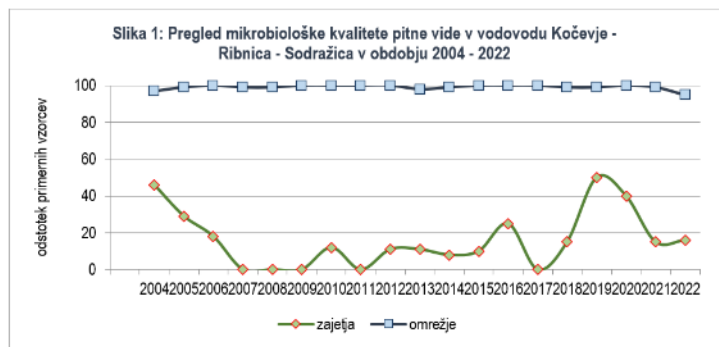
BIOLOŠKA TVEGANJA

- Prisotnost mikroorganizmov (bakterij, virusov, parazitov...)

dobijo na svojih pipah. Voda je po naši zakonodaji živilo in zahteve, ki iz tega dejstva izhajajo, so zelo visoke. Zahtevnost oskrbe s pitno vodo se je zlasti povečala z implementacijo evropskih direktiv v naš pravni red. Upravljavci imajo danes mnogo težje delo kot nekoč in dosti večjo

odgovornost. Ena od teh je tudi izvajanje notranjega nadzora nad kvaliteto vode, ki je zasnovan na HACCP načelih. Osnova sistema HACCP je obvladovanje tveganj za zdravje ljudi. Tveganje v tem primeru predstavlja verjetnost nastanka zdravju škodljivih posledic zaradi izpostavljenosti dejavnikom tveganja v biološkem, kemijskem in fizikalnem smislu. Obvladovanje tveganja vključuje prepoznavanje dejavnikov tveganj (mikrobioloških, kemijskih in fizikalnih) in tveganih okoliščin. Tveganja je potrebno tudi ovrednotiti (visoko, srednje, nizko) in razvrstiti glede na težo posledic. Prav tako je potrebno določiti ukrepe za preprečitev, odstranjevanje ali omejevanje tveganja. Vse naštetih faze so obdelane tudi v našem HACCP sistemu, ki smo ga uspešno uveljavili pri našem vsakdanjem delu. Za uspešno delo je potrebno veliko postoriti. Osnova je redno spremljanje stanja na terenu in evidenca potrebnih podatkov, tekoče vzdrževanje opreme in objektov za pripravo in dezinfekcijo pitne vode ter odpravljanje morebitnih nepravilnosti in okvar. S tem načinom dela pomembno vplivamo na varnost izvajanja oskrbe naših porabnikov s pitno vodo, kljub temu pa se vedno lahko zgodi kaj nepredvidenega. Je pa že zdaj jasno, da vse to, kar trenutno izvajamo, že v naslednjih letih ne bo dovolj. Nova evropska Direktiva 2020/2184 o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi, ki je nadomestila staro Direktivo 98/83/ES, od držav EU zahteva še več. Kaj bomo morali še dodatno početi, ta čas še ne vemo, ker naša država zamuja z implementacijo te direktive v naš pravni red. Nove obveznosti vedno zahtevajo tudi finančno pokritje za realizacijo teh obveznosti, kar pomeni nov finančni pritisk na obstoječe cene pitne vode.

Opomba: odstotek primernih vzorcev na zajetju je povprečje vseh virov!

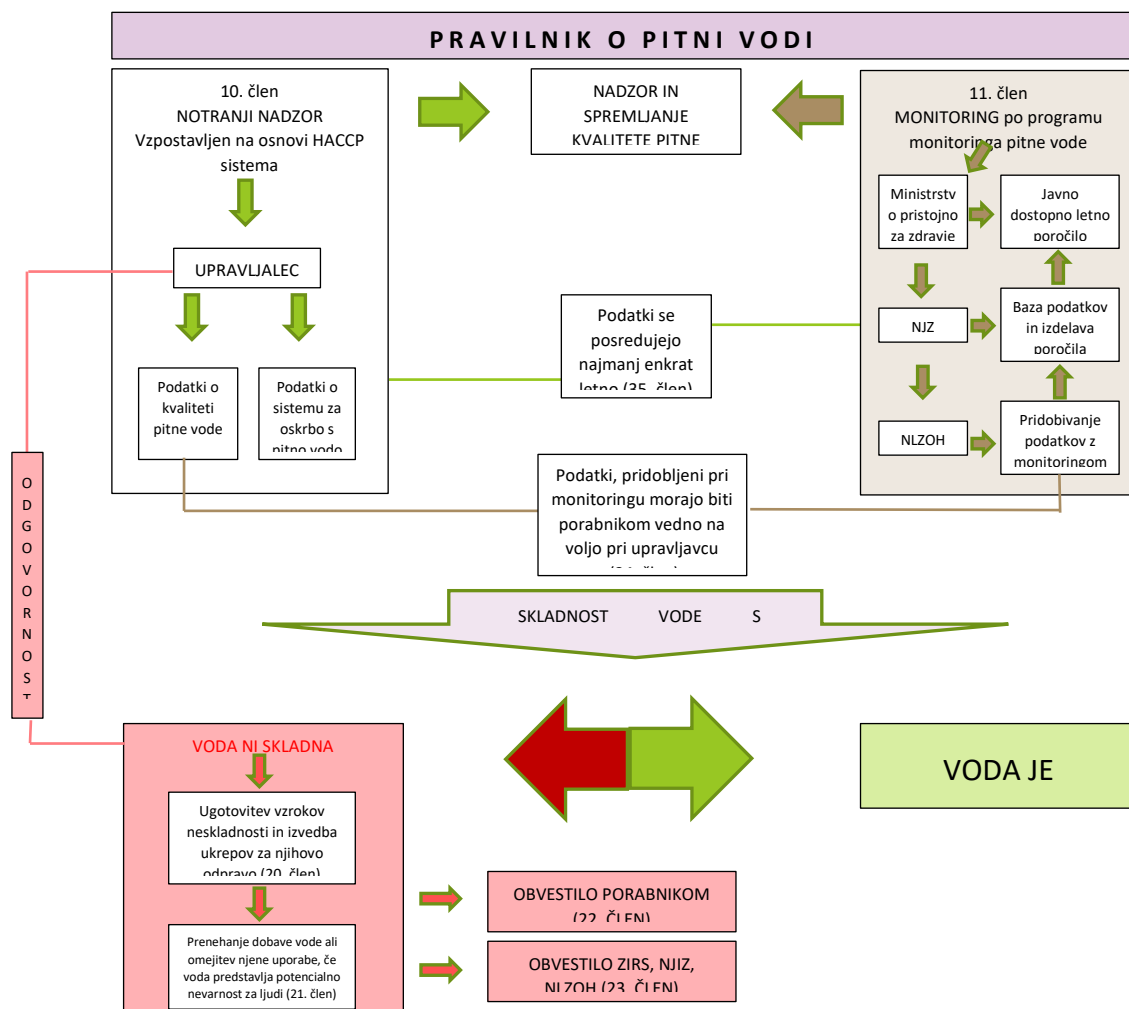
Pri vseh naših aktivnostih nam že vrsto let nudi posebno strokovno podporo zunanji sodelavec, Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano, Oddelek za okolje in zdravje Novo mesto (nekdanji Zavod za zdravstveno varstvo iz Novega mesta), ki je na svojem področju delovanja že vrsto let med vodilnimi v naši državi po strokovnosti, kvaliteti dela, organiziranosti in odzivnosti. Le-ta je na terenu odzema vzorce pitne vode in jih v svojem laboratoriju analiziral ter na osnovi rezultatov analiz dajal potrebna navodila oziroma usmeritve. Tako je bilo v okviru notranjega monitoringa skupno odvzeto 328 vzorcev za mikrobiološke preiskave in 97 vzorcev za sanitarno-kemične preiskave.

Tudi sami smo izvedli kar nekaj preventivnih kontrol kvalitete vode. Tako smo v lastnem priročnem laboratoriju analizirali 73 vzorcev (mikrobiologija in osnovni fizikalno-kemijski parametri), različnih terenskih meritev (meritev motnosti, meritev preostanka klora v vodi ipd.) pa je bilo nešteto. Analizirali smo tudi 18 vzorcev na odpadnih vodah iz naših vodarn, kjer smo preverjali vsebnost Fe in Al.

Sodelovanje in skupno strokovno delo s predstavniki Nacionalnega laboratorija je potekalo konstantno in uspešno, informacije pa smo izmenjevali zelo hitro. Ta način dela se je še

posebej izkazal pri sumu ali ugotavljanju nepravilnosti. Resnično je skrb za zaščito zdravja naših porabnikov na zelo visokem nivoju.

Veliko delo je bilo opravljeno tudi ob izdanem ukrepu NIJZ po nesreči v Melaminu. Takrat smo bili prisiljeni v izdajo ukrepa prepovedi uporabe pitne vode za pitje, pripravo hrane in izvajanje osebne higiene za vse porabnike, ki se oskrbujejo s pitno vodo iz vodnih virov južno in jugovzhodno od Kočevja. Skupaj je bilo prizadeto približno 1.350 porabnikov desetih samostojnih vodovodnih sistemov (Koprivnik, Knežja Lipa, Spodnji Log, Brezovica, Dol – Predgrad, Laze ob Kolpi, Bilpa, Žaga, Delač in Jakšiči). Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano, Oddelek za okolje in zdravje Novo mesto je opravil v obdobju maj – julij 2022 več različnih vzorčenj na terenu, s katerimi smo dokazali, da nesreča v Melaminu ni ogrozila naših vodnih virov oziroma, da je oskrba s pitno vodo iz teh vodnih virov varna .

Shematski prikaz nadzora nad pitno vodo v Republiki Sloveniji

Omeniti velja, da tudi država izvaja dodatno kontrolo kvalitete pitne vode z državnim monitoringom. V okviru tega monitoringa je bilo na omrežju vzeti 57 vzorcev za redne mikrobiološke in kemijske preiskave ter 8 za občasne razširjene preiskave in vsi ti vzorci so potrdili zdravstveno ustreznost pitne vode.

V letu 2022 smo imeli 12 rednih in 1 izredni inšpekcijski pregled s strani zdravstvenega inšpektorata na različnih vodovodnih sistemih (kar je zelo veliko v primerjavi s prejšnjimi leti). Inšpektor je ob rednih pregledih pregledal vso dokumentacijo in stanje na posameznem vodovodnem sistemu, izredni inšpekcijski pregled pa se je nanašal na naše ukrepanje ob nesreči v Melaminu. Inšpektor je zelo natančno preveril vso dokumentacijo in vse naše postopke, ki smo jih izvajali ob tem izrednem dogodku, ki je dejansko pomenil delovanje v izrednih razmerah. Pri vseh teh inšpekcijskih pregledih niso bile ugotovljene posebne pomanjkljivosti.

Skupna ocena je, da je bilo delo pri zagotavljanju ustrezne kvalitete pitne vode uspešno opravljeno in da je dobavljena voda porabnikom izpolnjevala zahteve veljavnega Pravilnika o pitni vodi. Ni šlo vedno brez težav, bilo je tudi nekaj okvar na opremi, ki smo jih pravočasno odpravili in niso vplivale na kvaliteto vode.

Rezultati rednega notranjega monitoringa v letu 2022

Vodovodni sistem	Število odjemnih mest	Prodana voda v letu 2022 v m ³	Poraba vode/dan 2022 v m ³	mikrobiološke analize				fizikalno-kemijske analize			
				št. vzorcev	ustrezni	neustrezni	% ustreznih	št. vzorcev	ustrezni	neustrezni	% ustreznih
Kočevje - Ribnica - Sodražica	6.924	1.531.053	4.194,67	168	163	5	97,0	40	40	0	100,0
Loški Potok	651	61.439	168,33	20	20	0	100,0	7	7	0	100,0
Predgrad - Dol	423	29.761	81,54	9	9	0	100,0	3	3	0	100,0
Gora	88	5.856	16,04	8	8	0	100,0	3	2	1	66,7
Kostel-Kaptol-Delač	175	8.090	22,16	8	8	0	100,0	2	2	0	100,0
Jakšiči - Fara	204	16.937	46,40	9	8	1	88,9	2	2	0	100,0
Brezovica - Vimolj	70	7.161	19,62	7	7	0	100,0	2	2	0	100,0
Koprivnik	39	6.346	17,39	4	4	0	100,0	2	2	0	100,0
Kot-Jurjevica-Breže	203	28.598	78,35	9	9	0	100,0	3	3	0	100,0
Sajevec - Dane	245	32.106	87,96	10	9	1	90,0	3	3	0	100,0
Vrh Krkovo	97	4.384	12,01	8	8	0	100,0	4	4	0	100,0
Spodnji Log	7	2.398	6,57	4	4	0	100,0	2	2	0	100,0
Trava-Srednja vas	52	2.463	6,75	5	5	0	100,0	1	1	0	100,0
Knežja Lipa	10	2.542	6,96	4	4	0	100,0	3	3	0	100,0
Žaga	9	502	1,38	3	3	0	100,0	2	2	0	100,0
Novi Kot	36	1.885	5,16	2	2	0	100,0	2	2	0	100,0
Laze pri Predgradu	23	828	2,27	3	3	0	100,0	2	2	0	100,0
Kuželj	33	1.399	3,83	7	7	0	100,0	2	2	0	100,0
Stari Kot	18	442	1,21	3	3	0	100,0	1	1	0	100,0
Bilpa	5	288	0,79	4	4	0	100,0	2	2	0	100,0
SKUPAJ	9.312	1.744.478	4.779,39	295	288	7	97,6	88	87	1	98,9

Poznavajoč značilnosti naših vodovodnih sistemov in vodnih virov že vemo, kje lahko pričakujemo kakšne težave. Praviloma se znajo odstopanja zgoditi samo na manjših sistemih, ki niso dograjeni v celoti in za katere vemo, da so v bližnji prihodnosti potrebni ukrepanja. Ko naredimo vse, kar je v naši moči, pa to ni dovolj, smo zakonsko dolžni opozoriti porabnike na nujnost prekuhavanja vode za prehrabne potrebe. V zadnjem obdobju imamo še največ težav s pojavom povišane motnosti na zajetjih, ki se kaže po večjih deževjih (npr. na zajetju Močile v Loškem Potoku, na površinskem zajetju v Jakšičih, na zajetjih na Gori). Pojav motnosti na vodnih virih je zelo značilen za kraška področja. Po naši zakonodaji ima sicer pri izbiri virov za oskrbo s pitno vodo prednost voda, za katero priprava ni potrebna, torej viri pitne vode, ki niso primarno onesnaženi. Vendar okoli 50 odstotkov površine Slovenije prekriva kras. Iz priložene karte je razvidno, da naše celotno območje sodi med kraški svet. V svojem poročilu

Slika: Delež kraškega sveta v Sloveniji.

Vir: Inštitut za raziskovanje krasa, ZRC SAZU.

o pitni vodi (17. 3. 2016) Nacionalni inštitut za varovanje zdravja navaja, da imajo »zaradi specifičnih lastnosti krasa t. i. kraške vode v primerjavi z ostalo podzemno vodo le omejene sposobnosti samo čiščenja, zato jih v higienskem smislu uvrščamo med površinske vode, ki oskrbujejo s pitno vodo okoli tretjino prebivalcev Slovenije. Kraški viri so občasno ali stalno mikrobiološko-fekalno onesnaženi, njihova druga

značilnost je ta, da po močnejših padavinah postanejo motni. Kraški viri pitne vode so z vidika onesnaženja ranljivi, upravljanje takšnih virov je zahtevno. Pri njihovem upravljanju je ključna opredelitev in odprava morebitnih (dodatnih) tveganj onesnaženja že na prispevnem območju ter zagotovitev učinkovite, večstopenjske priprave vode (npr. sedimentacija, flokulacija, filtracija, dezinfekcija...)«.

Z zapisanim se v celoti strinjamo. Upravljanje kraških vodnih virov je resnično zahtevno. Kot posledica podnebnih sprememb se vse pogosteje pojavljajo močne padavine v relativno kratkem časovnem obdobju, kar prinese močen dvig motnosti. Jasno je torej, da v bodoče priprava vode samo z dezinfekcijo ne bo dovolj, potrebno bo zgraditi tudi primerno filtracijo in flokulacijo. Ta priprava vode je sorazmerno zahtevna in draga in je zato bolj na mestu rešitev iskanja nadomestnega vodnega vira z globinskimi vrtinami v dolomitu, ki lahko zagotovijo zdravstveno ustrezno vodo brez posebnih priprav. Za takšno rešitev so se odločili v občinah Loški Potok, Kostel in Sodražica. Postopek zamenjave vodnega vira je bil v Jakšičih končan že ob koncu lanskega leta, v Loškem Potoku se približno polovica porabnikov že oskrbuje iz novega vira, na Gori pa so aktivnosti za vključitev nove vrtine v obratovanje v teku.

Še enkrat opozarjamo, da bo ohranjanje kvalitete oskrbe s pitno vodo ter izboljšavo le-te v naslednjih letih postala še zahtevnejša naloga tako za občine kot tudi za upravljavce javnih vodovodnih sistemov. Leta 2020 sprejeta nova Direktiva 2020/2184 o kakovosti vode, namenjene za prehrano ljudi, ki je nadomestila staro Direktivo 98/83/ES, od držav EU še bolj zahteva zagotavljanje primerne standarda oskrbe s pitno vodo oziroma zagotovilo, da je voda, namenjena za prehrano ljudi, „zdravstveno ustrezna in čista“, da mora biti brez mikroorganizmov in parazitov ter brez snovi, ki lahko v številu ali koncentraciji predstavljajo morebitno nevarnost za zdravje ljudi. Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano, Oddelek za okolje in zdravje Novo mesto, je v letošnjem poročilu o zdravstvenem nadzoru pitnih voda zapisal, da »varnost pitne vode lahko ogroža več skupin dejavnikov:

- obratovne okvare v vodovodnem omrežju (vključno z neustreznim vzdrževanjem);
- naravne nesreče in izjemni vremenski pojavi, kot so potresi, poplave itd.;
- različne nesreče in kontaminacije, ter
- zlonamerne grožnje (sabotaže) in terorizem (onesnaženje vode z biološkimi ali kemičnimi snovmi).

Vse naštetne skupine dejavnikov morajo biti prepoznane v načrtu za zagotavljanje zdravstveno ustrezne pitne vode (Water Safety Plan (WSP)). V Sloveniji še vedno nimamo sistematičnega pristopa na tem področju, zato je ocenjevanje varnosti vodooskrbe subjektivno in nezanesljivo. Pričakujemo, da bo to področje uredila uredba o pitni vodi ali podoben predpis, ki bo v celoti uveljavil EU direktivo o pitni vodi.«

Z uveljavitvijo EU direktive v naš pravni red zamujamo, naša država pa je zaradi tega že dobila prvi opomin s strani EU. Ne glede na to, da še nimamo uveljavljenih novih zakonskih rešitev, je že iz tega zapisa Nacionalnega laboratorija zelo jasno, da nas v bodoče čakajo nove in dodatne naloge in obveznosti, ki nikakor ne bodo enostavne. V strokovne time, ki skrbijo za varno oskrbo porabnikov s pitno vodo, bo potrebno vključiti dodatno stroko (npr. s področja kibernetnega varovanja oziroma varovanja nasploh).

Rezultat strokovnega dela pri spremljanju kvalitete oskrbe s pitno vodo je zbirno poročilo o zdravstvenem nadzoru pitnih voda, ki ga je pripravil Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano, Oddelek za okolje in zdravje Novo mesto, in je sestavni del tega Letnega poročila. Iz njega je razvidno stanje na terenu glede zagotavljanja kvalitete oskrbe s pitno vodo v letu 2022, hkrati pa so podane potrebne usmeritve in predlogi za delo v letu 2023 in naprej ter predlogi za investicijske posege, ki bi izboljšali trenutno stanje.

Za uspešno izvajanje oskrbe s pitno vodo, tekoče vzdrževanje objektov (redna kontrola, vzdrževanje, pranje celic, itd.), spremljanje stanja na terenu ter hitro ukrepanje, ko je to potrebno, je nujno pomembna tudi stalna dostopnost posameznih vodooskrbnih objektov (zajetij, vodohranov). Nedostopnost ali težja dostopnost do objektov pomeni upravljavcu veliko oviro pri njegovem delu, hkrati pa predstavlja pomembno tveganje tako za zaposlene kot tudi za varno vodooskrbo. Zato moramo tudi v zimskem času, ob snežnih padavinah, vedno poskrbeti za dostop vsaj do najpomembnejših objektov. Žal pa imamo nekaj težav z dostopom tudi v »suhem« delu leta, saj do nekaterih objektov nimamo zagotovljenega primerne dostopa bodisi z osebnimi bodisi tovornimi vozili oziroma mehanizacijo, ali pa je ta oviran s strani najemnikov kmetijskih zemljišč (npr. dostop do črpališča Mozelj, dostop do črpališča

Knežja Lipa, dostop do vodohrana Kovača vas, itd.). Zato apeliramo na občine, da zagotovijo neoviran dostop do svojih objektov za izvajanje oskrbe s pitno vodo, oziroma, da po potrebi tudi odkupijo potrebna zemljišča. Tukaj imamo v mislih tudi odkup zemljišč, na katerih so ti objekti zgrajeni (mnogi objekti se nahajajo na zemljiščih, ki so v zasebni lasti), oziroma tudi zemljišča, ki sodijo v prvi vodovarstveni pas. V prejšnji državi oziroma sistemu, kjer je prevladovala družbena lastnina, lastniki zemljišč niso skoraj nikoli komplicirali, če je bil vodooskrbni objekt zgrajen na njihovem zemljišču ali če je bil prehod zgrajen čez njihovo lastnino, danes pa temu ni več tako. Zato je prav, da se to vprašanje uredi in da zemljišča, ki so potrebna za izvajanje varne oskrbe s pitno vodo, postanejo občinska last, ker so tudi objekti, zgrajeni na teh zemljiščih za potrebe izvajanja vodooskrbe, občinska last. Brez rešitve tega vprašanja bo jutri še težje zagotoviti varnost teh objektov. Sami tega ne zmoremo, občine pa imajo službe za premoženjska vprašanja in to veliko lažje uredijo.

Za varno izvajanje oskrbe s pitno vodo je zelo pomembno tudi varovanje virov pitne vode, ki se mora izvajati na vodovarstvenih območjih. Pri tem si največjo grajo zasluži država, ker kljub

dejestvu, da je od sprejetja Zakona o vodah minilo več kot 20 let, še vedno ni sprejela ustreznega predpisa, s katerim bi zavarovala naše vodne vire oziroma določila njihova vodovarstvena območja (rok za sprejetje tega predpisa je že davno potekel). Za varovanje vodnih virov pa moramo tudi sami narediti kaj več, predvsem pa je potrebno nenehno opozarjati neodgovorne posameznike, da za izboljšanje kvalitete naših voda lahko največ naredimo sami, z odgovornim obnašanjem in varovanjem naše narave.

► Vedno bolj se zavedamo, da je voda vrednota.

► Jo bomo zmogli ohraniti čisto in zdravo /varno?

Od ostalih izvedenih aktivnosti v letu 2022 naj omenimo še nekaj teh, ki jih izvajamo v prvem četrtletju vsakega leta. Gre za pripravo raznih poročil, ki jih je potrebno poslati različnim državnim inštitucijam. To so:

- poročilo o notranjem nadzoru pitne vode (monitoring kemijskega in mikrobiološkega stanja vode iz posameznega zajetja za pitno vodo),
- poročilo za Direkcijo za vode o monitoringu količine iz posameznega zajetja za pitno vodo odvzete vode v skladu s pogoji vodnega dovoljenja za oskrbo s pitno vodo in monitoring iz zajetja za pitno vodo odvzete vode za drugo rabo, ki ni oskrba s pitno vodo, če se ta odvzema iz javnega vodovoda v skladu s pogoji iz vodnega dovoljenja ali koncesije (podlaga za obračun vodnih povračil),
- poročilo za Direkcijo za vode o monitoringu posameznih parametrov iz izdanega vodnega dovoljenja,
- letno poročilo o izvajanju javne službe za preteklo leto, ki smo ga skladno s 26. členom Uredbe o pitni vodi dolžni do 31. marca tekočega leta posredovati pristojnemu

ministrstvu za okolje, v skladu z navodili, ki jih ministrstvo objavi na svojih spletnih straneh (gre za zelo obsežno in zahtevno poročilo),

- poročila na osnovi evidenc opravljanja storitev javne službe, v skladu s 24. členom Uredbe o pitni vodi.

Izdelava vseh teh poročil je dokaj zahtevna, terja izvedbo vrste aktivnosti oziroma vodenje ustreznih evidenc tekom leta in predstavlja pomembno porabo časa. Delo je razdeljeno na terenske aktivnosti, kjer se zbirajo potrebni podatki ter na delo v pisarni, kjer se zbrani podatki obdelajo in pripravijo v končni obliki. Podatkov pa seveda ni in ne more biti, če predhodno niso nameščeni ustrezni merilni inštrumenti, teh pa tudi ni, če ni zagotovljenih potrebnih finančnih sredstev za nabavo in montažo le-teh.

Jasno je, da zaposleni na Hydrovodu najbolj poznamo pomen pitne vode v današnjem svetu in vso problematiko, povezano z oskrbo s pitno vodo. To znanje želimo deliti z javnostjo in zato smo v preteklosti večkrat sodelovali s šolami na našem območju in tudi z drugo zainteresirano javnostjo. Z veseljem smo jim predstavili gospodarsko javno službo oskrbe s pitno vodo, ki jo izvajamo, njen pomen v današnjem svetu, zgodovino vodooskrbe na našem območju, kakor tudi delovanje našega javnega podjetja. Tega v času epidemije COVID 19 žal ni bilo, ker smo morali upoštevati veljavna priporočila obnašanja. Uspelo nam je izvesti zgolj nekaj aktivnosti, in sicer v obdobju, ko se je epidemija COVID 19 nekoliko umirila. Sedaj, ko se stanje po epidemiji COVID 19 postopoma normalizira, verjamemo, da se bodo določene oblike sodelovanja s šolami postopoma obnovile, več bo priložnosti za prikaz našega dela tudi zainteresiranim skupinam, sami pa načrtujemo tudi določene aktivnosti v obliki dneva odprtih vrat.

Ob izvajanju svojega dela skrbimo tudi za izobraževanje naših zaposlenih in sodelovanje z drugimi. Tudi to področje je bilo v lanskem letu zaradi omenjene epidemije v določeni meri prilagojeno omejitvam, ki smo jih imeli v času epidemije, in je del dogodkov »v živo« odpadlo. Zato smo del izobraževanj imeli »na daljavo«, del pa v živo. Še vedno smo aktivni deležniki na mnogih področjih, zato smo tudi v lanskem letu:

- sodelovali v delovni skupini »Skupaj za boljšo družbo« v okviru GZS,
- sodelovali v Sosvetu za statistiko naravnih virov in okolja v okviru SURS-a,
- imeli svojega predstavnika v Upravnem odboru Zbornice komunalnega gospodarstva (podpredsednik), ki je tudi vodil eno od komisij Zbornice (Komisija za ekonomiko),
- sodelovali v Komisiji za pitno vodo in Komisiji za ekonomiko pri Zbornici komunalnega gospodarstva,
- bili soorganizator glavnega dogodka Zbornice komunalnega gospodarstva – to je letna konferenca, ki je bila septembra v Podčetrtku,
- svoje izkušnje o delovanju v izrednih razmerah oziroma oskrbi porabnikov s pitno vodo po nesreči v Melaminu smo predstavili na konferenci Vodni dnevi 2022 (Rimske toplice, oktober 2022),
- sodelovali smo na okrogli mizi o pitni vodi v Poljanski dolini, ki je bila v Radencih, junija 2022.

Imeli smo tudi stalno usposabljanje zaposlenih za upravljanja novih vodarn z ultrafiltracijo ter usposabljanje voznikov za kodo 95 oziroma za varno delo s tovornimi vozili v cestnem prometu.

Kot nosilec certifikata »Voda iz pipe« vedno promoviramo uporabo vode iz pipe ter osveščamo javnost o kakovosti pitne vode v Sloveniji. V svojih prostorih vedno ponujamo pitno vodo iz pipe, postrežemo jo v steklenih vrčih ali kozarcih in k njenemu pitju spodbujamo tudi zaposlene, partnerje ter ostale deležnike. S tem izkazujemo svojo družbeno odgovornost do okolja in spodbujamo pozitivno prakso, da je uživanje sveže pitne vode zdravju in okolju prijaznejša izbira kot predpakirana voda.

3.5 KAKO NAPREJ

Dobro organizirana in delujoča oskrba s pitno vodo je osnovni pogoj za življenje na določenem prostoru oziroma za nemoteno bivanje ljudi in delovanje gospodarstva. Takšne oskrbe ni mogoče vzpostaviti brez dobrega in urejenega sistema oskrbe s pitno vodo, takšen sistem pa je praviloma tehnično zahteven in drag ter se gradi vrsto let, dograjuje in obnavlja pa tekom celotnega obdobja njegovega obratovanja. S takšnim premoženjem je potrebno ravnati kot dober gospodar: skrbno, organizirano, strokovno in brez velikih pretresov. Zato je potreben tudi dober in strokovno usposobljen upravljavec, ki zna in zmore. Nič se ne sme prepustiti slučajnostim, ker je oskrba s pitno vodo preveč pomembna za vsakdanje življenje vseh nas in zato sodi v obseg kritične infrastrukture. Za vzpostavitev vodovodnega sistema je potreben velik denarni vložek in zato je odgovornost vseh udeležencev, ki sodelujejo pri kreiranju in izvajanju vodooskrbe, zelo velika.

Načrtovanje razvoja dejavnosti oskrbe s pitno vodo je stalno timsko delo tako upravljavca kot tudi občin. Pri tem se nenehno iščejo rešitve za optimizacijo sistema in za nadaljnjo širitev mreže javnega vodovoda, in sicer na področja, ki še niso vključena v sistem javne vodooskrbe, kot tudi za posege, ki se nanašajo na rekonstrukcije oziroma obnove obstoječega omrežja in priključitve novih porabnikov. Del razvoja je povezan z realizacijo prostorskih načrtov (nove stanovanjske pozidave, nove gospodarske cone), mnogi razvojni načrti oziroma izboljšave pa so posledica analiz podatkov, pridobljenih na terenu. V zadnjih desetih letih se je stanje infrastrukture bistveno izboljšalo, v veliki meri se je nadomestil razvojni izpad, povzročen z dolgoletno zamrznitvijo cen pitne vode, je pa še vedno v obratovanju določen del vodovodne infrastrukture, ki je že amortiziran in potreben obnove. Ta del infrastrukture dolgoročno ni varen, ker prinaša preveč tveganj in vodnih izgub.

Država daje v zadnjem obdobju lokalnim skupnostim kar nekaj priložnosti, da se stanje na terenu sanira s črpanjem evropskih nepovratnih sredstev, lokalne skupnosti pa se morajo primerno organizirati, da to priložnost tudi izkoristijo. S sprejetjem *Uredbe o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja* pa je uveden nov način obračuna porabljene vode, ki predvideva zbiranje namenskih sredstev za obnovo infrastrukture (omrežnina), kar predstavlja korak v pravo smer pri urejanju pametnega oziroma trajnostnega gospodarjenja z infrastrukturo v bodoče. Torej, če se bodo sredstva

najemnine v bodoče porabljala namensko za vzdrževanje in obnovo vodovodne infrastrukture, ob morebitni pridobitvi kakšnih nepovratnih državnih ali EU sredstvih, bo mogoče tudi v bodoče izvajati mnoge razvojne načrte, ki nas še čakajo. Če tega ne bo, se nam lahko slaba izkušnja, povezana z dezinvestiranjem vodovodne infrastrukture, ponovi s to razliko, da takrat evropskih nepovratnih sredstev, s katerimi bi popravljali storjene napake, več ne bo. Mislimo, da dileme kako naprej, ne bi smelo biti. Potrebno je bodoče delovanje (gospodarjenje) postaviti na pravi način. Tokrat nas zakonodaja ne ovira, temveč spodbuja, da se ekonomsko obnašamo.

Izzivov je še dovolj in dela nam definitivno ne bo zmanjkalo.

3.6 ZAKLJUČEK

Prikaz opravljenega dela v letu 2022 kaže, da smo svoje naloge, ki so nam bile zaupane, enako kot v prejšnjih letih, opravili v celoti, odgovorno in strokovno. Porabniki so bili oskrbljeni z dovolj velikimi količinami pitne vode in ta je bila zdravstveno ustrezna oziroma skladna z vsemi zahtevami naše zakonodaje. V minulem letu je bilo narejeno tudi veliko razvojnih izboljšav, opravljeno je bilo opazno delo na področju obnove javnega vodovodnega omrežja in vzdrževanja le-tega ter tudi na vzdrževanju in obnovi hišnih priključkov. Poleg izvedbe zahtevnega in obsežnega dela na področju osnovne dejavnosti smo dosegli tudi odlične rezultate na področju dopolnilne dejavnosti (skoraj milijon evrov dodatnega prihodka). S prihodki, ustvarjenimi na tem področju, smo si izboljšali likvidnost in hkrati zmanjšali stroške na osnovni dejavnosti (in posredno pripomogli k nižji ceni pitne vode) ter tudi na ta način omogočili pozitiven finančni rezultat izvajanja te dejavnosti. Tudi končni finančni izid je, glede na vse opisane značilnosti minulega leta, zelo zadovoljiv.

Tako velik obseg opravljenih del ne bi bil mogoč brez velikega angažiranja vseh zaposlenih, saj je bilo celotno prikazano delo v letu 2022 v pretežni meri narejeno z lastnim kadrom oziroma z lastno opremo. Samo za izvedbo manjšega obsega del (pretežno ozko specializiranih del ali del s težko gradbeno mehanizacijo, ki je sami nimamo) smo najemali podizvajalce. Torej so prikazani dosežki rezultat kolektivnega dela vseh zaposlenih. Na Hydrovodu imamo relativno majhno in prilagodljivo ekipo, ki obvlada dosti široko področje znanj ter zna in zmore opravljati svoje naloge. Poslovno leto 2022 smo začeli in zaključili s 37 zaposlenimi. En delavec se je tekom leta 2022 upokojil, eden pa je poiskal izzive v drugem podjetju.

Večkrat smo že opozorili, da je izvajanje naše dejavnosti zahtevno, potrebno je dobro poznavanje stroke in omrežja, veliko je tudi fizičnega dela in težko pridemo do primernih kadrov (v preteklosti smo imeli kar nekaj neuspešnih objav za prosta delovna mesta, monterja z izobrazbo vodoinštalaterja pa nismo dobili od leta 2003). Pogoji dela na Hydrovodu niso lahki in niso vabljivi, dela se pretežno na terenu, največ je ročnih in fizično napornih del, občasno tudi dvigovanje težkih bremen, delo tudi ni »čisto« (zemlja, blato, prah), dela se na odprtem v vseh vremenskih pogojih (visoka temperatura, sončno sevanje, voda, mraz, vlaga, dež, sneg, ...). Samo delo je občasno tudi nevarno in tvegano, velikokrat se dela tudi v pogojih interventnega dela, v popoldanskem času, ob vikendih in praznikih. Prisotno je tudi dežurstvo, ki omejuje gibanje posameznika v popoldanskem času in ob prostih dnevih (sobota, nedelja, prazniki), kar je za mnoge velika ovira. Skratka, delo naših delavcev je raznoliko, obsežno, težko in zahtevno, hkrati pa premalo znano, premalo cenjeno, premalo vabljivo in, žal, glede na dejstvo, da kadra ne dobimo, očitno premalo plačano (prejeto plačilo resnično ne pokriva vseh tveganj za zdravje zaposlenih).

Ob tem so zahteve naših porabnikov, stroke in zakonodaje vse višje in temu se moramo prilagajati, kar dostikrat ni enostavno. Zato je občasno izraženo nezadovoljstvo zaposlenih z njihovim standardom v veliki meri tudi upravičeno. Dejavnost oskrbe s pitno vodo zahteva veliko znanja in posledično šolske izobrazbe (nekdanjih fizičnih - nekvalificiranih delavcev za ročne izkope ni več, to delo se redko izvaja in je nadomeščeno s strojnimi izkopi, ki spet

zahtevajo šolsko izobrazbo, psihične sposobnosti in izkušnje). Glede na pomanjkanje delavcev določenih profilov v naši državi, nas skrbi, kako bo s kadrovske sestavo čez 10 ali 20 let. Poskušali smo tudi s štipendiranjem dijakov, a žal ni bilo interesa.

Z dobrim delom in mnogimi napori naši zaposleni vsako leto dosegajo zelo dobre rezultate na področju dopolnilne dejavnosti in posledično določen dobiček. S tem dobičkom se v družbi ohranja oziroma izboljšuje likvidnost, delno se uporablja za razvojne namene, del dobička pa se enostavno porabi za pokrivanje izgube na osnovni dejavnosti in s tem v subvencioniranje cene pitne vode (porabniki bi zagotovo plačevali bistveno višjo ceno pitne vode, če stroški izvajanja te dejavnosti ne bi bili delno pokriti iz pozitivnega rezultata, ustvarjenega z izvajanjem dopolnilne dejavnosti). To sicer ni skladno z evropsko direktivo, ki zahteva oblikovanje cen po načelu »povzročitelj plača povzročene stroške«, žal pa v danem momentu ni šlo drugače. Mogoče je za razmisliti o predlogu, da se del dobička dopolnilne dejavnosti nameni tudi za stimulacijo tistih, ki so ga ustvarili. Pred krizo, torej pred letom 2008, je že bila stalna praksa, da se je del dobička dopolnilne dejavnosti (približno 30 %) namenil za nagrajevanje dobrega dela, od tedaj pa ne več. V zasebnem sektorju se ta oblika nagrajevanja vse bolj uvaja, mogoče je čas, da se ponovno uvede tudi pri nas.

Dolgo časa pri nas nismo poznali migracij delavcev. Mnogi delavci so veliko večino delovnega obdobja preživeli na Hydrovodu. Tega, žal, danes ni več. Migracija delavcev se dogaja tudi pri nas in iz podjetja posamezniki praviloma odhajajo izključno zaradi višje plače. Glede na naravo in pomen našega dela so ti odhodi za nas izredno negativni, nezaželeni in nevarni, saj do novih dobrih, strokovnih in zanesljivih delavcev, ki jih naša dejavnost zahteva, težko pridemo. Živimo v času nizke demografije in velikega povpraševanja po delovni sili, tako pri nas, v naši državi, kot tudi v razvitem delu Evrope. Tako lahko opazimo, da si delodajalci zaradi kadrovskega pomanjkanja, dejansko »kradejo« kadre. Naši doseženi rezultati govorijo, da imamo tudi mi veliko dobrih in zelo sposobnih delavcev, ki so zanimivi za mnoge delodajalce in lahko samo domnevamo o ponudbah, ki jih ti dobivajo. Zamenjava težkega terenskega dela za delo v zaprtem prostoru, pod streho, v boljših delovnih pogojih, ki je poleg tega tudi bolje plačano, je lahko zelo zanimiva in vabljiva. Kakšna je to škoda za nas, ki izvajamo dejavnost, ki sodi med kritične dejavnosti, kjer je kadrovska stabilnost zelo zaželena, in moramo nekaj let vlagati v razvoj vsakega posameznika, da resnično postane samostojen pri svojem delu, ni potrebno navajati. Vodstvo podjetja si močno prizadeva, za ohranitev zdravega jedra podjetja oziroma stabilnosti podjetja, veliko naporov vlagamo tudi na negovanju dobrega in pozitivnega vzdušja ter medčloveških odnosov, je pa vprašanje, če je to dovolj. Sprejeta zakonodaja o minimalni plači ter vsakoletna določitev le-te poskrbi samo za dvig najnižjih plač, hkrati pa vedno prispeva k nastanku določene uravnilovke, kar med zaposlenimi ni sprejeto z odobravanjem. Tudi Gospodarska zbornica Slovenije v svoji analizi posledic zakonodaje o minimalni plači navaja, da prihaja do uravnilovke, ki utegne imeti že srednjeročno negativne posledice na klimo v podjetjih, na motivacijo zaposlenih in posledično na produktivnost.

Število zaposlenih je pri nas podobno že več kot 25 let, kljub dejstvu, da smo v tistem času skrbeli za polovico krajše javno omrežje, imeli dobro tretjino manj vodovodnih sistemov v upravljanju in nismo skrbeli za hišne priključke. Nekoč so bili v času gradbene sezone, ko so se

izvajale mnoge investicije na terenu, zaposleni tudi dodatni delavci. Zaradi zagotavljanja finančne likvidnosti, ki je bila načeta s prenizko ceno pitne vode, smo bili prisiljeni izvajati racionalizacijo in manjšati število zaposlenih (delno je bil s tem zmanjšan tudi standard vodooskrbe oziroma obseg vzdrževanja).

Kljub temu se je obseg javnega omrežja iz leta v leto povečeval z dograditvijo omrežja na obstoječih vodovodnih sistemih, gradili so se tudi novi vodovodni objekti, zgradili pa smo tudi nove vodovodne sisteme in prevzemali v upravljanje nekoč vaške vodovode (skupaj 12 novih vodovodov), s pitno vodo smo začeli oskrbovati tudi več kot 40 vasi, od katerih imajo nekatere zelo nizko porabo vode in nam povzročajo več stroškov kot zberemo sredstev od zbrane vodarine in omrežnine. Javno vodovodno omrežje je zraslo iz 290 na več kot 500 km dolžine, tej dolžini pa je potrebno prišteti še dolžino cca. 9.200 hišnih priključkov, ki znaša 119,3 km. S skrbjo za tako obsežno infrastrukturo, ki se nahaja na področju petih občin (in manjšem delu šeste) oziroma na površini cca. 1.000 km², nismo več samo malo podeželsko - lokalno podjetje, temveč smo postali pomemben dejavnik oskrbe s pitno vodo na državnem nivoju. Tudi naš regionalni vodovod ni samo cevovod med Sodražico in Kočevjem, ki ima lokalni značaj, temveč je njegova teža dosti večja, ker oskrbuje porabnike v petih občinah, kmalu tudi v šestih.

Za vso infrastrukturo, ki jo imamo v upravljanju, smo v preteklem letu primerno skrbeli. Na vseh vodovodnih sistemih, tudi na tistih najmanjših, smo izvajali vse potrebno, da so ti lahko normalno obratovali. Z doslednim izvajanjem HACCP načrta smo skrbeli za zagotavljanje varne oskrbe s pitno vodo. Povečan obseg dela, ki se je občasno pojavljal, smo reševali tudi z dodatnim popoldanskim delom ali pa z delom v prostih dnevih (sobota, nedelja, prazniki). Torej smo s primernim prizadevanjem uspeli premostiti kadrovske podhranjenosti ter uspeli odgovoriti na skoraj vse nujne naloge na področju vzdrževanja vodovodne infrastrukture ter ob tem uspeli izvesti še določen obseg izvajanja tržnih oziroma dopolnilnih dejavnosti. Bilo bi nam lažje, če bi bile naše naloge bolj enakomerno razporejene in če bi nam vremenske razmere dovoljevale več terenskih delovnih dni. Žal je to s sedanjo rešitvijo upravljanja z infrastrukturo nemogoče (če bi imeli model upravljanja s stvarnim vložkom infrastrukture v javno podjetje, bi bilo poslovanje pri mnogih detajlih lažje, hitrejše in bolj operativno). Proračunsko financiranje ima svoje zakonitosti, na vreme pa se tudi ne da vplivati. Ob krajši in bolj »prijazni« zimi imamo na razpolago več primernih delovnih dni za posege na terenu, če pa je zima dolga in bogata s snegom, je tega manj. Poleg tega je za našo dejavnost sneg samo dodaten in nepotreben strošek, saj moramo z rednim pluženjem poskrbeti za stalno dostopnost vseh naših vodarn, objektov in tudi pomembnih krmilnih jaškov, tega pa ni tako malo. Če tega ne bi počeli, bi lahko ogrozili nemoteno obratovanje naših vodovodnih sistemov, ker je jasno, da je predpogoj za varno izvajanje oskrbe s pitno vodo tudi izvajanje redne preventivne kontrole pomembnih objektov.

Zaradi vsega navedenega nas pogled nazaj na leto 2022 veseli, ker imamo kaj pokazati. Se pa dobro zavedamo, da ti rezultati ne bi bili tako dobri brez polne podpore naših lastnikov, ki nam zaupajo, za kar smo jim hvaležni. Veseli nas tudi pozitivni izid poslovanja, ki je rezultat dobro opravljenega timskega dela. Vsak je svoj del naloge dobro opravil. Režijski delavci so poskrbeli za ustrezno organizacijo in zakonitost poslovanja ter poslovno okolje, delavci operativci pa so

s svojim prizadevanjem in učinkovitostjo poskrbeli, da je bilo na terenu narejeno vse tisto, kar

je v poročilu opisano. Tudi vodstveno osebje je izredno dobro pripravljalo, organiziralo in vodilo delovne procese ter zastopalo podjetje. Torej smo timsko delovali zelo usklajeno in dobro. Če vsega tega ne bi bilo, ne bi bilo mogoče opraviti prikazanega dela.

Delavci Hydrovoda ob proslavi 60. letnice delovanja (oktober 2019)

Letno poročilo predstavlja prerez našega dela v minulem letu. Ali bi lahko naredili še kaj več, drugače ali boljše? Najbrž lahko. Vedno je mogoče narediti kaj drugače, boljše ali pa več, še posebej, če se ozremo nazaj. Dejstvo je, da se učimo celo življenje. Zaradi tega si tudi na podlagi izkušenj iz preteklih let postavljamo cilje za jutri, za naslednja leta.

Še enkrat poudarjamo, da naše delo ne bi bilo tako uspešno brez podpore občin - naših ustanoviteljic, strokovnih služb teh občin in tudi vseh županov, ki so vedno imeli posluš za dejavnost oskrbe s pitno vodo. Hydrovod je v lastništvu več občin in na uspešnost poslovanja Hydrovoda pomembno vpliva vsaka občina lastnica oziroma ustanoviteljica Hydrovoda. Zelo pomembno je tudi dobro medsebojno sodelovanje predstavnikov občin, članov Nadzornega sveta, predvsem pa županov teh občin, ki skozi delovanje v organih javnega podjetja skrbijo za nemoteno in uspešno delovanje. Skratka, delali smo v stabilnih pogojih in zato smo bili uspešni in dobri. Tudi v bodoče si želimo takšnega sodelovanja in podpore.

Upamo, da bodo po pregledu celotnega poročila našo oceno uspešnosti dela delili tudi ostali, predvsem pa naši ustanovitelji.

Direktor:

Antun Gašparac, univ.dipl.ing.gr.

HYDROVOD d.o.o.
K O Č E V J E

4 POSLOVNO POROČILO

4.1 ANALIZA POSLOVANJA DRUŽBE V LETU 2022

Podjetje Hydrovod d.o.o. izvaja obvezno gospodarsko javno službo oskrbe s pitno vodo na področju petih občin. V letu 2022 je družba poslovala v skladu z zastavljenimi cilji in nalogami. S prihodki, ki jih pridobivamo s prodajo storitev gospodarske javne službe in drugih storitev, gospodarimo racionalno, ob upoštevanju osnovnih ciljev kot so kvalitetna in zadostna količina pitne vode za porabnike ter upoštevanju veljavne zakonodaje. Poleg gospodarske javne službe opravljamo po tržnih principih še različne storitve fizičnim in pravnim osebam, predvsem povezane z izvedbo del na javnih vodovodih in odpravo poškodb na vodovodnih priključkih ter izgradnjo novih vodovodnih priključkov.

Za komunalne dejavnosti in tudi za naše podjetje je značilno, da imamo velik delež stalnih stroškov (amortizacija, energija, najemnina, analize pitne in odpadne vode,...), na katere podjetje ne more bistveno vplivati. Spremenljivih stroškov je relativno malo, se pa trudimo, da jih z raznimi ukrepi racionalizacije obvladujemo in znižujemo. Stroški in prihodki v zvezi z dopolnilnimi dejavnostmi se spremljajo posebej in se ne obravnavajo kot opravljanje gospodarske javne službe, temveč kot opravljanje drugih dopolnilnih (tržnih) dejavnosti. Stroške, ki se nanašajo na obe dejavnosti in se jih ob nastanku, na podlagi izvirne knjigovodske listine, ne more razporediti na eno izmed dejavnosti, razporejamo v skladu s strani lastnikov sprejetimi sodili.

V poslovnem letu 2022 smo na dopolnilnih dejavnostih dosegli dobiček v višini 49.914,96 €, na osnovni dejavnosti pa izgubo v višini 41.317,13 €. Na nivoju podjetja je bil tako dosežen dobiček pred obdavčitvijo v višini 8.597,83 €.

Izkaze poslovnega izida podjetja ter poslovnega izida po dejavnostih smo izdelali na podlagi računovodskih standardov ter sodil za razporejanje splošnih stroškov, sprejetih na skupščini podjetja, dne 15. 12. 2014.

Tabela 1: Finančni rezultat po dejavnostih

POSTAVKA	SKUPAJ	OSNOVNA DEJAVNOST	DOPOLNILNE DEJAVNOSTI
VODARINA	1.558.662,65	1.558.662,65	/
OMREŽNINA	1.603.912,54	1.603.912,54	/
PRIHODKI OD STORITEV	947.752,06	/	947.752,06
SUBVENCije	6.049,97	3.979,44	2.070,53
DRUGI POSLOVNI PRIHODKI	46.793,96	30.779,27	16.014,69
SKUPAJ PRIHODKI OD POSLOVANJA	4.163.171,18	3.197.333,90	965.837,28
FINANČNI PRIHODKI	263,43	173,27	90,16
IZREDNI PRIHODKI	24.016,16	17.665,88	6.350,28
SKUPAJ PRIHODKI	4.187.450,77	3.215.173,05	972.277,72
SKUPAJ ODHODKI	4.178.852,94	3.256.490,18	922.362,76
DOBIČEK / IZGUBA PRED OBDAVČITVIJO	8.597,83	-41.317,13	49.914,96
DAVEK OD DOHODKA		3.051,09	
ČISTI DOBIČEK / IZGUBA		5.546,74	

Analiza doseženih poslovnih izidov po dejavnostih in občinah pokaže, da na osnovni dejavnosti, tako na skupnem stroškovnem mestu področja občin Kočevje, Ribnica in Sodražica (SORIKO) kot na stroškovnih mestih občin Loški Potok in Kostel, izkazujemo negativen rezultat. V manjših občinah je izredno težko načrtovati in izvajati vzdrževalna in druga dela na infrastrukturi. Zbranih sredstev oz. prihodkov je malo, večinoma so namenjena pokrivanju stalnih stroškov, »prostih« sredstev pa je relativno malo. Pogosto se zgodi, da nam že en nepredviden dogodek (npr. večja okvara) poruši načrte in povzroči izgubo na dejavnosti, za večja vzdrževalna dela pa sredstev ni.

Tabela 2: Osnovna dejavnost – PI po stroškovnih mestih

POSTAVKA	STROŠKOVNO MESTO			SKUPAJ	
	SORIKO	LOŠKI POTOK	KOSTEL		
OSNOVNA DEJAVNOST	A . PRIHODKI VODARINA Z SUBVENCIO	1.414.155,59	89.497,08	55.009,98	1.558.662,65
	B. DRUGI PRIHODKI (FINANČNI,IZREDNI) - VODARINA	29.545,76	6.543,32	1.210,80	37.299,89
	C. ODHODKI - VODARINA	1.493.064,20	108.672,37	60.517,39	1.662.253,96
	I. RAZLIKA A+B-C	-49.362,85	-12.631,97	-4.296,61	-66.291,43
	D. PRIHODKI OMREŽNINA S SUBVENCIO	1.475.790,61	80.715,20	47.406,73	1.603.912,54
	E. DRUGI PRIHODKI (FINANČNI,IZREDNI) - OMREŽNINA	14.013,29	810,07	474,62	15.297,98
	F. ODHODKI - OMREŽNINA	1.465.148,47	84.015,51	45.072,24	1.594.236,22
	II. RAZLIKA D+E-F	24.655,43	-2.490,24	2.809,11	24.974,30
	G. PRIHODKI - OSNOVNA DEJAVNOST	2.933.505,25	177.565,67	104.102,13	3.215.173,05
	H. ODHODKI - OSNOVNA DEJAVNOST	2.958.212,67	192.687,88	105.589,63	3.256.490,18
	III. REZULTAT OSNOVNE DEJAVNOSTI G-H	-24.707,42	-15.122,20	-1.487,50	-41.317,13
DOP. DEJ.	IV. DELITEV DOBIČKA DOPOLNILNIH DEJAVNOSTI	45.587,33	3.109,70	1.217,92	49.914,96
POSLOVNI IZID	V. FINANČNI REZULTAT PODJETJA KOT CELOTE – PRED OBDAVČITVIJO	20.879,91	-12.012,50	-269,58	8.597,83

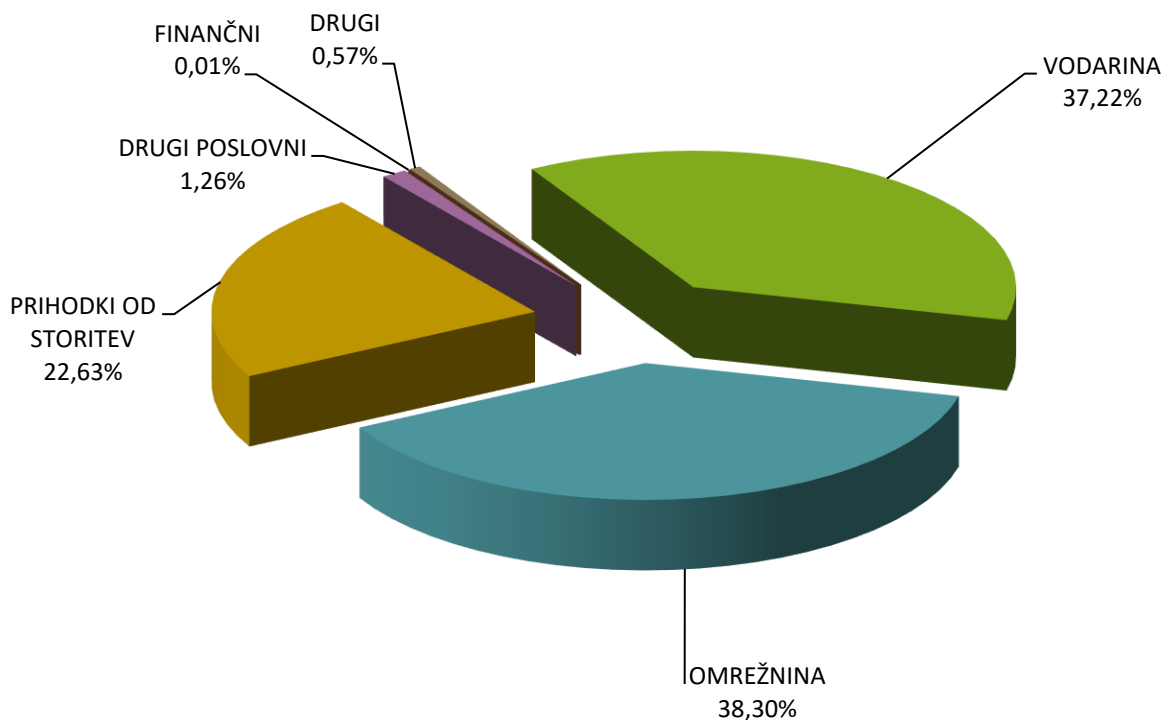
Kot je razvidno iz prejšnje tabele, je bil po »pribitku« dobička dopolnilnih dejavnosti na stroškovnem mestu SORIKO (ki zajema občine Kočevje, Ribnica in Sodražica) dosežen pozitiven rezultat, v občinah Loški Potok in Kostel pa je rezultat tudi po pribitku pripadajočega dobička negativen.

Na dopolnilnih (tržnih) dejavnostih smo dosegli pozitiven rezultat. Poslovni prihodki teh dejavnosti so bili za 89,37 % višji od plana, kar pomeni, da smo z dopolnilnimi dejavnostmi, tudi v večji meri »prispevali« k zniževanju skupnih stroškov.

4.1.1 Prihodki in njihova struktura

Z opravljanjem osnovne in dopolnilnih dejavnosti smo skupaj ustvarili za 4.187.450,77 € prihodkov, kar predstavlja kar 6,96 % rast glede na preteklo leto. V osnovni dejavnosti so bili doseženi celotni prihodki v višini 3.215.173,05 € (0,13 % rast glede na preteklo leto), kar znaša 76,78 % celotnih prihodkov. Ostalo predstavljajo prihodki od dopolnilnih dejavnosti.

Graf 1: Struktura prihodkov po vrstah

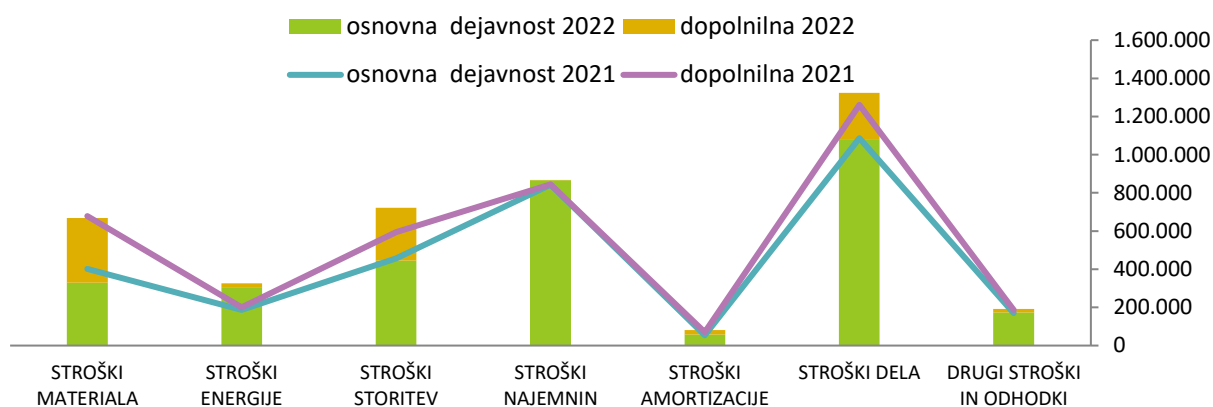

Z izvajanjem dopolnilnih (tržnih) dejavnosti so bili doseženi prihodki v višini 972.277,72 €, kar je za 38,1 % več kot v predhodnem letu.

4.1.2 Odhodki in njihova struktura

Pri izvajanju osnovne in dopolnilnih dejavnosti smo evidentirali skupaj za 4.178.852,94 € odhodkov, kar predstavlja 8,95 % rast glede na preteklo leto. V osnovni dejavnosti so bili evidentirani odhodki v višini 3.256.490,18 € (1,75 % rast glede na preteklo leto), kar znaša 77,93 % vseh odhodkov. Ostalo predstavljajo odhodki dopolnilnih dejavnosti.

Graf 2: Odhodki po dejavnostih in letih

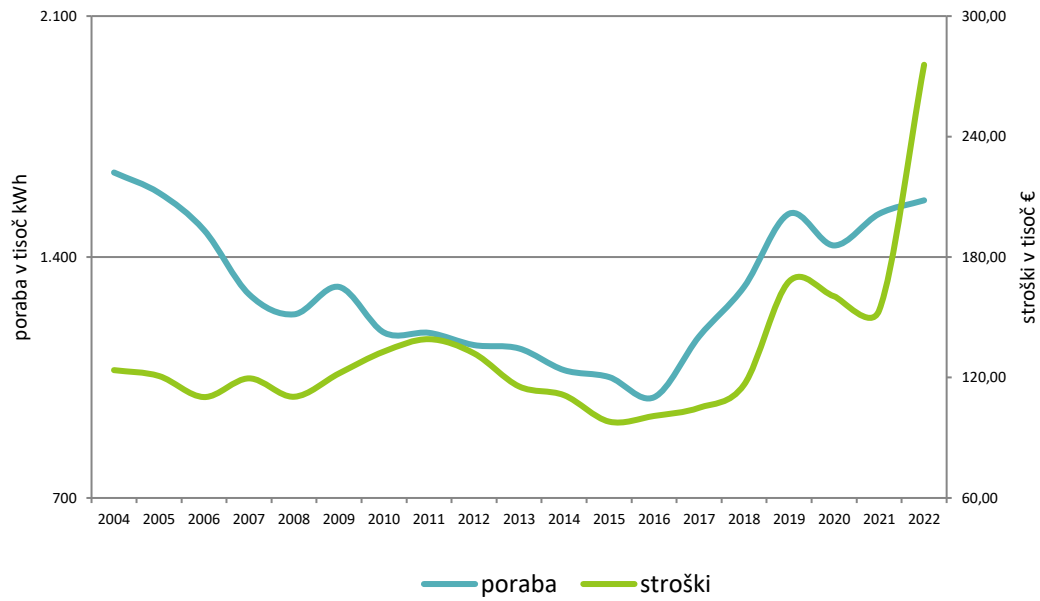

Stroški materiala in energije

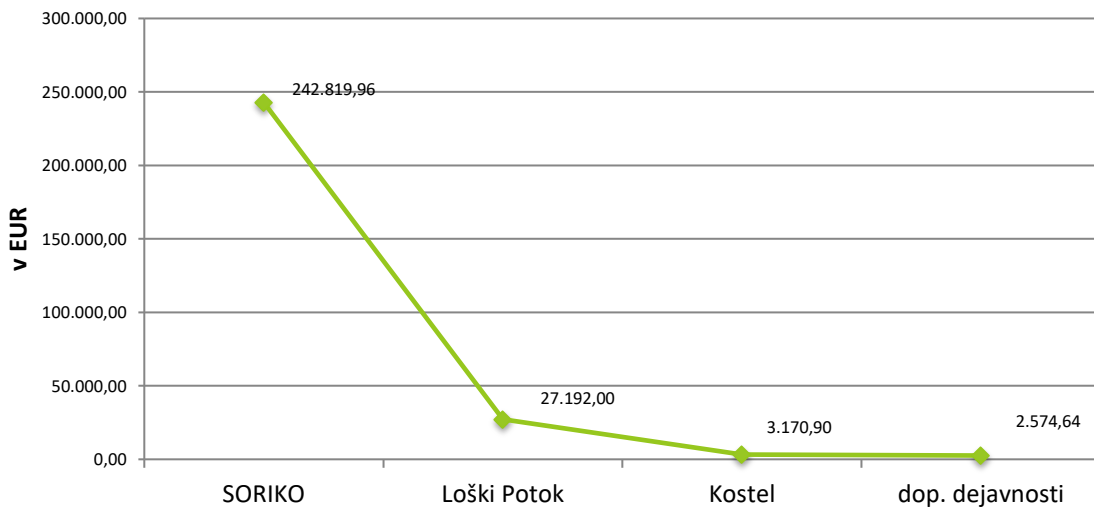
Stroški porabe materiala so se v primerjavi s preteklim letom zvišali za 12,96 %, v primerjavi z načrtovanim pa so višji za 14,47 %. Vzrok za to je seveda v večjem obsegu del na področju izvajanja dopolnilnih dejavnosti. Na višino stroškov materiala (in tudi storitev) seveda vpliva tudi vrsta vlaganj v infrastrukturo, saj se posamezne investicije lahko pomembno razlikujejo glede deleža stroškov materiala oz. storitev v celotni investiciji. Pri nabavi in porabi materiala smo se obnašali racionalno in gospodarno (nabava je potekala skladno z zakonodajo o javnem naročanju) ter pri izvedbi del težili h kvalitetni izvedbi z uporabo standardiziranih in kakovostnih materialov. Zavedamo se, da bomo z infrastrukturo, v katero vlagamo sredstva, tudi upravljali in jo vzdrževali. Z vgradnjo kakovostnih in standardiziranih materialov (materiali in proizvodi, ki prihajajo v stik s pitno vodo, ne smejo glede fizikalnih, kemijskih ali mikrobioloških lastnosti vplivati na skladnost pitne vode) ter z dobro izvedbo neposredno vplivamo na bodoče stroške vzdrževanja, ki bodo zaradi takšnega ravnanja nedvomno nižji.

Velik delež v stroških materiala predstavljajo stroški energije, ki so se v primerjavi s preteklim letom zvišali za 61,83 %. Predstavljali so znaten delež vseh odhodkov – 7,78 % oz. 325.242,45 €. Večji del stroškov energije (275.757,50 €) odpade na električno energijo, ki je potrebna za obratovanje vodarn in črpališč.

Graf 3: Stroški električne energije

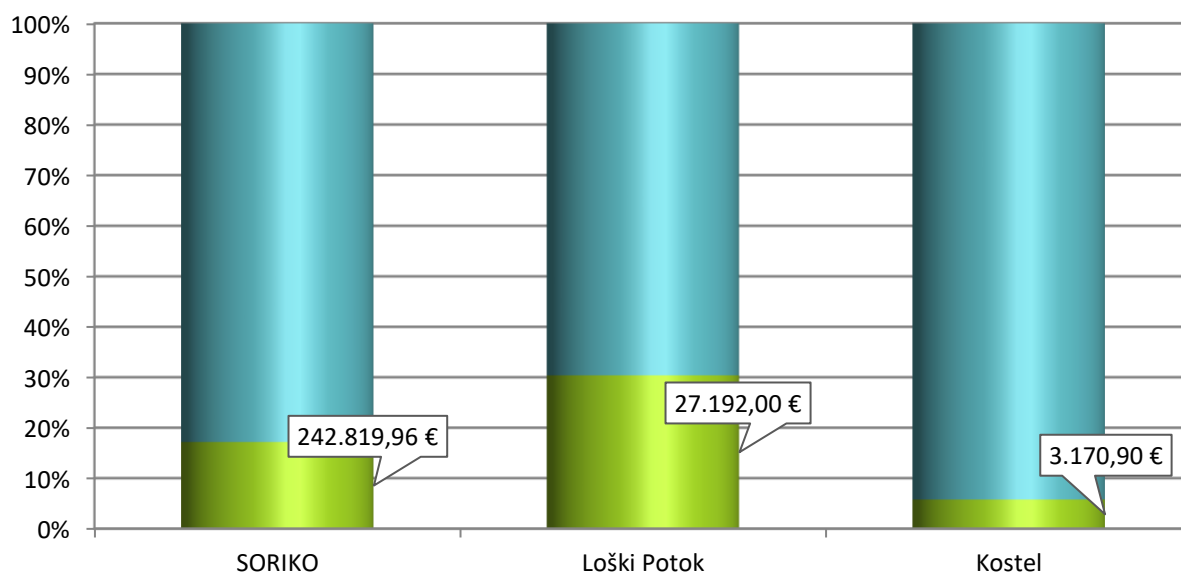

Graf 4: Stroški električne energije

Za nakup električne energije za obratovanje vodovodnih sistemov smo porabili 17,53 % prihodkov od prodaje pitne vode.

Graf 5: Delež električne energije v prihodkih od vodarine

Stroški storitev

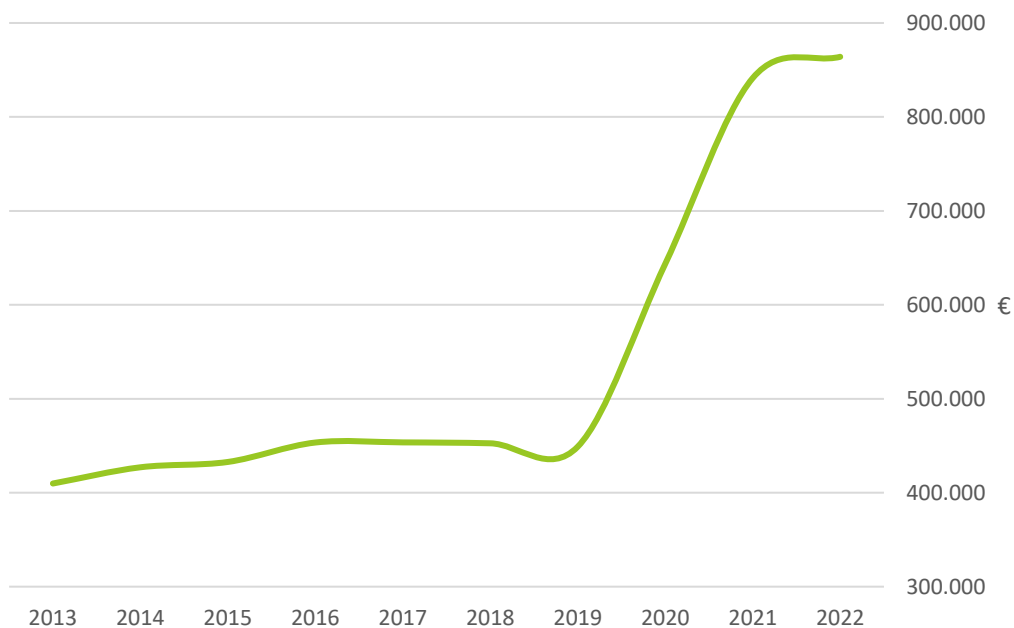
Stroški storitev so se v primerjavi z lanskim letom zvišali za 10,43%. Z 38,00 % imajo pomemben delež v celotnih odhodkih. Tako visok dvig je predvsem posledica velikega povečanja stroškov transportnih storitev in stroškov najemnin, kar je posledica prevzema nove infrastrukture v najem in upravljanje. Večji stroški storitev so:

- stroški najemnin 866 tisoč €
 - analize pitne in odpadne vode 47 tisoč €
 - zavarovalne premije 39 tisoč €
 - storitve za vzdrževanje infrastrukture in osnovnih sredstev 216 tisoč €
 - stroški izstavitve in pošiljanja računov za vodarino 68 tisoč €
- (v letu 2022 smo izdali 102.898 računov za vodarino)

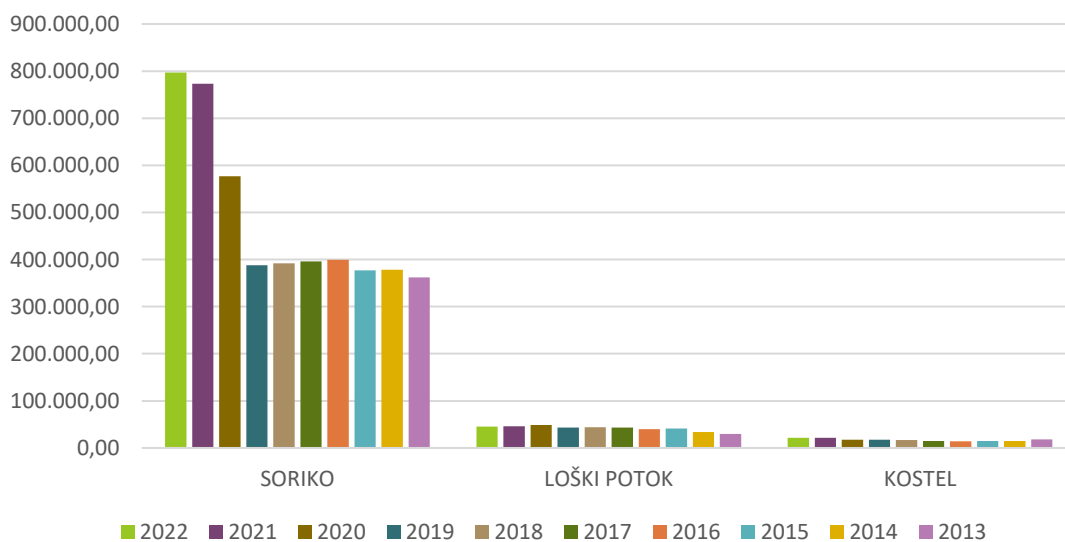
V okviru stroškov storitev precejšen delež predstavljajo tudi stroški storitev podizvajalcev. Sami ne razpolagamo z zadostnimi kapacitetami težke gradbene mehanizacije, zato za nekatera zemeljska dela, predvsem pri izvajanju dopolnilnih dejavnosti, najemamo zunanje izvajalce. Prav tako na trgu poiščemo izvajalca del za izdelavo elementov vodovoda, ki so iz nerjaveče pločevine. Glede na inflacijska gibanja v preteklem letu je jasno, da je v višjih stroških storitev delno vgrajena tudi inflacija.

Velik strošek predstavljajo najemnine za infrastrukturo ter storitev za vzdrževanje infrastrukture in osnovnih sredstev.

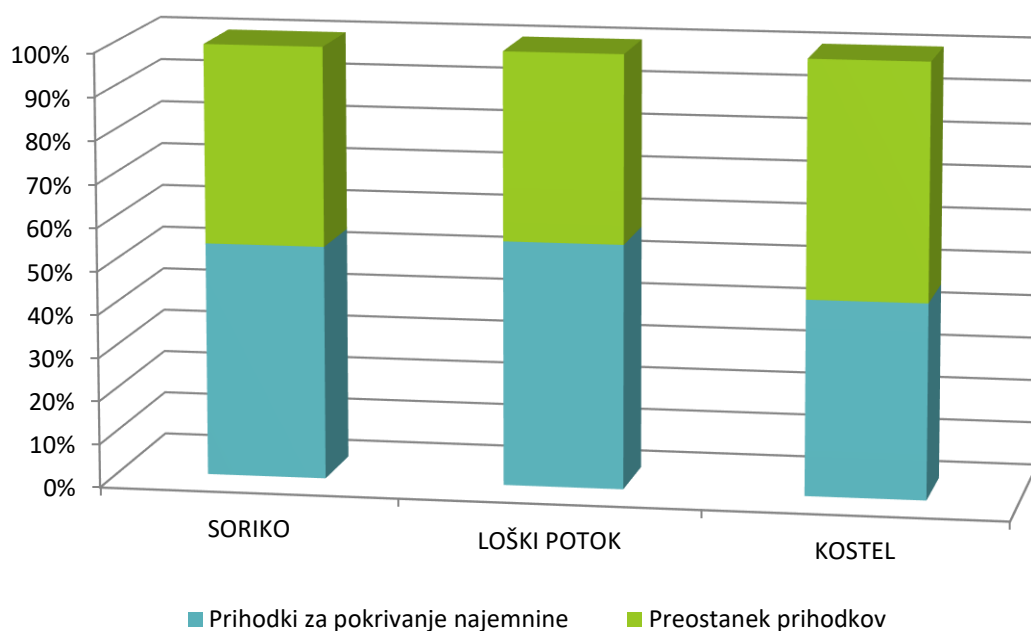
Graf 6: Najemnina po letih

Graf 7: Najemnina po letih in stroškovnim mestih

Graf 8: Delež najemnine v prihodkih od omrežnine

Stroški dela

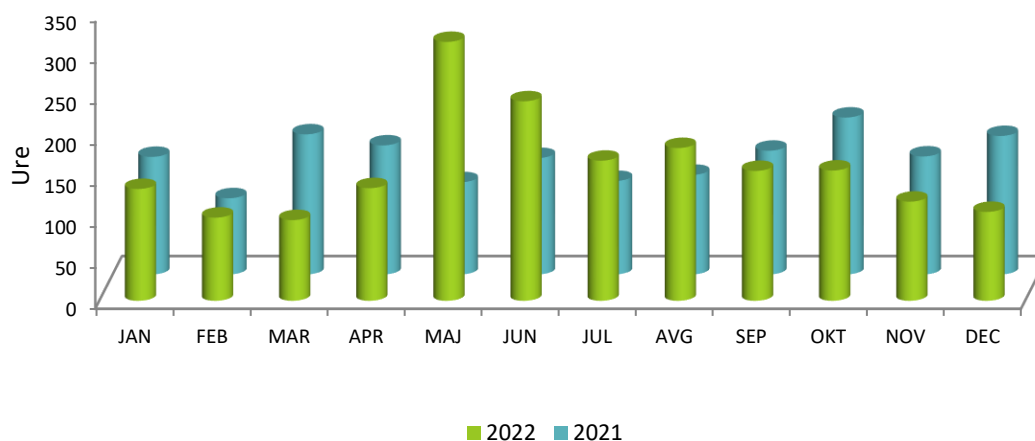
Stroški dela so nekoliko nižji od planiranih, v celotnih odhodkih predstavljajo 31,68 % delež. Plače in nadomestila ter ostali stroški dela so se izplačevali v skladu z veljavno panožno kolektivno pogodbo. Zadnja leta se pojavlja nekaj fluktuacije zaposlenih, ki je za nas nezaželena, prav tako pa opažamo, da je vse težje dobiti ustrezne delavce. Potrebujemo namreč kar nekaj let, da delavca usposobimo za samostojno delo ter da spozna izredno obsežen teren, trase vodovodov in številne objekte, s katerimi upravljamo.

V letu 2022 je bilo skupno stroškov dela za 1.324.029,30 €. Znano je, da narava našega dela ne omogoča izvedbe vseh obveznosti v rednem delovnem času, zaradi tega je potrebno angažiranje zaposlenih tudi izven njega. Gre za obveznost opravljanja dežurne službe, 24-urno spremljanje delovanja bistvenih vodovodnih sistemov in naprav ter potrebo po interventni odpravi okvar, če do njih pride. Imamo štiri dežurne ekipe, v katere so razporejeni praktično vsi delavci, razen režije. Skupine so oblikovane tako, da lahko v vsakem trenutku poskrbijo za razne okvare oz. druge nepredvidljive situacije. Vsaka skupina ima tako delavce, usposobljene za različna dela (spremljanje delovanja čistilnih naprav, telemetrije, spremljanje in odprava težav na dezinfekcijskih napravah, strojnik, monter, električar).

Redni obhodi pomembnejših vodarn in telemetrijskega centra na sedežu družbe, ki jih izvajajo vodje dežurnih ekip izven rednega časa, so preventivna dejanja, ki zmanjšujejo možnost, da pride do izpadov pri izvedbi redne oskrbe s pitno vodo. S tem je povezana tudi potreba po interventni odpravi okvar, ki se zgodijo izven rednega delovnega časa. Preložitev popravila nekaterih okvar bi lahko pripeljala do izpraznitve sistemov, izpada pri oskrbi s pitno vodo in posledično ogrožanja varne oskrbe s pitno vodo ter povzročitve gospodarske škode. Občasno dodatno popoldansko oz. sobotno delo zahteva tudi izvedba posameznih investicijskih del

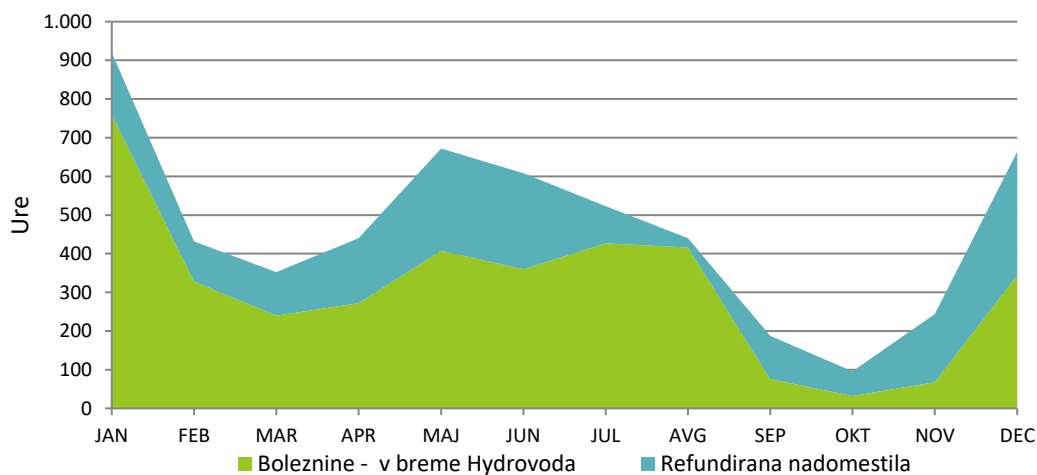
zaradi zahtev investitorjev ali soglasodajalcev (npr. cestne zapore,...) kot tudi menjava vodomeroev pri lastnikih, ki so v dopoldanskih urah odsotni od doma.

Graf 9: Opravljene nadure in primerjava s predhodnim letom

V letu 2022 je bilo za 23,43 % več odsotnosti zaradi bolniške (oz. izolacija ali karantene) kot v preteklem letu (5.579 ur, kar znaša 7 % vseh ur oz., preračunano 2,7 zaposlenega) od tega 33,12 % v breme Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije.

Graf 10: Struktura bolezni

Stroške dela razporejamo na stroškovna mesta na osnovi opravljenih ur neposrednega dela na posamezni dejavnosti oz. občini.

Stroški amortizacije

Obračunana amortizacija je nekoliko višja od načrtovane in znaša 81.768,72 € oz. 1,96 % vseh odhodkov. Gre za obračun amortizacije od osnovnih sredstev v lasti podjetja. Tudi v letu 2022

smo obračunavali amortizacijo po metodi enakomernega časovnega amortiziranja. Amortizacija se obračunava od nabavne vrednosti neopredmetenih in opredmetenih osnovnih sredstev. Osnovna sredstva se amortizirajo po stopnjah, ki se določijo ob aktiviranju vsakega posameznega osnovnega sredstva in so usklajene z določili *Uredbe o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Ur. l. 87/2012)*. Amortizacijske stopnje se v letu 2022 niso spreminjale.

Drugi stroški

V okviru drugih stroškov izkazuje podjetje stroške vodnih povračil, ki se plačujejo od načrpane vode. Vodna povračila so sestavni del cene vodarine in se evidentirajo kot stroški poslovanja.

Kazalniki poslovanja

V naslednji tabeli smo pripravili nekaj kazalnikov poslovanja podjetja v obravnavanem letu in tudi v preteklih letih.

Tabela 3: Kazalniki

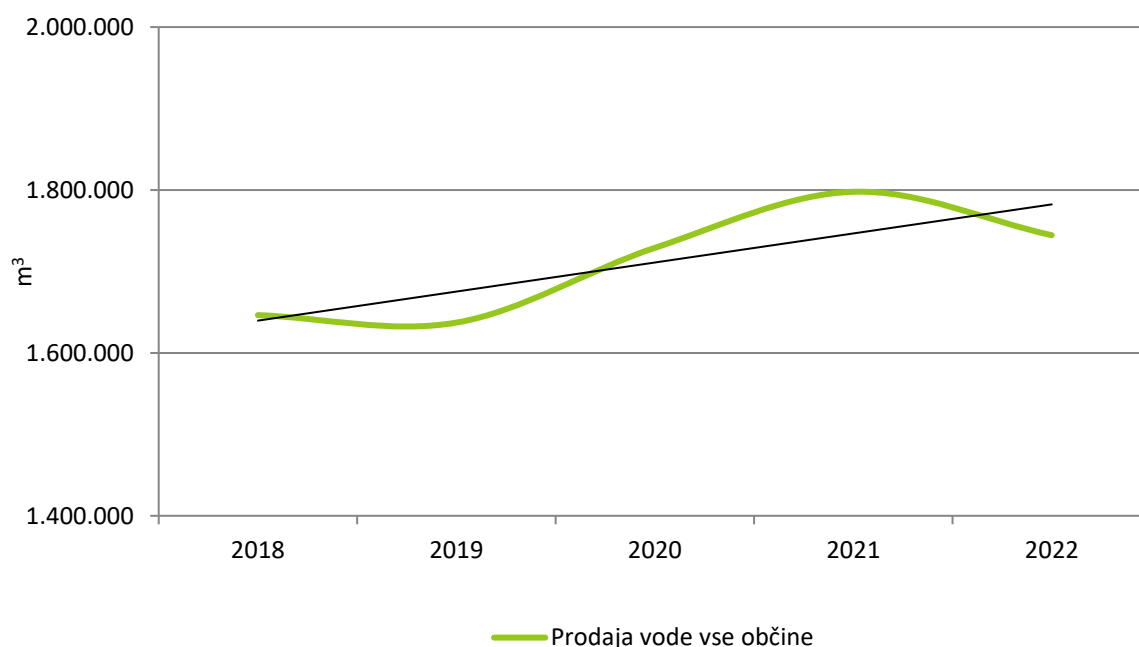
Naziv kazalnika		EM	2022	2021	2020	2019	indeks 22/21
FINANČNI KAZALNIKI							
1.	Število opravljenih ur dela, ki bremenijo podjetje	ura	74.295,00	76.790,50	73.025,50	72.586,50	96,75
2.	Število zaposlenih na zadnji dan v letu	zaposl.	37	36	36	35	102,78
3.	Število zaposlenih iz ur v breme podjetja	zaposl.	35,58	36,78	34,97	34,76	96,75
4.	Izhodiščna plača na zadnji dan v letu	€	648,59	617,70	556,64	537,03	105,00
5.	Stroški dela / št. zaposlenih iz ur v breme podjetja	€	37.210,76	34.283,91	32.278,17	30.025,53	108,54
6.	Čisti prihodki v obdobju	€	4.163.171,18	3.901.930,34	3.447.083,93	3.360.507,27	106,70
7.	Celotni prihodki v obdobju	€	4.187.450,77	3.915.027,71	3.473.090,84	3.371.467,00	106,96
8.	Prihodki iz poslovanja / zaposlenega	€	117.002,51	106.096,86	98.561,62	96.667,28	110,28
9.	Celotni stroški v obdobju	€	4.178.852,94	3.835.624,90	3.469.922,45	3.357.319,19	108,95
10.	Delež stroškov amortizacije v celotnih stroških	%	1,96	1,83	2,27	2,49	107,20
11.	Delež prihodkov tržne dejavnosti	%	23,22	17,98	19,29	31,29	129,12
12.	Poslovni izid - čisti	€	5.546,74	70.319,92	382,05	12.405,88	7,89
13.	Poslovni izid na zaposlenega	€	155,89	1.912,06	10,92	356,86	8,15
14.	Kapital - celotni	€	1.658.545,07	1.647.227,47	1.580.916,29	1.584.979,41	100,69
15.	Osnovni kapital	€	1.350.000,00	1.350.000,00	1.350.000,00	1.350.000,00	100,00
16.	Delež osnovnega kapitala v celotnem kapitalu	%	81,40	81,96	85,39	85,85	99,32
17.	Dodana vrednost	€	1.398.218,15	1.421.259,74	1.190.189,08	1.144.590,35	98,38
18.	Dodana vrednost / zaposlenega iz ur v breme podjetja	€	39.295,77	38.645,28	34.030,78	32.924,92	101,68
DRUGI KAZALNIKI							
1.	Količina prodane vode - skupaj	m ³	1.744.477	1.797.777	1.728.947	1.637.197	97,04
2.	Količina prodane vode - drugi porabniki	m ³	535.876	564.950	488.545	480.688	94,85
3.	Količina prodane vode - gospodinjstva	m ³	1.208.601	1.232.826	1.240.402	1.156.510	98,03
4.	Povprečna poraba vode na OM z DN 20 vodomerom	m ³	10,57	10,85	10,81	10,31	97,42
5.	Število odjemnih mest	kos	9.204	9.145	9.104	8.992	100,65
6.	Število zamenjanih vodomerov	kos	1.837	1.833	1.919	1.705	100,22
7.	Število okvar na vodovodnem omrežju	kos	98	85	102	114	115,29

4.2 IZVAJANJE JAVNE GOSPODARSKE SLUŽBE – OSKRBA S PITNO VODO

4.2.1 Prodaja pitne vode

Prodaja vode, ki predstavlja našo osnovno dejavnost, je bila v letu 2022 za 2,96% nižja od prodaje v preteklem letu. Od tega smo gospodinjstvom prodali za 1,97 % manj, drugim porabnikom pa za 5,15 % manj kot v preteklem letu. Pri pregledu celotne prodaje vode po občinah ugotavljamo, da je bila prodaja nižja v vseh občinah, razen v občini Kostel in Sodražica, kjer smo zabeležili rahlo rast prodaje vode.

Graf 11: Prodaja vode po letih

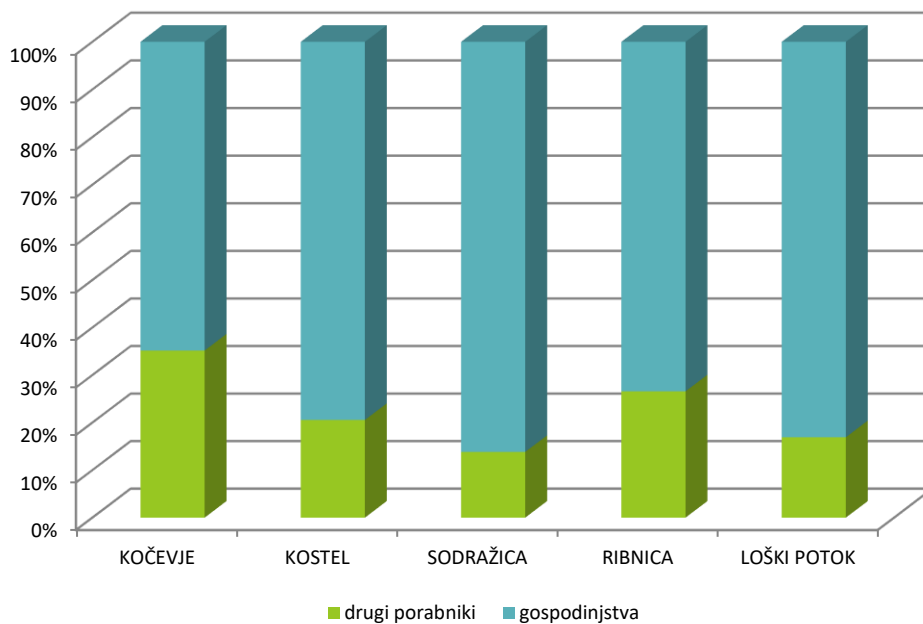
Prodali smo približno 53 tisoč m³ manj vode kot v preteklem letu. Pri primerjavi porabe smo ugotovili, da je večji del naših gospodinjstev porabil nekaj manj vode kot v preteklem letu. Pri ostalih porabnikih (industrija, javni sektor,..) smo zaznali precejšen dvig prodane vode v občinah Sodražica in Loški Potok, precejšen upad pa v Kočevju, kar gre predvsem na račun znižanja prodaje podjetju Melamin d.d..

Skupaj smo prodali 1.744.477 m³ pitne vode, od tega gospodinjstvom 1.208.601 m³ (oz. 69,3 %), drugim porabnikom pa 535.876 m³ (oz. 30,7 %).

Graf 12: Prodaja pitne vode po mesecih

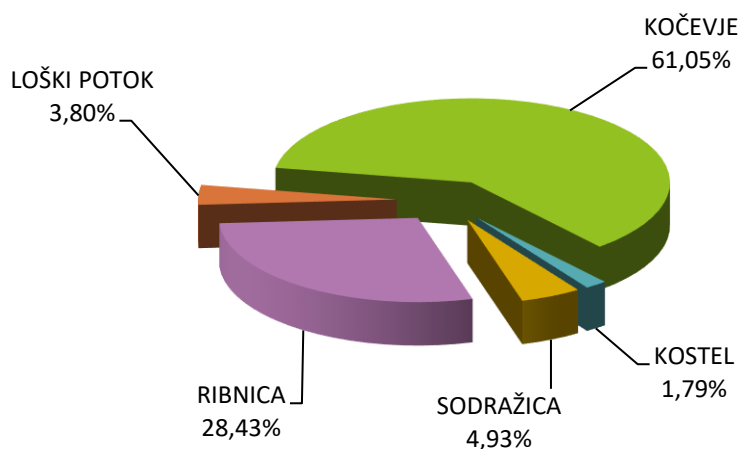

Graf 13: Prodaja pitne vode po občinah in dejavnostih

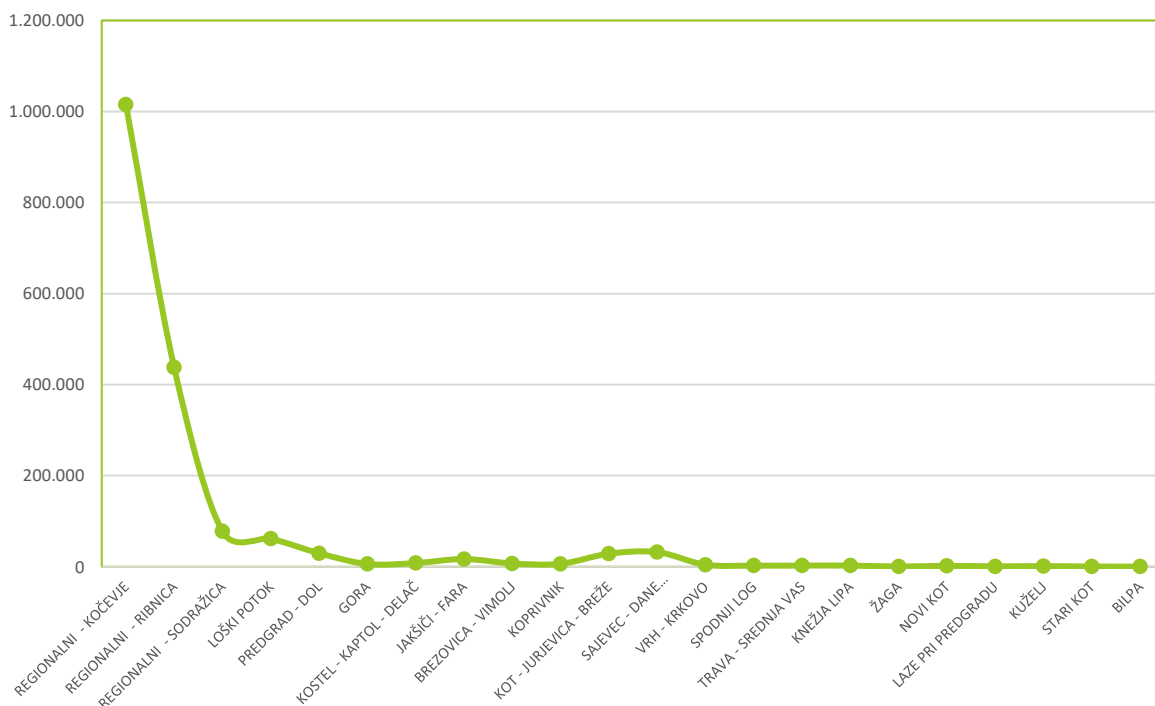
Največ pitne vode smo prodali v občini Kočevje, in sicer 61,05 %, sledi občina Ribnica z 28,43 %, občina Sodražica s 4,93 %, občina Loški Potok s 3,80 % ter občina Kostel z 1,79 %.

Graf 14: Prodaja pitne vode po občinah

V letu 2022 smo obratovali oz. ločeno evidentirali porabo v 20 vodovodnih sistemih. Nižje število le-teh kot v prejšnjih letih je zato, ker smo s 1. 1. 2022 sisteme Kočevska Reka, Žimarice in Dolnja Briga - Gornja Briga pridružili k regionalnemu vodovodnemu sistemu, kar je skladno z dano zavezo državi ob sofinanciranju izgradnje projekta SORIKO.

Graf 15: Prodaja pitne vode po vodovodnih sistemih

Povprečna poraba gospodinjstev je relativno nizka in znaša v povprečju 10,57 m³ mesečno.

Tabela 4: Poraba pitne vode v m³ glede na dimenzijo vodomera

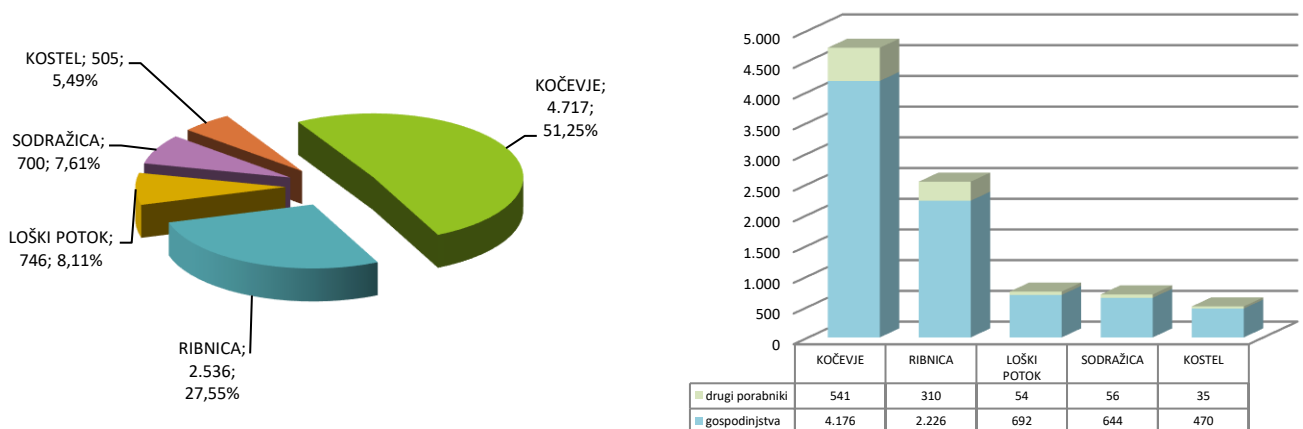
Dimenzija vodomera	Povprečna poraba v letu 2022 v m ³ /mesec
DN 15	8,12
DN 20	10,57
DN 25	41,46
DN 32	91,22
DN 40	108,75
DN 50	88,46

4.2.2 Odjemna mesta

Število odjemalcev se je zaradi nekaj novih priklopov povečalo. Na dan 31. 12. 2022 smo imeli skupaj 9.204 (v preteklem letu 9.145) odjemnih mest.

Vgrajenih vodomero je precej več od števila odjemnih mest, saj imajo določena odjemna mesta tudi odštevne oz. delilne vodomere (npr. stanovanjski bloki, ki imajo poleg glavnega vodomera vgrajene tudi odštevne vodomere za vsako stanovanje posebej). Trenutno je vgrajenih 9.403 vodomero različnih dimenzij. Najpogostejša dimenzija vodomera je DN 20, trenutno jih imamo vgrajenih 8.598.

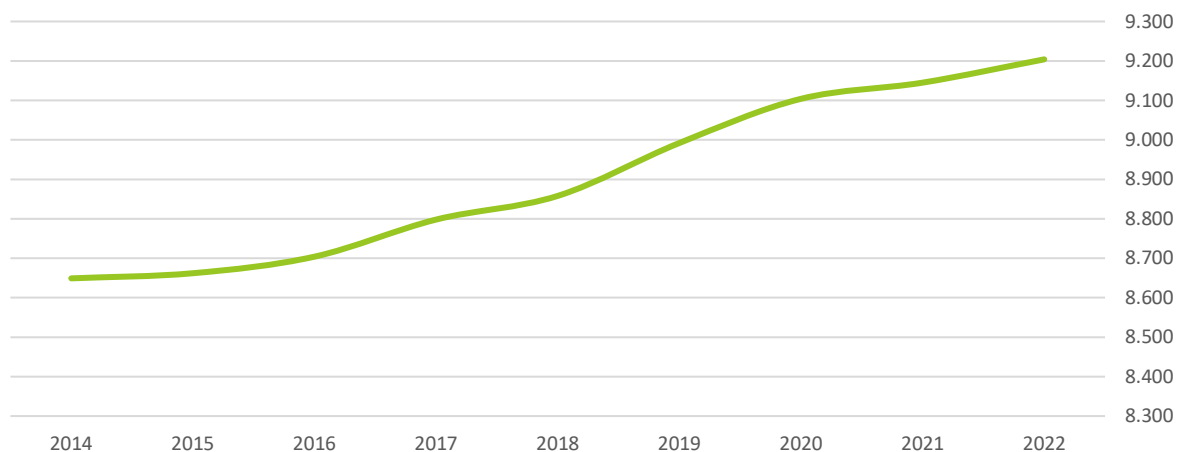
Graf 16: Odjemna mesta po občinah

Graf 17: Odjemna mesta po vodovodnih sistemih

NAZIV SISTEMA	ŠIFRA	ŠT. OM
KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA - Kočevje	1092	4.159
KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA - Ribnica	1092	2.115
KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA - Sodražica	1092	600
LOŠKI POTOK	1093	644
DOL	1094	141
DOL - Črnomelj	1094	278
GORA	1095	79
KOSTEL - KAPTOL - DELAČ	1096	171
JAKŠIČI - FARA	1097	198
BREZOVICA - VIMOLJ	1098	63
KOPRIVNIK	1100	37
KOT - JURJEVICA - BREŽE (Ribnica)	1103	178
KOT - JURJEVICA - BREŽE (Sodražica)	1103	21
SAJEVEC DANE (FRANČIŠEK)	1104	243
VRH - KRKOVO	1106	96
SPODNJI LOG	1108	5
TRAVA - SREDNJA VAS	1110	50
STARI KOT	1910	17
KNEŽJA LIPA	1111	8
ŽAGA	1112	8
NOVI KOT	1500	35
LAZE PRI PREDGRADU	1501	22
KUŽELJ	1909	32
BILPA	3021	4
SKUPAJ	/	9.204

Graf 18: Odjemna mesta število po letih

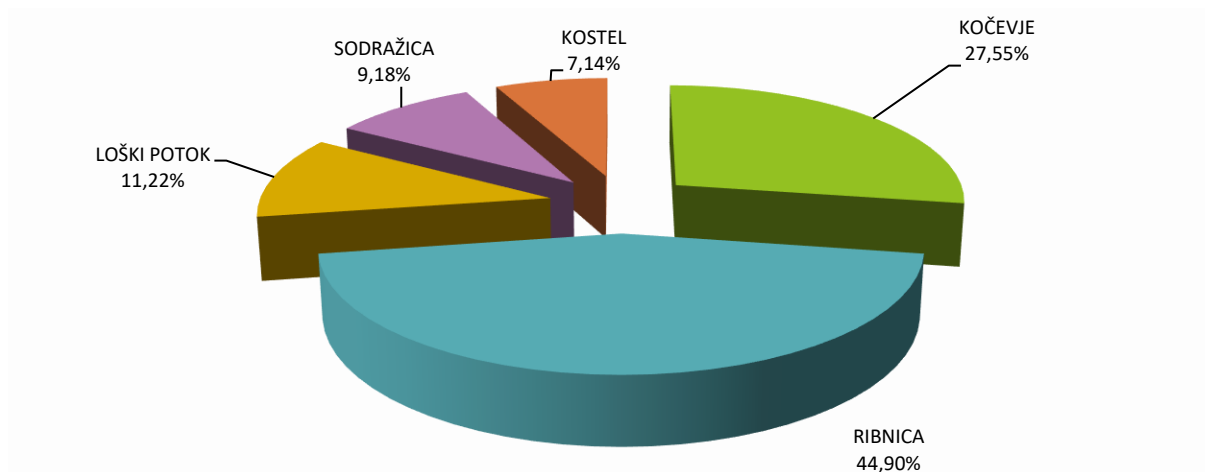
V vseh občinah imamo le še 2 pavšalna porabnika. Gre za prazne objekte, kjer ne pridemo do ustreznega dogovora z lastniki, saj trenutno vode ne potrebujejo.

4.2.3 Okvare na vodovodnem omrežju

Tabela 5: Število okvar na vodovodnem omrežju

OBČINA	LETO 2022		LETO								
	število	delež	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013
KOČEVJE	27	27,55	41	45	59	73	57	69	91	63	76
RIBNICA	44	44,90	23	38	40	50	51	62	75	61	80
LOŠKI POTOK	11	11,22	7	4	7	8	6	11	26	33	30
SODRAŽICA	9	9,18	11	11	9	2	10	12	11	10	14
KOSTEL	7	7,14	3	4	0	4	4	8	11	3	6
SKUPAJ	98	100,00	85,00	102,00	115	137	128	162	214	170	206

Graf 19: Okvare na vodovodnih sistemih – po občinah

Poleg okvar, ki so posledica dotrajanosti omrežja, smo v preteklem letu evidentirali in odpravili tudi kar nekaj okvar, ki so jih na javnem omrežju povzročile tretje osebe.

4.2.4 Cena vode

V skladu s 16. členom *Uredbe o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja*, je cena storitve oskrbe s pitno vodo sestavljena iz:

- **Vodarine**
Vodarina predstavlja variabilni del cene storitve javne službe. Porabnikom se praviloma obračunava mesečno v odvisnosti od količine dobavljene pitne vode. V skladu z določili Uredbe, cene za istovrstne storitve izvajanja javnih služb ne smejo biti diferencirane.
- **Omrežnine**
Omrežnina je fiksni del cene oskrbe s pitno vodo in zajema poleg stroškov javne infrastrukture (amortizacija, najemnina, zavarovanje infrastrukture,...) tudi stroške

obnove in vzdrževanja priključkov na javni vodovod in stroške rednih menjav vodomero. Omrežnina je praviloma odvisna od dimenzije vgrajenega vodomera.

V okviru omrežnine je vključeno tudi vzdrževanje hišnih priključkov in redne menjave vodomero. Poudariti velja, da skladno z veljavnimi občinskimi odloki v okviru vzdrževanja hišnih priključkov, izvajamo tudi postopno prestavitev gospodinjskih merilnih mest v vodomerne jaške izven objektov, kar ima precejšen vpliv na višino omrežnine, hkrati pa prinaša veliko koristi ter je pri strankah zelo dobro sprejeto, zato imamo tudi veliko povpraševanje po teh delih.

Tabela 6: Cene oskrbe s pitno vodo

OBČINA	Vodarina na dan 1. 1. 2023 za m ³ brez DDV			Datum uveljavitve cene	Zaračunana cena z DDV
	Potrjena cena	Subvencija	Zaračuna cena		
KOČEVJE	0,8561	0,00%	0,8561	1. 7. 2020	0,9374
KOSTEL	1,7741	0,00%	1,7741	1. 11. 2021	1,9426
SODRAŽICA	0,8561	0,00%	0,8561	1. 7. 2020	0,9374
RIBNICA	0,8561	0,00%	0,8561	1. 7. 2020	0,9374
LOŠKI POTOK	1,3524	0,00%	1,3524	1. 11. 2021	1,4809

OBČINA	Omrežnina na dan 1. 1. 2023 za m ³ za vodomern DN 20 brez DDV			Datum uveljavitve cene	Zaračunana cena z DDV
	Potrjena cena	Subvencija	Zaračuna cena		
KOČEVJE	8,0762	0,00%	8,0762	1. 7. 2020	8,8433
KOSTEL	7,0942	0,00%	7,0942	1. 11. 2021	7,7681
SODRAŽICA	8,0762	0,00%	8,0762	1. 7. 2020	8,8434
RIBNICA	8,0762	0,00%	8,0762	1. 7. 2020	8,8434
LOŠKI POTOK	7,2629	0,00%	7,2629	1. 11. 2021	7,9529

Na področju cen oskrbe s pitno vodo v letu 2022 ni prišlo do sprememb cen. So se pa cene, na podlagi pripravljenih elaboratov in sklepa Ustanoviteljskega organ spremenile v začetku leta 2023. Spremenjene cene bodo uveljavljene s 1. 2. 2023 in sicer v vseh občinah ustanoviteljicah.

Kot smo že navedli, je *Uredba o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja* uvedla omrežnino, ki pokriva letne stroške javne infrastrukture: amortizacijo, najemnino, stroške obnove in vzdrževanja hišnih priključkov ter nekatere druge stroške. Omrežnina se določi glede na faktorje, oblikovane po različnih zmogljivostih priključkov, določenih premerov vodomera, skladno s preglednico iz 17. člena uredbe. To pomeni, da je zaračunana omrežnina porabnikom odvisna od velikosti vgrajenega vodomera in ne od porabljene količine vode. Bistveni del omrežnine predstavlja najemnina, ki jo javno podjetje plačuje občinam za najem javne vodovodne infrastrukture. Občinski odloki z novo Uredbo še niso usklajeni.

V skladu z *Uredbo o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja* mora cena storitve javne službe zajemati vse stroške, ki so potrebni

in upravičeni za opravljanje javne službe, torej tudi celotno amortizacijo oz. najemnino. Občina ima možnost subvencioniranja cene storitve javne službe, pri čemer subvencija ni več omejena.

Ob navedbi cene pitne vode je porabnikom vedno zanimiva primerjava z drugimi. Pri tem dostikrat sploh ne poznajo posebnosti posameznih področij in načina pridobivanja ter distribucije pitne vode, zato vsaka primerjava ne da realne slike glede razlike v ceni. Na stroške izvajanja javne službe pa pomembno vplivajo:

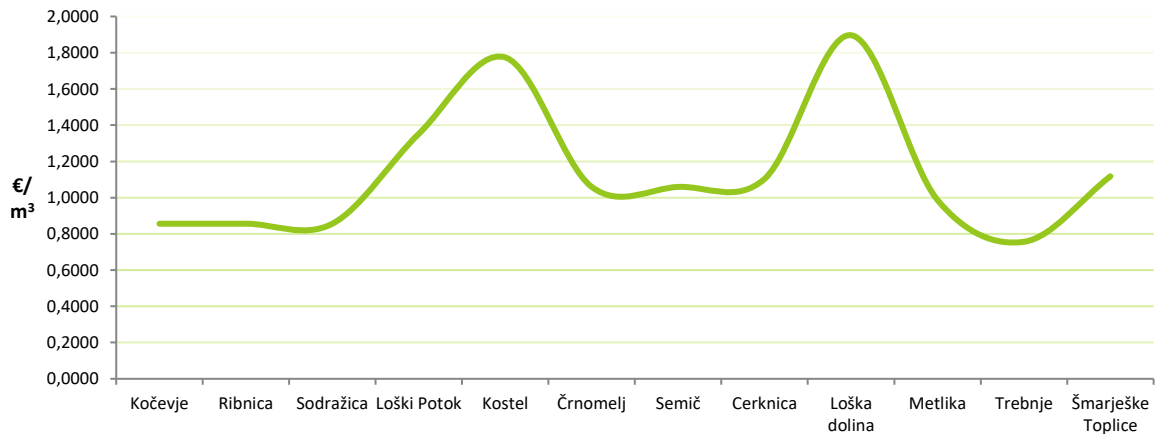
- dolžina omrežja,
- količina prodane vode,
- število porabnikov,
- število in gostota odjemnih mest ter struktura odjema,
- število faktorjev omrežnine, kar je povezano z dimenzijami vgrajenih vodomero,ov,
- zmogljivost in izkoriščenost kapacitet javne infrastrukture,
- gostota poseljenosti in velikost oskrbovalnega področja,
- število in velikost vodooskrbnih sistemov in razgibanost terena,
- struktura vodnih virov in kvaliteta vode na viru,
- starost infrastrukture, itd.

Razmere v dveh občinah niso nikoli popolnoma enake, kljub temu pa v nadaljevanju navajamo pregled cen vode sosednjih občin, ki imajo razmere, vsaj približno primerljive našim pogojem izvajanja javne službe oskrbe s pitno vodo.

Tabela 7: Primerjava cen vodarine (1. 1. 2023)

OBČINA	Vodarina	
	Cena za m ³ v € brez DDV	Indeks (osnova cena Kočevje)
Kočevje	0,8561	100,00
Ribnica	0,8561	100,00
Sodražica	0,8561	100,00
Loški Potok	1,3524	157,97
Kostel	1,7741	207,23
Črnomelj	1,0594	123,75
Semič	1,0594	123,75
Cerknica	1,1037	128,92
Loška dolina	1,8966	221,54
Metlika	0,9870	115,29
Trebnje	0,7564	88,35
Žužemberk	1,3488	157,55
Šmarješke Toplice	1,1178	130,57

Graf 20: Primerjava cen vodarine s sosednjimi občinami (1. 1. 2023)

Nekatere parametre, ki vplivajo na višino stroškov izvajanja javne službe, smo zbrali v naslednji tabeli:

Tabela 8: Izvajanje javne službe – parametri po vodovodnih sistemih

OBČINA / VODOVODNI SISTEM		Cevovodi v m	Število OM	Poraba v m ³ / letno	Poraba v m ³ dnevno	Poraba v m ³ letno / m cevovoda	Poraba v m ³ mesečno / OM	Število OM / km cevovoda	Strošek električne energije letno	Strošek električne energije / m ³ prodane vode	Strošek električne energije / OM
OBČINA ČRNOMELJ		13.236	278	20.965	57	1,58	6,28	21,00	8.340,30	0,40	30,00
1094	DOL	13.236	278	20.965	57	1,58	6,28	21,00	8.340,30	0,40	30,00
OBČINA KOČEVJE		238.429	4.439	1.044.009	2.860	4,38	19,60	18,62	123.039,52	0,12	27,72
1092	KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA	214.145	4.159	1.015.650	2.783	4,74	20,35	19,42	110.578,39	0,11	26,59
1094	DOL	8.870	141	8.796	24	0,99	5,20	15,90	3.499,31	0,40	24,82
1098	BREZOVICA - VIMOLJ	6.386	63	7.161	20	1,12	9,47	9,87	2.859,66	0,40	45,39
1100	KOPRIVNIK	1.200	37	6.346	17	5,29	14,29	30,83	1.951,14	0,31	52,73
1108	SPODNJI LOG	1.042	5	2.398	7	2,30	39,97	4,80	286,60	0,12	57,32
1111	KNEŽJA LIPA	3.810	8	2.542	7,0	0,67	26,48	2,10	2.736,72	1,08	342,09
1501	LAZE PRI PREDGRADU	2.727	22	828	2,3	0,30	3,14	8,07	605,80	0,73	27,54
3021	BILPA	249	4	288	0,8	1,16	6,00	16,06	521,91	1,81	130,48
OBČINA KOSTEL		38.805	505	31.312	86	0,81	5,17	13,01	3.003,47	0,10	5,95
1096	KOSTEL - KAPTOL - DELAČ	18.333	171	8.090	22	0,44	3,94	9,33	2.716,95	0,34	15,89
1097	JAKŠIČI - FARA	12.570	198	16.937	46	1,35	7,13	15,75	0,00	0,00	0,00
1106	VRH - KRKOVO	6.763	96	4.384	12	0,65	3,81	14,19	0,00	0,00	0,00
1112	ŽAGA	584	8	502	1	0,86	5,23	13,70	286,52	0,57	35,82
1000	KUŽELJ	555	32	1.399	4	2,52	3,64	57,66	0,00	0,00	0,00
OBČINA LOŠKI POTOK		46.359	746	66.229	181	1,43	7,40	16,09	27.128,81	0,41	36,37
1093	LOŠKI POTOK	34.459	644	61.439	168	1,78	7,95	18,69	23.486,28	0,38	36,47
1110	TRAVA - SREDNJA VAS	4.093	50	2.463	7	0,60	4,11	12,22	1.902,91	0,77	38,06
1910	STARI KOT	1.666	17	442	1	0,27	2,17	10,20	547,56	1,24	32,21
1500	NOVI KOT	6.141	35	1.885	5,2	0,31	4,49	5,70	1.192,06	0,63	34,06
OBČINA RIBNICA		112.204	2.536	495.943	1.359	4,42	16,30	22,60	91.026,38	0,18	35,89
1092	KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA	96.062	2.115	437.785	1.199	4,56	17,25	22,02	85.712,04	0,20	40,53
1103	KOT - JURJEVICA - BREŽE	7.631	178	26.052	71	3,41	12,20	23,33	2.956,58	0,11	16,61
1104	FRANČIŠEK	8.511	243	32.106	88	3,77	11,01	28,55	2.357,76	0,07	9,70
OBČINA SODRAŽICA		52.623	700	86.018	236	1,63	10,24	13,30	15.071,76	0,18	21,53
1092	KOČEVJE - RIBNICA - SODRAŽICA	42.833	600	77.616	213	1,81	10,78	14,01	10.070,82	0,13	16,78

1095	GORA	5.026	79	5.856	16	1,17	6,18	15,72	3.658,94	0,62	46,32
1103	KOT - JURJEVICA - BREŽE	3.269	21	2.546	7	0,78	10,10	6,42	1.342,00	0,53	63,90
1104	FRANČIŠEK	1.495	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
SKUPNA VSOTA		501.656	9.204	1.744.477	4.779	3,48	15,79	18,35	267.610,25	0,15	29,08

Analiza zapisanih parametrov daje zanimive in logične odgovore. Hkrati daje tudi odgovor, zakaj cena pitne vode v manjših občinah nekoliko odstopa.

4.2.5 Delovanje novih vodarn in problematika odpadnih voda

Vodarne Blate, Slovenska vas in Globel, ki so od junija 2019 v obratovanju, vključno z distribuiranjem vode v omrežje, so v letu 2022 delovale stabilno in brez motenj.

V letu 2022 so se poleg rednega obratovanja na vodarnah izvajale tudi aktivnosti odprave pomanjkljivosti, ki jih je bil izvajalec dolžan še odpraviti. V Slovenski vasi in Blatah se je izvajala sanacija vodnih celic, na vseh treh vodarnah pa so se izvajale aktivnosti glede odpadnih voda. Sanacija vodnih celic je bila zaključena v juniju, stanje celic je zadovoljivo. Na vseh treh vodarnah je nameščena dodatna oprema za obdelavo odpadnih voda, vendar kljub temu prihaja do preseganja parametrov glede na mejne vrednosti, določene v Okoljevarstvenem dovoljenju. Aktivnosti za izboljšanje kvalitete odpadne vode se bodo izvajale tudi v letu 2023, med njimi tudi izgradnja ponikovalnice v Globeli in dodatne tehnološke izboljšave za doseganje boljšega usedanja mulja.

V letu 2022 so vodarne dosegale izkoristke v povprečju okoli 93 %, kar dokazuje, da sta tehnologija in proces čiščenja oziroma priprave pitne vode dobro zasnovana in sistem avtomatizacije deluje učinkovito. Nekoliko nižji izkoristek se kaže v deževnih obdobjih, kadar je povišana motnost. Najvišji dvig motnosti je bil izmerjen v Slovenski vasi v mesecu decembru 2022 in sicer okoli 30 NTU.

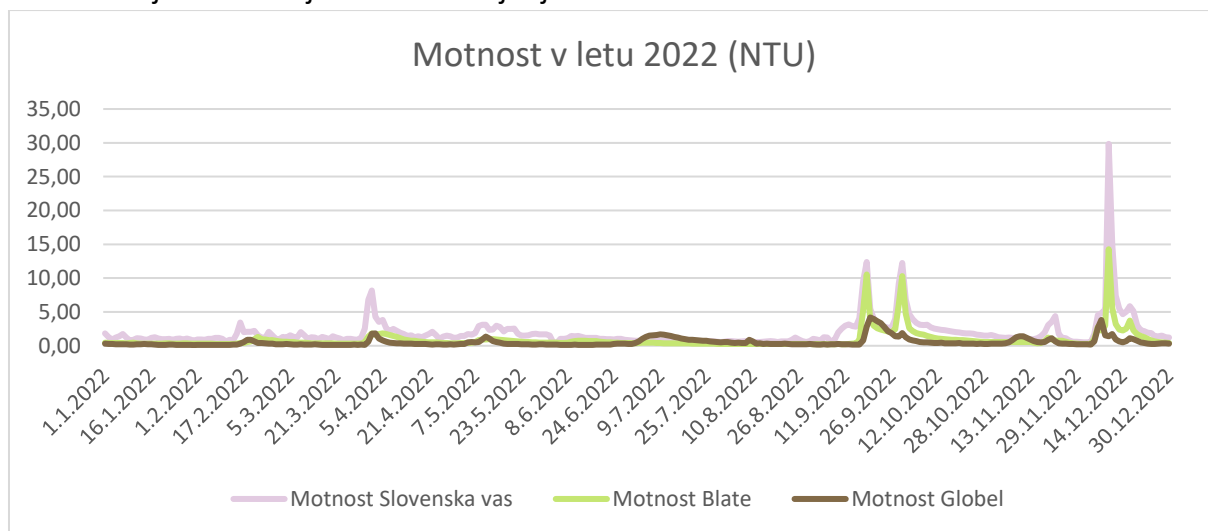
V omrežje se je iz vodarn načrpalo preko 1.500.000,00 m³ pitne vode, kar predstavlja glavnino porabe vode za porabnike območja občin Kočevje, Ribnica in Sodražica.

Spodnja tabela prikazuje količine načrpane in distribuirane vode. Njuno razmerje predstavlja izkoristek vodarn.

MESEC	VODARNE SKUPAJ		
	NAČRPANA VODA (m ³)	DISTRIBUIRANA VODA (m ³)	IZKORISTEK (%)
Januar	153.049	143.016	93,44%
Februar	130.444	121.336	93,02%
Marec	140.930	131.706	93,45%
April	137.774	124.684	90,50%
Maj	144.133	133.315	92,49%
Junij	148.442	139.462	93,95%
Julij	149.796	141.006	94,13%
Avgust	140.780	132.856	94,37%
September	139.834	129.820	92,84%
Oktober	132.130	123.628	93,57%

November	145.738	137.424	94,30%
December	141.635	132.000	93,20%
SKUPAJ	1.704.685	1.590.253	93,29%

Spodnji graf prikazuje motnost na posameznih vodarnah v letu 2022. V poletnem obdobju, ko je bilo padavin manj, je bilo potrebno v vodarni Globel in Slovenska vas prilagajati delovanje ultrafiltracije zaradi nižje izdatnosti zajetij Podstene oziroma Slovenska vas.

Stroški delovanja vodarn se gibljejo v pričakovanih okvirih. Poleg stroška upravljanja in vzdrževanja vodarn ter porabljene vode, so ostali večji stroški električna energija in nabava kemikalij. Strošek električne energije in dobave kemikalij v primerjavi z distribuirano vodo znaša v povprečju 0,08 €/m³ (v letu 2021 je znašal strošek 0,05 €/m³). Delež električne energije, ki so jo vodarne porabile v primerjavi s celotno porabo elektrike za oskrbo s pitno vodo, pa znaša 47%, kar je enako kot prejšnje leto (v 2021 je bil delež 46 %). Vsi stroški vodarn v letu 2022 v primerjavi z distribuirano vodo pa znašajo v povprečju 0,10 €/m³. Ker je izvajalec del v letu 2022 še odpravljajal določene nepravilnosti na vodarnah, z njim še nismo imeli sklenjene letne vzdrževalne pogodbe, ki jo bomo v letu 2023 nujno potrebovali (dodatni strošek obratovanja).

4.3 ZAPOSLENI

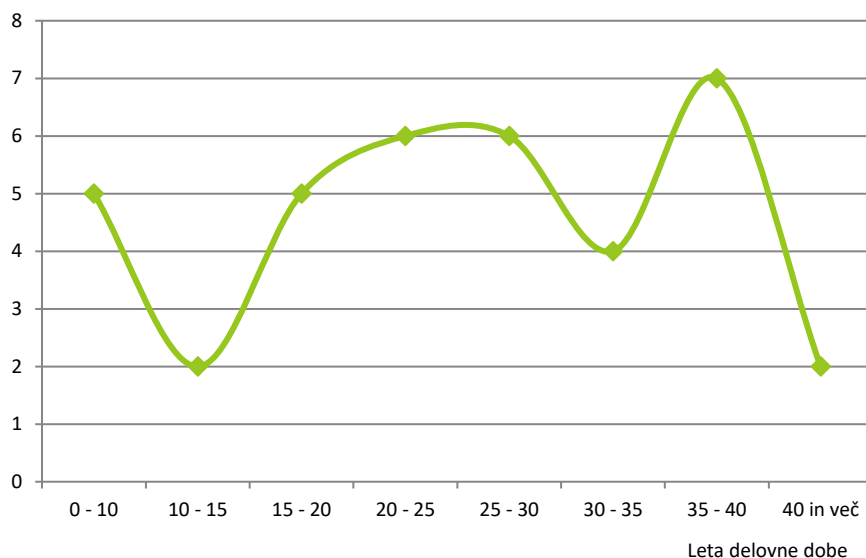
V podjetju smo leto pričeli in zaključili s 37 zaposlenimi. Povprečno število zaposlenih v letu 2022, izračunano na podlagi delovnih ur, je znašalo 37,51, če upoštevamo ure bolniške odsotnosti, pa 34,67 delavca.

Število delavcev smo v zadnjih letih ohranjali na enakem nivoju, kljub temu vsako leto pridobivamo v upravljanje dodatne vodovodne sisteme, odseke ter naselja, ki pomenijo dodatni obseg dela. Tako se nam je v zadnjih dvajsetih letih javno vodovodno omrežje povečalo za cca. 40 %, v upravljanje in gospodarjenje pa smo dobili tudi hišne priključke, kar pomeni zelo povečano obremenitev za vse nas. Ne glede na dejstvo, da ima pretežni del na javno vodovodno omrežje na novo priključenih vasi izredno nizko porabo (kar pomeni tudi

nizke prihodke), ima upravljavec z le-timi enake obveznosti, enake skrbi in enak obseg dela, kot pri sistemih z veliko porabo.

V letnih poročilih že vrsto let opozarjamo, da je za Hydrovod značilno, da ima visok delež starejših delavcev. Glede strokovnega obvladovanja vodovodnih sistemov je to dober podatek, zaradi narave in pogojev dela (terensko delo, neprijazni vremenski pogoji: visoka temperatura, mraz, dež, sneg, vlaga,..) pa dokaj neugoden. Zato smo imeli v preteklosti veliko število delovnih invalidov in tudi invalidskih upokojevanj. V zadnjih letih se je starostna struktura nekoliko izboljšala.

Graf 21: Število zaposlenih glede na skupno delovno dobo

Že nekaj let izvajamo pomladitve zaposlenega osebja s postopnimi kadrovskimi menjavami, a kljub temu nas v nekaj letih čaka še kar nekaj upokojitev. V tem trenutku trije delavci že izpolnjujejo pogoje, dva od njih odhajata v marcu 2023. Čez noč poiskati primerno nadomestilo za kader, ki je usposobljen za vsa specifična dela na vodovodu in, kar je še posebej pomembno, je samostojen, pozna ves teren, vse vodovodne sisteme (ki jih ni malo) in princip delovanja le-teh, je nemogoče (uvajanje novih sodelavcev v delo preprosto zahteva dovolj dolgo obdobje). Poleg tega ustreznega kadra (monterji, kovinarji, vodoinštalaterji, ipd.) na našem področju ni, zaradi tega smo prisiljeni zaposlovati tudi kandidate, ki nimajo v celoti ustrezne izobrazbe ter jih potem sami izobraziti za delo, ki ga opravljamo. Ob tem je vredno omeniti, da mnoge mlade ljudi zaradi neugodnih terenskih pogojev dela, dežurstev pa tudi plače, zaposlitev na vodovodu preprosto ne zanima (tudi v zasebnem sektorju teh poklicev primanjkuje). Tako se nam je v preteklosti že nekajkrat zgodilo, da kljub objavljenemu razpisu za monerska dela nismo dobili ustreznega delavca, pa tudi plača, ki jo lahko ponudimo, očitno ni dovolj stimulativna. Kadrovska problematika je dolgoročno največji izziv za podjetje.

V letu 2016 so se delavci Hydrovoda, ki so bili organizirani v sindikat podjetja Hydrovod, odločili, da sindikat razpustijo. Vsi so iz sindikata izstopili, sam sindikat pa ukinili. Navedeno je

verjetno posledica dejstva, da podjetje do zaposlenih redno izpolnjuje vse svoje obveznosti. Pravice zaposlenih se zaradi ukinitve sindikata niso spremenile.

Ker se zavedamo, da je terensko delo težko, vlagamo veliko naporov, da z dobavo potrebne opreme in voznega parka izboljšamo pogoje dela, kolikor je to mogoče.

V podjetju veliko pozornosti posvečamo varstvu in zdravju pri delu. V ta namen redno organiziramo usposabljanja zaposlenih skladno s Pravilnikom o varstvu pri delu, skladno z veljavno zakonodajo pa delavce tudi redno napotujemo na zdravstvene preglede.

S kadrovskimi menjavami izboljšujemo tudi izobrazbeno strukturo zaposlenih. Ta se je v zadnjih desetih letih izrazito izboljšala in sedaj lahko z razpoložljivim kadrom poleg izvajanja rednih vzdrževalnih del na vodovodu tudi kandidiramo in izvajamo vse večje investicije oziroma gradnje vodovodov, za kar imamo tudi ustrezno registracijo.

4.4 NABAVNA FUNKCIJA IN JAVNA NAROČILA

Naročanje potrebnega blaga in storitev v letu 2022 je potekalo ob upoštevanju veljavnih določb javno-naročniške zakonodaje in internega navodila za oddajo naročil pod pragi zakona.

Skupno smo v letu 2022 izvedli šest postopkov oddaje javnih naročil, ki vrednostno presegajo prage za objavo na Portalu javnih naročil. Tako je bilo v prvi polovici leta izvedeno javno naročilo za dobavo pogonskih goriv in podpisana pogodba za novo 4 – letno pogodbeno obdobje. Prvič smo v letu 2022 z objavo na Portalu javnih naročil izvedli postopek oddaje javnega naročila male vrednosti za storitve internega strokovnega nadzora nad zdravstveno ustreznostjo pitne vode in monitoringa odpadne vode iz čistilnih naprav za pripravo pitne vode. Pogodbo na osnovi tega javnega naročila smo sklenili v januarju 2023 za 1- letno pogodbeno obdobje.

Največje javno naročilo, ki zahteva objavo tako na nacionalnem portalu javnih naročil kot v Uradnem listu EU, je bilo izvedeno za dobavo vodovodnega materiala, tudi tokrat razdeljenega na skupno šest sklopov. S postopkom smo pričeli že v novembru 2022, pri čemer smo najmanjši sklop oddali kot izločen sklop, za ostalih pet sklopov pa smo izvedli ustrezne objave. Po uspešnem zaključku postopka zanje smo v januarju 2023 za eno leto sklenili okvirne sporazume, ki se bodo tokrat izvajali z odpiranjem konkurence. Za dobave vodomeroev za daljinsko odčitavanje z vzdrževanjem smo izbrali postopek s pogajanji brez predhodne objave ter po izbiri dobavitelja izvedli ustrezne objave tako na Portalu javnih naročil kot v Uradnem listu EU. Z zbranim ponudnikom bo pogodba sklenjena za čas 24 mesecev, od 1. 4. 2023 dalje.

Največ težav pri izvedbi postopkov javnega naročanja smo imeli na področju dobave elektrike. Dobave električne energije v letu 2022 so sicer potekale na osnovi skupnega javnega naročila, ki ga je za nas že v letu 2018, za štiri leta, z vsakoletnim odpiranjem konkurence, izvedla Komunala Novo mesto. Vendar pa se je, kljub skupnem nastopu 15 komunalnih podjetij ob izdatni strokovni pomoči, oddaja naročila elektrike za leto 2023 izkazala kot največji izziv javnega naročanja v letu 2022. Tako se je, v zelo težkih pogojih trga električne energije, prvi

postopek končal brez izbire dobavitelja oz. z zavrnitvijo prejete ponudbe. Šele z drugo objavo javnega naročila, tokrat le za 6 mesecev, smo skupaj uspeli pridobiti sprejemljivo ponudbo za dobavo elektrike v prvem polletju leta 2023.

Pri realizaciji naročil je v letu 2022 po vrednosti najbolj izstopal vodovodni material. Skozi celo leto smo na osnovi predhodno izvedenih postopkov javnega naročanja in sklenjenih okvirnih sporazumov oz. pogodb pri skupno petih pogodbenikih nabavili za dobrih 573 tisoč € vodovodnega materiala. Medtem ko je pri naročilih blaga v letu 2022, poleg vodovodnega materiala, potrebno izpostaviti še naročila elektrike in pogonskih goriv, so pri naročilih storitev pomemben del naročanja v preteklem letu predstavljale storitve tiskanja, kuvertiranja in pošiljanja tiskovin, po vrednosti letnih naročil pa jim sledijo storitve analize pitne vode. Preostala naročila tekom leta 2022 sodijo med tako imenovana evidenčna naročila, za katera, glede na njihovo vrednost, ni potrebno izvajati javnih objav in smo jih oddajali po določbah internega Navodila za oddajo evidenčnih naročil ob spoštovanju temeljnih načel javnega naročanja.

4.5 SODELOVANJE Z JAVNOSTJO

Sodelovanje z javnostjo je pomemben del delovanja upravljavca vodovodnih sistemov v lokalnem okolju. Pri svojem delu evidentiramo komunikacijo z javnostjo na naslednjih sklopih:

- odčitavanje, obračun in plačevanje porabljene pitne vode,
- sistem javljanja napak na vodovodnem sistemu,
- upravljanje z vodovodnim sistemom in izdajanje pogojev ter soglasij za priključitev,
- drugo komuniciranje v zvezi z razvojem vodovodnih sistemov in varstvo vodnih virov,
- reševanje reklamacij porabnikov,
- sporočanje stanja vodovodnega sistema (kakovost pitne vode, izpadi, sanacije, idr.),
- preko spletne strani podjetja www.hydrovod.si, preko katere naše porabnike redno obveščamo o dogodkih v zvezi z dobavo pitne vode.

Sodelovanje javnosti pri upravljanju z vodovodnimi sistemi je zelo pomembno, saj je prav javnost tista, ki lahko najbolj široko in učinkovito bdi nad stanjem vodovodnega sistema, javlja napake in pripombe, ki se nanašajo na varno in učinkovito delovanje vodovodnega sistema in zaščito vodnih virov. Upoštevaajoč to dejstvo želimo svoje delo čim bolj približati našim porabnikom. Zato so le-ti o vseh pomembnih zadevah in zanimivih informacijah redno obveščeni. Pri tem največkrat uporabljamo lokalno radijsko postajo, kamor posredujemo različna obvestila, občasno pa tudi polurne oddaje, ki gredo v živo, z možnostjo zastavljanja vprašanj poslušalcev. Poleg tega načina informiranja občasno posredujemo informacije tudi v občinskih glasilih ali v drugih tiskanih medijih. Vsa obvestila redno objavljamo tudi na naši spletni strani. V izjemnih primerih, ko gre za manjši vodovodni sistem, posredujemo pomembne informacije na oglasne deske naselij ali pa neposredno na naslove vseh porabnikov. Občasno komuniciramo z vsemi porabniki tudi s posredovanjem pisnih informacij, ki jih na naslove porabnikov posredujemo skupaj z računom za opravljeno storitev. Stranke obveščamo o aktualnih dogajanjih na področju vodooskrbe, o kvaliteti pitne vode, načinih obveščanja, ipd. S strani porabnikov smo prejeli precej pozitivnih odzivov, zato bomo s takim

načinom obveščanja nadaljevali tudi v bodoče, ker se zavedamo, da medsebojne komunikacije ni nikoli preveč.

Ob izvedbi vzdrževalnih del, odpravi okvar ali v primeru pomanjkanja vode v sušnih obdobjih, informacije najpogosteje posredujemo prek lokalne radijske postaje, in sicer večkrat na dan, pa tudi z objavo obvestil na spletni strani.

Če je bilo potrebno podati neposredno pojasnilo ali opraviti usklajevanje glede določenih vprašanj, ki so se nanašala na konkretno naselje, krajevno skupnost ali vodovodni sistem, smo organizirali sestanke ter se odzvali na vabila, ki so prišla na naš naslov.

4.6 RAZVOJ IN NAČRTI ZA PRIHODNOST

4.6.1 Oskrba s pitno vodo

Dejavnost oskrbe s pitno vodo se danes srečuje z mnogimi manjšimi in večjimi težavami, ki so podobne pri gotovo vseh upravljavcih vodovodnih sistemov. Naj jih omenimo:

- dotrajanost vodovodnih sistemov,
- vodne izgube na vodovodnih sistemih,
- cevovodi neprimernih dimenzij (poddimenzionirani ali predimenzionirani cevovodi),
- veliko zmanjšanje izdatnosti določenih zajetij v sušnih obdobjih,
- pojav povečane motnosti ob neugodnih vremenskih pogojih,
- nedefinirani rezervni vodni viri,
- zajetja z onesnaženo vodo zaradi neustreznega odvajanja odpadnih voda,
- visoka ranljivost vodnih virov na kraškem območju,
- klimatske spremembe in spremembe vodnih režimov,
- neustrezne bilance vodnih količin vodnih virov (dolgoročno zmanjševanje izdatnosti posameznega zajetja), itd.

Za odpravo in blaženje naštetih težav že nekaj let uspešno izvajamo različne ukrepe, enako pa bo tudi v prihodnosti. Prizadevali si bomo za:

- pravočasno obnovo dotrajane vodovodne infrastrukture,
- zmanjševanje vodnih izgub,
- zagotavljanje rezervnih vodnih virov,
- iskanje dodatnih vodnih virov, ki imajo stabilno izdatnost ter vodo, ki ne zahteva posebne dodatne priprave,
- dograditev nekaterih obstoječih vodovodnih sistemov s sistemi za pripravo vode,
- dograditev sistema daljinskega spremljanja delovanja vodovodne infrastrukture,
- hidravlične izboljšave omrežja,
- izboljšave projekta daljinskega odčitavanja vodomerovalov,
- vzdrževanje operativnega katastra vodovodne infrastrukture.

Prikazani cilji so jasni in zelo razumljivi, niso pa enostavno dosegljivi. Povezani so s stalnimi aktivnostmi, ker je oskrba s pitno vodo takšna dejavnost, ki zahteva stalno pozornost in stalno prisotnost. Celoten proces oskrbe s pitno vodo se dogaja v naravi, stanje v naravi pa se nenehno spreminja. Temu se je potrebno sproti prilagajati, vedno je mogoče še kaj dograditi in izboljšati. Govorimo o nikoli dokončanem procesu.

5 RAČUNOVODSKI IZKAZI

5.1 IZKAZ POSLOVNEGA IZIDA

	Postavka	tekoče leto	predhodno leto	indeks
A.	ČISTI PRIHODKI OD PRODAJE	4.110.327,25	3.877.831,52	106,00
	- čisti prihodki, pridobljeni z opravljanjem gospod. javnih služb	3.162.575,19	3.180.943,61	99,42
	- čisti prihodki od drugih dejavnosti	947.752,06	696.887,91	136,00
B.	POVEČANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NED. PROIZVODNJE	0,00	0,00	/
b	ZMANJŠANJE VREDNOSTI ZALOG PROIZVODOV IN NED. PROIZVODNJE	0,00	0,00	/
Č.	USREDSTVENI LASTNI PROIZVODI IN LASTNE STORITVE	0,00	0,00	/
D.	SUBVENCIJE, DOTACIJE POVEZANE S POSLOVNIMI UČINKI	6.049,97	2.850,55	212,24
E.	DRUGI POSLOVNI PRIHODKI	46.793,96	21.248,27	220,22
F.	KOSMATI DONOS OD POSLOVANJA (A+B+B+Č+D)	4.163.171,18	3.901.930,34	106,70
G.	POSLOVNI ODHODKI (I+II+III+IV)	4.177.431,17	3.835.252,35	108,92
I.	Stroški blaga, materiala in storitev	2.581.591,21	2.317.692,63	111,39
1.	NV prodanih blaga in materiala ter stroški porabljenega materiala	993.566,15	879.594,32	112,96
	- stroški materiala	658.101,24	666.635,48	98,72
	- stroški energije	325.242,45	200.982,59	161,83
	- drugi stroški materiala	10.222,46	11.976,25	85,36
2.	Stroški storitev	1.588.025,06	1.438.098,31	110,43
	- transportne storitve	105.742,37	83.753,01	126,26
	- najemnine	866.382,47	843.967,80	102,66
	- povračila stroškov zaposlencem v zvezi z delom	2.660,20	968,81	274,58
	- drugi stroški storitev	613.240,02	509.408,69	120,38
II.	Stroški dela	1.324.029,30	1.260.861,29	105,01
1.	Stroški plač	998.724,37	944.221,32	105,77
2.	Stroški pokojninskih zavarovanj	106.948,64	102.707,91	104,13
3.	Drugi stroški socialnih zavarovanj	72.524,87	68.622,10	105,69
4.	Drugi stroški dela	145.831,42	145.309,96	100,36
III.	Odpisi vrednosti	84.470,31	89.969,39	93,89
1.	Amortizacija	81.768,72	70.009,96	116,80
2.	Prevrednotovalni poslovni odhodki pri neopredmetenih sredstvih in opredmetenih osnovnih sredstvih	0,00	801,15	0,00
3.	Prevrednotovalni poslovni odhodki pri obratnih sredstvih	2.701,59	19.158,28	14,10
IV.	Drugi poslovni odhodki	187.340,35	166.729,04	112,36
H.	DOBIČEK IZ POSLOVANJA (F-G)	0,00	66.677,99	0,00
I.	IZGUBA IZ POSLOVANJA (G-F)	14.259,99	0,00	/
J.	FINANČNI PRIHODKI (I+II+III)	263,43	526,91	50,00
I.	Finančni prihodki iz deležev	0,00	0,00	/
II.	Finančni prihodki iz danih posojil	0,00	0,00	/
II.	Finančni prihodki iz poslovnih terjatev	263,43	526,91	50,00
K.	FINANČNI ODHODKI (I+II+III)	723,84	169,11	428,03
I.	Finančni odhodki iz oslabitve in odpisov finančnih naložb	0,00	0,00	/
II.	Finančni odhodki iz finančnih obveznosti	0,00	168,68	0,00
III.	Finančni odhodki iz poslovnih obveznosti	723,84	0,43	168.334,88
L.	DRUGI PRIHODKI	24.016,16	12.570,46	191,05
M.	DRUGI ODHODKI	697,93	203,44	343,06

N.	CELOTNI DOBIČEK (H-I+J-K+L-M)	8.597,83	79.402,81	10,83
O.	CELOTNA IZGUBA (-H+I-J+K-L+M)	0,00	0,00	/
P.	DAVEK IZ DOBIČKA	3.051,09	9.082,89	33,59
R.	ODLOŽENI DAVKI	0,00	0,00	/
S.	ČISTI DOBIČEK OBRAČUNSKEGA OBDOBJA (N-P-R)	5.546,74	70.319,92	7,89
Š.	ČISTA IZGUBA OBRAČUNSKEGA OBDOBJA (O+P+R)	0,00	0,00	/

5.2 BILANCA STANJA

	Postavka	Tekoče leto	Predhodno leto	Indeks
	SREDSTVA:	2.159.896,19	2.253.365,54	95,85
A	DOLGOROČNA SREDSTVA	964.563,77	887.011,27	108,74
<i>I.</i>	<i>Neopredmetena sredstva in dolgoročne AČR</i>	<i>612,00</i>	<i>1.661,37</i>	<i>36,84</i>
1.	Neopredmetena sredstva	612,00	1.661,37	36,84
<i>a.</i>	<i>Dolgoročne premoženjske pravice</i>	<i>612,00</i>	<i>1.661,37</i>	<i>36,84</i>
2.	Dolgoročne aktivne časovne razmejitve	0,00	0,00	/
<i>II.</i>	<i>Opredmetena osnovna sredstva</i>	<i>963.951,77</i>	<i>885.349,90</i>	<i>108,88</i>
1.	Zemljišča	55.015,03	55.015,03	100,00
2.	Zgradbe	510.106,01	521.665,73	97,78
3.	Proizvajalne naprave in stroji	386.348,96	270.748,89	142,70
4.	Druge naprave in oprema	1.449,52	2.038,00	71,12
5.	Opredmetena osnovna sredstva, ki se pridobivajo	11.032,25	35.882,25	30,75
6.	Predujmi za pridobitev opredmetenih osnovnih sredstev	0,00	0,00	/
<i>III.</i>	<i>Naložbene nepremičnine</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>/</i>
<i>IV.</i>	<i>Dolgoročne finančne naložbe</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>/</i>
1.	Dolgoročne finančne naložbe, razen posojil	0,00	0,00	/
2.	Dolgoročna posojila	0,00	0,00	/
<i>V.</i>	<i>Dolgoročne poslovne terjatve</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>/</i>
<i>VI.</i>	<i>Odložene terjatve za davek</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>/</i>
B.	KRATKOROČNA SREDSTVA	1.193.311,64	1.360.431,47	87,72
<i>I.</i>	<i>Sredstva (skupine za odtujitev) za prodajo</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>/</i>
<i>II.</i>	<i>Zaloge</i>	<i>210.851,51</i>	<i>195.931,53</i>	<i>107,61</i>
1.	Material	210.851,51	195.931,53	107,61
2.	Proizvodi	0,00	0,00	/
<i>III.</i>	<i>Kratkoročne finančne naložbe</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>	<i>/</i>
1.	Kratkoročne finančne naložbe, razen posojil	0,00	0,00	/
2.	Kratkoročna posojila	0,00	0,00	/
<i>IV.</i>	<i>Kratkoročne poslovne terjatve</i>	<i>458.836,09</i>	<i>431.675,88</i>	<i>106,29</i>
1.	Kratkoročne poslovne terjatve do kupcev	398.657,77	358.852,86	111,09
2.	Kratkoročne poslovne terjatve do drugih	60.178,32	72.823,02	82,64
<i>V.</i>	<i>Denarna sredstva</i>	<i>523.624,04</i>	<i>732.824,06</i>	<i>71,45</i>
C.	KRATKOROČNE AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	2.020,78	5.922,80	34,12
	ZUNAJBILANČNA SREDSTVA	40.743.956,22	40.050.898,03	101,73
	OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV:	2.159.896,19	2.253.365,54	95,85
A.	KAPITAL	1.658.545,07	1.647.227,47	100,69
<i>I.</i>	<i>Vpoklicani kapital</i>	<i>1.350.000,00</i>	<i>1.350.000,00</i>	<i>100,00</i>
1.	Osnovni kapital	1.350.000,00	1.350.000,00	100,00

2.	Nevpoklicani kapital	0,00	0,00	/
II.	Kapitalske rezerve	0,00	0,00	/
III.	Rezerve iz dobička	323.408,30	253.088,38	127,78
1.	Zakonske rezerve	178.456,91	178.456,91	100,00
2.	Rezerve za lastne deleže	0,00	0,00	/
3.	Lastni poslovni deleži (kot odbitna postavka)	0,00	0,00	/
4.	Druge rezerve iz dobička	144.951,39	74.631,47	194,22
IV.	Revalorizacijske rezerve	0,00	0,00	/
V.	Rezerve, nastale zaradi vrednotenja po poštenu vrednosti	-20.409,97	-26.180,83	77,96
VI.	Preneseni čisti poslovni izid	0,00	0,00	/
VII.	Čisti poslovni izid poslovnega leta	5.546,74	70.319,92	7,89
B.	REZERVACIJE IN DOLGOROČNE PČR	172.956,61	179.612,92	96,29
1.	Rezervacije	172.956,61	179.612,92	96,29
2.	Dolgoročne pasivne časovne razmejitve	0,00	0,00	/
C.	DOLGOROČNE OBVEZNOSTI	76,55	59.224,62	0,13
I.	Dolgoročne finančne obveznosti	0,00	0,00	/
II.	Dolgoročne poslovne obveznosti - druge	76,55	59.224,62	0,13
III.	Odložene obveznosti za davek	0,00	0,00	/
Č.	KRATKOROČNE OBVEZNOSTI	323.258,76	365.950,53	88,33
I.	Obveznosti, vključene v skupine za odtujitev	0,00	0,00	/
II.	Kratkoročne finančne obveznosti	0,00	0,00	/
III.	Kratkoročne poslovne obveznosti	323.258,76	365.950,53	88,33
a.	Kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev	216.744,52	250.612,87	86,49
b.	Druge kratkoročne poslovne obveznosti	106.514,24	115.337,66	92,35
D.	KRATKOROČNE PASIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE	5.059,20	1.350,00	374,76
	ZUNAJBILANČNA SREDSTVA	40.743.956,22	40.050.898,03	101,73

5.3 RAZKRITJA K RAČUNOVODSKIM IZKAZOM

5.3.1 Izkaz poslovnega izida

Ad A) Čisti prihodki od prodaje (4.110 tisoč €)

Čisti prihodki od prodaje so evidentirani na analitičnih kontih skupine 760 in so vodeni za vsako dejavnost posebej. Pri opravljanju osnovne dejavnosti smo evidentirali naslednje čiste prihodke:

- Prihodki od prodaje – gospodarska javna služba 3.163 tisoč €
- Prihodki od prodaje – dopolnilne dejavnosti 947 tisoč €

Ad D) Subvencije, dotacije povezane s poslovnimi učinki (6 tisoč €)

V tej postavki so zajeti prihodki od pomoči in subvencij, prejetih s strani države in državnih organov.

Ad G.I) Stroški blaga, materiala in storitev (2.582 tisoč €)

V tej postavki so zajeti stroški porabljenega materiala in opravljenih storitev. Pomembnejše skupine stroškov materiala so:

• Stroški materiala	548 tisoč €
• Stroški energije	324 tisoč €
• Nadomestni deli in material za vzdrževanje	93 tisoč €
• Stroški pisarniškega materiala in strokovne literature	8 tisoč €

Zaloge materiala vodimo po sistemu zadnjih cen, poraba pa se prav tako obračunava po zadnjih cenah.

Pomembnejše skupine stroškov storitev:

• Stroški storitev v zvezi z vzdrževanjem	216 tisoč €
• Stroški transportnih storitev	106 tisoč €
• Stroški analiz vode	47 tisoč €
• Stroški zavarovalnih premij	39 tisoč €
• Stroški plačilnega prometa in bančnih storitev	10 tisoč €

Stroški storitev so v poslovnih knjigah izkazani na podlagi prejetih in potrjenih računov oz. pogodb. Kot stroški storitev se izkazujejo le vrednosti tistih storitev, ki so jih za družbo opravili drugi. Vrednost storitev, ki jih podjetje opravi samo, se izkazuje po izvirnih vrstah stroškov. Kot stroške storitev v zvezi z vzdrževanjem, podjetje obravnava stroške, ki nastajajo pri vzdrževanju in obnavljanju lastnih osnovnih sredstev in najete infrastrukture, če pri tej obnovi ne prihaja do pomembnih izboljšav v delovanju teh sredstev oziroma do podaljšanja dobe koristnosti ter pri vzdrževanju infrastrukturnih objektov in naprav.

Ad G.II) Stroški dela (1.324 tisoč €)

Med stroški dela izkazujemo kosmate zneske plač in nadomestila plač, ki pripadajo zaposlencem, stroške socialnih zavarovanj, druga plačila in povračila zaposlencem ter dajatve, ki bremenijo izplačevalca. Skladno s pojasnilom Inštituta za revizijo, se med stroške dela po novem evidentirajo tudi stroški nadomestil, ki se refundirajo. Pri izplačilu plače in nadomestil ter ostalih stroškov dela podjetje spoštuje veljavno *Panožno kolektivno pogodbo*. V skladu z določbami *Panožne kolektivne pogodbe* ter *Sistemizacije delovnih mest* je vsako delovno mesto razvrščeno v ustrezni tarifni razred in ovrednoteno s koeficientom, ki odraža razmerje do najenostavnejšega dela. Plača zaposlenega je sestavljena iz osnovne plače, dodatka za minulo delo v višini 0,5 % za vsako dopolnjeno leto delovne dobe, dodatka na stalnost ter dela plače na podlagi delovne uspešnosti. Delavci, ki so razporejeni v dežurne ekipe, prejemajo tudi dodatek za pripravljenost na domu. Delavcem, ki so pristopili k pokojninskemu načrtu v skladu z določili kolektivne pogodbe, podjetje plačuje dogovorjeni znesek dodatnega pokojninskega zavarovanja (v letu 2022 v skupnem znesku 13 tisoč €).

Ad G.III) Odpisi vrednosti (90 tisoč €)

1.) Amortizacija (84 tisoč €)

Tudi v letu 2022 smo obračunavali amortizacijo po metodi enakomernega časovnega amortiziranja. Amortizacija se obračunava od nabavne vrednosti neopredmetenih in opredmetenih osnovnih sredstev. Osnovna sredstva se amortizirajo po stopnjah, ki se določijo ob aktiviranju vsakega posameznega osnovnega sredstva in so usklajene z določili *Uredbe o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Url. 87/2012)*. Amortizacijske stopnje znašajo:

Amortizacijska skupina	Amortizacijska stopnja v %
Elektro oprema vodovoda (črpalni agregati, elektro razdelilne omare, nizkonapetostni bloki, visokonapetostni bloki, transformatorji, elektro agregati in druga elektro oprema)	10,00
Laboratorijska oprema	15,00
Merilna in regulacijska oprema vodovoda (merilno-regulacijska oprema, oprema za krmiljenje)	15,00
Oprema za vodenje in prenos podatkov (telemetrija)	7,00
Pisarniška oprema	12,00
Računalniška, strojna in programska oprema ter tehnično varovanje	25,00
Upravne stavbe in skladišča	1,67
Vozni park - osebna vozila	12,50
Vozni park - tovorna vozila	14,00
Zunanja ureditev upravnih stavb in skladišč	4,00

2.,3.) Prevrednotovalni poslovni odhodki (3 tisoč €)

Prevrednotovalni poslovni odhodki (konti 720,721) zajemajo oblikovanje popravka vrednosti terjatev do kupcev ter prevrednotovalne poslovne odhodke obratnih sredstev. Podjetje oblikuje popravek vrednosti terjatev v višini 1 % od stanja terjatev na 31. 12. obravnavanega leta in ga usklajuje enkrat letno ob koncu poslovnega leta.

Ad IV.) Drugi poslovni odhodki (187 tisoč €)

V tej postavki so zajeti stroški vodnih povračil, ki jih plačujemo od načrpane pitne vode ter drugi poslovni odhodki, ki po vsebini ne spadajo v nobeno od prejšnjih postavk.

Ad J.) Finančni prihodki (0,2 tisoč €)

V tej postavki so zajeti finančni prihodki od obresti bančnih depozitov ter drugi finančni prihodki.

Ad L) Drugi prihodki (24 tisoč €)

Drugi prihodki zajemajo prejete odškodnine s strani zavarovalnice na podlagi prijavljenih škod ter druge prihodke (opomini, neobičajne postavke,...).

Ad M.) Drugi odhodki (0,7 tisoč €)

Drugi odhodki leta 2022 so izkazani v minimalnem znesku in zajemajo razne neobičajne postavke, ki se ne pojavljajo redno in pogosto.

Podjetje je imelo ob zaključku obravnavanega leta 37 zaposlenih. Povprečno število zaposlenih v letu 2022 (iz števila opravljenih ur) pa znaša 37,51.

5.3.2 Bilanca stanja

A) Dolgoročna sredstva (965 tisoč €)

Ad I) Neopredmetena sredstva in dolgoročne AČR

Neopredmetena sredstva sestavljajo dolgoročne premoženjske pravice (računalniški programi), digitalni kataster, projekti ter neopredmetena sredstva v izdelavi. Vsa sredstva so bila pridobljena z nakupom od drugih pravnih oseb in so ovrednotena z nakupno ceno, povečano za vse stroške, povezane s pridobitvijo teh sredstev. Družba je sredstva razvrstila na neopredmetena sredstva s končnimi dobami koristnosti, ki se amortizirajo, za merjenje po pripoznanju neopredmetenih sredstev pa je izbrala model nabavne vrednosti.

Ad II) Opredmetena osnovna sredstva (964 tisoč €)

Opredmetena osnovna sredstva sestavljajo zemljišča, zgradbe, oprema, stroji, naprave in opredmetena osnovna sredstva v gradnji oziroma izdelavi. Analitične evidence osnovnih sredstev so vzpostavljene ločeno, glede na namen uporabe posameznega osnovnega sredstva.

B) Kratkoročna sredstva

Ad II) Zaloge (210 tisoč €)

Zaloge materiala se izkazujejo po zadnjih nabavnih cenah in vključujejo tudi neposredne stroške nabave. Nakupna cena se zmanjša za dobljene popuste. Kot material se šteje tudi drobni inventar z dobo koristnosti do enega leta, pa tudi tisti drobni inventar z dobo koristnosti več kot leto dni, čigar posamična nabavna cena po dobaviteljevem računu ne presega 500 €.

Ad IV) Kratkoročne poslovne terjatve (459 tisoč €)

Kratkoročne terjatve do kupcev vzpostavimo na podlagi izstavljenih računov po opravljenih storitvah oz. dobavljenem materialu. Poslovne terjatve zajemajo:

- Terjatve do kupcev 399 tisoč €
- Druge kratkoročne poslovne terjatve 60 tisoč €

Podjetje svojih terjatev nima posebej zavarovanih. Pri terjatvah do občanov je izterjava zaradi nizkih zneskov in specifičnih primerov (Romi, preselitve, smrti,..) otežena. Poplačilo terjatev skušamo doseči z rednim opominjanjem, izvršbami ter tudi s prekinitvami dobave pitne vode. Kljub vsem ukrepom predstavljajo največji problem pri izterjavi odprtih terjatev Romi, kjer pa poskušamo najti rešitev s skupnim nastopom z Občino in Centrom za socialno delo. Podjetje ima oblikovan popravek vrednosti terjatev v višini 4,0 tisoč €.

Kratkoročne poslovne terjatve do drugih zajemajo terjatve za vstopni DDV, terjatve do ZZZS, terjatve za obresti, ipd.

Ad V) Denarna sredstva (524 tisoč €)

Denarna sredstva predstavljajo sredstva, ki jih ima podjetje na svojih transakcijskih računih ter sredstva, vezana v kratkoročnih bančnih depozitih.

C) KRATKOROČNE AKTIVNE ČASOVNE RAZMEJITVE (2 tisoč €)

Gre za kratkoročno odložene stroške, ki ob svojem nastanku še ne bremenijo dejavnosti in v tekočem letu ne vplivajo na poslovni izid (stroški bodo vračunani v naslednjem letu) ter za kratkoročne nezaračunane prihodke. Kratkoročno nezaračunani prihodki so zneski, ki jih v poslovnem letu utemeljeno upoštevamo kot prihodke, za katere pa še ni bilo prejeto plačilo in jih tudi še ni bilo mogoče zaračunati.

OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV

A) KAPITAL (1.659 tisoč €)

Ad I.1) Osnovni kapital (1.350 tisoč €)

Podjetje je v 100 % lasti občin Kočevje (60,68 %), Ribnica (24,80 %), Loški Potok (6,23 %), Sodražica (5,85 %) in Kostel (2,44 %). Osnovni kapital podjetja znaša 1.350.000,00 EUR, v letu 2022 ni bilo sprememb.

Ad A.III) Rezerve iz dobička (323 tisoč €)

Rezerve iz dobička so sestavljene iz zakonskih rezerv in drugih rezerv iz dobička. Na 31.12. 2022 zakonske rezerve znašajo 178.456,91 €, druge rezerve iz dobička pa 144.951,39 €. Zakonske rezerve se lahko porabljajo zgolj za povečanje osnovnega kapitala oz. kritje izgube.

Ad A.V) Rezerve, nastale zaradi vrednotenja po pošteni vrednosti (-20 tisoč €)

V tej postavki so zajeti aktuarski dobički oz. izgube iz naslova odpravnin ob upokojitvi.

Ad A.VI) Čisti poslovni izid poslovnega leta (5,5 tisoč €)

Čisti poslovni izid poslovnega leta je enak 5.546,74 €. Bilančni dobiček poslovnega leta pa znaša:

čisti poslovni izid poslovnega leta	5.546,74
+ preneseni čisti dobiček	0,00
- prenesena čista izguba	0,00
+ zmanjšanje rezerv iz dobička	0,00
- povečanje zakonskih rezerv po sklepu uprave	0,00
BILANČNI DOBIČEK	5.546,74

Ad B/1) Rezervacije (173 tisoč €)

Skladno s SRS 10 podjetje oblikuje rezervacije za jubilejne nagrade in odpravnine, ki jih bo v prihodnosti (ob upokojitvi oziroma dopolnjeni delovni dobi v podjetju) izplačalo svojim zaposlencem. Izračune vsako leto opravi pooblaščen aktuar.

Ad Č/III) Kratkoročne poslovne obveznosti (323 tisoč €)

V tej postavki so zajete kratkoročne obveznosti do dobaviteljev v višini 217 tisoč € ter druge kratkoročne finančne in poslovne obveznosti v višini 106 tisoč €. Kratkoročni dolgovi so v knjigah izkazani z zneski iz ustreznih listin o njihovem nastanku. Podjetje plačuje obveznosti v roku.

Večji dobavitelji v letu 2022:

Coma Commerce d. o. o., CMC Group d. o. o., ECE d.o.o., Enerkon d.o.o.

Ad D) Kratkoročne pasivne časovne razmejitve (5 tisoč €)

Kratkoročne pasivne časovne razmejitve so kratkoročno odloženi prihodki in kratkoročno vnaprej vračunani stroški oziroma kratkoročno vnaprej vračunani odhodki.

Zunajbilančna evidenca (41 mio €)

V zunajbilančni evidenci podjetje izkazuje prejete in dane instrumente finančnih zavarovanj ter vodovodno infrastrukturo občin, ki jo imamo v najemu.

5.3.3 Druga razkritja

1. Podjetje nima zaloge proizvodov.
2. Podjetje vsako leto preveri obračanje, uporabnost in unovčljivost zalog materiala. V poslovnem letu 2022 je podjetje odpisalo material v višini 50,63 €, v letu 2021 pa je odpisalo material v višini 376,81 €.

3. Podjetje nima deležev v kapitalu drugih družb.
4. Podjetje ni družbenik v drugih družbah.
5. Podjetje nima lastnih deležev.

5.4 RAZPOREJANJE SKUPNIH IN SPLOŠNIH STROŠKOV

Skupščina podjetja Hydrovod d.o.o. je dne 15. 12. 2014 sprejela Sodila za razporejanje splošnih in skupnih stroškov in prihodkov, ki so usklajena z določili *Uredbe o metodologiji za oblikovanje cen storitev obveznih občinskih gospodarskih javnih služb varstva okolja (Ur. list RS 87/2014, 109/2012)*.

Osnovna določila sprejetih sodil:

Zaradi večje transparentnosti poslovanja in tudi zakonskih zahtev se poslovanje podjetja spremlja na več nivojih. Podjetje za vsako dejavnost oblikuje svoje stroškovno mesto, ki se deli še na podrejena stroškovna mesta:

1. Temeljna stroškovna mesta:

- **Javna gospodarska služba** - oskrba s pitno vodo, ki se deli na:
 - *Pripravo in distribucijo pitne vode ter vzdrževanje javne infrastrukture*. Le-ta se naprej deli na podrejena stroškovna mesta, ki predstavljajo občino, kjer stroški oz. prihodki nastanejo. Izjema od tega pravila je t. i. infrastruktura v mešani lasti*.
 - *Omrežnino (vzdrževanje hišnih priključkov)*. Le ta se naprej deli na podrejena stroškovna mesta, ki predstavljajo občino, kjer stroški oz. prihodki nastanejo.

* *infrastruktura v mešani lasti* – v tem primeru se vsi stroški in odhodki na občine delijo v skladu z deležem lastništva oz. na podlagi dogovora med občinami solastnicami infrastrukture.

- **Dopolnilne dejavnosti**

2. Skupna stroškovna mesta:

- **Skupno stroškovno mesto za vse dejavnosti** - skupni stroški, odhodki oz. prihodki, ki se nanašajo na obe dejavnosti.
- **Skupno stroškovno mesto za dejavnost javne gospodarske službe** - skupni stroški, odhodki oz. prihodki, ki se nanašajo le na osnovno dejavnost (javno službo), se pa nanašajo na več občin.

Na temeljna stroškovna mesta se v prvi fazi že med letom knjižijo vsi neposredni stroški, odhodki in prihodki. To so tisti prihodki, odhodki oz. stroški, kjer lahko na podlagi knjigovodskih listin ugotovimo, na katero dejavnost in/oz. občino spadajo.

Veliko poslovnih dogodkov je take narave, da jih ni mogoče sproti ali vsakega posebej razporejati in knjižiti na posamezno občino oz. dejavnost. Vsi stroški, odhodki oz. prihodki (posredni stroški oz. prihodki), ki se jih ne more evidentirati neposredno iz knjigovodskih listin

na temeljna stroškovna mesta, se med letom knjižijo na skupna stroškovna mesta. V drugi fazi (konec leta) pa se, na podlagi sprejetih sodil, prenašajo na temeljna stroškovna mesta. Podjetje lahko za namene natančnejšega spremljanja vsako temeljno oz. skupno stroškovno mesto razdeli na več podrejenih stroškovnih mest.

Sodila za delitev skupnih stroškov, odhodkov in prihodkov

- Sodilo za razporejanje splošnih stroškov ter tudi odhodkov in prihodkov na posamezne dejavnosti je:

delež proizvodjalnih stroškov posamezne dejavnosti

v vseh dejavnostih, ki jih izvaja podjetje.

- Sodilo za razporejanje splošnih stroškov, odhodkov in prihodkov, ki odpadejo na javno službo med posamezne občine, je:

delež proizvodjalnih stroškov posamezne občine

v skupnih proizvodjalnih stroških javne gospodarske službe vseh.

Za izračun obeh sodil se uporabljajo podatki tekočega leta. Pri izračunu proizvodjalnih stroškov lahko podjetje izloči večje storitve, ki jih le posreduje.

V skladu z navedenimi sodili smo za obravnavano leto izračunali naslednja sodila:

Naziv sodila	Osnovna dejavnost	Dopolnilne dejavnosti	Občina				
			Kočevje	Loški Potok	Ribnica	Kostel	Sodražica
Splošno sodilo	65,78	34,22	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX	XXXX
Sodilo občin	XXXXX	XXXXX	52,50	6,68	20,88	3,77	16,16

6 PREDLOG SKLEPA

Uprava podjetja predlaga, da skupščina sprejme naslednji sklep:

Na podlagi 17. člena Družbene pogodbe, sprejema skupščina družbe naslednji

S K L E P

1. Sprejme se Letno poročilo podjetja Hydrovod d.o.o., družbe za komunalno dejavnost, za leto 2022 v predloženem besedilu.
2. Bilančni dobiček iz poslovnega leta 2022 v višini 5.546,74 € se razporedi v druge rezerve iz dobička.
3. Direktorju podjetja se podeli razrešnica za leto 2022.

Predsednik skupščine podjetja Hydrovod d.o.o.

Kočevje, dne _____

Številka: _____

7 SEZNAM TABEL, GRAFIKONOV, PRILOG

Seznam grafikonov:

Graf 1: Struktura prihodkov po vrstah	92
Graf 2: Odhodki po dejavnostih in letih	93
Graf 3: Stroški električne energije	94
Graf 4: Stroški električne energije	94
Graf 5: Delež električne energije v prihodkih od vodarine	95
Graf 6: Najemnina po letih	96
Graf 7: Najemnina po letih in stroškovnih mestih	96
Graf 8: Delež najemnine v prihodkih od omrežnine	97
Graf 9: Opravljene nadure in primerjava s predhodnim letom	98
Graf 10: Struktura bolezni	98
Graf 11: Prodaja vode po letih	100
Graf 12: Prodaja pitne vode po mesecih	101
Graf 13: Prodaja pitne vode po občinah in dejavnostih	101
Graf 14: Prodaja pitne vode po občinah	102
Graf 15: Prodaja pitne vode po vodovodnih sistemih	102
Graf 16: Odjemna mesta po občinah	103
Graf 17: Odjemna mesta po vodovodnih sistemih	104
Graf 18: Odjemna mesta število po letih	104
Graf 19: Okvare na vodovodnih sistemih – po občinah	105
Graf 20: Primerjava cen vodarine s sosednjimi občinami (1. 1. 2023)	108
Graf 21: Število zaposlenih glede na skupno delovno dobo	111

Seznam tabel:

Tabela : Finančni rezultat po dejavnostih	91
Tabela : Osnovna dejavnost – PI po stroškovnih mestih	91
Tabela : Kazalniki	99
Tabela : Poraba pitne vode v m ³ glede na dimenzijo vodovera	103
Tabela : Število okvar na vodovodnem omrežju	105
Tabela : Cene oskrbe s pitno vodo	106
Tabela : Primerjava cen vodarine (1. 1. 2023)	107
Tabela : Izvajanje javne službe – parametri po vodovodnih sistemih	108

Seznam prilog

Tabela 1: Prodaja vode v primerjavi s predhodnim letom	128
Tabela 2: Prihodki in primerjava s predhodnim letom	129
Tabela 3: Odhodki in primerjava s predhodnim letom	130
Tabela 4: Osnovna sredstva v lasti podjetja - stanje na dan 31. 12. 2022	131

Tabela 1: Prodaja vode v primerjavi s predhodnim letom

OBČINA	I-XII 2022					I-XII 2021					Plan 2022	Indeks			
	drugi porabniki		gospodinjstva		skupaj	drugi porabniki		gospodinjstva		skupaj		skupaj	skupaj	drugi	gospodinjstva
	m ³	delež	m ³	delež		m ³	delež	m ³	delež						
KOČEVJE	374.482	35,2	690.493	64,8	1.064.975	403.856	36,5	704.046	63,5	1.107.901	1.084.593	96,13	98,19	92,73	98,08
KOSTEL	6.435	20,6	24.877	79,4	31.312	6.498	21,0	24.433	79,0	30.931	30.756	101,23	101,81	99,02	101,82
SODRAŽICA	11.890	13,8	74.128	86,2	86.018	10.560	12,4	74.702	87,6	85.262	88.185	100,89	97,54	112,60	99,23
RIBNICA	131.860	26,6	364.083	73,4	495.943	134.128	26,5	372.345	73,5	506.474	507.640	97,92	97,70	98,31	97,78
LOŠKI POTOK	11.209	16,9	55.020	83,1	66.229	9.908	14,7	57.301	85,3	67.209	66.760	98,54	99,20	113,13	96,02
SKUPAJ	535.876	30,7	1.208.601	69,3	1.744.477	564.950	31,4	1.232.826	68,6	1.797.777	1.777.934	97,04	98,12	94,85	98,03

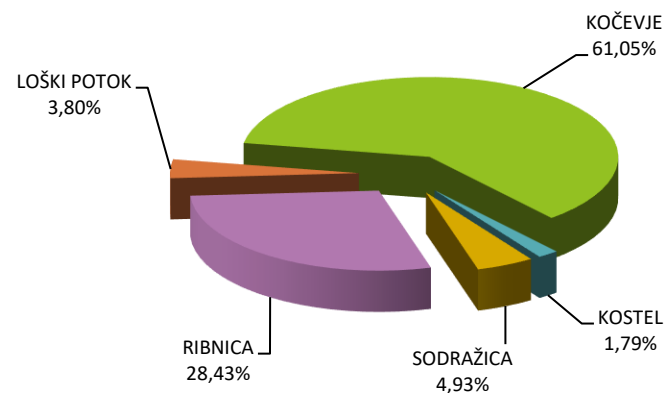
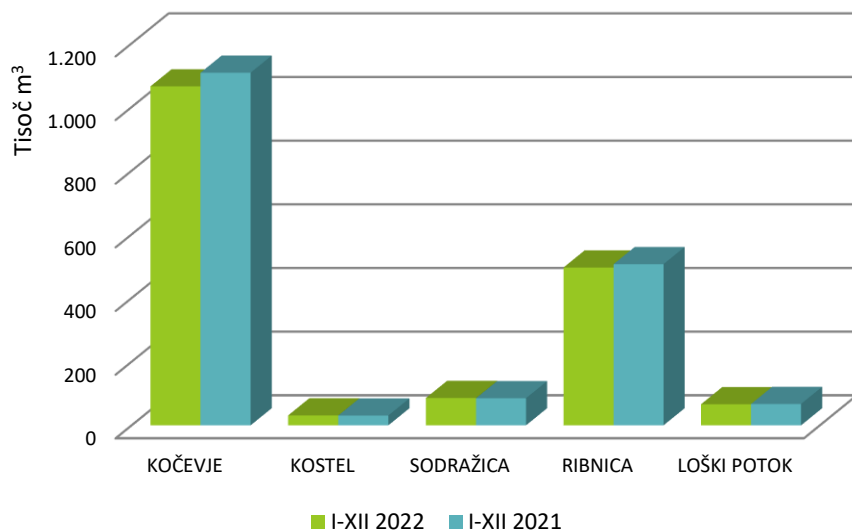

Tabela 2: Prihodki in primerjava s predhodnim letom

VRSTA PRIHODKA			PRIHODKI						INDEKS		DELEŽ			
			I-XII 2022			I-XII 2021			PLAN	I-XII 2022 /	I-XII 2022 /	2022	2021	PLAN
			OSNOVNA DEJAVNOST	OSTALE DEJAVNOSTI	SKUPAJ	OSNOVNA DEJAVNOST	OSTALE DEJAVNOSTI	SKUPAJ	2022	I-XII 2021	PLAN			
POSLOVNI PRIHODKI	SORIKO	VODARINA	1.414.155,59	/	1.414.155,59	1.458.221,84	/	1.458.221,84	1.441.575,82	96,98	98,10	33,77	37,25	38,35
		OMREŽNINA	1.475.790,61	/	1.475.790,61	1.467.578,09	/	1.467.578,09	1.464.756,45	100,56	100,75	35,24	37,49	38,97
		SKUPAJ	2.889.946,20	0,00	2.889.946,20	2.925.799,93	0,00	2.925.799,93	2.906.332,27	98,77	99,44	69,01	74,73	77,33
	LOŠKI POTOK	VODARINA	89.497,08	/	89.497,08	83.736,62	/	83.736,62	90.286,22	106,88	99,13	2,14	2,14	2,40
		OMREŽNINA	80.715,20	/	80.715,20	77.881,60	/	77.881,60	77.781,47	103,64	103,77	1,93	1,99	2,07
		SKUPAJ	170.212,28	0,00	170.212,28	161.618,22	0,00	161.618,22	168.067,70	105,32	101,28	4,06	4,13	4,47
	KOSTEL	VODARINA	55.009,98	/	55.009,98	50.136,09	/	50.136,09	54.564,22	109,72	100,82	1,31	1,28	1,45
		OMREŽNINA	47.406,73	/	47.406,73	46.239,92	/	46.239,92	46.327,77	102,52	102,33	1,13	1,18	1,23
		SKUPAJ	102.416,71	0,00	102.416,71	96.376,01	0,00	96.376,01	100.891,99	106,27	101,51	2,45	2,46	2,68
	PRIHODKI OD STORITEV		/	947.752,06	947.752,06	0,00	696.887,91	696.887,91	550.000,00	136,00	172,32	22,63	17,80	14,63
DRUGI POSLOVNI PRIHODKI		34.758,71	18.085,22	52.843,93	15.577,15	5.671,12	21.248,27	13.000,00	248,70	406,49	1,26	0,54	0,35	
SKUPAJ POSLOVNI PRIHODKI			3.197.333,90	965.837,28	4.163.171,18	3.199.371,31	702.559,03	3.901.930,34	3.738.291,95	106,70	111,37	99,42	99,67	99,46
FINANČNI PRIHODKI			173,27	90,16	263,43	386,28	140,63	526,91	800,00	50,00	32,93	0,01	0,01	0,02
DRUGI PRIHODKI			17.665,88	6.350,28	24.016,16	11.236,85	1.333,61	12.570,46	19.500,00	191,05	123,16	0,57	0,32	0,52
SKUPAJ PRIHODKI			3.215.173,05	972.277,72	4.187.450,77	3.210.994,44	704.033,27	3.915.027,71	3.758.591,95	106,96	111,41	100,00	100,00	100,00
DELEŽ			76,78	23,22	100,00	82,02	17,98	100,00	/	/	/	/	/	/

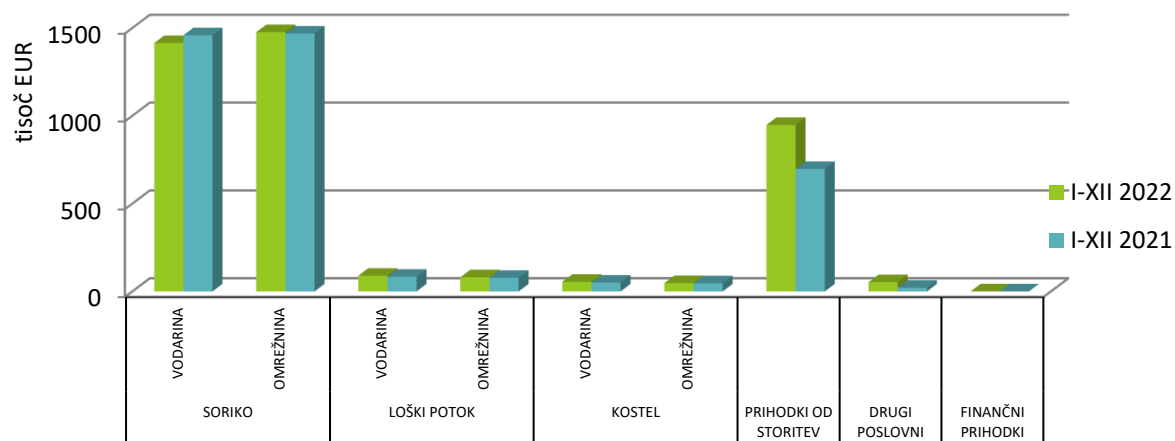

Tabela 3: Odhodki in primerjava s predhodnim letom

VRSTA STROŠKA / ODHODKA	ODHODKI						INDEKS			DELEŽ		
	I-XII 2022			I-XII 2021			Plan	I-XII 2022/	I-XII 2021/	2022	2021	PLAN
	OSNOVNA DEJAVNOST	OSTALE DEJAVNOSTI	SKUPAJ	OSNOVNA DEJAVNOST	OSTALE DEJAVNOSTI	SKUPAJ		I-XII 2021	PLAN			
STROŠKI MATERIALA	635.881,91	357.684,24	993.566,15	589.321,85	290.272,47	879.594,32	867.956,00	112,96	114,47	23,78	22,93	23,16
- stroški materiala	329.451,42	338.872,28	668.323,70	401.724,13	276.887,60	678.611,73	535.977,24	98,48	124,69	15,99	17,69	14,30
- stroški energije	306.430,49	18.811,96	325.242,45	187.597,73	13.384,86	200.982,59	331.978,76	161,83	97,97	7,78	5,24	8,86
STROŠKI STORITEV	1.311.099,43	276.925,63	1.588.025,06	1.300.884,84	137.213,47	1.438.098,31	1.263.614,62	110,43	125,67	38,00	37,49	33,71
- transportne storitve	91.977,46	13.764,91	105.742,37	78.536,06	5.216,95	83.753,01	75.000,00	126,26	140,99	2,53	2,18	2,00
- storitve v zvezi z vzdrževanjem OS	200.150,07	15.708,88	215.858,95	232.066,20	18.964,28	251.030,48	170.000,00	85,99	126,98	5,17	6,54	4,54
- najemnine	865.567,14	815,33	866.382,47	843.271,97	695,83	843.967,80	851.701,08	102,66	101,72	20,73	22,00	22,72
- nadomestila zaposlencem	1.749,78	910,42	2.660,20	710,24	258,57	968,81	1.200,00	274,58	221,68	0,06	0,03	0,03
- intelektualne in osebne storitve	64.627,86	7.062,76	71.690,62	65.943,16	6.154,34	72.097,50	65.000,00	99,44	110,29	1,72	1,88	1,73
- reklama in reprezentanca	0,00	5.195,40	5.195,40	0,00	3.599,58	3.599,58	11.000,00	144,33	47,23	0,12	0,09	0,29
- ostale storitve	87.027,13	233.467,92	320.495,05	80.357,22	102.323,91	182.681,13	89.713,54	175,44	357,24	7,67	4,76	2,39
STROŠKI AMORTIZACIJE	57.646,00	24.122,72	81.768,72	53.931,65	16.078,31	70.009,96	77.740,04	116,80	105,18	1,96	1,83	2,07
DOLGOROČNE REZERVACIJE	2.616,92	1.361,61	3.978,53	2.749,92	1.001,15	3.751,07	0,00	106,06	/	0,10	0,10	0,00
STROŠKI OBRESTI	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	/	/	0,00	0,00	0,00
STROŠKI DELA	1.078.150,38	245.878,92	1.324.029,30	1.086.519,71	174.341,58	1.260.861,29	1.375.423,47	105,01	96,26	31,68	32,87	36,69
- plače, regres, povračila zaposlenim	784.485,40	208.942,30	993.427,70	810.072,75	145.370,91	955.443,66	1.041.468,44	103,98	95,39	23,77	24,91	27,78
- nadomestila plač	160.110,83	0,00	160.110,83	138.038,16	0,00	138.038,16	141.167,64	115,99	113,42	3,83	3,60	3,77
- prispevki, druge dajatve, rezervacije	133.554,15	36.936,62	170.490,77	138.408,80	28.970,67	167.379,47	192.787,40	101,86	88,43	4,08	4,36	5,14
DRUGI STROŠKI IN ODHODKI	171.095,53	16.389,65	187.485,18	167.072,25	16.237,70	183.309,95	163.670,20	102,28	114,55	4,49	4,78	4,37
- vodna povračila	147.281,99	0,00	147.281,99	146.741,44	0,00	146.741,44	142.670,20	100,37	103,23	3,52	3,83	3,81
- drugo	23.813,54	16.389,65	40.203,19	20.330,81	16.237,70	36.568,51	21.000,00	109,94	191,44	0,96	0,95	0,56
SKUPAJ STROŠKI IN ODHODKI	3.256.490,18	922.362,76	4.178.852,94	3.200.480,23	635.144,67	3.835.624,90	3.748.404,34	108,95	111,48	100,00	100,00	100,00

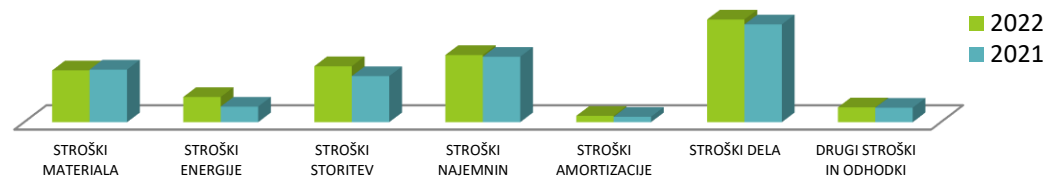

Tabela 4: Osnovna sredstva v lasti podjetja - stanje na dan 31. 12. 2022

Vrsta osnovnega sredstva	2022				2021				Indeks
	Nabavna vrednost	Popravek	Neodpisana vrednost	% odpisanosti	Nabavna vrednost	Popravek	Neodpisana vrednost	% odpisanosti	2022/2021
I. Neopredmetena dolg. sredstva	29.439,68	28.827,68	612,00	97,92	29.439,68	27.778,31	1.661,37	94,36	36,84
1. Računalniški programi, digitalni kataster..	29.439,68	28.827,68	612,00	97,92	29.439,68	27.778,31	1.661,37	94,36	36,84
II. Opredmetena osnovna sredstva	2.143.386,25	1.190.466,73	952.919,52	55,54	2.020.993,56	1.171.525,91	849.467,65	57,97	112,18
1. Zemljišča	55.015,03	0,00	55.015,03	0,00	55.015,03	0,00	55.015,03	0,00	100,00
2. Gradbeni objekti	657.951,28	147.845,27	510.106,01	22,47	657.951,28	136.285,55	521.665,73	20,71	97,78
3. Oprema za opravljanje dejavnosti	1.007.536,68	739.137,57	268.399,11	73,36	909.555,77	713.696,80	195.858,97	78,47	137,04
4. Elekt. in računalniška oprema	54.558,53	37.778,92	16.779,61	69,24	55.104,76	34.904,51	20.200,25	63,34	83,07
5. Pisarniško pohištvo	58.552,83	47.131,57	11.421,26	80,49	58.552,83	45.348,01	13.204,82	77,45	86,49
6. Oprema za servisiranje in vzdrževanje	113.261,50	49.887,44	63.374,06	44,05	96.709,27	80.473,89	16.235,38	83,21	390,35
7. Merilne in kontrolne naprave	177.287,50	150.912,58	26.374,92	85,12	168.881,72	143.632,25	25.249,47	85,05	104,46
8. Druga oprema	19.222,90	17.773,38	1.449,52	92,46	19.222,90	17.184,90	2.038,00	89,40	71,12
SKUPAJ	2.172.825,93	1.219.294,41	953.531,52	56,12	2.050.433,24	1.199.304,22	851.129,02	58,49	112,03

